

Republika Hrvatska
Vukovarsko-srijemska županija
Općina Ivankovo

PROGRAM UKUPNOG RAZVOJA OPĆINE IVANKOVO

Vinkovci, listopad 2008. godine

*Lokalna razvojna agencija
Vukovarsko-srijemske županije*

SADRŽAJ

SADRŽAJ	2
POPIS SLIKA	6
POPIS KRATICA.....	7
KARTE	8
ISKAZNICA RAZVOJNOG PROJEKTA.....	10
SUDIONICI U IZRADI PROJEKTA.....	11
PORUKA AUTORA.....	13
PORUKA NAČELNIKA	15
UVOD.....	16
PRVI DIO RAZVOJNOG PROGRAMA.....	18
1. REGIONALNI RAZVOJ I REGIONALA POLITIKA.....	19
1.1. OPĆENITO	19
1.2. REGIONALNI RAZVOJ S PRIMJERIMA IZ EU	20
1.3. HRVATSKA ISKUSTVA I PROPISI	23
1.4. ŠTO JE REGIJA.....	24
1.5. ZAKONSKI OKVIRI	26
1.6. REGIONALNA POLITIKA VUKOVARSKO-SRIJEMSKE ŽUPANIJE.....	27
1.7. SWOT ANALIZA VUKOVARSKO-SRIJEMSKE ŽUPANIJE	31
2. ODRŽIV RAZVOJ	35
2.1. OPĆENITO O ODRŽIVOM RAZVOJU.....	35
2.2. REPUBLIKA HRVATSKA I ODRŽIVI RAZVOJ	37
2.3. OPĆINA IVANKOVO I ODRŽIVI RAZVOJ	40
3. RURALNI RAZVOJ	41
3.1. UVOD.....	41
3.2. OSNOVNE KARAKTERISTIKE RURALNOG PROSTORA HRVATSKE	41
3.3. SOCIO-EKONOMSKE I DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE RURALNIH PODRUČJA HRVATSKE	42
3.4. REPUBLIKA HRVATSKA I STRATEGIJA RURALNOG RAZVOJA	43
3.4.1. RAZVITAK RURALNOG PROSTORA OPĆINE IVANKOVO I IPARD	48
3.4.2. LEADER.....	49
4. FINANCIRANJE RAZVOJA JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE.....	52
4.1. IZVORI PRIHODA JEDINICA LOKALNIH SAMOUPRAVA	52
4.2. ZAKONODAVNI OKVIR FINANCIRANJA RAZVOJA U RH.....	53
4.3. FINANCIRANJE RAZVOJA JLS IZ VANJSKIH IZVORA	54
4.3.1. POTPORE I DONACIJE.....	56
4.3.2. FINANCIRANJE DUGOM	63
4.3.3. FINANCIRANJE DIONIČKIM KAPITALOM	65
DRUGI DIO RAZVOJNOG PROGRAMA.....	67
5. ANALIZA OSNOVNIH ČIMBENIKA RAZVOJA OPĆINE IVANKOVO	68
5.1. OBILJEŽJA PROSTORA I PRIRODNI RESURSI	68
5.2. STANOVNIŠTVO	71
5.3. GOSPODARSTVO I GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA.....	76
5.3.1. POTPORNIA GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA.....	86
5.4. DRUŠTVO I DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA	88
5.4.1. POVIJEST PODRUČJA	88
5.4.2. PRIRODNE I KULTURNE ZNAMENITOSTI.....	89
5.4.3. OBJEKTI I STANJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE.....	90
5.4.4. OBRAZOVANJE.....	90
5.4.5. DRUŠTVENE I KULTURNE DJELATNOSTI	91

5.5. KOMUNALNA INFRASTRUKUTRA	95
5.6. USTROJ I PRORAČUN OPĆINE IVANKOVO.....	100
6. RAZVOJNE MOGUĆNOSTI, CILJEVI I PRIORITETI RAZVOJA OPĆINE IVANKOVO	107
6.1. VIZIJA OPĆINE IVANKOVO	107
6.2. SWOT ANALIZA OPĆINE IVANKOVO.....	108
6.3. CILJEVI I PRIORITETI RAZVOJA OPĆINE IVANKOVO	111
TREĆI DIO RAZVOJNOG PROGRAMA	114
7. RAZVOJ GOSPODARSTVA.....	115
7.1. RAZVOJ MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA	115
7.1.1. MJESTO I ULOGA JLS U GOSPODARSKOM RAZVOJU	116
7.1.2. LED PRISTUP	117
7.1.3. STRATEŠKI PRISTUP RAZVOJU - LED PRISTUP RAZVOJU	119
7.1.4. ODREDNICE BUDUĆEG RAZVOJA GOSPODARSTVA OPĆINE IVANKOVO.....	120
7.1.5. PRIJEDLOG PRIORITETA BUDUĆEG RAZVOJA GOSPODARSTVA OPĆINE IVANKOVO	122
7.2. RAZVOJ POLJOPRIVREDE	124
7.2.1. UVOD.....	124
7.2.2. OSNOVNE ZNAČAJKE PROSTORA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE	125
7.2.3. OSNOVNE ZNAČAJKE TALA NA PODRUČJU OPĆINE IVANKOVO	127
7.2.4. RATARSKA PROIZVODNJA.....	135
7.2.5. STOČARSKA PROIZVODNJA	148
7.2.6. VOČARSKA PROIZVODNJA	161
7.2.7. POVRTLARSKA PROIZVODNJA.....	171
7.2.8. VINOGRADARSKA PROIZVODNJA.....	181
7.2.9. ORGANSKO-BIOLOŠKA PROIZVODNJA.....	187
7.2.10. PROIZVODNJA I PRERADA LJEKOVITOG BILJA	197
7.2.11. PRERADA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA	207
7.2.12. KONKURENTNOST PROIZVODNJE	208
7.2.13. ZAKLJUČNO	213
7.3. RAZVOJ TURIZMA	216
7.3.1. TRŽIŠNA POZICIJA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE	217
7.3.2. KONKURENTSKA POZICIJA VSŽ.....	222
7.3.3. RAZVOJNA KONCEPCIJA TURIZMA VSŽ.....	222
7.3.4. RIJEDLOG PRIORITETNIH RAZVOJNIH PROJEKATA VSŽ	230
7.3.5. OPERACIONALIZACIJA MARKETINŠKE STRATEGIJE TURIZMA VSŽ.....	231
7.3.6. SMJERNICE ZA PROMOCIJU TURISTIČKE PONUDE OPĆINE IVANKOVO	234
7.3.7. PREPORUKE MOGUĆIH STRATEŠKIH PRAVACA RAZVOJA TURIZMA OPĆINE IVANKOVO ...	239
7.3.8. PRIJEDLOZI MOGUĆIH PROJEKATA	242
8. IMAGE I VIZUALNI IDENTITET OPĆINE IVANKOVO	250
8.1. UVODNO - ZNAČAJ IMAGE-A U DEFINIRANJU VIZUALNOG IDENTITETA OPĆINE.....	250
8.2. KREIRANJE VIZUALNIH KONSTANTI TRŽIŠNE KOMUNIKACIJE	251
8.3. KREIRANJE ODREDNICA VIZUALNOG IDENTITETA.....	252
8.4. ODREDNICE VIZUALNOG IDENTITETA OPĆINE IVANKOVO.....	253
8.5. ZNAČAJ KORIŠTENJA ODREDNICA VIZUALNOG IDENTITETA OPĆINE IVANKOVO	254
9. ZAŠTITA OKOLIŠA U RAZVOJNOM PROGRAMU.....	255
9.1. POLAZIŠTA	255
9.2. SUDIONICI U ZAŠTITI OKOLIŠA	255
9.3. PROGRAMSKI DOKUMENTI	257
9.4. CILJEVI I MJERE ZAŠTITE OKOLIŠA OPĆINE IVANKOVO.....	259
10. PROVEDBA PUR-A.....	260
LITERATURA.....	263

POPIS TABLICA

Tablica 1. Popis članova interesnih skupina	12
Tablica 2. SWOT analiza Vukovarsko-srijemske županije.....	31
Tablica 3. Komponente IPA programa (u mil. €)	61
Tablica 4. Programski dokumenti IPA programa	62
Tablica 5. Struktura zemljišta u Općini Ivankovo	69
Tablica 6. Radno sposobno stanovništvo Općine Ivankovo	74
Tablica 7. Podaci o uvozu i izvozu gospodarstva Općine Ivankovo	79
Tablica 8. Trgovačka društava po mjestima i broju zaposlenih na području Općine Ivankovo	80
Tablica 9. Kretanje broja obrtnika po naseljima Općine Ivankovo	81
Tablica 10. Poljoprivredna gospodarstva registrirana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava	82
Tablica 11. Nositelji obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava po starosti u Općini Ivankovo.....	82
Tablica 12. Poljoprivredne površine po kategorijama	83
Tablica 13. Brojno stanje goveda u Općini Ivankovo krajem 2007. Godine	83
Tablica 14. Podaci o šumskom fondu Općine Ivankovo.....	84
Tablica 15. Zdravstvene ustanove na području Općine Ivankovo	90
Tablica 16. Popis udruga na području općine Ivankovo	91
Tablica 17. Usporedni podaci iz Proračuna Općine Ivankovo	103
Tablica 18. SWOT analiza prirodnih resursa, okoliša i komunalne infrastrukture Općine Ivankovo	108
Tablica 19. SWOT analiza gospodarstva Općine Ivankovo	109
Tablica 20. SWOT analiza društvenih djelatnosti Općine Ivankovo	110
Tablica 21. Prikaz strateških ciljeva, prioriteta i mjera Općine Ivankovo.....	112
Tablica 22. Podatci o poslovanju poduzetnika Hrvatske I. - IX. 2007. prema veličini	115
Tablica 23. Tri faze lokalnog ekonomskog razvoja (LED-a)	118
Tablica 24. Poljoprivredno gospodarski programi i mjere popravke tla	129
Tablica 25. Pogodnost tla za obradu u ratarstvu.....	131
Tablica 26. Pogodnost tla za obradu u povrtlarstvu	131
Tablica 27. Pogodnost tla za obradu u voćarstvu	132
Tablica 28. Pogodnost tla za obradu u vinogradarstvu	133
Tablica 29. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji pšenice	136
Tablica 30. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji ječma.....	137
Tablica 31. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji raži.....	138
Tablica 32. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji zobi	139
Tablica 33. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji kukuruza	140
Tablica 34. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji šećerne repe	141
Tablica 35. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji uljane repice	142
Tablica 36. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji soje	143
Tablica 37. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji suncokreta.....	144
Tablica 38. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji travno-djetelinskih smjesa - plastična bale	146
Tablica 39. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji travno-djetelinskih smjesa - silos	147
Tablica 40. Kalkulacija pokrića troškova - proizvodnja mlijeka - Simentalska pasmina	150
Tablica 41. Kalkulacija pokrića troškova - proizvodnja mlijeka - Holstein-Friesian pasmina	151
Tablica 42. Kalkulacija pokrića troškova - farma za tov junadi - vlastite smjese.....	152
Tablica 43. Kalkulacija pokrića troškova - farma za tov junadi - kupovne smjese.....	153
Tablica 44. Struktura farme kapaciteta 100 proizvodnih krava	155
Tablica 45. Kalkulacija pokrića troškova - farma tovnih svinja - vlastite smjese	158
Tablica 46. Kalkulacija pokrića troškova - farma tovnih svinja - kupovne smjese	159
Tablica 47. Kalkulacija pokrića troškova - farme za proizvodnju prasadi - vlastite smjese.....	160
Tablica 48. Kalkulacija pokrića troškova - farme za proizvodnju prasadi - kupovne smjese.....	161
Tablica 49. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji jabuka	163
Tablica 50. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji kruške	164
Tablica 51. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji šljive - konzumne	165
Tablica 52. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji šljive za preradu	166
Tablica 53. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji bresaka.....	167
Tablica 54. Osnovni ekonomski pokazatelji proizvodnje višnje	169
Tablica 55. Osnovni ekonomski pokazatelji proizvodnje marelice.....	170
Tablica 56. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnja u zaštićenim prostorima - rajčica.....	173
Tablica 57. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnja u zaštićenim prostorima - paprika.....	174
Tablica 58. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnja u zaštićenim prostorima - krastavac	175
Tablica 59. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnje na otvorenom - rajčica visoka	176

Tablica 60. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnje na otvorenom - paprika.....	177
Tablica 61. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnja na otvorenom - krastavac za konzerviranje.....	178
Tablica 62. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnja gljive bukovače - 250 vreća.....	179
Tablica 63. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnja gljive bukovače - 500 vreća.....	180
Tablica 64. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnja gljive bukovače - 700 vreća.....	180
Tablica 65. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji vinskih sorti grožđa.....	184
Tablica 66. Kalkulacija troškova podizanja vinograda.....	186
Tablica 67. Primjer kalkulacije pokrića troškova u ekološkoj poljoprivredi - pšenica.....	194
Tablica 68. Pojašnjenje troškova u ekološkoj poljoprivredi.....	195
Tablica 69. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji kamilice.....	200
Tablica 70. Robna razmjena voća i prerađevina s zemljama Zapadnog Balkana.....	209
Tablica 71. Robna razmjena povrća i prerađevina s zemljama Zapadnog Balkana.....	210
Tablica 72. Odnosi veleprodajnih cijena u Hrvatskoj i Srbiji i Crnoj Gori.....	211
Tablica 73. SWOT analiza turizma Vukovarsko-srijemske županije.....	218
Tablica 74. Atributi imidža Županije i turističkih područja.....	226
Tablica 75. Proizvodni porfelj i glavne ciljne skupine.....	226
Tablica 76. Prioritetni razvojni projekti.....	230

POPIS SLIKA

Slika 1. Položaj Republike Hrvatske u Europi	Slika 2. Položaj VSŽ u Republici Hrvatskoj	8
Slika 3. Položaj Općine Ivankovo u VSŽ		8
Slika 4. Pregledna karta Općine Ivankovo		9
Slika 5. Fotografije s radnih sastanka interesnih skupina		11
Slika 6. Statističke NUTZ III regije u RH - županije		25
Slika 7. Statističke NUTZ II regije u RH		25
Slika 8. Financijsko stablo		55
Slika 9. Raspodjela ukupnih sredstva IPA programa po sastavnicama		61
Slika 10. Broj stanovnika po mjestima na području Općine Ivankovo		71
Slika 11. Starosna struktura stanovništva Općine Ivankovo obzirom na spol i starost		72
Slika 12. Stanovništvo Općine Ivankovo prema ostvarivanju prihoda		73
Slika 13. Kretanje nezaposlenih u Općini Ivankovo (1996.-2007.)		74
Slika 14. Pregled ostvarenih prihoda i rashoda poduzetnika općine Ivankovo kroz godine		77
Slika 15. Pregled strukture ostvarenih prihoda poduzetnika općine Ivankovo kroz godine		77
Slika 16. Struktura ukupnih prihoda poduzetnika u 2006. godini na području Općine Ivankovo		78
Slika 17. Broj zaposlenih prema sektoru u 2006. godini na području Općine Ivankovo		78
Slika 18. Projekcija izgleda postrojenja		80
Slika 19. Kretanje broja obrtnika po naseljima Općine Ivankovo		81
Slika 20. Struktura obrta po djelatnosti u 2007. godini		81
Slika 21. Ukupan broj nositelja OPGa po starosti u Općini Ivankovo		82
Slika 22. Antin stan		85
Slika 23. Gospodarska zona Ivankovo		86
Slika 24. Karta Mreža društvenih djelatnosti na području Općine Ivankovo		88
Slika 25. Tijela Općine Ivankovo		101
Slika 26. Ukupni prihodi Općine Ivankovo kroz godine		104
Slika 27. Struktura prihoda Općine Ivankovo u 2007. godini		104
Slika 28. Struktura rashoda Općine Ivankovo u 2007. godini		104
Slika 29. Čimbenici gospodarske uspješnosti regije		117
Slika 30. Mogući pristupi lokalne zajednice razvoju		119
Slika 33. Prikaz načina korištenja zemljišta na području VSŽ		126
Slika 34. Pedološka karta za područje općine Ivankovo		128
Slika 35. Procjena samodostatnosti hrvatske poljoprivrede 1996-1999.		134
Slika 36. Karta Hrvatske		182
Slika 37. Karta kontinentalne Hrvatske		182
Slika 38. Podregije Podunavlje		183
Slika 39. Broj proizvođača i površine vinograda u RH		183
Slika 40. Područja provedbenih aktivnosti		232
Slika 41. Turistički promocijski materijali i aktivnosti VSŽ (prijedlog i za Općinu Ivankovo)		235

POPIS KRATICA

BDP	- bruto društveni proizvod
CAP	- Common Agricultural Policy
CARDS	- Community Assistance for International Development
CEFTA	- Central European Free Trade Agreement
DZS	- Državni zavod za statistiku
EBRD	- European Bank for Reconstruction and Development
EIB	- European Investment Bank
EU	- Europska Unija
FINA	- Financijska agencija
FRR	- Fond za regionalni razvoj
HAMAG	- Hrvatska agencija za malo gospodarstvo
HBOR	- Hrvatska banka za obnovu i razvoj
HGK	- Hrvatska gospodarska komora
HNOS	- Hrvatski nacionalni obrazovni standard
HOK	- Hrvatska obrtnička komora
HRD	- Human Resource Development
HZZ	- Hrvatski zavod za zapošljavanje
IPA	- Instrument for Pre-Accession Assistance
ISPA	- Instrument for Structural Policies for Pre-Accession
JLS	- Jedinica lokalne samouprave
JPP	- Javno privatno partnerstvo
KUD	- Kulturno-umjetničko društvo
LEDA VSŽ	- Lokalna ekonomska razvojna agencija Vukovarsko-srijemske županije
MINGORP	- Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva
MMTPR	- Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka
MPŠVG	- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva
MSP	- malo i srednje poduzetništvo
NN	- Narodne novine
NUTS	- Nomenclature des unités territoriales statistiques
OECD	- Organization for Economic Cooperation and Development
OPG	- Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PHARE	- Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies
PSGO	- Program socijalnog i gospodarskog oporavka
PUR	- Program ukupnog razvoja
RH	- Republika Hrvatska
ROP	- Regionalni operativni program
RRiF	- Računovodstvo, revizija i financije
SAPARD	- Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development
SLJHR	- Statistički ljetopis Republike Hrvatske
SWOT	- Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
TZ	- Turistička zajednica
UNDP	- Ured Ujedinjenih naroda za razvojni program
UNESCO	- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNOPS	- Ured Ujedinjenih naroda
USAID	- The United State Agency for International Development
VSŽ	- Vukovarsko-srijemska županija
WB	- World Bank
WTO	- Svjetska turistička organizacija
ZPP	- zajednička poljoprivredna politika
ZPSPE	- zajednička poljoprivredna i seoska politika za Europu

KARTE

Slika 1. Položaj Republike Hrvatske u Europi

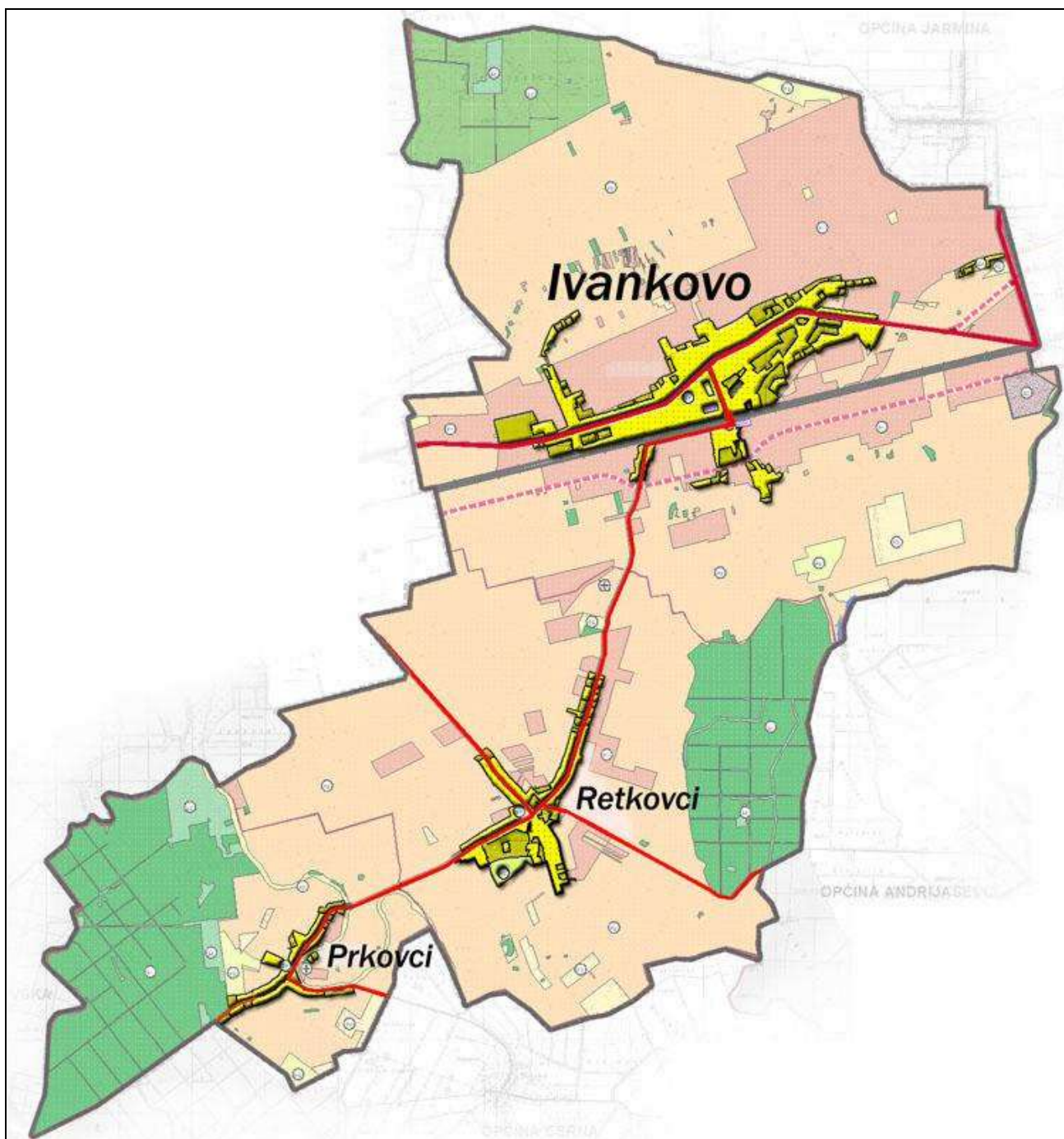
Slika 2. Položaj VSŽ u Republici Hrvatskoj

Slika 3. Položaj Općine Ivankovo u VSŽ

Slika 4. Pregledna karta Općine Ivankovo

Izvor: www.opcina-ivankovo.com/

ISKAZNICA RAZVOJNOG PROJEKTA

NARUČITELJ:

Republika Hrvatska
Vukovarsko-srijemska županija
O P Ć I N A I V A N K O V O

Matični broj: 0415863
Adresa: Bošnjaci 6
32281 Ivankovo
Tel: ++385 32 379 027
Fax: ++385 32 379 026
E-mail: opcina.ivankovo@vk.t-com.hr
Web-site: <http://www.opcina-ivankovo.com>

Za Općinu:

Branko Galić, načelnik Općine

PROJEKT IZRADILI:

LOKALNA EKONOMSKA RAZVOJNA AGENCIJA
VUKOVARSKO-SRIJEMSKE ŽUPANIJE

Matični broj: 1596179
Adresa: Trg Vinkovačkih jeseni 1
32100 Vinkovci, Croatia
Tel: ++385 32 339 993
Fax: ++385 32 339 997
E-mail: leda-es@leda-es.hr
Web-site: <http://www.leda-es.hr>

SUDIONICI U IZRADI PROJEKTA

U izradi PUR-a Općine Ivankovo sudjelovali su predstavnici lokalne zajednice, stanovnici općine i lokalni stručnjaci za određena područja koji su dali svoj profesionalni doprinos Projektu ali i doprinos u širem kontekstu daljnjeg razvoja Općine. Za potrebe zajedničkog rada na Projektu ukupnog razvoja Općine Ivankovo definirane su tri interesne skupine: gospodarstvo, društvene djelatnosti i infrastruktura, u koje su se uključili pojedini članovi prema području svoga djelovanja i interesa.

Cilj rada u interesnim skupinama bilo je aktivno uključivanje lokalnih stručnjaka za pojedino područje, angažiranje područnog znanja u funkciji razvoja Općine Ivankovo, te osiguravanje pozitivnog ozračja za daljnje provođenje i sudjelovanje pojedinaca u projektima koji trebaju uslijediti nakon dovršetka PUR-a. Interesne skupine zajedno su donijele viziju Općine Ivankovo, te svaka interesna skupina posebno ciljeve i prioritete razvoja.

U radu interesnih skupina sudjelovalo je maksimalno 10 članova. Rad interesnih skupina bio je vođen od strane LEDA VSŽ uz koordinaciju sastanaka kontakt osoba za PUR Općine Ivankovo, načelnika Općine Ivankovo, gospodina Galića. Organizirana su 3 sastanaka na kojima je:

- **1. sastanak:** usvojen Radni projekt, prisutni upoznati s PUR-om,
- **2. sastanak:** definirana vizija razvoja Općine Ivankovo,
- **3. sastanak:** definirane su prednosti, nedostaci, mogućnosti i ograničenja Općine (SWOT), te je postignut konsenzus o strateškim ciljevima i prioritetima razvoja Općine Ivankovo.

Slika 5. Fotografije s radnih sastanaka interesnih skupina

POPIS ČLANOVA INTERESNIH SKUPINA

Tablica 1. Popis članova interesnih skupina

RB	IME I PREZIME	RADNO MJESTO/FUNKCIJA/INSTITUCIJA	INTERESNA SKUPINA
1	Branko Galić	Načelnik, općina Ivankovo	Infrastruktura
2	Mirjana Vranić	Općina Ivankovo	Infrastruktura
3	Branko Perak	Općina Ivankovo	Infrastruktura
4	Josip Sekulić	Općina Ivankovo	Infrastruktura
5	Vladimir Gadže	MO Retkovci	Infrastruktura
6	Ivan Barunčić	OŠ „A.Cesarec“, Ivankovo	Društvo
7	Stjepan Krekman	Župnik	Društvo
8	Tomislav Dževlan	P.Z. „Agro-Ivankovo“	Gospodarstvo
9	Milan Petrić	P.G. „Petrić“	Gospodarstvo
10	Dražen Kokanović	P.Z. „Osatina“	Gospodarstvo

PORUKA AUTORA

„The essence of the strategy is choosing to perform activities differently that rivals do.“

Michael E. Porter

„Bit strategije je opredjeljenje da realiziramo svoje aktivnosti drugačije od konkurencije.“

Michael E. Porter

Pristup razvoju lokalne zajednice može biti vrlo različit - sve ovisi o vodećim ljudima te lokalne zajednice i njihovoj sposobnosti odgovora na izazove koje neminovno nose promjene u okruženju. Taj odnos može biti pasivan, promatrajući (i čudeći se!) što se događa, reaktivan (odazivajući se na promjene, ali kada su se već dogodile!), preaktivan (identifikacija trendova i priprema na promjene) i na koncu proaktivan (definiranje strateške vizije, stvaranje i usmjeravanje promjena).

Pokretanjem projekta PUR - Program ukupnog razvitka jedinica lokalne samouprave, Ministarstvo mora turizma prometa i razvitka, Uprava za regionalni razvoj, pokrenula je po prvi puta u Hrvatskoj inicijativu koja je stimulirala prvenstveno manje jedinice lokalne samouprave (manji gradovi i općine) na vrlo značajan korak - definiranje vlastitih razvojnih prioriteta.

Do tada u razgovorima, većina njih najčešće je očekivala inicijativu i naputke „s vrha“, u skladu s kojima će se onda „odraditi“ strategija (razvoj) na lokalnoj razini. Inicijativa „s vrha“ je i došla, ali na prilično neočekivan način - prebacila je lopticu u ruke lokalnoj upravi i dala mogućnost, ali i odgovornost za kreiranje vlastitih odrednica budućeg razvoja.

Nakon prvog iznenađenja, nas kao razvojnu agenciju ugodno je iznenadio odaziv proaktivnog dijela načelnika i gradonačelnika - sa zahtjevom za pristupanje izradi PUR-a. Jedna od pozitivnih reakcija bila je također i odaziv na sugestiju MMTPR-a, koji se odnosio na partnerstva - neki od njih su sklopili ugovor o partnerskoj suradnji sa susjednim općinama, što je posebno pozitivno pozdravljeno i na županijskoj razini.

Poglavarstvo Općine Ivankovo jedan od ovih proaktivnih partnera, koji su shvatili trenutak i odlučili svoju budućnost uzeti u svoje ruke.

Kao i svaka strategija i Program ukupnog razvitka je **okvir** koji uz detaljne analize ocrtava sadašnje stanje i daje prijedloge pravaca budućeg razvoja uzimajući u obzir moguće trendove razvoja u bližoj budućnosti. Imajući u vidu sadašnji trenutak u kojem se nalazi Hrvatska, baš ta „bliža budućnost“, tj. ulazak u EU će zasigurno promijeniti uvjete rada i života u užem, a pogotovu širem okruženju. Uz sve moguće instrumente analize i projekcije budućih kretanja, tu budućnost

nemoguće je precizno definirati. Znači, strategija je „nikad završena priča“, ona živi i mijenja se u skladu sa promjenama u okruženju, ali i promjenama naših ciljeva i težnji i preferencija. Stoga, PUR Općine Ivankovo tako treba i shvatiti, jer kao i svaka strategija traži kontinuirano preispitivanje definiranih ciljeva, prioriteta i mjera, a po potrebi i cjelovitu nivelaciju, ukoliko se za to ustanovi potreba.

Također, PUR-a kao osnovica u idućem razdoblju trebao bi iznjedriti konkretni programe, a onda i projekte koji će moći biti kreditirani iz raznih državnih, ali što je posebno interesantno iz EU fondova koji se otvaraju za RH. U tom smislu ovu suradnju na izradi PUR-a LEDA VSŽ vidi kao početak dugoročnije suradnje na primjeni PUR-a od strane Općine Ivankovo, te razvoju i implementaciji ranije spomenutih programa.

Materijal koji je pred vama rezultat je suradnje LEDE - Lokalne ekonomske razvojne agencije Vukovarsko-srijemske županije sa prije svega Poglavarstvom Općine Ivankovo, stručnim službama i odjelima, ali i širom javnošću (interesnim skupinama), bez kojih se ovaj opsežan i odgovoran posao ne bi mogao obaviti.

Na ovome im se svima srdačno zahvaljujemo i želimo puno uspjeha u daljnjem radu i implementaciji PUR-a.

Za LEDU VSŽ

Autori:

Zvonimir Čordašić, dipl.oec.

Mirta Štrk, dipl.oec.

Mario Bušić, dipl.ing.agr.

Lidija Mamić, dipl.oec.

Hrvoje Rukavina, oec.

PORUKA NAČELNIKA

Novi ustroj lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj, nastao početkom devedesetih godina 20. stoljeća kao dio europske pravne i životne tradicije, zahtijeva i potpuno novi pristup lokalnoj samoupravi. Utemeljena Ustavom Republike Hrvatske i Poveljom Europske unije o lokalnoj samoupravi, lokalna samouprava pretpostavlja aktivan odnos građana, lokalne vlasti te lokalne, područne i državne vlasti, a sve u svrhu razvoja demokracije i socijalnog blagostanja zajednice.

Vodeći se svojom svrhom i obvezama, Općina Ivankovo uz potporu područne i državne vlasti od svog nastanka 1993. do danas, propisanim aktima i projektima kao što su Prostorni plan, sustav odvodnje, gospodarska zona i sl., nastoji osigurati svojim građanima adekvatne i ugodne životne prilike. U tom smislu, Projekt ukupnog razvitka kao jedan od temeljnih akata za predstojeće vrijeme objedinjuje sveukupne potencijale naše općine, naselja Ivankovo, Retkovci i Prkovci, glede društvenih i općekorisnih ljudskih resursa, gospodarstva, komunalne infrastrukture, zaštite okoliša.

Projektom ukupnog razvoja kao lokalna vlast nastojat ćemo postojeće potencijale usmjeriti u projekte razvoja, većeg zapošljavanja i općeg zadovoljstva građana Općine Ivankovo.

Općina Ivankovo
načelnik Branko Galić, dipl. ing.

UVOD

Program ukupnog razvoja Općine Ivankovo (PUR) prvi je sveobuhvatni razvojni dokument Općine u čijoj izradi su uz stručno vođenje LEDE sudjelovali i sami stanovnici Općine. PUR određuje kritične aspekte planiranja strateškog razvitka Općine, te definira ciljeve i prioritete, kako bi se u narednih pet godina zaustavili negativni trendovi, ostvarile pretpostavke bržeg razvoja područja, te kako bi se poboljšao ukupni standard stanovništva i uvjeti za život na području Općine.

Svrha izrade PUR-a je poticanje razvoja Općine Ivankovo i to na načelima održivog razvoja. Održiv razvoj podrazumijeva razvoj djelatnosti koje omogućuju gospodarski i socijalni prosperitet područja uz istodobnu skrb za očuvanje i unaprjeđenje okoliša, te prirodnog i kulturnog naslijeđa.

Poglavlarstvo Općine Ivankovo u travnju 2006. godine donijelo je Odluku o izradi PUR-a na osnovi koje je potpisan Ugovor o izradi PUR-a u suradnji s LEDOM, po kojem se pristupilo izradi razvojnog dokumenta.

Programu ukupnog razvoja Općine Ivankovo pristupilo se u okviru nacionalnog Programa razvoja jedinica lokalnih samouprava koje provodi Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka (MMTPR), Uprava za regionalni razvoj. Hrvatska vlada, svjesna teške situacije, kao i činjenice da se ne ostvaruju željene stope razvoja, posebice na područjima od posebne državne skrbi, pokrenula je ovaj program, te su izdvojena sredstva za sufinanciranje izrade PUR-ova. Metodologija izrade PUR-a razrađena je od strane Svjetske banke za obnovu i razvoj i Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka, a LEDA - Lokalna ekonomska razvojna agencija Vukovarsko-srijemske županije jedna je od ovlaštenih konzultantskih tvrtki - potpisnica sporazuma o primjeni standardne metodologije za izradu PUR-ova.

Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, Uprava za regionalni razvoj na državnoj je razini organizator i sufinancijer područnog - regionalnog razvoja, te djeluje u smjeru konkretnih potpora za izradu i provedbu razvojnih projekata. No, u razvojne procese uključeni su i drugi resori (Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva i dr.).

Metodologijom je, dakle, utvrđen jedinstveni pristup izradi programa ukupnog razvoja, određen je postupak i način njegove izrade koji uključuje prikupljanje, obradu, ocjenu, rangiranje podataka, metode analiza podataka. Metodologija pretpostavlja:

- cjelovitost, viđenje i obradu svih zbivanja na području općine,
- sudjelovanje stanovništva, lokalne zajednice u planiranju razvoja općine,
- primjenjivost stvaranja dugoročnog razvojnog koncepta i ostvarenje najperspektivnijih programa sukladno dosadašnjim djelatnostima.

Cilj programa ukupnog razvoja prije svega je:

- uspostava što višeg stupnja motiviranosti za ostvarivanje razvojnih djelatnosti (oblikovanje razvojnog motiva),
- određivanje razvojnih ciljeva općine, kao suglasja većine stanovništva (oblikovanje razvojne vizije),
- oblikovanje stručne skupine u općini koja će uz pomoć razvojnog tima (stručna projektna organizacija) moći provesti i pratiti pojedinačne razvojne projekte.

Program ukupnog razvoja Općine Ivankovo objašnjava pojmove regionalnog razvoja, regionalne politike i održivog ruralnog razvoja. Navodi njihova zakonska uporišta, te moguće izvore financiranja (I. dio).

U nastavku dokumenta daje se analiza osnovnih čimbenika razvoja Općine: prostora, prirodnih resursa, stanovništva, gospodarstva, komunalne infrastrukture i usluga, te konačno društva i društvene infrastrukture (II. dio).

Analizom prednosti i nedostataka, prilika i prijetnji pojedinih sektorskih područja, određuju se prioritetna područja djelovanja, odnosno strateški ciljevi, prioriteti i mjere. U zadnjem dijelu razvojnog programa naglasak je stavljen na razvoj gospodarstva Općine Ivankovo, kao i na konkretne zadatke koji stoje pred lokalnom zajednicom kako bi se ti zadatci realizirali (III. dio).

PRVI DIO RAZVOJNOG PROGRAMA

- REGIONALNI RAZVOJ I REGIONALNA POLITIKA
- ODRŽIVI RAZVOJ
- RURALNI RAZVOJ
- FINANCIRANJE RAZVOJA JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE

1. REGIONALNI RAZVOJ I REGIONALNA POLITIKA

1.1. OPĆENITO

Uređenje regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj treba zakonski provesti, kao preduvjet za uvažavanje konkurentne prednosti pojedinih regija. Instrument za ostvarivanje strateških ciljeva regionalnog razvoja RH odnosi se na uspostavu jedinstvenog pravnog okvira za regionalni razvoj. Svrha zakona o regionalnom razvoju je stvoriti stabilan i koherentan pravni okvir koji treba otvoriti mogućnosti, te pomoći pri realizaciji sveukupne razvojne politike u RH, a također treba pridonijeti promoviranju pravnih načela Europske Unije, kao i načela za upravljanje regionalnim razvojem, te treba stvoriti osnovu za buduće usklađivanje postojećih zakona koji reguliraju materiju regionalnog razvoja.

Povećanjem neujednačenosti uvjeta života u različitim dijelovima zemlje, kao i među različitim društvenim skupinama, regionalna politika shvaćena je kao integralni dio sveukupne strategije za održivi razvoj i konkurentnost. Zbog nastojanja RH da u potpunosti integrira svoje gospodarstvo i tržište u globalni kontekst, a posebno u jedinstveno tržište Europske Unije, posebno je važno da svi dijelovi RH budu sposobni natjecati se u takvu okruženju.

Dodatni čimbenik koji utječe na porast značenja politike regionalnog razvoja je i pristupanje Europskoj Uniji. U tom kontekstu iznimno je važno biti dobro pripremljen za uvođenje kako pretpripravnih, tako i strukturnih fondova Europske Unije.

Rimskim ugovorom iz 1957. godine kao jedan od temeljnih zadataka Zajednice određeno je poticanje gospodarskog razvoja, te jačanje gospodarskog i socijalnog jedinstva. Prioriteti koji iz toga proizlaze su definiranje najnerazvijenijih područja i njihovo podupiranje putem raznih oblika pomoći. Tim ugovorom regionalni razvoj i regionalna politika dobivaju sve veću važnost u okviru sveukupne politike europskih zemalja.

Vrlo bitna poveznica takve politike nalazi se u restrukturiranju tradicionalnih grana gospodarstva, poglavito poljoprivrede te ruralnom razvoju. Moguće je razlikovati tri pristupa mjerama regionalne razvojne politike: centralno inicirani pristup, pristup lokalnom razvoju sa stajališta privatnog poduzeća, te lokalno i regionalno inicirani pristup (Ekonomski institut, 1992:2). Prvi od tih pristupa "odozgo" počeo se primjenjivati u regionalnom razvoju krajem devetnaestog stoljeća. Drugi pristup, koji se temelji uglavnom na djelovanju tržišta, nije se pokazao uspješnim mehanizmom optimalne distribucije proizvodnih resursa zbog brojnih nesavršenosti tržišta. Treći se pristup ili razvoj "odozdo" temelji na premisi (pretpostavci) da unutarnji odnosno lokalni i regionalni čimbenici imaju odlučujuću ulogu u regionalnom razvoju. Ovaj se pristup razvio na spoznaji da je središnja vlast nedovoljno učinkovita u poticanju i koordiniranju lokalnog i regionalnog razvoja jer je središnja

vlast nesposobna i nefleksibilna uzimati u obzir lokalne razvojne potrebe, brzo reagirati, mobilizirati, usklađivati lokalne interese i sl.

Regija nije samo gospodarska, nego i socijalno-kulturna i politička kategorija, ljudski resursi su osnovni činitelj regionalnog razvoja, a decentralizacija bitan preduvjet toga razvoja. Može se zaključiti da uspješna politika regionalnog razvoja implicira optimalnu kombinaciju središnjeg, lokalno i regionalno iniciranog pristupa, te pristupa koji se temelji na djelovanju zakona tržišta. Naime, samo takav kombinirani pristup koji se odnosi na mjere regionalne razvojne politike omogućuje dostizanje razvojnih ciljeva usmjerenih na optimalno korištenje raspoloživih resursa u pojedinim područjima (regijama).

Institucije zadužene za regionalnu politiku na razini Europske Unije su Uprava za regionalnu politiku i Odbor regija. Uprava za regionalnu politiku odgovorna je za pružanje pomoći slabije razvijenim i nerazvijenim regijama u njihovom ekonomskom i društvenom razvoju. Odbor regija je savjetodavno tijelo sastavljeno od predstavnika lokalnih i regionalnih vlasti zemalja članica Europske Unije, a uspostavljanjem tog tijela osigurano je da lokalna i regionalna vlast ima utjecaja na odluke donijete u okviru regionalne politike.

Potpota regijama zemalja članica Unije koje zaostaju u razvoju pruža se putem strukturnih fondova:

- Europskog poljoprivrednog i garancijskog fonda
- Europskog socijalnog fonda
- Europskog fonda za regionalni razvoj
- Financijskih instrumenata za podršku ribarstvu.

Kako bi se ubrzala i olakšala prilagodba regionalne politike zemalja kandidata, Europska Unija izdvaja sredstva za prepristupne instrumente, koji su bili i bit će dostupni i Republici Hrvatskoj:

- PHARE - Poland Hungary Assistance for Reconstruction of the Economy
- ISPA - The Pre-Accession Structural Instrument
- SAPARD - The Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development
- IPA - Instrument for Pre-Accession Assistance.

1.2. REGIONALNI RAZVOJ S PRIMJERIMA IZ EU

Europska regionalna politika je politika promicanja solidarnosti. Trećina proračuna Europske Unije namijenjena je za smanjenje razlika u razvoju među regijama i nejednakosti među stanovništvom u smislu blagostanja. Unija u svojoj politici nastoji pomoći regijama koje zaostaju u razvoju da nadoknade propušteno, restrukturiraju stagniranje industrijskih regija, te promijene ekonomiju ruralnih područja sa stagnirajućom poljoprivredom. Sve to daje primarnu važnost u kreiranju radnih

mjesta. Jednom riječju, teži se jačanju ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije Europske Unije.

Europska Unija je jedna od najprosperitetnijih ekonomskih područja u svijetu. Zadnjim, petim proširenjem Unije obilježen je najveći zamah u integraciji europskoga kontinenta, kako po broju novih članica, tako i po simboličnom ukidanju podjele na europski Istok i Zapad. Tada se, 1. svibnja 2004., Europska unija proširila na deset novih članica - osam država srednje i istočne Europe (Estoniju, Litvu, Latviju, Poljsku, Češku, Slovačku, Mađarsku i Sloveniju) te Maltu i Cipar. Peti val proširenja završen je 1. siječnja 2007. ulaskom Rumunjske i Bugarske u Europsku uniju. Snaga unutarnjeg tržišta i ljudskog potencijala ogleda se u preko 493 milijuna stanovnika 27 zemalja članica EU, ali socijalna i ekonomska nejednakost između država članica i njihovih regija slabi ukupnu dinamiku razvoja. Ukratko, nemaju svi Europljani iste prednosti u suočavanju s izazovima globalizacije, zaviseci od činjenice na kojem prostoru žive, je li to prosperitetna regija ili regija koja zaostaje u razvoju, je li to dinamična ili stagnirajuća regija, je li to gradsko ili ruralno područje, periferno ili izolirano područje ili jedan od ključnih eko-nomskih centara Unije.

PRIMJER: FRIULIA VENEZIA GIULIA

U Europskoj Uniji postoji dosta primjera uspješno provedene politike regionalnog razvoja. Italija je svakako jedan od uspješnih primjera, kao četvrta industrijska sila u Europi s površinom 301.230 km², 58 milijuna stanovnika, BDP 1.351 milijardi €, po glavi 26.000 €.

Friulia Venezia Giulia je jedna od 5 talijanskih regija koje od svog osnivanja uživaju zakonsku autonomiju što omogućuje osobito snažnu ulogu u regiji kao izborna tijelo politike namijenjene razvoju teritorija. Regija je osnovana 1963. godine, a s aktivnostima je počela godinu kasnije. Formiranje administrativne organizacije počinje okupljanjem osoblja iz drugih administrativnih tijela, pretežito u državnom vlasništvu, te regrutiranjem novog stručnog osoblja.

Autonomija regiji omogućuje veće i sigurnije prihode koji su tijekom godina rasli. Od početka specijalnog autonomnog statusa kojim je regija dobila pravo korištenja zakonske snage kojom je inicirana prilagodba javnih alata za posredovanje prema specifičnim potrebama teritorije. Između ostalog, regija donosi zakone koji omogućuju brži razvoj industrije i trgovine, poduzetništva, turizma, urbanog planiranja, cesta i ostalih javnih radova. Jedino ograničenje zakonskoj autonomiji je obveza kreiranja zakona sukladno općim načelima državnog sustava. S takvom moći, regija je u stanju provoditi politiku namijenjenu javnoj potpori tvrtkama i investicijama u infrastrukturu koje su od gospodarskog interesa, a što u perspektivi pomaže regiji Friulia Venezia Giulia da ne dođe u situaciju u kojoj će zaostajati u razvoju, što je bila karakteristika sve do ranih 60-ih godina, te da konstantno ojačava razvoj, što je čini jednom od najbogatijih regija u Italiji.

Od samog početka, regija je izglasala regionalne zakone važne za razvoj gospodarstva, 1967. godine osnovana je Regionalna Financijska Kompanija - Friulia Inc., čiji izvor je bio regionalni proračun. Namjena kompanije je kapitalizacija regionalnih tvrtki stjecanjem javnih udjela i financiranje ugovorenih razvojnih programa. Tijekom 30-godišnjeg rada, kompanija je posredovala u više od 400 slučajeva kao financijski partner razvoju poduzetništva na području Friulia Venezia Giulia.

Zahvaljujući mjerodavnosti u planiranju, regija je bila u mogućnosti pokrenuti relativno discipliniran razvoj proizvodnih aktivnosti. Od 1965. najveći alat ove politike je bilo uređenje industrijskog razvojnog konzorcija i kasnije mogućnost urbanog planiranja: Plan postavljanja proizvodnje koji će poslužiti za implementaciju, na općinskoj razini, detaljnijih planova, a koji se tiču položaja područja namijenjenog industriji, obrtništvu, trgovini i turizmu.

Industrijski konzorcij djeluje tako da se referira prema stvaranju industrijskih clustera, a koji su od regionalnog značaja i koji su prepoznati u regionalnom, gospodarskom i teritorijalnom planiranju, te koji su ustrojeni općinskim planom. Institucionalni cilj konzorcija je da poboljša ne-ophodne uvjete potrebne za stvaranje i razvoj proizvodnih aktivnosti u industrijskom sektoru. U skladu s tim oni stvaraju i upravljaju infrastrukturom neophodnom za industrijske aktivnosti i unaprjeđuju i obavljaju uslužne aktivnosti za tvrtke.

PRIMJER: OKRUG SAN DANIELE "Conzorzio del Prosciutto"

Prehrambeno-industrijski okrug San Daniele osnovan je 1999. godine i okuplja sljedeće općine: Ragnano, Dignano, Coseana, Fagagna, Rive d'Arcano i San Daniele del Friuli. Osnivanje okruga je rezultat političke volje da potakne razvoj teritorija, i to u smislu proizvodnih djelatnosti. Regionalne i lokalne vlasti, trgovački savezi i profesionalni predstavnici su osnovali ovaj okrug. Trebalo je proći 3 godine od ideje do realizacije i pokretanja poslova u okrugu.

Prehrambeno-industrijski okrug se specijalizirao za pripremu i proizvodnju visokokvalitetnih prehrambenih proizvoda, od čega visoki postotak izvozi u visoko razvijene zemlje, a dio prodaje se realizira na domaćem tržištu. Okrug čini 80 tvrtki, godišnji poslovni promet okruga je oko 415 milijuna €, te je direktno zaposleno 900 osoba, a 700 ih radi u sektorima koji su poslovno povezani s okrugom.

Ono što okrug razlikuje od ostalih i u čemu se može usporediti prema drugim regijama je kombinacija kvalitetnih proizvoda i kvaliteta okoline u kojoj je okrug lociran. Prehrambeni okrug San Daniele je jedan od rijetkih slučajeva gdje ime trenutno evocira na brand (marku proizvoda). Za ime šunke San Daniele je vezana proizvodnja cijele regije, a ne samo jedne tvrtke. Tijekom 2000. godine okrug San Daniele je prodao 2,1 milijuna komada sušene šunke (što je povećanje od 6,1% u odnosu na 1999. godinu).

Prve tvrtke koje su počele proizvoditi šunku tijekom 1920. godine koristile su meso svinja iz uvoza, što je dovelo 1960. godine do izumiranja tradicionalnih pasmina svinja iz Friulie. Ugled i slava šunki San Daniele rasla je brže od očekivanja, tako da proizvodnja nije mogla zadovoljiti rastuću potražnju. Krajem 1940. godine tvrtke su počele industrijski proizvoditi sušene šunke.

1.3. HRVATSKA ISKUSTVA I PROPISI

Sadašnji pravni okvir u Republici Hrvatskoj ne sadrži jedinstveni zakonski akt koji bi sustavno rješavao problematiku regionalnog razvoja na cijelom državnom teritoriju. Umjesto toga postoji niz zakona koji su relevantni za reguliranje i provedbu politike regionalnog razvoja. Među njima treba izdvojiti one kojima se eksplicitno reguliraju pitanja razvoja onih područja Republike Hrvatske koja zaostaju u razvoju. To su:

- Zakon o otocima
- Zakon o područjima posebne državne skrbi
- Zakon o brdsko-planinskim područjima
- Zakon o obnovi i razvoju grada Vukovara
- Zakon o fondu za regionalni razvoj
- Zakon o fondu za razvoj i zapošljavanje
- Zakon o fondu za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Bivše Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, uz usku suradnju s drugim tijelima državne uprave, pripremilo je prijedlog Strategije regionalnog razvoja RH. Strategija uključuje razvojne prioritete i intervencije kojima je cilj izgradnja ukupnih razvojnih kapaciteta, smanjivanje razvojnih nejednakosti, te izgradnja i jačanje potencijala onih dijelova zemlje koji zaostaju u razvoju da bi postali konkurentni.

Sagledano institucionalno, još uvijek ne postoji jasno zakonski definiran institucionalni okvir za provedbu regionalnog razvoja, no iz programa Vlade RH razvidno je da će se u tijeku 2008. godine donijeti Zakon o regionalnom razvoju. Institucionalni okvir za provedbu regionalnog razvoja na nacionalnoj razini je Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva. U okviru samoupravnog djelokruga regionalnih i lokalnih jedinica, u županijama i ne malom broju gradova postoje upravna tijela nadležna za pitanja regionalnog, odnosno, lokalnog razvoja. Uz to, u nekim županijama i gradovima postoje županijske, tj. regionalne i lokalne razvojne agencije, poduzetnički centri, tehnološki centri i druge razvojne institucije koje rješavaju gospodarska i druga razvojna pitanja na regionalnoj (lokalnoj) razini.

Održavanjem prve sjednice međuvladine konferencije između država članica Europske Unije i Republike Hrvatske, na kojoj su razmijenjena opća stajališta Europske Unije i Republike Hrvatske, 3. listopada 2005. Europska Unija odlučila je otvoriti pregovore za punopravno članstvo s

Republikom Hrvatskom. Dobivanjem statusa zemlje kandidatkinje i objavljivanjem Pretpristupne strategije za Hrvatsku, Hrvatskoj se otvaraju tri pretpristupna fonda - PHARE, ISPA i SAPARD. U prva dva Hrvatska sudjeluje od 2005. godine, dok u SAPARD-u, zbog složenije procedure provedbe, sudjeluje od 2006. godine.

Pretpristupni program IPA (ENG. Instrument for Pre-Accession Assistance - IPA) u sljedećoj će financijskoj perspektivi Europske Unije za razdoblje 2007. - 2013. godine zamijeniti navedena tri pretpristupna programa, te CARDS program. IPA se sastoji od pet komponenti:

1. Razvoj institucija
2. Prekogranična suradnja
3. Regionalni razvoj
4. Razvoj ljudskih potencijala
5. Ruralni razvoj.

1.4. ŠTO JE REGIJA

Mnogi izvori u literaturi pojam regije definiraju kao geografsko područje koje je manje od nacionalnog teritorija u kojem se nalazi. Tako regija može biti općina, grad, županija, skupina županija ili država. Regije se nužno ne poklapaju s administrativnim granicama, jer njihovo određivanje ovisi o pitanju koje se razmatra (npr. područje tržišta rada, područje riječnih slivova i sl.)

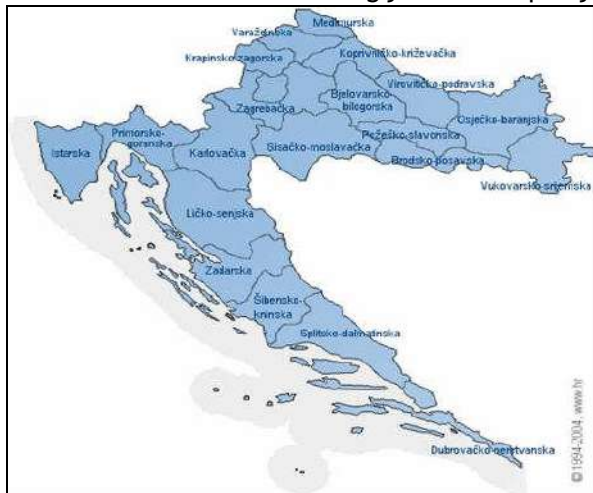
Pojam područje (regija) označava geografsko područje unutar nacionalnog teritorija neke zemlje koje se može definirati bilo u smislu administrativnih granica, ili u smislu gospodarskih i socijalnih značajki, prema kojima se razlikuje od okolnih područja. Regija je područje s više-manje jasnim i prepoznatljivim granicama ili obilježjima, koje je dio države ili druge teritorijalne jedinice, a to područje najčešće uključuje općine, gradove, županije itd.

Teritorij Republike Hrvatske podijeljen je na 21 županiju, 123 grada i 425 općina. Županija je jedinica područne (regionalne) samouprave čije područje predstavlja prirodnu, povijesnu, gospodarsku, prometnu, društvenu i samoupravnu cjelinu ustrojenu radi obavljanja poslova od područnog (regionalnog) interesa.

Županija osobito obavlja poslove koji se odnose na školstvo, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, te planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova. Grad je jedinica lokalne samouprave u kojoj je sjedište županije, te svako mjesto s više od 10.000 stanovnika koje predstavlja urbanu, povijesnu, prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu. Općina je jedinica lokalne samouprave osnovana, u pravilu, za područja više naseljenih mjesta koja predstavljaju prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu i povezana su zajedničkim interesima stanovništva. Gradovi i općine u svom

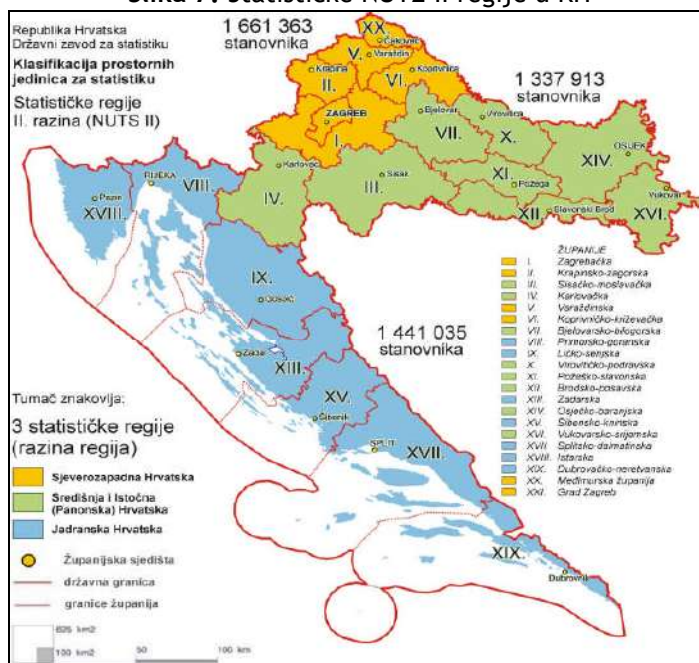
djelokrugu obavljaju poslove koji se odnose na: uređenje naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, soci-jalnih i kulturnih ustanova.

Slika 6. Statističke NUTZ III regije u RH - županije

Nakon nekoliko različitih prijedloga, Ekonomski institut u Zagrebu je bio zadužen za izradu znanstvene studije po pitanju NUTS regija. U studiji je predloženo da se Hrvatska podijeli na tri statističke regije na NUTS razini 2: Sjeverozapadna Hrvatska, Istočna - Središnja Hrvatska (Panonska) i Jadranska Hrvatska. U travnju 2007. EUROSTAT je dao pozitivno mišljenje za tu klasifikaciju. Bez obzira na novu NUTS klasifikaciju, podaci navedeni u Planu se odnose na županijsku razinu.¹

Slika 7. Statističke NUTZ II regije u RH

¹ Izvor: Plan za poljoprivredni ruralni razvoj 2007. - 2013. IPARD program

1.5. ZAKONSKI OKVIRI

Na internet stranicama Narodnih novina (www.nn.hr) mogu se pronaći svi zakoni kojima se definira lokalna i regionalna samouprava, njihov teritorijalni ustroj, organizacija, djelokrug i financiranje.

1. Zakoni koji definiraju sustav i organizaciju

- Ustav Republike Hrvatske
- Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi
- Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj
- Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- Zakon o otocima
- Zakon o područjima od posebne državne skrbi
- Zakon o brdsko-planinskim područjima
- Zakon o Gradu Zagrebu
- Zakon o obnovi i razvoju Grada Vukovara

2. Zakoni o financiranju

- Zakon o fondu za regionalni razvoj
- Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- Zakon o porezu na dobit
- Zakon o porezu na dohodak
- Zakon o poticanju ulaganja
- Zakon o poljoprivredi
- Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu
- Zakon o državnim potporama
- Zakon o proračunu
- Zakon o izvršavanju državnog proračuna za pojedinu godinu

3. Zakoni o prostornom planiranju

- Zakon o prostornom planiranju

Na nacionalnoj razini razvoj prate:

- Ministarstvo regionalnog razvitka, šumarstva i vodnog gospodarstva - resorno tijelo za regionalni razvoj

Ostala ministarstva i tijela državne uprave:

- Ministarstvo financija
- Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva
- Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja

-
- Ministarstvo turizma
 - Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva
 - Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
 - Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
 - Fond za regionalni razvoj Republike Hrvatske
 - Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
 - Fond za obnovu i razvoj Grada Vukovara
 - Državni zavod za statistiku
 - Hrvatski zavod za zapošljavanje

Fond za regionalni razvoj Republike Hrvatske - financira gospodarske i infrastrukturne projekte na područjima koji zaostaju u razvoju (predložene od strane županija/općina).

Fond za obnovu i razvoj Grada Vukovara - raspolaže sredstvima koja se koriste za provedbu Plana i Programa obnove i razvoja Grada Vukovara, a izvor kojih su državni proračun, krediti, donacije, te ostali izvori.

Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost - radi osiguranja dodatnih sredstava za financiranje projekata, programa i sličnih aktivnosti u području očuvanja, održivog korištenja, zaštite i unapređivanja okoliša.

1.6. REGIONALNA POLITIKA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

Jedno od osnovnih načela Europske Unije je smanjivanje gospodarskih i socijalnih razlika između njezinih regija, te je tako i Vlada Republike Hrvatske prilagodila svoju razvojnu politiku Europskim standardima, odnosno založila se za ravnomjeran razvoj svih svojih regija odnosno županija. Vukovarsko-srijemska županija je jedna od prvih županija u Republici Hrvatskoj koja je prihvatila ROP - Regionalni Operativni Program, što joj povećava šanse za značajnim privlačenjem sredstava iz strukturnih fondova Europske Unije, te joj olakšava realizaciju programa koji proizlaze iz procesa približavanja Europskoj Uniji.

ROP proces se temelji na praksi Europske Unije u regionalnom pristupu razvoju gospodarstva. Proces izrade regionalnog operativnog programa Vukovarsko-srijemske županije započeo je još lipnju 2003. godine na inicijativu Delegacije Europske Komisije u RH (DEK) i Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka (MMTPR). Iz programa CARDS 2003 iznos od 7,5 milijuna EUR-a je bio predviđen za pripremu i provedbu ROP-a u VSŽ.

Slijedeći najbolju EU praksu i u skladu s nacionalnom politikom, tijekom 2006. godine VSŽ je započela sa slijedećom fazom planiranja vlastitog razvoja - revizijom ROP-a i njegovom evolucijom u Županijsku razvojnu strategiju (ŽRS).

Županijska razvojna strategija je opći razvojni dokument koji pokriva sve aspekte društveno-ekonomskog života u županiji. Pripremljena je na temelju najbolje prakse ROP-a, naučenim lekcijama i iskustvu. Participativni pristup, konzultativni proces, programiranje i odlučivanje na bazi partnerstva, otvorenost i transparentnost su glavne karakteristike procesa pripreme Županijske razvojne strategije.

Vizija Vukovarsko-srijemske županije

Do 2010. VSŽ će biti dobro organizirana, prosperitetna županija otvorenih mogućnosti, na putu ka društvu znanja, s razvijenim, održivim gospodarstvom temeljenim na dodanoj vrijednosti prirodnim resursima i visokostručnim kadrovima, aktivnim civilnim društvom, očuvanom kulturnom baštinom, brigom o okolišu te socijalno i egzistencijalno sigurna županija zadovoljnih ljudi.

Ciljevi i prioriteti Vukovarsko-srijemske županije

CILJ 1

STVARANJE PRETPOSTAVKI ZA RAZVOJ KONKURENTNOG I ODRŽIVOG GOSPODARSTVA UZ ZAŠTITU OKOLIŠA

Prioritet 1: *Jačanje/izgradnja/održavanje komunalne infrastrukture i infrastrukture vezane uz gospodarstvo*

- Mjera 1:** Izgradnja i opremanje poduzetničkih/slobodnih zona
- Mjera 2:** Jačanje potpornih institucija
- Mjera 3:** Poticanje čvršćeg povezivanja gospodarskih subjekata
- Mjera 4:** Održavanje i izgradnja vodoopskrbnih, kanalizacijskih, energetskih i prometni sustava te ostalih objekata infrastrukture i uređenje javnih površina
- Mjera 5:** Održavanje i izgradnja melioracijske i komunalne kanalske mreže
- Mjera 6:** Jačanje sustava obrane od elementarnih nepogoda
- Mjera 7:** Jačanje lokalnih partnerstava
- Mjera 8:** Poticanje gospodarskih aktivnosti u ruralnim područjima i područjima od posebnog državnog interesa

Mjera 9: Izgradnja/obnova unutarnjih plovni putova te korištenje potencijala za razvoj riječnih luka na Dunavu i Savi

Prioritet 2: *Bolja iskorištenost prirodnih i kulturnih potencijala za razvoj turizma, ruralnog prostora te razvoj i restrukturiranje poljoprivrede uz zaštitu okoliša*

Mjera 10: Promocija i uvođenje profitabilnijih načina poljoprivredne proizvodnje kroz obuku, udruživanje poljoprivrednih proizvođača, izgradnju/adaptaciju objekata i nove tehnologije

Mjera 11: Poticanje pilot-projekata i proizvodnje (npr. navodnjavanje itd)

Mjera 12: Korištenje potencijala obnovljivih izvora energije (geotermalne vode, biomasa itd.)

Mjera 13: Izrada dokumenata o zaštiti okoliša, kreiranje sustava za praćenje stanja u okolišu, te osnivanje institucija za zaštitu prirode

Mjera 14: Izrada projekata i sanacija deponija, organizacija odvojenog sakupljanja otpada, reciklažnih dvorišta, zelenih otoka te izgradnja centra za gospodarenje otpadom

Mjera 15: Promocija VSŽ kao turističke lokacije valorizacijom potencijala (vinski, lovni, seoski i dr. turizam)

Mjera 16: Tržišno orijentirana turistička edukacija i obuka temeljena na specifičnim prednostima proizvoda/mjesta

Mjera 17: Obnova i izgradnja infrastrukture za smještajne kapacitete svih vrsta turizma

Prioritet 3: *Razminiranje*

Mjera 18: Ubrzanje procesa razminiranja

CILJ 2

STVARANJE OBRAZOVNOG SUSTAVA KOJI ĆE ODGOVARATI TRŽIŠNIM POTREBAMA ŽUPANIJE

Prioritet 4: *Razvoj ljudskih potencijala kroz cjeloživotno učenje te usklađivanje postojećeg s novim obrazovnim sustavom*

Mjera 19: Trening i stručno osposobljavanje sukladno potrebama gospodarstva

Mjera 20: Izgradnja/dogradnja i opremanje školskih objekata s ciljem primjene novog obrazovnog sustava

Mjera 21: Potpora razvoju visokoškolskih ustanova

Mjera 22: Jačanje suradnje između obrazovnih institucija i gospodarskih subjekata

CILJ 3

UNAPREĐENJE KVALITETE ŽIVOTA KROZ OČUVANJE PRIRODNE I KULTURNE BAŠTINE, ZDRAVLJA I SOCIJALNU UKLJUČENOST

Prioritet 5: *Obnova i zaštita prirodne i kulturne baštine*

- Mjera 23:** Obnova i zaštita objekata kulturne baštine te očuvanje prirodne baštine
- Mjera 24:** Projekcija arheoloških i etnoloških parkova kao kulturnih znamenitosti
- Mjera 25:** Organiziranje radionica i seminara za obnovu/oživljavanje starih zanata (npr. izrada narodnih nošnji i glazbala), adaptacija/izgradnja objekata za izradu istih te poticanje proizvodnje

Prioritet 6: *Poticanje zdravijeg načina života i unapređenje zdravstvene zaštite*

- Mjera 26:** Stvaranje uvjeta za masovnije bavljenje sportom putem izgradnje/ obnove i opremanja sportskih objekata te kreiranjem odgovarajućih programa
- Mjera 27:** Edukacija o zdravoj prehrani, opasnostima od droge, alkohola itd. te načinu života (socijalizacija, otuđenost)
- Mjera 28:** Kreiranje programa te nabavka vozila i opreme potrebne za organiziranje treninga za zdravstvene djelatnike i informiranje stanovništva
- Mjera 29:** Nabavka opreme te adaptacija/izgradnja objekata potrebnih za poboljšanje zdravstvene zaštite

Prioritet 7: *Poboljšanje kvalitete života mladih, žena, stradalnika rata, osoba s invaliditetom te skrbi za stare i nemoćne kao i socijalne uključenosti*

- Mjera 30:** Izgradnja i prilagodba javnih i smještajnih objekata i nabavka vozila prilagođenih potrebama osoba s invaliditetom te starim i nemoćnim osobama nadležnim institucijama
- Mjera 31:** Razvoj izvaninstitucionalnih oblika socijalne skrbi
- Mjera 32:** Trening i obuka za zapošljavanje žena, osoba s invaliditetom i stradalnika rata
- Mjera 33:** Obnova/izgradnja i opremanje višenamjenskih sportskih i kulturnih/društvenih objekata i prateće infrastrukture te osmišljavanje i provedba aktivnosti za djecu i mlade

CILJ 4

PROAKTIVNA ULOGA VSŽ U INTEGRACIJSKIM PROCESIMA I STVARANJU PARTNERSKIH ODNOSA U OKRUŽENJU

Prioritet 8: *Jačanje međunarodne, međužupanijske i unutaržupanijske suradnje*

- Mjera 34:** Unapređenje učinkovitosti korištenja domaćih i međunarodnih izvora financiranja
- Mjera 35:** Poticanje međunarodnih i međužupanijskih aktivnosti dionika VSŽ u svim područjima života (npr. gospodarstvo, poljoprivreda, kultura, sport, zaštita okoliša itd.)
- Mjera 36:** Jačanje suradnje između JLS i aktivna uloga relevantnih institucija u regionalnom razvoju
- Mjera 37:** Poticanje uravnoteženog razvoja županije
- Mjera 38:** Poticanje suradnje s iseljeništvom

Navedene prioritete definira 38 mjera koje čine okvir za izradu odabranih projektnih prijedloga kao i njihovu provedbu i financiranje. Lokalni gospodarski razvoj je dinamičan i kompleksan proces. Kompleksnost je prouzročena izazovima istovremenog integriranja gospodarskih i socijalnih ciljeva, te ciljeva okoliša. Bez takve integracije teško je ROP-u postići ravnomjerni i održivi razvojni model kroz planirano razdoblje. Kako bi se odgovorilo na ovaj izazov, ROP je izrađen na jednostavnom, cjelovitom strateškom okviru. Na lokalnim je interesnim skupinama, da kroz partnerstvo ostvare dugoročne ciljeve ove strateške integracije.

1.7. SWOT² ANALIZA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

Tablica 2. SWOT analiza Vukovarsko-srijemske županije

PREDNOSTI	SLABOSTI
<p><u>Demografska struktura, prirodni resursi i zaštita okoliša</u></p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Bogati i raznoliki prirodni resursi (šume, poljoprivredno zemljište, voda...)</i>• <i>Odličan geostrateški položaj</i>• <i>Nezagađen okoliš</i>• <i>Započeti procesi brige o okolišu (npr. sanacija divljih deponija)</i>• <i>Nepostojanje značajnijih industrijskih zagađivača okoliša</i> <p><u>Prostorno planiranje, urbana mreža i</u></p>	<p><u>Demografska struktura, prirodni resursi i zaštita okoliša</u></p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Odljev mozгова; mladi napuštaju Županiju</i>• <i>Opadanje stope nataliteta; starenje stanovništva (posebice u ruralnim područjima)</i>• <i>Niska razina iskorištenosti prirodnih resursa (npr. rascjepkano zemljište, termalne vode...)</i>• <i>Niska razina svijesti stanovništva o vrijednostima Županije (prirodna</i>

² SWOT – engl. kratica za PREDNOSTI, SLABOSTI, MOGUĆNOSTI, PRIJETNJE

<p><u>administracija</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ažurirana dokumentacija u katastru i gruntovnici za područje cijele Županije • Pokrivenost cijele županije prostorno-planskom dokumentacijom <p><u>Gospodarstvo, poljoprivreda i šumarstvo, razminiranje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sve razvijeniji sektor malog i srednjeg poduzetništva • Područje od posebne državne skrbi koje nudi konkurentne prednosti (npr. porezi, potpore) • Rastuća izvozna orijentacija gospodarstva • Razvijen financijski sektor (ponuda) • Jedinstveni domaći proizvodi (npr. kulen...) • Pogodna klima za poljoprivrednu proizvodnju <p><u>Infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobra transportna mreža (ceste, željeznice, riječna luka) • Opskrba energijom zadovoljava trenutne potrebe • Dobra pokrivenost telekomunikacijskom mrežom <p><u>Školstvo, kultura i sport</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bogato kulturno i povijesno nasljeđe • Multietnička raznolikost stanovništva VSŽ <p><u>Zdravstvo i socijalna skrb</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobra osposobljenost liječničkog kadra, iskustveno i stručno • Razvijena mreža ustanova socijalne skrbi <p><u>Turizam</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sve razvijeniji uslužni sektor (npr. smještajni kapaciteti u turizmu) 	<p>bogatstva, proizvodi, itd..)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neizgrađen sustav kontrole tokova otpada te sustav gospodarenja otpadom (sanitarno odlagalište, recikliranje iskoristivog dijela otpada) • Nedostatak pročišćivača otpadnih voda; nedovoljna pokrivenost mrežom za zbrinjavanje otpadnih voda • Nedostatne javne i znanstvene institucije, nedovoljno osposobljeni kadrovi za upravljanje otpadom, nedovoljna edukacija stanovništva te nedovoljan broj uposlenih na području zaštite okoliša svim razinama • Neizgrađen sustav praćenja za sve sastavnice okoliša-zrak, tlo, vode <p><u>Prostorno planiranje, urbana mreža i administracija</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna strateška povezanost između (horizontalna i vertikalna) Županije, JLS i interesnih skupina <p><u>Gospodarstvo, poljoprivreda i šumarstvo, razminiranje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatne prilike za zapošljavanje i loši uvjeti za rad • Nedovoljna uporaba novih industrijskih proizvodnih / preradbenih / IT tehnologija • Niska razina izravnih stranih ulaganja • Slaba iskorištenost informacija o tržištima • Neadekvatna struktura gospodarstva • Nedostatak poduzetničkog duha • Nedovoljno razvijena poduzetnička infrastruktura (inkubatori, teh. parkovi, financiranje poduzetničkih mikro-projekata...) • Neusredotočenost prerađivačkog sektora na proizvodnju proizvoda s višom dodanom vrijednošću na temelju sirovinske baze VSŽ • Nevoljko suočavanje s izazovima društveno- gospodarskih promjena • Neuravnotežen gospodarski razvoj • Slaba organiziranost poljoprivredne proizvodnje • Nizak stupanj integracije poduzeća / zadruga • Premali broj modernih zadruga • Minirane površine <p><u>Infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dotrajalost vodovodne mreže • Niža kvaliteta prometne infrastrukture od prosjeka RH • Slaba pokrivenost širokopojasnim internetom <p><u>Školstvo, kultura i sport</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Slaba povezanost između obrazovanja / obuke i potreba tržišta rada
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Mali broj visoko obrazovanih</i> • <i>Nedovoljni fizički kapaciteti obrazovne infrastrukture</i> • <i>Nedostatni kapaciteti vrtića i dječjih igraonica</i> • <i>Visoka ovisnost o Vladinim potporama</i> • <i>Nedovoljna razina zaštite prirodne i kulturne baštine</i> <p><u>Zdravstvo i socijalna skrb</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Nema zdravstvenih programa i ustanova za palijativnu skrb</i> • <i>Visoka ovisnost o Vladinim potporama</i> • <i>Minimalno prihvatljiva razina raspoloživosti liječnika</i> • <i>Nedostatni smještajni kapaciteti ustanova socijalne skrbi i novih oblika usluga socijalne skrbi</i> • <i>Nerazvijeno civilno društvo</i> <p><u>Civilno društvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Veliki broj stradalnika rata (invalidi domovinskog rata, hrvatski branitelji, obitelji poginulih i nestalih, povratnici itd.)</i> • <i>Slaba kvaliteta društvenog života (nepostojanje info centara za mlade, nerazvijena knjižnična mreža nedovoljan broj kazališta, višenamjenskih kulturnih(društvenih) centara, nedovoljne mogućnosti bavljenja tehničkom kulturom uređenih obala rijeka, sportskih objekata, itd.)</i> <p><u>Turizam</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Slaba iskorištenost turističkih / kulturnih potencijala</i>
<p style="text-align: center;">MOGUĆNOSTI</p> <p><u>Demografska struktura, prirodni resursi i zaštita okoliša</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Održivo korištenje prirodnih resursa npr. zdravstveni turizam, staklenička proizvodnja, proizvodnja energije</i> • <i>Gospodarenje otpadom kao ekonomska aktivnost</i> <p><u>Gospodarstvo, poljoprivreda i šumarstvo, razminiranje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Potencijal privlačenja izravnih stranih ulaganja</i> • <i>Osnivanje lokalne garancijske agencije</i> • <i>Bolje iskorištenje pretpristupnih fondova</i> • <i>Stavljanje u funkciju postojećih, a neiskorištenih kapaciteta/objekata ("brown field" ulaganja)</i> • <i>Jačanje lokalnog gospodarstva kroz iskorištenje blizine susjednih država - Srbija i BiH</i> • <i>Komercijalizacija regionalnog identiteta / prirodnih dobara i proizvoda, kulturnog</i> 	<p style="text-align: center;">PRIJETNJE</p> <p><u>Demografska struktura, prirodni resursi i zaštita okoliša</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Deruralizacija i depopulacija</i> • <i>Centralizirano upravljanje prirodnim resursima</i> • <i>Niska razina zaštite od prirodnih nepogoda</i> • <i>Onečišćenja zraka utjecajem prometa (teški teretni promet kroz središta gradova)</i> • <i>Onečišćenja zraka i podzemnih voda kao posljedica nekontroliranog odlaganja otpada</i> • <i>Zagađenja površinskih voda uslijed nepostojanja dovoljnog broja uređaja za obradu otpadnih voda</i> • <i>Onečišćenja zraka i podzemnih voda kao posljedica</i> • <i>Nedovoljno kvalitetno upravljanje otpadom</i> <p><u>Prostorno planiranje, urbana mreža i</u></p>

<p><i>nasljeđa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Poticanje rasta nerazvijenih područja • Bolje iskorištenje / promocija poslovnih zona • Integracija i razvoj institucija za potporu poduzećima • Okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta (pilot projekt u tijeku) • Proizvodnja poljoprivrednih proizvoda dodane vrijednosti i izvoz istih • Većina JLS donijela program raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem • Jačanje organske / ne tradicionalne poljoprivredne proizvodnje • Prihvaćena strategija navodnjavanja (pilot projekt u tijeku) • Jačanje zadrugarstva • Završetak razminiranja <p><u>Infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvoj održivog transportnog / logističkog središta • Daljnji razvoj unutarnjih plovnih putova (npr. izgradnja kanala Dunav - Sava) • Unaprjeđenje postojeće kanalske mreže • Izgradnja regionalnog vodoopskrbnog sustava istočne Slavonije • Razvoj prometne mreže (ceste, željeznice, itd.) • Izgradnja novih energetske objekata u funkciji razvoja gospodarstva <p><u>Školstvo, kultura i sport</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Proširenje spektra kvalitete obrazovanja i strukovnog obučavanja <p><u>Zdravstvo i socijalna skrb</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvoj sustava socijalne skrbi (pilot projekt u tijeku) <p><u>Međunarodna i međužupanijska suradnja</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Povećanje međunarodne, međužupanijske suradnje i suradnje unutar Županije 3. Jačanje suradnje sa iseljeništvom <p><u>Civilno društvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Jačanje uloge civilnog društva • Razvoj informatičkog društva • Socijalna kohezija kroz multietničku integraciju <p><u>Turizam</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvoj domaće turističke ponude 	<p><u>administracija</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna usklađenost procesa izrade/korištenja prostorno-planske dokumentacije i planiranja razvoja županije • Neriješena teritorijalna pitanja u regiji (granice) • Nefleksibilna administracija <p><u>Gospodarstvo, poljoprivreda i šumarstvo, razminiranje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Slaba konkurentnost gospodarstva • Povećanje međunarodne / EU konkurencije • Neregulirane gospodarske aktivnosti / siva ekonomija • Negativne posljedice ratnih djelovanja (npr. minirane površine) stvaraju negativan imidž • Odgođen regionalni razvoj • Stalna edukacija/programi osposobljavanja i usavršavanja poljoprivrednih proizvođača su na niskom stupnju • Spor proces razminiranja <p><u>Infrastruktura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Veliko prometno opterećenje u naseljenim mjestima (nedovoljno razvijena mreža obilaznica) <p><u>Školstvo, kultura i sport</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Relativno visoka stopa nepismenosti u usporedbi s ostatkom Hrvatske • Nedostatak knjižnica usporava razvoj društva znanja • Smanjene mogućnosti bavljenja sportom utječu na zdravlje stanovništva <p><u>Zdravstvo i socijalna skrb</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Opadanje kvalitete pružanja zdravstvene zaštite uslijed nedostatka liječnika i stručnjaka u socijalnoj skrbi • Povećanje socijalnih problema • Visoka stopa siromaštva / socijalno isključenje <p><u>Međunarodna i međužupanijska suradnja</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Sporo jačanje kapaciteta vezano za EU
---	--

Izvor: Županijska razvojna strategija Vukovarsko-srijemske županije za 2007-2013.

2. ODRŽIV RAZVOJ

2.1. OPĆENITO O ODRŽIVOM RAZVOJU

"Svaka generacija mora riješiti svoje zadatke i ne smije ih ostaviti sljedećim generacijama - ovo je osnovna misao održivog razvoja i ona uključuje i globalnu perspektivu."

[Gerhard Schröder, Predgovor Izvješću o napretku iz 2004. godine vlade Savezne Republike Njemačke: "Perspektive za Njemačku. Naša strategija održivog razvoja"]

Pojam održivog razvoja

„Održivi razvoj je okvir za oblikovanje politika i strategija kontinuiranog gospodarskog i socijalnog napretka, bez štete za okoliš i prirodne zalihe bitne za ljudske djelatnosti u budućnosti.“³

Održivi razvoj oslanja se na ideju po kojoj sadašnji razvoj ne smije ugrožavati budućnost dolazećih naraštaja trošenjem neobnovljivih zaliha i dugoročnim devatsiranjem i zagađivanjem okoliša. Osnovni cilj je osigurati održivo korištenje prirodnih zaliha na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Pojam održivog razvoja potiče iz šumarstva. Odnosi se na mjeru u kojoj su pošumljavanje novim mladicama i sječa šume u direktnoj ovisnosti - stalno se omogućava novi prirast šume a da se istovremeno ne naruše životna staništa. Tako se, na primjer, smije posjeći samo onoliko stabala koliko je novih mladica zasađeno. Pa bi se kao moto mogla koristiti sljedeća rečenica: „Trebamo živjeti od profita, a ne od osnovne supstance“.

Proširenje pojma

Prijelomna točka za globalno prihvaćanje koncepta održivog razvoja bila je **Konferencija o održivom razvoju koja je održana 1992. godine u Rio de Janeiro-u**. Na toj je Konferenciji usvojen Plan djelovanja za rješavanje problema razvoja i okoliša ili, poznatije, **Agenda 21**. Konferencija u Rio de Janeiro-u je definirala i smisao sintagme održivi razvoj kao usklađenost gospodarskog rasta s jedne strane i racionalnog korištenja prirodnih resursa s druge strane. Rezultat

³

www.odraz.hr, www.zoe-centar.hr, www.dadalos.org, <http://www.hrpsor.hr>

Konferencije je da se od 1992. godine na svim konferencijama iz područja zaštite okoliša održivi razvoj spominje kao put za izlaz iz globalne ekološke krize.⁴

Tijekom ovog procesa razumijevanje održivog razvoja proširilo se u vidu "čarobnog trokuta održivog razvoja", koji je pored ekološke ravnoteže obuhvaćao i "ekonomsku sigurnost" i "socijalnu pravednost". Uz zaštitu životne sredine kako na lokalnoj tako i na globalnoj razini zajedno su uključeni i ekonomski i socijalni ciljevi.

Definicija Komisije Brundtland

Danas postoji izuzetno velik broj definicija održivog razvoja, ali još uvijek se najčešće koristi definicija UN-ove Komisije koja je pod vodstvom Gro Harlem Brundtland, bivše premijerke Norveške, daleke 1987. godine, održivi razvoj definirala na sljedeći način: "Odgovoriti na zahtjeve današnje generacije, a da se pri tome ne unište mogućnosti da buduće generacije odgovore na svoje zahtjeve." Prvi hrvatski "Ekološki leksikon" održivi razvoj definira kao "pristup iskorištavanju raspoloživih resursa i gospodarenje njima tako da se zadovoljavaju današnje potrebe, ali bez okrnjivanja budućih generacija u zadovoljavanju njihovih potreba." (Ekološki leksikon, 2001, 335)⁵ Na ovoj definiciji počivaju sva nastojanja međunarodne politike u svezi sa zaštitom životnog okruženja. Ova nastojanja formulirana su na Konferenciji u Riju 1992. godine, a kasnije dopunjavana. Posljednja je dopuna bila u Johanesburgu 2002. godine.

UN-ovo desetljeće "Obrazovanje radi održivog razvoja"⁶

Da bi se pozabavili ovim problemom i da bi rasvijetlili apstraktni pojam "održivog razvoja" te ga preveli u konkretne mjere obrazovanja, Ujedinjeni narodi su desetljeće 2005.-2014. godine proglasile desetljećem "Obrazovanja radi održivog razvoja".

Ipak, najčešće pod pojmom „održivi razvoj“ misli se na zaštitu životnog okruženja, te na odnose ekologije, ekonomije i socijalnog aspekta života.

Smjernice UNESCO-a⁷

Broj online-udžbenika odgovara obimu teme kako je ona formulirana od strane UNESCO-a kao *lead agency* prilikom donošenja odluke o dekadi. Tako je Njemačka UNESCO-Komisija predložila sljedećih deset tema za dekadu⁸:

- Ponašanje potrošača i održivo privređivanje
- Kulturalna višestrukost
- Zdravlje i kvaliteta života
- Snabdijevanje vodom i energijom
- Rezervati biosfere - mjesta za učenje

⁴ Prema: Dr.sc. Mirele Holy: „Što je to održivi razvoj u Hrvatskoj?“

⁵ Prema: Dr.sc. Mirele Holy: „Što je to održivi razvoj u Hrvatskoj?“

⁶ www.odraz.hr, www.zoe-centar.hr, www.dadalos.org, <http://www.hrpsor.hr>

⁷ www.odraz.hr, www.zoe-centar.hr, www.dadalos.org, <http://www.hrpsor.hr>

⁸ Hamburška izjava Njemačke UNESCO-Komisije o Desetljeću Ujedinjenih naroda "Obrazovanje radi održivog razvoja", od 11. lipnja 2003; http://www.unesco.de/c_bibliothek/erkl_hv63.htm

- Gradovi svjetskog nasljeđa - mjesta za učenje
- Održivi razvoj učenja u društvu znanosti
- Uključivanje građana i "good governance" (dobro upravljanje)
- Smanjenje siromaštva putem održivih razvojnih projekata
- Pravednost među generacijama: ljudska prava i etička orijentacija

"Ako se naš svijet treba kretati putem održivog razvoja, onda se to tiče svih ljudi na svijetu i njihovih životnih navika. Da bi sudjelovali u ovim procesima - jer upravo to u konkretnom slučaju znači održivi razvoj - potrebno je da svako od nas ima visok stupanj sposobnosti samospoznaje, da posjeduje socijalne i političke kompetencije i spremnost kao i sposobnost da djeluje i izvan svoje oblasti."

Martin K., andragog; umwelt & bildung 3/2004, S. 5

2.2. REPUBLIKA HRVATSKA I ODRŽIVI RAZVOJ

Kada se govori o održivom razvoju u Hrvatskoj svakako treba imati na umu krilaticu: «Misi globalno, djeluj lokalno!» koja s malo riječi prenosi smisao Agende 21. U 28. poglavlju Agenda izričito govori kako ključnu ulogu u ostvarenju održivog razvoja moraju odigrati lokalne vlasti. Upravo je lokalnim vlastima upućen poziv da izrade svoje lokalne Agende 21, odnosno, planove akcija za provođenje ideje održivog razvoja na lokalnoj razini. Nažalost, Hrvatska se u ovom procesu nalazi na samom početku.

Održivi razvoj i lokalna samouprava

Činjenica je da do sada nijedna lokalna samouprava u Hrvatskoj nije izradila lokalnu Agendu 21, iako su se u projekt izrade Zelenih planova koji se provodi u suradnji nizozemskog Miliekontakta Oost Europa i hrvatskih udruga Zelena Istra i ZEO Nobilis uključile mnoge lokalne sredine iz Međimurja i Istre. Rezultat projekta je desetak izrađenih Zelenih planova. Treba imati na umu da je lokalna Agenda 21 ipak mnogo više od običnog «zelenog plana» jer zahtijeva prožimanje ekonomskih, društvenih i kulturnih pitanja s pitanjima zaštite okoliša. No, iako Zeleni planovi daju naglasak na zaštitu okoliša, a ne na projekte održivog razvoja, što znači da u njima izostaju konkretna rješenja za postizanje održivog razvoja u nekoj sredini, treba pozdraviti napore onih lokalnih zajednica u Hrvatskoj koje su izradile Zelene planove, a takvih je, nažalost, premalo.

Na razini hrvatskih županija stanje održivog razvoja, situacija je još lošija. Usprkos integracijskim nastojanjima Republike Hrvatske, a poznato je kako je upravo regionalni razvoj jedan od prioriteta za pridruživanje Europskoj uniji, kao i to da definiranje sustavne regionalne razvojne politike omogućava korištenje pretpristupnih europskih fondova, nijedna hrvatska županija nije do sada

donijela, pa čak ni pristupila izradi Agende 21. Također, svega su dvije hrvatske županije, Osječko-baranjska i Primorsko-goranska, potpisale Povelju o održivom razvoju europskih gradova, tzv. Aalboršku povelju.

Gospodarstvo i održivi razvoj

Na području provedbe smjernica održivog razvoja u tvrtkama koje djeluju na području iznimno značajnim. U prvom redu treba spomenuti osnivanje Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj koji djeluje više od 8 godina. HR PSOR-a pruža potporu usmjerenju prema održivom razvoju u gospodarskom, političkom, pravnom i socijalnom životu i može se konstatirati da sve veći broj tvrtka pazi na zaštitu okoliša i radi na provedbi smjernica održivog razvoja, a svoja postignuća u tom području učestalo prezentira putem Izvješća o zaštiti okoliša ili Izvješća o održivom razvoju.

U svezi s tim usko je povezan je i pojam *društveno odgovornog poslovanja*, što je pojam za globalno upravljanje sustavom tvrtke i stalno unapređivanje usluga s krajnjim ciljem zadovoljavanja zahtjeva koje postavljaju klijenti, zaposlenici tvrtke i društvo u cjelini te nastojanje da se doprinese održivom gospodarskom razvoju u cilju postizanja bolje kvalitete življenja. Time tvrtke smanjuju troškove poslovanja, povećavaju produktivnost i učinkovitost, poboljšavaju kvalitetu proizvoda ili usluga, jačaju motiviranost i zadovoljstvo zaposlenika, povećavaju prodaju te privlače nove kupce ili korisnike

Tri ključna čimbenika društvene odgovornosti u poslovnoj politici tvrtke su:

- ublažavanje šteta,
- materijalna dobit i
- strateško planiranje.

Pojedini eksperti izdvajaju sedam elementa društvene odgovornosti tvrtki:

- korporativno upravljanje,
- časne poslovne prakse,
- naprednu javnu politiku,
- odnosi s civilnim društvom,
- doprinos javnoj potrošnji,
- izgradnja humanog i društvenog kapitala i
- upravljanje okolišem.

Održivi razvoj i Republika Hrvatska u cjelini

U ovom trenutku u Republici Hrvatskoj postoje državna tijela i institucije, ali i cijeli niz inicijativa, koja se bave ovom problematikom. Također, donesen je i cijeli niz zakona i pravilnika.⁹

Provedba smjernica održivog razvoja na razini države vidi se kroz djelovanje Savjeta za zaštitu okoliša, usvojenih Milenijskih ciljeva, sustavnom rješavanju problema neadekvatnih odlagališta

⁹ Popis važnijih propisa RH u vezi s okolišem sa stajališta provedbe u gospodarstvu

otpada, projektima održivog razvoja otoka, projektu Coast te drugim međunarodnim projektima održivog razvoja koji se provode u Hrvatskoj.

Neophodno je da se financiranju projekata održivog razvoja pristupi sustavno i ravnomjerno, pokriti sredstvima iz Državnog proračuna, Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, regionalne i lokalne samouprave, povoljnim kreditima banaka, kapitalom tvrtki te ostalim izvorima financiranja (donacijama, grantovima).

Za Republiku Hrvatsku važna je implementacija smjernica održivog razvoja

Implementacija smjernica održivog razvoja omogućava dugoročni razvoj Hrvatske, jača poziciju Hrvatske u zajednici europskih država i u svijetu, jača odgovornost svih čimbenika prema široj zajednici te podiže konkurentnost Hrvatske temeljenu na kvaliteti (izvrsnosti).

Jačanje utjecaja društvene odgovornosti gospodarstva u Hrvatskoj moguće je kroz povećanje uloge privatnog sektora, smanjenje državnog utjecaja na poduzetništvo, reguliranje biznisa s trendovima globalnog tržišta te jačanje uloge potrošača i civilnog sektora. Velike tvrtke u Hrvatskoj, mahom one u stranom vlasništvu, već iskazuju svoju društvenu odgovornost, ali prepreka široj implementaciji jest nepostojanje jasnog okvira.

Održivi razvoj i građani Hrvatske

Država priprema Strategiju održivog razvoja Hrvatske u kojoj će pažnja biti posvećena stvaranju preduvjeta za jačanje suradnje s civilnim i privrednim sektorom te obrazovanju široke javnosti i ciljanih grupa o održivom razvoju. Upravo je ovo posljednje možda i najvažnije. Naime, čini se kako građani Republike Hrvatske nemaju točnu predodžbu o tome što je to uopće održivi razvoj. Sintagma održivi razvoj često se krivo tumači i interpretira - što svjesno, što iz neznanja. Takve krive interpretacije podjednako dolaze iz gospodarskog sektora koji u sintagmi održivi razvoj vidi samo riječ razvoj, ali i iz civilnog sektora koji pojam održivog razvoja poistovjećuje s konzervativnim koncepcijama zaštite okoliša.

Zaključno, što prije se realiziraju smjernice održivog razvoja na razini RH imat ćemo od toga više koristi kao država i društvo jer održivi razvoj daje mnogo mogućnosti za razvoj okolišu prijateljskih grana privrede koje treba pametno osmisliti.

Održivi razvoj nemoguće je postići bez aktivnog sudjelovanja svih subjekata, što znači da nitko nije oslobođen «odgovornosti». Realizacija održivog razvoja je i put u globalne integracijske procese kojima težimo i kao država i kao društvo.

2.3. OPĆINA IVANKOVO I ODRŽIVI RAZVOJ

Govoreći o održivom razvoju Općine Ivankovo nemoguće je izvan konteksta općeg razvoja sa posebnim naglaskom na gospodarstvo. Ovo također treba sagledati u kontekstu vremena u kojem se sada nalazi Republika Hrvatska. Po završetku perioda poslijeratne obnovi ulazimo u intenzivno razdoblje razvoja, koje je posebno potaknuto prepristupnim fondovima EU.

Za pristup svim raspoložim izvorima financiranja bit će neophodno sačiniti kvalitetne projekte, koji će morati u svim svojim elementima biti usklađeni sa svim propisima EU. Jedan od elemenata će zasigurno biti i postulati održivog razvitka. U tom smislu i ovaj razvojni program (PUR-a), kao i konkretni projekti koji će proizaći kao rezultat njegovih prijedloga ciljeva, prioriteta i mjera mora se zasnivati na postulatima održivog razvitka, u svim komponentama lokalnog/regionalnog razvitka: gospodarstvu, infrastrukturi i društvenim djelatnostima.

U realizaciji projekata treba uspostaviti kvalitetne poslovne i partnerske odnose i u najvećoj mogućoj mjeri koristiti usluge relevantnih državnih, regionalnih i lokalnih tijela i institucija koje se bave zaštitom okoliša i održivim razvojem.

Potrebno je ipak upozoriti da se na moguću devastaciju prirodnih resursa i zaštitu okoliša Općine Ivankovo kao JLS ne može u potpunosti utjecati, jer određeni dio resursa koji iako se nalaze na području JLS nije niti u vlasništvu, niti je upravljan od strane JLS (vode, šume, dio zemlje, itd.). Ipak, ovo nikako ne znači da Općina ne smije pokretati inicijative, prijedloge, pa i zahtjeve, da se ovim dijelom resursa, ali i relevantne infrastrukture (kanali za odvodnju površinskih voda, odlagališta otpada, otpadne vode i sl.) koji se nalazi na području Općine upravlja po postulatima održivog razvoja. Dapače, to je i dužnost u cilju boljitka svojih građana i unaprjeđenja kvalitete života općenito.

3. RURALNI RAZVOJ

3.1. UVOD

Ruralni prostor u Hrvatskoj predstavlja ona područja u kojima gospodarski prevladavaju poljoprivredne djelatnosti i šumarstvo, te seoska naselja s nerazvijenom komunalnom i drugom infrastrukturom. Oko 90% ukupnog nacionalnog teritorija predstavlja ruralni prostor. Tu živi približno 40% ukupnog hrvatskog stanovništva. Već sama ta činjenica upozorava na dimenziju problema koji ima svoju demografsku, socijalnu, gospodarsku, infrastrukturnu, agrarnu i ekološku komponentu.¹⁰ Na žalost, za razliku od razvijenih europskih država seoska područja u Hrvatskoj razvojno znatno zaostaju u odnosu na urbana područja. Samo su razvijene zemlje uspjele prevladati zaostajanje seoskih područja i razlike između urbanih i ruralnih područja svesti u prihvatljive okvire.

Teško je reći zbog čega ruralna područja zaostaju za urbanim, ali prevladava teorija da industrijalizacija i tercijarizacija ekonomije dovode do velikih razlika između sela i grada, odnosno da industrija zbog svojih mnogobrojnih prednosti doprinosi jačem razvoju gradove i regija u kojima je locirana, dok drugi prostori, posebice ruralna područja, zaostaju. Razlika se s vremenom sve više povećava, jer industrijski sektor privlači radnu snagu, dolazi do porasta stanovništva u gradovima, značajnijeg privlačenja kapitala, razvoja infrastrukture, a onda i razvoja tercijarnog sektora. Time urbane sredine u velikoj mjeri postaju dostatne same sebi, sa sve manjom potrebom razmjene sa ruralnim i slabije razvijenim sredinama. To se u ovom trenutku događa sa zapadnim hrvatskim županijama, a posebice gradom Zagrebom u odnosu na istočne i dio južnih dijelova RH. Ili: „Dolazi, dakle, do **multiplikacije i povećanja početnih prednosti**, pa se tako uspostavlja poredak sve većih razlika u prostoru.“¹¹

3.2. OSNOVNE KARAKTERISTIKE RURALNOG PROSTORA HRVATSKE

OECD definira ruralna područja kao zajednice s gustoćom stanovništva ispod 150 stanovnika na 1 kilometar kvadratni. Prema toj definiciji Hrvatska kao zemlja pokazuje visok stupanj ruralnosti, jer 14 od 21 županije kvalificirane su kao pretežno ruralne - u njima više od 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama. U šest županija postotak stanovništva koji živi u ruralnim zajednicama kreće se od 15 - 20%, što ih svrstava u značajno ruralne, dok je samo jedna županija (grad Zagreb) pretežno urbana, jer manje od 15% stanovništva živi u ruralnim zajednicama.¹²

¹⁰ PROJEKT ORGANIZACIJE SUSTAVA ZA RURALNI RAZVOJ (Prijedlog), mr. sc. Željko Mataga, predsjednik HPZS mr.sc. Milan Župančić, Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu

¹¹ Isti izvor kao i prethodna fusnota.

¹² Isti izvor kao i prethodna fusnota.

U Hrvatskoj je tijekom dugog vremenskog razdoblja prisutan trend napuštanja ruralnih područja (depoplacije), ali i prelaska stanovništva u druge djelatnosti (deagrarizacija). Posljedica je to već ranije spomenutih trendova, a koncentracija gospodarskih u velikim gradovima neprestano privlači stanovnike sela. Uz radna mjesta, gradovi pružaju i cijeli niz ostalih pogodnosti i sadržaja (kulturne, obrazovne i druge pretpostavke kvalitetnijeg življenja). Ne treba posebno napominjati da je i komunalna infrastruktura, ceste, vodovod, kanalizacija, trgovine, zdravstvene ustanove, škole u seoskim cjelinama često na nižoj razini nego u urbanim sredinama. Što je posebno alarmantno ove sredine gube i najznačajniji element uspješnosti i čimbenik koji pokreće razvoj - ljudske resurse.

Ulažu se značajni napor Vlade RH i resornih ministarstava, kako bi se zaustavili ovi trendovi i u proteklom razdoblju donesen je cijeli niz tematskih programskih dokumenata (Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu (NN 87/02), Nacionalni program za poljoprivredu i seoska područja (srpanj 2003.), Program razvitka seoskog prostora, Pravilnik o provedbi programa razvitka seoskog prostora), kao i niz mjera i poticaja, npr. Program ruralnog razvitka - Program ukupnog razvoja u 2007. g., itd. Ipak, još uvijek ne postoji jedinstvena i zaokružena strategija razvitka ruralnog prostora RH.

3.3. SOCIO-EKONOMSKE I DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE RURALNIH PODRUCJA HRVATSKE¹³

1. Dobna struktura ruralnog stanovništva vrlo je nepovoljna (viši postotak dobne grupe stariji od 60 godina).
2. Prirodni prirast stanovništva je negativan za čitavu Hrvatsku, dok je u pretežno ruralnim područjima opadanje stanovništva i trostruko brže nego u pretežno urbanim.
3. Obrazovanost stanovništva u ruralnim područjima znatno je nepovoljnija.
4. Postotak ljudi koji su primali socijalnu pomoć bio je 3-4 puta viši od državnog prosjeka.
5. Znatna dio zemljišta još uvijek se nalazi pod minskim poljima.
6. Nedostatak osnovnih infrastrukturnih pogodnosti (ceste, telefonska mreža, pošta, škola, električna energija, voda, kanalizacija).
7. Izrazito je nepovoljno stanje na području radne snage, osobito ekonomski aktivne.
8. Institucije su nerazvijene i nedjelotvorne.
9. Uz sve nabrojene nepovoljne trendove stanje je moguće mijenjati na duži rok samo pod pretpostavkom da se postavi i ostvaruje strategija cjelovitog ruralnog razvitka.

¹³ PROJEKT ORGANIZACIJE SUSTAVA ZA RURALNI RAZVOJ (Prijedlog), mr. sc. Željko Mataga, predsjednik HPZS mr.sc. Milan Župančić, Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu

3.4. REPUBLIKA HRVATSKA I STRATEGIJA RURALNOG RAZVOJA

Kako bi se smanjila negativna demografska kretanja u ruralnim područjima, potrebno je postaviti pretpostavke za povećanje razine kvalitete života i povećati mogućnost zapošljavanja. U tom pravcu potrebno je izgraditi neophodnu fizičku, socijalnu i gospodarsku infrastrukturu, posebice onu vezanu izravno na poljoprivredu kao gospodarsku djelatnost, kako bi se život u ruralnim prostorima učinio lakšim i kvalitetnijim. Također je vrlo značajno podići i poboljšati naobrazbu seoskog stanovništva, kako opću, tako i poljoprivredno-strukovnu.

Poljoprivreda i seljak u modernom selu trebaju biti usko povezani s ostalim djelatnostima i zanimanjima. Zato danas svako izdvojeno promatranje i rješavanje problema ne daje uspješne rezultate. Samo planiranje cjelovitog, sveobuhvatnog razvitka manjih prostornih ruralnih cjelina na načelima održivog razvitka, pokazalo se u Europskoj Uniji uspješnim modelom oživljavanja i napretka nerazvijenih ruralnih krajeva.

Vlada Republike Hrvatske, uključujući i resorno Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, svojim programima razvoja posebice ruralnih područja nastoji čitavim nizom potpora u vidu nepovratnih novčanih sredstva što je moguće bolje i brže povećati konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, a time i ostvariti veći dohodak pučanstva koje živi na tim prostorima.¹⁴

U nastavku dajmo pregled razvojnih programa Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, te potpora razvoju ruralnih područja RH¹⁵.

Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu, **definira četiri modela potpora u poljoprivredi**, te određuje način i uvjete njihove provedbe:

1. Model poticanja proizvodnje - u cilju je povećanja konkurentnosti komercijalnih poljoprivrednih gospodarstava, odnosno poticanje proizvodnje koja obuhvaća: ratarske kulture, sadni materijal, višegodišnje nasade, preradu ploda maslina i maslinovo ulje, stočarstvo i stočarske proizvode, ekološku proizvodnju, ribarstvo. Korisnici ovog modela jesu poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava (fizičke i pravne osobe). Ciljevi, namjena, korisnici te način provedbe Modela poticanja proizvodnje definirani su Pravilnikom o načinu i uvjetima provedbe modela poticanja proizvodnje.

2. Model potpore dohotku je potpora nevezana uz proizvodnju, a namijenjena je malim, nekonkurentnim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, čiji su članovi starije životne dobi, ali još uvijek radno aktivni. Cilj je njihovo zbrinjavanje i osiguranje primjerenijeg životnog standarda njegovim članovima uz stvaranje pretpostavke za postupno smanjenje njihove aktivnosti u poljo-

¹⁴ Izvor: <http://www.mps.hr/dokumenti/publikacija.asp?id=41>

¹⁵ Za razvoj ruralnih područja, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, listopad 2007. godine

privredi. Nekomercijalna gospodarstva razvrstavaju se u I. i II. skupinu korisnika potpore dohotku. Zakonom o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu i Pravilnikom o provedbi modela potpore dohotku propisani su način i postupak ostvarivanja potpore dohotku nekomercijalnim poljoprivrednim gospodarstvima.

3. Model kapitalnih ulaganja - podrazumijeva dodjelu nepovratnih sredstava iz Državnog proračuna RH kojima Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja sudjeluje u financiranju investicije za koju je financijska institucija odobrila kredit ili novčani zajam (financijski leasing), te se odobrava za srednjoročne (najmanje dvije godine) i dugoročne kredite i novčane zajmove u poljoprivredi, ribarstvu ili šumarstvu. Pravo na investicijsku potporu može ostvariti pravna i fizička osoba ako je: komercijalno poljoprivredno gospodarstvo, korisnik povlastica za uzgoj i povlastica za gospodarski ribolov, registrirana za obavljanje djelatnosti šumarstva izuzev trgovačkog društva u 100%-tnom vlasništvu Republike Hrvatske. Investicijska potpora se odobrava za sljedeća kapitalna ulaganja: nabava uzgojno valjanih grla u stočarstvu; nabava matičnih riba za uzgojno-seleksijski rad u akvakulturi; investicije u višegodišnje nasade; podizanje šuma; izgradnja, adaptacija i opremanje objekata za poljoprivrednu proizvodnju i akvakulturu; uređenje poljoprivrednog zemljišta; nabava ribarskih plovila te nove opreme i mehanizacije za poljoprivredu, ribarstvo i šumarstvo; ugradnja novih rashladnih uređaja na vozilima za prijevoz voća, povrća i riba; izgradnja, adaptacija i opremanje objekata za čuvanje i preradu poljoprivrednih proizvoda i ribe; kupovina privatnog poljoprivrednog zemljišta.

4. Model ruralnog razvitka - ima cilj zadržati stanovništvo u ruralnim područjima, izjednačiti kvalitetu života u ruralnim i urbanim područjima, omogućiti povratak stanovništva iz urbanih u ruralna područja, povećati konkurentnosti proizvodnje i time stvoriti veći dohodak poljoprivrednih proizvođača. Ovaj model ima tri programa:

- **Program razvitka seoskog prostora**

Jedan od osnovnih ciljeva Programa razvitka seoskog prostora je održivi razvitak seoskih područja, što znači osiguranje primjerenih radnih i životnih uvjeta u ruralnim seoskim prostorima, te očuvanje prirodnog i kulturnog naslijeđa.

Pravilnikom o provedbi programa razvitka seoskog prostora utvrđen je način i postupak provedbe programa, te uvjeti koje moraju zadovoljavati korisnici prava na državnu potporu razvitka seoskog prostora, najviši iznos potpore, korisnici i njihove obveze, a definira deset mjera i način njihova provođenja.

Mjere programa razvitka seoskog prostora:

- Mjera 1. izrada školskih, nastavnih, edukacijskih i razvojnih programa, planova i projekata, iz područja poljoprivrede, ribarstva, šumarstva, lovstva i ruralnog razvitka;
- Mjera 2. školovanje (srednje škole, edukacijski kampovi, stručna obuka) seosko stanovništvo koje se bavi poljoprivredom, ribarstvom, šumarstvom, lovstvom;
- Mjera 3. osnivanje i razvoj poljoprivrednih zadruga;

-
- Mjera 4. osnivanje i razvoj udruga poljoprivrednih proizvođača, uzgajivača riba i školjaka te strojnih prstenova;
- Mjera 5. ulaganja u obiteljska poljoprivredna gospodarstva, uzgajališta riba i školjaka, privatne šume te uzgoj divljači (objekti i oprema za poljoprivrednu, akvakulturnu, šumarsku i lovačku proizvodnju);
- Mjera 6. prerada, skladištenje i trženje poljoprivrednih, ribarskih i šumarskih proizvoda;
- Mjera 7. pomoć seoskim ženama, mladim poljoprivrednicima, te mladim uzgajivačima riba i školjaka u vidu pilot projekata;
- Mjera 8. obnova i razvitak sela i seoskog prostora (ruralna infrastruktura, zaštita okoliša, uređenje zemljišta, ribarstvo, šumarstvo, lovstvo, diversifikacija djelatnosti);
- Mjera 9. razvoj seoskog, lovnog i ribolovnog turizma;
- Mjera 10. očuvanje tradicijske etno baštine i autohtonih proizvodnji.

Financiranje Programa razvitka seoskog prostora temelji se na udruživanju sredstava samih korisnika programa, sredstava državnog proračuna, proračuna jedinica lokalne samouprave, jedinica regionalne samouprave ili iz drugih izvora financiranja. Iznos novčane potpore razvitka seoskog prostora za pojedinog korisnika može iznositi od 30 % do 80 % vrijednosti projekta.

- **Program marketinška priprema poljoprivredno-prehrambenih proizvoda**

Program marketinška priprema poljoprivredno-prehrambenih proizvoda usmjeren je na područje vezano za zaštitu hrvatskih prehrambenih autohtonih proizvoda, i to za pripremu i izradu specifikacije prehrambenih proizvoda za jednu od oznaka - oznaku izvornosti, oznaku zemljopisnog podrijetla ili oznaku tradicionalnog ugleda, a sukladno Pravilniku o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane, te Pravilniku o priznavanju posebnih svojstava hrane i dodjeli oznake "tradicionalni ugled". Ranije odobreni programi vezani su za zaštitu maslinovog i bučinog ulja, suhomesnate proizvode, svježe juneće meso, ogulinski kupus, virovitičku papriku, te plod višnje maraske.

- **Program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina**

Izvorne i zaštićene pasmine dio su neprocjenjive baštine Republike Hrvatske, a definirane su Popisom izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja. Novčana potpora za izvorne i zaštićene pasmine definirana je Pravilnikom o potpori u sklopu programa očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina. Korisnici potpore jesu komercijalna ili nekomercijalna poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava. Program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina provode Hrvatski stočarski centar, koji vodi središnju bazu podataka o životinjama, i Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja.

5. Ruralni turizam

Novo europsko opredjeljenje Hrvatske da resor poljoprivrede, kao i u drugim razvijenim europskim zemljama, uz brigu za proizvodnju hrane preuzme i skrb za prostornu, društvenu i gospodarsku kvalitetu življenja stanovnika ruralnih područja, pruža realan okvir za razvoj ruralnog turizma.

Razvoj ruralnog turizma jedan je od najvažnijih instrumenata za razvoj ruralnih područja, o čemu je više riječi u poglavlju 7.3. Razvoj turizma.

6. Strategijski programi

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja nadležno je za provedbu Strategijskih programa temeljenu na osiguravanju povoljnih kreditnih sredstava banaka (Hrvatske banke za obnovu i razvitak) te jamstva za povrat kreditnih sredstava koje daje Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, koji imaju generalno cilj povećanje proizvodnje, a time i stope zaposlenosti. Do sada izrađeno je ukupno pet operativnih programa:

- 6.1. Operativni program podizanja trajnih nasada
- 6.2. Operativni program razvitka govedarske proizvodnje
- 6.3. Operativni program potpore proizvodnji slavonskog kulena
- 6.4. Operativni program svinjogojske proizvodnje u RH
- 6.5. Operativni program razvitka povrćarstva.

7. Ekološka poljoprivreda

Osim redovnih poticaja ekološke proizvodnje sukladno Zakonu o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu, potiče se i rad ekoloških zadruga i udruga. Neke od županija u Hrvatskoj, između ostalih i Vukovarsko-srijemska županija, preuzele su financiranje troškova stručnog nadzora i certifikacije ekološke proizvodnje kako bi pomogle ekološkim proizvođačima, te potaknule razvoj ekološke proizvodnje na svom području. Poticaj za ekološku proizvodnju veći je u odnosu na konvencionalnu za 30 % i mogu ga ostvariti pravne i fizičke osobe koje su upisane u Upisnik proizvođača u ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Detaljnije o ekološkoj proizvodnji u poglavlju 7.2.5. Organsko-biološka proizvodnja.

8. Financijske potpore programima rada strukovnih udruženja u poljoprivredi i ribarstvu

Cilj je promoviranje rada strukovnih udruženja (udruga) u poljoprivredi i ribarstvu kao bitnih čimbenika organiziranja poljoprivrednih proizvođača. Dugoročan učinak ovakvih mjera ogledat će se u boljoj organiziranosti i konkurentnosti hrvatskih poljoprivrednih proizvođača u odnosu na uvjete koji vladaju na tržištu.

Korisnici sredstava jesu udruge koje su registrirane sukladno odredbama Zakona o udrugama i koje promiču djelatnosti koje su po klasifikaciji u djelokrugu rada Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja.

9. Program izgradnje, adaptacije i opremanja objekata za provedbu prakse u srednjim poljoprivrednim školama

Cilj je stvaranje povoljnijih uvjeta za provedbu praktičnog usavršavanja učenika, kao i mogućnost korištenja ovih objekata za izobrazbu naprednih poljoprivrednih proizvođača. Korisnici sredstava su sve srednje poljoprivredne škole.

10. Financijska potpora organizatorima sajmova, promotivnih prezentacija, znanstvenih skupova, obljetnica i manifestacija očuvanja kulturne baštine i sudionicima na državnim sajmovima i izložbama iz područja djelokruga Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja

Cilj je poticanje promoviranja domaćih proizvoda, povezivanje proizvođača i unaprjeđenje poljoprivredne proizvodnje kroz transfer znanja i u skladu sa svjetskim dostignućima. Dugoročan učinak ovakvih mjera ogledat će se u povećanju konkurentnosti hrvatskih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u odnosu na uvjete koji vladaju na vanjskim tržištima.

Korisnici potpore su fizičke i pravne osobe s prebivalištem, odnosno sjedištem u Republici Hrvatskoj, koje su organizatori i sudionici sajmova, promotivnih prezentacija, znanstvenih skupova, obljetnica i manifestacija očuvanja kulturne baštine i sudionici na državnim sajmovima i izložbama iz područja djelokruga Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja.

11. Program potpore istraživanjima u poljoprivredi

Vijeće za istraživanja u poljoprivredi (VIP) osnovano je 11. studenog 1997. po Sporazumu sa Svjetskom bankom. Od 2. siječnja 2003. je tijelo unutar Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja konstituirano temeljem članka 35. Zakona o poljoprivredi (NN 66/01) sastavljeno od 19 predstavnika: Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (2), Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa (1), znanstvene zajednice (4), stručnih službi za pružanje usluga u poljoprivredi (2), prerađivačke industrije (1), poljoprivrednih proizvođača poduzetnika (9).

Cilj programa je poticanje strateških poljoprivrednih istraživanja koja imaju cilj primjenjivost rezultata istraživanja na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, poticanje procesa prijenosa znanja sa znanstvenih institucija na poljoprivredna gospodarstva, uključivanje poljoprivrednih proizvođača u postupak određivanja prioriteta istraživanja i odlučivanja o dodjeli sredstava istraživačkim projektima.

U procesu definiranja vlastitih odrednica budućeg razvoja treba koristiti iskustva zemalja Europske Unije, kao "starih" članica, tako i zemlja koje su nedavno pristupile i prošle kroz procese u kojima se Hrvatska nalazi. Treba napomenuti da se nekoliko posljednjih desetljeća strategija razvoja poljoprivrede u tim zemljama ostvaruje integralno - u okviru cjeline razvoja ruralnog prostora. Jedan od temeljnih dokumenata reforme agrara u Hrvatskoj jest Zakon o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu, kojeg je u srpnju 2003. godine usvojio Hrvatski sabor.

Programom razvitka seoskog prostora sufinancirat će se razvojni projekti jedinica lokalne samouprave koji se odnose na održivi ruralni razvitak. U realizaciji tih projekata udružuju se sredstva iz proračuna Hrvatske sa sredstvima županija, lokalnih zajednica i drugih izvora. Osim Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, u okviru resornih ministarstava provode se programi:

- **Ministarstvo zaštite okoliša, prostronog uređenja i graditeljstva** ima nekoliko programa kojima podupire projekte iz područja primjene ekoloških standarda, zaštite okoliša, prirodnog i kulturnog naslijeđa i održivog razvoja.

-
- **Ministarstvo turizma** ima projekt zapošljavanja i razvoja malog poduzetništva u turizmu, gdje je posebno značajan razvoj obiteljskog poduzetništva u turizmu, posebno seoskom agro-turizmu.
 - Programi **Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva** usmjereni su na financiranje projekata iz područja malog i srednjeg poduzetništva. Posebnih projekata za ruralna područja nema, ali se govori o poduzetništvu na selu.
 - Programi **Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi** nisu posebno prilagođeni ruralnim područjima.

3.4.1. RAZVITAK RURALNOG PROSTORA OPĆINE IVANKOVO I IPARD

Imajući u vidu nastup općine Ivankovo prema širem okruženju, a u perspektivi i prema istočnim i EU tržištu govoriti o razvitku ruralnog prostora u okviru Programa ukupnog razvoja jedne općine kao pojedinačne jedinice lokalne samouprave pomalo je teško, jer smatramo da je njezina harmonična uklopljenost u ukupnost ruralnog okruženja od vitalnog značaja kao za ruralni prostor okruženja tako i za samu općinu i njezine stanovnike.

Puno razvojnih programa pogotovu u zajedničkom nastupu više JLS-a mogu biti (i jesu!) gospodarski komplementarni i imaju smisla uz uvažavanje ruralne i urbane cjeline, doprinoseći kako gospodarskoj uspješnosti, tako i kvaliteti života u ukupnosti životnog okruženja.

Veliki dio IPA programa posvećuje se upravo ujednačenom gospodarskom regionalnom razvoju, sa posebnim naglaskom na ruralna područja. Peta komponenta IPA programa pruža potporu Hrvatskoj u razvoju politika i priprema za provedbu i upravljanje Zajedničkom poljoprivrednom politikom s naglaskom na doprinos održivoj prilagodbi poljoprivrednog sektora i ruralnih područja te na pripremu za provedbu pravne stečevine Zajednice u vezi sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom. Osnova je za korištenje financijskih sredstava namijenjenih petoj komponenti IPA programa - Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj 2007.-2013. - IPARD plan. Prioritetna područja unutar kojih su definirane mjere što će se provoditi kroz komponentu Ruralnog razvoja su slijedaća:

Prioritet 1. Unapređenje učinkovitosti tržišta i provedba standarda Zajednice:

Mjera 1.1. Ulaganje u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja EU standarda

Mjera 2.1. Ulaganje u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda radi restrukturiranja i dostizanja EU standarda

Prioritet 2. Pripreme radnje za provedbu poljoprivredno-ekoloških mjera u lokalne strategije za ruralni razvoj:

Mjera 2.1. Aktivnosti u svrhu poboljšanja okoliša i krajolika

Mjera 2.2. Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvitka

Prioritet 3. Razvoj ruralnog gospodarstva:

Mjera 3.1. Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture

Mjera 3.2. Razvoj i diversifikacija ruralnih ekonomskih aktivnosti

Zasebna mjera: Tehnička pomoć

Prvi prioritet namijenjen je unapređenju učinkovitosti tržišta i provedbi standarda Zajednice, a drugi naglasak stavlja na pripremne aktivnosti u provedbi poljoprivredno-okolišnih mjera i lokalnih strategija za ruralni razvoj. Treći je prioritet usmjeren na prinos poboljšanju kvalitete života u ruralnim područjima. Tehnička se pomoć kao zasebna mjera dodojeljuje za aktivnosti u vezi s pripremom, evaluacijom, informiranjem i nadzorom provedbe navedenog programa.

Ovisno o pojedinoj mjeri, korisnici financijske pomoći kroz predložene projekte mogu biti poljoprivrednici, poljoprivredna gospodarstva, obrtnici, jedinice lokalne samouprave, te druge fizičke/pravne osobe koje ispunjavaju kriterije za prijavu projekta.

3.4.2. LEADER

Leader pristup ruralnom razvoju je metoda poticanja ruralnog razvoja na lokalnoj razini u EU, koja će u dogledno razdoblje postati primjenjiva u Hrvatskoj.

Leader pristup predstavlja specifičnu metodu ruralnog razvoja koji kroz istoimenu inicijativu financira različite aktivnosti. Leader pristup podrazumijeva suradnju između državne uprave, lokalne samouprave, nevladinih organizacija i privatno-komercijalnog sektora, a s ciljem definiranja razvojnih smjernica na lokalnoj razini, razvijanja kapaciteta, te razmjene znanja i iskustava ruralnih zajednica.

Suradnja se realizira kroz tzv. lokalne akcijske grupe (LAG-ove), koje zastupaju sve relevantne čimbenike ruralnog razvoja na lokalnoj razini i predstavljaju jedan od mogućih oblika javno-privatnog partnerstva u širem smislu tog termina. Aktivnost kroz lokalne akcijske grupe podrazumijeva svojevrsnu „demokratizaciju“ razvojne politike, budući da inicijativa dolazi sa lokalne razine i ide prema nacionalnoj razini.

Nacionalna razina (ministarstva) potiču organiziranje lokalnih akcijskih skupina koje zastupaju izmjeđu 10.000 i 100.000 stanovnika. LAG-ovi mogu biti organizirani kao nevladine organizacije ili neprofitna poduzeća, ovisno o pravnoj podlozi države u kojoj se organiziraju. Bez obzira na pravni oblik, LAG-ovi moraju predstavljati sve društvene segmente zainteresirane za razvoj određenog ograničenog i kohezivnog geografskog područja, te u njima moraju biti zastupljeni predstavnici lokalnih i regionalnih vlasti, privatnog sektora te civilnog društva.

Strateški dokumenti i projekti izrađuju se u međusobnoj koordinaciji članova grupe. Nacionalna razina raspisuje natječaj za financiranje LAG-ova, a s LAG-ovima koji zadovolje uvjete natječaja potpisuju se ugovori o financiranju. Ovisno o veličini LAG-a i predloženim projektima, sredstva koja LAG-ovi dobivaju iz strukturnih fondova i nacionalnih proračuna u državama članicama mogu dostići i nekoliko milijuna eura za sedmogodišnje razdoblje.

Iskustva država članica: - Leader pristup se u državama članicama EU pokazao vrlo pozitivnim. Od 1992. godine Leader je prošao 3 faze tijekom kojih je financirano više od 2000 LAGova. Posljednja faza je inicijativa Leader+ (2000.-2006.) koja je LAG-ove financirala sa više od 5 milijardi eura, od čega je oko 2 milijarde eura financirano iz Europskog fonda za smjernice i jamstva u poljoprivredi (strukturni fond EU).

Kao posljedica dosadašnjeg uspjeha Leader će u razdoblju 2007. do 2013. godine iz inicijative Zajednice postati sastavnim dijelom instrumenta poljoprivredne politike koji se financira iz novog Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD). Kao takav Leader pristup će ući u ruralne programe država članica. Aktivnosti u sklopu Leadera morat će odražavati sve prioritete instrumenta poljoprivredne politike (Prioritet 1. - konkurentnost poljoprivrede i šumarstva, Prioritet 2. - zaštita okoliša i upravljanje zemljištem 3. diverzifikacija aktivnosti i poboljšanje kvalitete života u ruralnom području).

S obzirom da Hrvatska do pristupanja EU nema pristup instrumentima poljoprivredne politike EU, nije joj dostupno niti financiranje u sklopu Leadera. Međutim, novi pretpristupni program IPA u sklopu komponente 5. namijenjene ruralnom razvoju (IPARD - nastavak programa SAPARD) uključuje pripreme za Leader. Europska je komisija naznačila da je smjer u kojem se namjerava ići financiranje stjecanja vještina i provedba pilot projekata iz strategija LAG-ova. S obzirom na dugotrajnu proceduru pripreme programa IPA, Ministarstvo poljoprivrede i Europska komisija najavljuju da će sredstva kroz Leader mjeru biti dostupna u drugoj polovici 2007. godine.

Program ukupnog razvoja Općine Ivankovo primjer je dobre prakse uspostave lokalne akcijske grupe u cilju pripreme strateškog dokumenata razvoja općine koristeći Leader metodu koja je zahtijevala puno vremena budući da se radi o angažmanu i zajedničkom radu velikog broja sudionika.

Akteri na lokalnoj razini sada bi trebali započeti pripremne aktivnosti, identificirati i umrežiti moguće sudionike na geografskim područjima koja imaju predispoziciju organizirati se u lokalne akcijske grupe, te pokrenuti raspravu o realizaciji pojedinih projekata u okviru zacrtanih strateških prioriteta. Privatni bi sektor, kao vrlo važan dionik procesa, mogao odigrati ključnu ulogu u fazi organiziranja te na taj način pridonijeti rješavanju nekih razvojnih problema na svojem području i time olakšati i svoj vlastiti razvoj u budućnosti.

ZAKLJUČAK - ruralni razvoj:

- * Teško je reći zbog čega ruralna područja zaostaju za urbanim, ali prevladava teorija da industrijalizacija i tercijarizacija ekonomije dovode do velikih razlika između sela i grada, odnosno da industrija zbog svojih mnogobrojnih prednosti doprinosi jačem razvoju gradova i regija u kojima je locirana, dok drugi prostori, posebice ruralna područja, zaostaju.
- * Kako bi se smanjila negativna demografska kretanja u ruralnim područjima potrebno je postaviti pretpostavke za povećanje razine kvalitete života i povećati mogućnost zapošljavanja. U tom pravcu potrebno je izgraditi neophodnu fizičku, socijalnu i gospodarsku infrastrukturu, posebice onu vezanu izravno na poljoprivredu i drvoprerađu, kako bi se život u ruralnim prostorima učinio lakšim i kvalitetnijim. Također je vrlo značajno podići i poboljšati naobrazbu seoskog stanovništva, kako opću tako i poljoprivredno-strukovnu.
- * Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, te druga resorna ministarstva svojim programima razvoja nastoji čitavim nizom potpora u vidu nepovratnih novčanih sredstva, povećati konkurentnost proizvodnje, a time i ostvariti veći dohodak stanovništva.
- * Prvi prioritet IPARD programa namijenjen je unapređenju učinkovitosti tržišta i provedbi standarda EU Zajednice, a drugi naglasak stavlja na pripremne aktivnosti u provedbi poljoprivredno-okolišnih mjera i lokalnih strategija za ruralni razvoj. Treći je prioritet usmjeren na prinos poboljšanju kvalitete života u ruralnim područjima. Tehnička se pomoć kao zasebna mjera dodjeljuje za aktivnosti u vezi s pripremom, evaluacijom, informiranjem i nadzorom provedbe navedenog programa.
- * LEADER pristup predstavlja specifičnu metodu ruralnog razvoja koji kroz istoimenu inicijativu financira različite aktivnosti. Leader pristup podrazumijeva suradnju između državne uprave, lokalne samouprave, nevladinih organizacija i privatno-komercijalnog sektora, a s ciljem definiranja razvojnih smjernica na lokalnoj razini, razvijanja kapaciteta, te razmjene znanja i iskustava ruralnih zajednica.
- * Program ukupnog razvoja Općine Ivankovo primjer je dobre prakse uspostave lokalne akcijske grupe u cilju pripreme strateškog dokumenata razvoja općine koristeći Leader metodu koja je zahtjevala puno vremena budući da se radi o zauzeću i zajedničkom radu velikog broja sudionika.

4. FINANCIRANJE RAZVOJA JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE

4.1. IZVORI PRIHODA JEDINICA LOKALNIH SAMOUPRAVA

Prema Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi jedinice lokalne samouprave u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima. To su poslovi koji se odnose na:

- uređenje naselja i stanovanje,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- komunalne djelatnosti,
- brigu o djeci,
- socijalnu skrb,
- primarnu zdravstvenu zaštitu,
- odgoj i osnovno obrazovanje,
- kulturu, tjelesnu kulturu i šport,
- zaštitu potrošača,
- zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša,
- protupožarnu i civilnu zaštitu.

Prihodi jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave su:

1. općinski, gradski, odnosno županijski porezi, prirez, naknade, doprinosi i pristojbe,
2. prihodi od stvari u njezinom vlasništvu i imovinskih prava,
3. prihodi od trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u njezinom vlasništvu, odnosno u kojima ima udio ili dionice,
4. prihodi od naknada za koncesiju koje daje njezino predstavničko tijelo,
5. novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje koje sama propiše u skladu sa zakonom,
6. udio u zajedničkim porezima s Republikom Hrvatskom,
7. sredstva pomoći i dotacija Republike Hrvatske predviđena u državnom proračunu,
8. drugi prihodi određeni zakonom.

U strukturi poreznih prihoda neki porezi su u potpunosti u nadležnosti jedinica lokalnih samouprava kao što su porez na tvrtku, porez na potrošnju, porez na korištenja javnih površina, porez na neiskorišteno zemljište, drugi porezi su u nadležnosti regionalnih samouprava kao što su porez na nasljedstvo i darivanje, porez na vozila, porez na brodice i dr. Jedinica lokalne samouprave, također, ima pravo uvođenja prireza porezu na dohodak.

Prihodi od zajedničkih poreza koji se ubiru na području jedinice lokalne i regionalne samouprave dijele se između svih razina vlasti u postocima koji su određeni zakonom. Ostali prihodi lokalne i regionalne samouprave ubiru se od komunalnih naknada, komunalnih doprinosa, naknada, pristojbi novčanih kazni i dr.

„Prema zakonu, hrvatske lokalne samouprave moraju pripremiti godišnji proračun za fiskalnu godinu. Osim što se moraju zadovoljiti zakonski propisi, proračun je važan kao prikaz politike o raspodjeli ograničenih sredstava po područjima rada lokalne samouprave.

Proračun nije samo prikaz financija, već i veza između mobilizacije sredstava i postizanja dugoročnih i kratkoročnih ciljeva lokalne samouprave. Aktivnosti povezane s oblikovanjem proračuna, zakonsko razmatranje, izvršenje proračuna, te nadzor i revizija proračuna glavni su instrumenti pri odlučivanju o stanju zajednice, te djelotvornosti programa lokalne samouprave.“¹⁶

Detaljnije o proračunu Općine Ivankovo u poglavlju 5.7. USTROJ I PRORAČUN OPĆINE IVANKOVO.

4.2. ZAKONODAVNI OKVIR FINANCIRANJA RAZVOJA U RH

Financiranje razvojnih aktivnosti kako lokalnih regionalnih samouprava uvjetovano je „zakonodavnim okvirom Hrvatske koji ne sadrži niti jedan zakon koji se izravno odnosi na regionalni razvoj nacionalnih razmjera. Ipak, postoji niz zakona koji reguliraju razvojna pitanja u pojedinim područjima: Zakon o područjima posebne državne skrbi, Zakon o otocima te Zakon o brdsko-planinskim područjima. Ti zakoni pružaju mogućnost korištenja mnoštva donacija i razvojnih programa ministarstava za ciljna područja, za koja je utvrđeno da imaju posebne potrebe. Uz to, Zakon o prostornom planiranju i uređivanju prostora bavi se pitanjima planiranja na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Zakon o područjima posebne državne skrbi (sada govorimo o područjima posebnog državnog interesa) izglasan je 1996. i pokriva područja Hrvatske koja su bila okupirana do 1995. te još neka područja koja su naknadno definirana. Danas, oko 30% svih gradova i općina u Hrvatskoj spada u područja posebnog državnog interesa. Ovaj zakon ima osobine instrumenta politike regionalnog razvoja zato što se odnosi na pojedina područja Hrvatske sa konkretnim razvojnim problemima (‘ratom pogođena područja’). Ipak, općenito su mjere predviđene ovim Zakonom uvedene od *hoc*, bez prethodne analize mogućih učinaka i bez da je definirana uloga lokalne i regionalne samouprave kao ključnih nositelja razvoja.

Jedan od glavnih problema koji se tiče provedbe navedenih zakona jest činjenica da se njihova primjena ne prati. Drugi problem jest što se dodjela sredstava ne vrši na strateški i transparentan način i što su regionalna razvojna tijela formirana od *hoc*. Uz nedostatak analize učinaka, svi se ovi

¹⁶ PRIRUČNIK ZA UPRAVLJANJE FINACIJAMA; Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID); Projekt reforme lokalne samouprave

čimbenici mogu promatrati kao dio većeg problema, pomanjkanja koherentne strategije regionalnog razvoja. Na primjer, Fond za regionalni razvoj RH osnovan je 2001. godine, te je započeo s radom 2002. Njegovi su ciljevi bili potaknuti razvoj područja u nepovoljnijem položaju (ratom pogođena područja, otoci, planinska područja, itd.). Ipak, njegove aktivnosti nisu bile koordinirane s drugim institucijama koje imaju određena zaduženja oko regionalnog razvoja.“¹⁷

4.3. FINANCIRANJE RAZVOJA JLS IZ VANJSKIH IZVORA

Niti jedan projekt ne može se provesti ako nema potrebnih sredstva. Ne samo u Hrvatskoj koja ima slabu financijsku osnovicu, posebno na lokalnoj razini, nego i u većini tranzicijskih zemalja, ali i zemalja članica EU, najveći dio investicija u temeljnu infrastrukturu, zaštitu okoliša, društvene aktivnosti i institucionalno jačanje na mogu preuzeti same jedinice lokalne samouprave.

Za financiranje svih javnih potreba, kojih je u razvijenim društvima sve više, a poglavito za poticanje gospodarskoga razvoja potrebna su velika sredstva. Postojeći prihodi jedinica lokalne samouprave, pa ni državni proračun, nisu za to dovoljni.

Zato je tu potrebno uključenje suvremenih financijskih vještina. Mobilizirajući i koncentrirajući novac, financijsko tržište djelatno razmješta sredstva u najprofitnije projekte. Jedinice lokalne samouprave, uključujući se djelatno u vođenje financija, korigiraju to, usmjeravajući novac prema onomu što ocijene da trenutno možda i nije najprofitnije, ali je najpotrebnije za ostvarenje budućega razvoja.

Budući da su sredstva proračuna zakonom ograničena, potrebno je potaknuti lokalnu samoupravu na aktivno vođenje vlastitih proračuna u cilju njihovoga budućega povećanja, te ih potaknuti na djelatno korištenje svih raspoloživih financijskih instrumenata u provedbi vlastitoga razvoja. Smišljeno koristeći te instrumente jedinice lokalne samouprave mogu doći do mnogostruko većih sredstava od onih koja im stoje na raspolaganju u vlastitim proračunima.

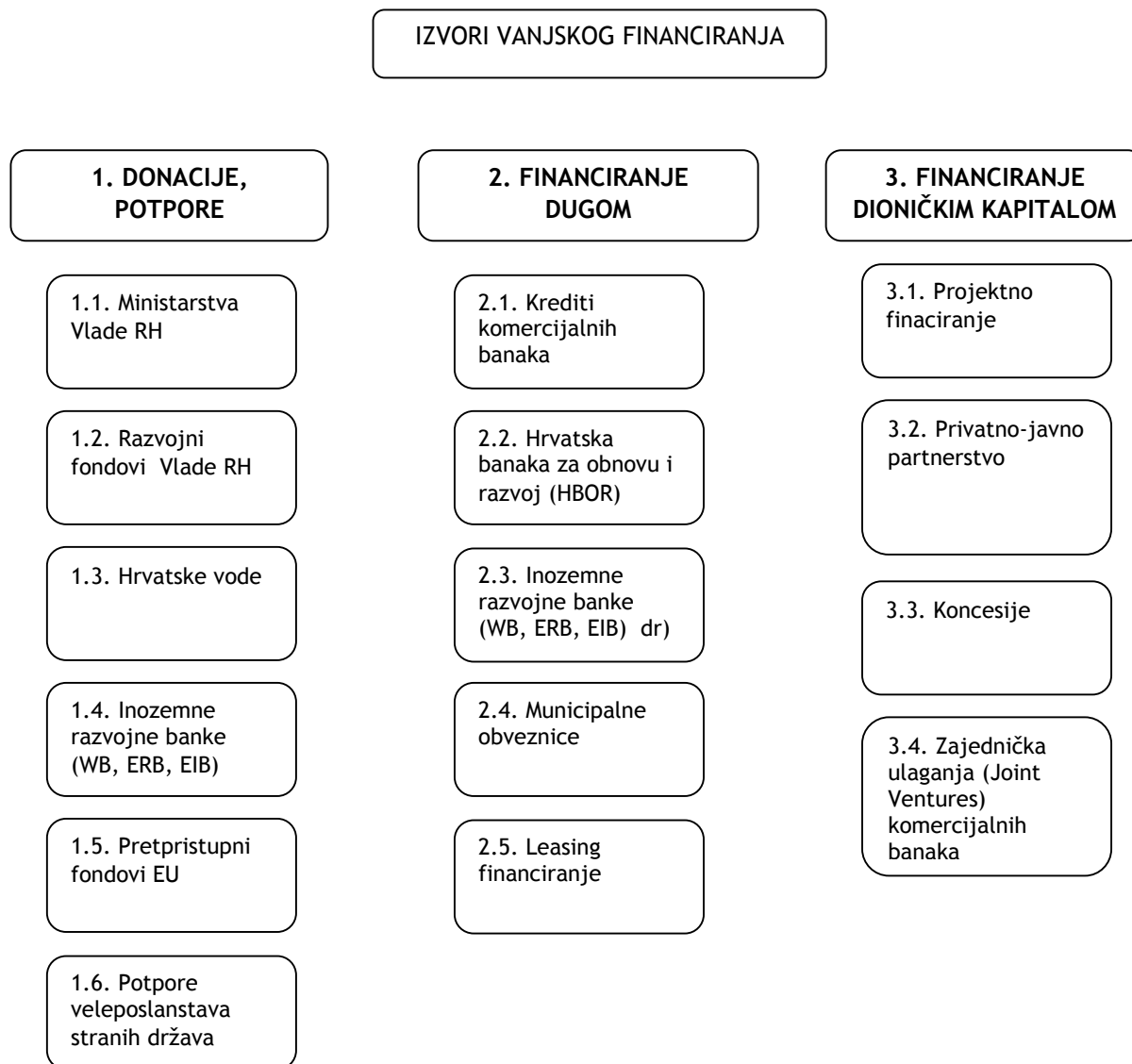
Za bilo koju veću razvojnu djelatnost lokalna samouprava treba dodatna sredstva, iz drugih izvora. U svijetu je najrašireniji način prikupljanja sredstava za razvoj, izdavanje vrijednosnih papira, municipalnih obveznica. Izdaju ih jedinice lokalne samouprave putom ovlaštenih agencija (brokera) temeljom nekoliko zakona: Zakon o lokalnoj samoupravi i upravi (uređuje pitanja ustroja i ovlasti područne samouprave), Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj i Zakon o Gradu Zagrebu (određuju prostorni obuhvat i ovlasti područnih jedinica vlasti), Zakon o

¹⁷ IMPLIKACIJE PRIDRUŽIVANJA EUROPSKOJ UNIJI ZA LOKLANU SAMOUPRAVU U REPUBLICI HRVATSKOJ: REGIONALNA POLITIKA I OKOLIŠ; The Urban Institute; Zagreb, 2005.

financiranju jedinica lokalne samouprave i uprave (određuje način financiranja i prihode jedinica lokalne samouprave i uprave).

U nastavku dajemo pregled mogućih izvora financiranja koji su trenutno dostupni jedinicama lokalnih samouprava u RH.

Slika 8. Financijsko stablo¹⁸

¹⁸ UČINKOVITO FINANCIRANJE KAPITALNIH ULAGANJA U JEDINICAM LOKLANIH SAMOUPRAVA; The Urban Institute; Zagreb, 2006.

4.3.1. POTPORE I DONACIJE

Zakonom o izvršavanju Državnog proračuna RH utvrđena su sredstva za provedbu posebnih zakona kojima se reguliraju poticajne mjere za razvoj određenih područja u RH koja zaostaju u razvoju. Na taj način osigurana su sredstva za provođenje politike regionalnog razvoja.

Sukladno Zakonu o proračunu sredstva se planiraju u okviru planova i programa za višegodišnje razdoblje na temelju zakonom propisanih kriterija, te na razini i prema dinamici zacrtanoj planom i programom, a izvršavaju se prema Zakonu o izvršenju Državnog proračuna. U Državnom proračunu Republike Hrvatske sredstva za razvoj zakonima utvrđenih područja koja zaostaju u razvoju i drugih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave planiraju se u okviru sredstava pojedinih resornih ministarstava i drugih tijela državne uprave, javnih poduzeća (npr. Hrvatske vode, Hrvatske ceste, Hrvatske šume i dr.) te proračunskih fondova (Fond za regionalni razvoj Republike Hrvatske, Fond za razvoj i zapošljavanje, Fond za obnovu i razvoj Grada Vukovara i dr.). Sukladno njihovom djelokrugu i pojedinim zakonskim propisima, sredstva fondova direktno se doznačuju korisnicima: proračunima jedinica lokalne i (područne) regionalne samouprave koje sredstva iz potpora i donacija koriste uz uglavnom uz vrlo niske kamatne stope ili jednostavno kao bespovratne potpore.

4.3.1.1. Ministarstva Vlade RH

Najveći dio sredstva iz Državnog proračuna za financiranje obnove i razvoja područja posebne državne skrbi, te razvoja otoka i brdsko-planinskih područja osigurava se u proračunskoj stavci Ministarstva mora, turizma prometa i razvitka. Ostala sredstva za poticaje razvoju ovih područja osiguravaju se u stavkama drugih tijela državne uprave kao npr. Ministarstvo financija, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja i dr., a sukladno njihovoj nadležnosti u provedbi pojedinih poticajnih mjera reguliranih posebnim zakonima kojima se regulira razvoj gore navedenih područja.

Npr. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva predvidjelo je u 2008. godini za projekte i sredstva poticanja malog i srednjeg poduzetništva 351 milijun kuna, od toga za konkurentnost i inovacije 89 milijuna, obrazovanje u poduzetništvu 8 milijuna, poticanje regionalne konkurentnosti 118 milijuna kuna, te poticanje razvoja obrta 12 milijuna kuna. Predviđena sredstva Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva za ove projekte veća su za 35 posto od prošlogodišnjih, a kada se dodaju financijska sredstva za ove projekte u drugim ministarstvima, proračunska sredstva uvećana su za 50 posto. U sustav poticaja uvedeni su različiti kriteriji za mikro, male i srednje poduzetnike. Naglasak je na mjerama za ubrzaniji rast poduzetničkih aktivnosti osobito u sektorima sa značajnijim potencijalom rasta.

Nadalje, razvojni programi Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva podupire razne projekte za regionalni razvoj, posebice na područjima od posebne državne skrbi. Sredstva se osiguravaju na više načina: bespovratno (putem tekućih i kapitalnih pomoći, poticaja i subvencija) i povratno (kao kreditna sredstva), te putem ustupanja dijela prihoda Državnog proračuna za određena područja i određene funkcije.

4.3.1.2. Razvojni fondovi Vlade RH

Fond za regionalni razvoj

Zakonom o Fondu za regionalni razvoj 2001. godine ustrojen je Fond za regionalni razvoj čime je eksplicite regulirana financijska podrška za poticanje ujednačenog regionalnog razvoja. Glavna djelatnost Fonda odnosi se na poticanje ujednačenog regionalnog razvoja Republike Hrvatske i to posebno na poticanje razvoja bivših ratom pogođenih područja, slabo naseljenih područja, područja posebne državne skrbi, otoka, brdsko-planinskih područja, graničnih i pograničnih područja, područja sa strukturnim poteškoćama te onih koja ostvaruju bruto domaći proizvod niži od 65% prosječnog bruto domaćeg proizvoda u RH.

Sredstva za te potrebe Fond ostvaruje iz Državnog proračuna, prihoda od privatizacije, dugoročnih obveznica, zajmova financijskih institucija, bilateralnih zajmova, donacija te drugih izvora. Sredstva su prvenstveno namijenjena za realizaciju infrastrukturnih projekata (koji su preduvjet za gospodarski razvoj) i gospodarskih projekata (pri čemu se vodi računa o rentabilnosti projekta, izvoznj orijentiranosti, utjecaju na okoliš, zasnovanosti na domaćim resursima i na zapošljavanju lokalnog stanovništva) na ranije navedenim područjima.

Fond, također, potiče županije na izradu četverogodišnjih i godišnjih planova razvoja županija, a temeljem metodologije razvijene kroz projekt CARDS 2001 Capacity Building for Regional Development Strategic Planning, korisnici kojeg su bili Fond i tadašnje Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo. Ista metodologija u potpunosti je usuglašena s metodologijom koja se koristi za izradu Regionalnih operativnih programa

Fond za razvoj i zapošljavanje

Fond za razvoj i zapošljavanje zamišljen je i koncipiran kao aktivni implementator razvojnih programa u gospodarstvu Republike Hrvatske. Fond u osnovi djeluje kao **transmitor proračunskih sredstava** namijenjenih poticanju poduzetništva u cilju postizanja bržeg i ravnomjernog gospodarskog rasta i razvoja Republike Hrvatske. Fond za razvoj i zapošljavanje vođen je primjerom gospodarskog razvitka u kojem primarno strateško opredjeljenje inzistira na razvoju pod svaku cijenu, odnosno na povećanoj proizvodnji, izvozu i rastu zaposlenosti. Sam razvojni proces pak počiva na dvije nezaobilazne determinante: **održivi razvoj** i s druge strane **ravnomjerni razvoj**.

Oporavak hrvatskog gospodarstva i može se ostvariti jedino kroz korištenje domaćih resursa koje je potrebno napraviti dostupnim hrvatskim poduzetnicima, gospodarstvenicima i obrtnicima. Poveznicu između resursa i aktera čini upravo Fond za razvoj i zapošljavanje koji implementacijom svojih sredstava omogućuje realizaciju dobro koncipiranih, elaboriranih i perspektivnih gospodarskih projekata.

Upravo aktivacijom i povezivanjem navedenih determinanata, Fond za razvoj i zapošljavanje nastoji ostvariti ciljeve ubranog rasta i održivog razvoja hrvatskog gospodarstva što i je osnovni cilj Vlade Republike Hrvatske. Samo takvim pristupom RH može ostvariti zacrtane ciljeve oporavka hrvatskog gospodarstva i ekonomije te aktivne role u pristupanju velikom tržištu EU-a.¹⁹

Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost

Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost osnovan je na temelju odredbi članka 60. stavka 5. Zakona o zaštiti okoliša ("Narodne novine", br. 82/94. i 128/99.) i članka 11. Zakona o energiji ("Narodne novine", br. 68/01.). Prema odredbama Zakona o zaštiti okoliša Fond je osnovan radi osiguranja dodatnih sredstava za financiranje projekata, programa i sličnih aktivnosti u području očuvanja, održivog korištenja, zaštite i unapređivanja okoliša.

Fond sudjeluje svojim sredstvima u financiranju nacionalnih energetskih programa imajući u vidu postizanje energetske učinkovitosti, odnosno korištenja obnovljivih izvora energije. Fond donosi program rada i za višegodišnje razdoblje u skladu s Nacionalnom strategijom zaštite okoliša i Nacionalnim planom djelovanja za okoliš, Strategijom energetskog razvitka i Programom provedbe Strategije energetskog razvitka, nacionalnim energetskim programima, drugim aktima i propisima u području zaštite okoliša i energetske učinkovitosti, te međunarodnim ugovorima čija je stranka Republika Hrvatske, uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske.

Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara

Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara osnovala je Vlada RH Zakonom o obnovi i razvoju Grada Vukovara. Izvor sredstava Fonda za financiranje obnove i razvoja je najvećim dijelom državni proračun, te manjim dijelom donacije.

Djelatnost Fonda je obnova i razvoj grada Vukovara, a osobito²⁰:

- poslovi vezani za odobravanje zajmova i njihovo ulaganje u obnovu i razvoj gospodarstva i komunalne infrastrukture,
- stručno informiranje i savjetovanje ulagača, pomoć u izradi poduzetničke dokumentacije i ocjenjivanje ulagačkih pothvata,
- suradnja s drugim tijelima državne uprave, jedinicama lokalne samouprave i uprave, društvima koja obavljaju djelatnosti obnove i razvoja u interesu obnove i razvoja,
- obavljanje ostalih poslova koji osiguravaju primjenu i provedbu ovoga Zakona.

¹⁹ Izvor: www.frz.hr

²⁰ Izvor www.fond-vukovar.hr

Veliki dio sredstava Fonda je usmjeren na uklanjanje ratom oštećenih građevina na području Grada Vukovara i obnovu objekata javne namjene, što provodi Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo.

U okviru programa i projekata koje provodi Fond, naglasak dosadašnjih aktivnosti je stavljen na realizaciju projekata kojima se izravno utječe na razvoj gospodarstva u Gradu Vukovaru, od kojih su najznačajniji:

- uspostavljanje gospodarske (industrijske) zone,
- osnivanje slobodnih zona,
- poticanje proizvodnih djelatnosti u Vukovaru kroz Program sufinanciranja gospodarskih projekata u Gradu Vukovaru,
- osnivanje Poduzetničkog inkubatora u okviru Gospodarske zone,
- predradnje za osnivanje lokalne garancijske agencije u Vukovaru
- edukacija poduzetnika.

Pored ovih, u tijeku realizacije su i drugi projekti koji indirektno utječu na razvoj gospodarstva:

- financiranje izrade urbanističkih planova, čime omogućavamo ubrzavanje ishoda građevinskih i drugih dozvola, prenamjenu poljoprivrednih površina u građevinske itd.,
- financiranje rada Poduzetničkog centra u Vukovaru,
- stipendiranje mladih vukovaraca,
- ulaganja u modernizaciju Luke Vukovar,
- donacija informatičke opreme Uredu za katastar u cilju bržeg ishoda dokumenata potrebnih za izgradnju i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa,
- obnova trgovačkih centra i poslovnih zgrada u centru Grada koje nose novo zapošljavanje,
- informiranje javnosti o povlasticama i mogućnostima ulaganja u Vukovaru,
- pokrenuta je i inicijativa za izradom ekonomske strategije razvoja Vukovara,

Fond financira razvojne projekte zajednice uglavnom na području Grada Vukovara, ali i razvojne projekte područja Grada Iloka i Općina Tovarnik, Nijemci, Ivankovo i Lovas (TNTL).

4.3.1.3. Hrvatske vode

Hrvatske su vode javna institucija koju je osnovala Republika Hrvatska i u čijem je vlasništvu. Djelatnosti su:

- uređivanje vodotoka i zaštita od štetnog djelovanja voda,
- građevine i sustavi (vodovod) za korištenje voda,
- građevine i sustavi za zaštitu voda.

Projekti su namijenjeni za revitalizaciju, sanaciju, obnovu, dogradnju i proširenje postojećih struktura i sustava kao i za izgradnju novih. Ulaganja Hrvatskih voda koriste se u obliku dugoročnih kredita ili ulogom u kapital u trgovačkim društvima krajnjih korisnika (komunalna poduzeća).

4.3.1.4. Inozemne razvojne banke

Financijski programi (potpore i krediti) koje nude regionalne i ostale razvojne banke (kao EBRD, EIB, WB i dr.) međusobno se dopunjuju. Projekti koje financiraju te organizacije usmjereni su na razvoj komunalne infrastrukture, zaštitu i razvoj okoliša i pitke vode, razvoj i unapređenje malog i srednjeg poduzetništva, poljoprivrede, obrazovanje, pravosuđe i posebne sektore državne uprave i samouprave (npr. zemljišne knjige, informatizacija).

Svjetska banka (WB)

Svjetska banka, sa sjedištem u Washingtonu, D.C., u Hrvatskoj provodi niz programa. Više od 50% svoga portfelja Svjetska je banka namijenila razvoju infrastrukture, a 30% za financijski i poduzetnički sektor. Međunarodna financijska korporacija (IFC), ogranak privatnog sektora u Svjetskoj banci, uglavnom se koncentrira na bankarski i proizvodni sektor.

Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD)

EBRD ima sjedište u Londonu i ured u Zagrebu. Nudi različite financijske proizvode uključujući kredite, kapital i jamstva. Prioritetni su joj sektori infrastruktura, okoliš, industrija i financijske usluge.

Europska investicijska banka (EIB)

EIB, sa sjedištem u Luxembourggu, nudi različite financijske proizvode uključujući kredite i druge strukturirane financijske proizvode. Prioritetni investicijski ili financijski sektori uključuju infrastrukturu, industriju, poljoprivredu, rudarstvo, usluge, zaštitu okoliša i energetiku. EIB može ponuditi potporu lokalnim samoupravama i regijama. Neke od zemalja pristupnica koristile su se financiranjem EIB-a u vezi s ISPA fondovima.

4.3.1.5. Pretpristupni fondovi EU

U Republici Hrvatskoj dosada je bili su dostupni slijedeći predpristupni fondovi: CARDS, PHARE, ISPA i SAPARD. IPA kao integrirani instrument, zamijenila je navedene prtpristupne programe.

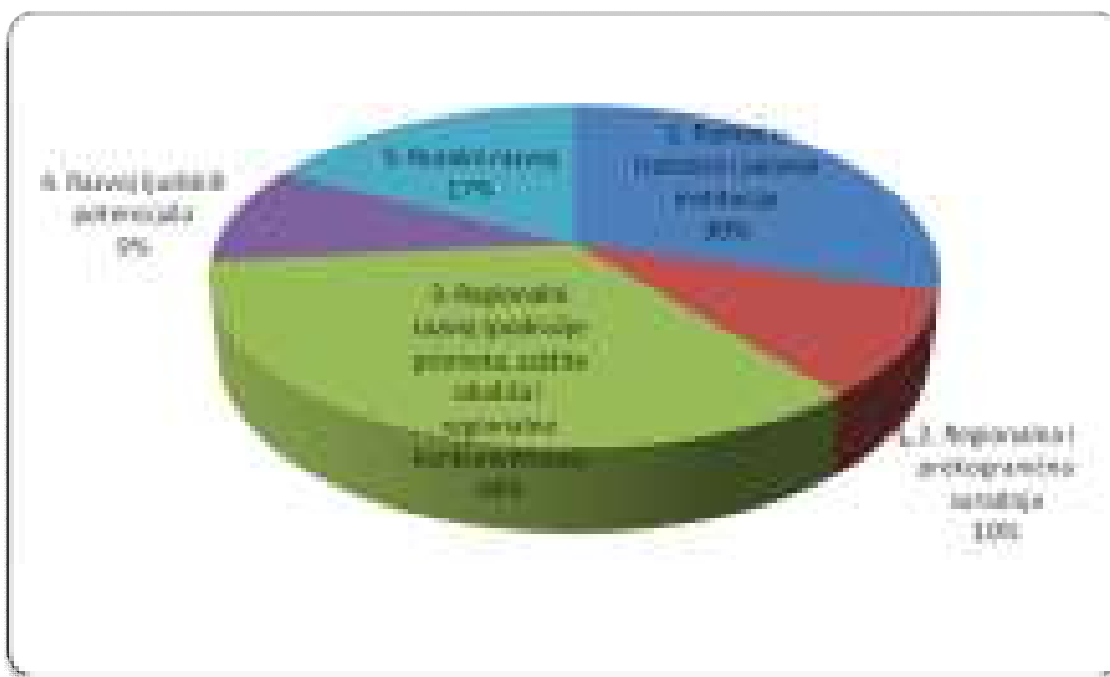
IPA - Instrument predpristupne pomoći

IPA predstavlja program Europske unije koji se Republici Hrvatskoj otvorio u sklopu nove Financijske perspektive Unije, u proračunskom razdoblju od 2007. do 2013. godine. IPA se sastoji od 5 komponenti. Te komponente, zajedno sa alokacijama za pojedinu od njih prikazane su u slijedećoj tablici.

Tablica 3. Komponente IPA programa (u mil. €)

KOMPONENTE	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	UKUPNO
1. Pomoć u tranziciji i jačanje institucija	49,60	45,40	45,60	39,50	40,00	220,10
2. Regionalna i prekogranična suradnja	9,70	14,70	15,90	16,20	16,50	73,00
3. Regionalni razvoj (područje prometa, zaštite okoliša i regionalne konkurentnosti)	45,05	47,60	49,70	56,80	58,20	257,35
4. Razvoj ljudskih potencijala	11,38	12,70	14,20	15,70	16,00	69,98
5. Ruralni razvoj	25,50	25,60	25,80	26,00	26,50	129,40
Ukupno	141,23	146,00	151,20	154,20	157,20	749,83

Slika 9. Raspodjela ukupnih sredstva IPA programa po sastavnicama

Izvor: SDURF; <http://www.strategija.hr/Default.aspx?art=59>

Dva su osnovna uvjeta za povlačenje sredstava i provedbu projekta:

- 1) izrada strateških dokumenata i priprema projekta i nadzor nad provedbom istih
- 2) akreditacija institucija za upravljanjem programima i projektima

Priprema strateških dokumenata za korištenje sredstava iz programa IPA započela početkom 2006. Godine, a do sada su svi dokumenti podneseni EK na odobrenje, priprema za prijenos nadležnosti za financijsko upravljanje na hrvatska državna tijela je u tijeku. Krajem 2008. i početkom 2009. godine očekuje se da bi sredstva iz IPA programa bila dostupna krajnjim korisnicima.

Tablica 4. Programski dokumenti IPA programa

IPA KOMPONENTA	PROGRAMSKI DOKUMET	INSTITUCIJE NADLEŽNE ZA KOORDINACIJU I UPRAVLJANJE PROGRAMIMA
I	Nacionalni program 2007.	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU
II	Jadranski prekogranični program Prekogranični program s Mađarskom Prekogranični program s Slovenijom Prekogranični program s Bosnom i Hercegovinom Prekogranični program s Crnom Gorom Prekogranični program s Srbijom Transnacionalni program Jugoistočni Europski prostor Transnacionalni program Mediteran	Ministarstvo regionalnog razvitka, šumarstva i vodnog gospodarstva
III i IV	Okvir za usklađenost strategija (OUS)	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU
III	Operativni program za regionalnu konkurentnost Operativni program za promet Operativni program zaštite okoliša	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva
IV	Operativni program za razvoj ljudskih resursa	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva
V	Operativni program za ruralni razvoj	Ministarstvo regionalnog razvitka, šumarstva i vodnog gospodarstva

4.3.1.6. Potpore veleposlanstava stranih država

Neka veleposlanstva u Republici Hrvatskoj pomažu razvoj lokalnih samouprava, određenih skupina stanovništva (žene, nacionalne manjine, osobe s posebnim potrebama) ili razvoj područja (ratom pogođena područja, otoci). Financiranje se najčešće provodi donacijama i potporama na osnovi natječaja, oglašavanjem na web stranicama veleposlanstava ili izravnim kontaktom s odgovornim osobama u veleposlanstvima.

4.3.2. FINANCIRANJE DUGOM

4.3.2.1. Krediti poslovnih banaka

Općenito je pravilo da bankarski krediti kojima se financiraju kapitalni objekti ili oprema ne smiju prijeći životni vijek financirane imovine. Danas na hrvatskom tržištu poslovne banke nude kredite koji su obično kraći od ostalih kredita uz rok dospijanja od 2 do 5 godina (a odnedavno i više): strane banke i druge kreditne institucije mogu ponuditi i duže rokove. Banka određuje kamatnu stopu na kredit na osnovi važećih tržišnih stopa, kreditne sposobnosti zajmoprimca, trajanja duga i kolaterala ili osiguranja za vraćanje kredita. Stope su uglavnom promjenjive premda mogu biti i fiksne. Bankovni se krediti najčešće osiguravaju imovinom lokalne samouprave ili zalogom budućih prihoda. To je još jedan razlog zbog kojeg je važno da lokalne samouprave izrade plan upravljanja imovinom koji, među ostalim, uključuje bazu podataka sa svom imovinom u vlasništvu lokalne samouprave.

Prednosti kredita poslovnih banaka:

- Podnošenje zahtjeva za kredit od poslovne banke relativno je jednostavan postupak
- Predstavlja lako dostupan izvor financiranja na osnovi postojećih odnosa s lokalnom bankom
- Kreditnu analizu radi poslovna banka
- Poseban kreditni rejting agencije za utvrđivanje rejtinga nije potreban
- Moguće je pregovarati o rokovima i uvjetima kreditiranja kako bi se ispunile potrebe banke i lokalne samouprave

Nedostaci kredita poslovnih banaka:

- Kamatne stope obično su više nego kod ostalih oblika zaduživanja
- Zahtjevi za osiguranjem (kolateralom) mogu biti pretjerani (tj. mogu uvelike prelaziti vrijednost kredita)
- Rokovi i uvjeti kredita općenito su strukturirani tako da pogoduju vjerovniku

4.3.2.2. Hrvatska banka za obnovu i razvika (HBOR)

Glavna je zadaća HBOR-a kao razvojne i izvozne banke, financiranje obnove i razvitka hrvatskoga gospodarstva. Lokalne samouprave mogu izravno podnijeti zahtjev za brojne programe kreditiranja u sljedeća tri područja:

- Obnova i razvitak komunalne infrastrukture
- Financijsko restrukturiranje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- Financiranje projekata zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije

4.3.2.3. Inozemne razvojne banke

Međunarodne financijske institucije koje nude potpore i namjenske kredite lokalnim samoupravama, uključujući EBRD, EIB i WB, imaju dobro razrađene programe i vrlo pogodne kredite za lokalne samouprave. Međunarodne razvojne banke nude kredite na duži rok od kredita poslovnih banaka. Budući da se krediti međunarodnih razvojnih banaka temelje na dugoročnim izvorima

sredstava, rok otplate kredita odobrenih lokalnoj samoupravi najčešće je od 10 do 15 godina te je prilagođen njihovim potrebama. Trajanje kredita često je vezano za uporabni vijek imovine.

4.3.2.4. Municipalne obveznice

Obveznice lokalne samouprave još su jedan izvor financiranja dostupan za kapitalna ulaganja. U Hrvatskoj, kao i u većini zemalja srednje i istočne Europe, banke su glavni kupci i drže ih u rezervi jer nema sekundarnog tržišta. Poneka banka zajedno s privatnim ulagačem povremeno može sudjelovati u kupnji obveznica lokalne samouprave.

Kamatne stope

Kamatne stope obveznica lokalne samouprave odražavaju postojeće uvjete financijskog tržišta, rok i strukturu obveznice koja se izdaje i kreditnu sposobnost lokalne samouprave. Zbog tih su razloga kamatne stope najčešće slične stopama za kredite privatnih banaka. Lokalne samouprave mogu se također odlučiti za izdavanje obveznica s fiksnom ili promjenjivom stopom uz istu dvojbu koja određuje buduće kretanje kamatnih stopa kao i kod kredita poslovnih banaka.

U pripremi za izdavanje obveznica, pročelnik za financije treba preuzeti vodeću ulogu u strukturiranju izdavanja kako bi se ispunile potrebe lokalne samouprave za financiranjem. Pročelnik za financije, u suradnji s financijskim savjetnikom grada ili bankom i dužnosnicima lokalne samouprave, trebaju zajedno odlučiti o strukturi izdanih obveznica.

Obveznice lokalne samouprave mogu biti strukturirane kao serijske, ročne ili kombinacija obveznica vezanih uz strukturu visine duga, visine glavnice ili odgođene otplate glavnice duga. Vrste obveznica uključuju:

- obveznice za koje je isplata osigurana općim poreznim prihodima, i
- obveznice za koje je isplata osigurana namjenskim prihodima.

4.3.2.5. Leasing financiranje

Popularnost leasinga među hrvatskim lokalnim samoupravama u proteklih nekoliko godina sve više raste zbog brojnih zakonskih i ekonomskih čimbenika. Često je to pogodan i ekonomičan način financiranja. *Vrste i namjena.* Postoji nekoliko različitih vrsta leasinga; svaki je strukturiran tako da ispunjava specifične namjene ili uvjete.

U većini slučajeva najmovi su sporazum u kojem najmoprimac (tj. lokalna samouprava) ostvaruje korištenje, ali ne i vlasništvo nad imovinom u najmu, dok je razdoblje najma kraće od korisnog vijeka imovine. Ovisno o poreznim zakonima, moguće su i koristi poput amortizacije za najmodavca pri zadržavanju vlasništva. Prilikom saldiranja tih potencijalnih koristi najmodavac obično mora platiti porez na dohodak na puni iznos plaćanja najma.

4.3.3. FINANCIRANJE DIONIČKIM KAPITALOM

Posljednjih godina lokalne samouprave u cijelom svijetu se sve češće okreću privatnom sektoru za pomoć u razvoju i pružanju infrastrukturnih usluga. Za lokalne samouprave koje se suočavaju sa sve većom potražnjom za uslugama, kroničnim operativnim i institucionalnim nedostacima i ograničenim financijskim sredstvima, privatni sektor sve se više prepoznaje kao vrijedan izvor novih tehnologija, stručnosti u upravljanju i ulagačkog kapitala. Međunarodno iskustvo pokazuje da, ako se osmisle na odgovarajući način, sustavi sudjelovanja privatnog sektora (UPP) mogu uvelike pridonijeti unapređenju kvalitete, dostupnosti i troškovnoj efikasnosti usluga lokalne infrastrukture.

4.3.3.1. Projektno financiranje

"Projektno financiranje" definira se kao prikupljanje sredstava za financiranje projekata kapitalnih ulaganja u kojima oni koji osiguravaju sredstva prije svega prate novčani tijekom iz projekta kao izvor sredstava za otplatu svojih kredita i osiguranje povrata kapitala uloženog u projekt. Uvjeti dioničkog kapitala (dionica) prilagođeni su karakteristikama novčanog tijeka projekta. Radi njihove sigurnosti, vrijednost dionica projekta barem djelomično ovisi o profitabilnosti projekta i o vrijednosti imovine projekta kao kolateralu.

Projektno financiranje treba razlikovati od konvencionalnog izravnog financiranja. Projektno financiranje zahtijeva pažljivi financijski inženjering radi raspodjele rizika i dobiti za uključene strane na međusobno prihvatljiv način. Kod konvencionalnog izravnog financiranja, ili financiranja kreditnim zaduženjem, zajmodavci provjeravaju ukupni imovinski portfelj i kreditnu sposobnost poduzeća kako bi analizirali novčani tok radi otplate svojih kredita.

4.3.3.2. Privatno javno partnerstvo

Određene vrste javno-privatnih partnerstva (JPP), tj. ugovornih odnosa između lokalne samouprave i izvođača iz privatnog sektora radi pružanja usluga lokalne samouprave mogu biti izvori financiranja kapitalnih ulaganja. Javno-privatno partnerstvo sadrži obvezu za izvođača da osigura kapital za projekt. Primjeri takvih financijskih aranžmana uključuju BOO model (izgraditi, imati u vlasništvu, upravljati), BOT model (izgraditi, upravljati, prenijeti), BBO model (kupiti, izgraditi, upravljati), DBO model (projektirati, izgraditi, upravljati) i DBO model (izraditi, izgraditi, upravljati).

4.3.3.3. Koncesije

Prema koncesiji, privatni izvođač ili koncesionar snosi ukupnu odgovornost za usluge, uključujući rad, održavanje i upravljanje, kao i kapitalna ulaganja za revitalizaciju, obnavljanje i proširenje usluga. Dugotrajna imovina ostaje ili u vlasništvu javne vlasti ili se pretvara u javno vlasništvo na kraju razdoblja koncesije. Ugovori o koncesiji najčešće traju od dvadeset do trideset godina, ovisno o visini ulaganja i o razdoblju potrebnom da koncesionar povrati svoja ulaganja uz realnu stopu

povrata. Koncesije se uglavnom dodjeljuju najjeftinijem ponuđaču. Penali se uvode ako koncesionar ne ispuni ciljeve izvedbe navedene u ugovoru. Potrošač koncesionaru izravno plaća za njegove usluge, na osnovi ugovorom utvrđene cijene koja se može prilagođavati tijekom trajanja ugovora. Koncesionar zadržava ostatak prihoda nakon otplate svih poreza i naknada koje javna vlast određuje potrošačima. Ako troškovi budu viši od prihoda, koncesionar mora pokriti te gubitke.

4.3.3.4. Zajednička ulaganja

Za zajedničko ulaganje (Joint Ventures - JV) potrebno je osnovati zasebnu tvrtku koja se osniva na temelju javnog i privatnog interesa. Ključno je da takve tvrtke budu neovisne o lokalnoj samoupravi jer kao zakonodavne vlasti mogu biti dovedene u suprotstavljen položaj time što djeluju i kao zakonodavac i kao pružatelj usluga. Zajednička ulaganja općenito se koriste u kombinaciji s drugim aranžmanima. Na primjer, lokalne samouprave mogu novoosnovanoj tvrtki dodijeliti ugovor o pružanju neke usluge, BOT ili ugovor o koncesiji za pružanje gradskih usluga. Javni i privatni partneri obično dijele dobiti iz poslovanja i surađuju kako bi osigurali širu političku prihvatljivost zajedničkog ulaganja. Privatni sektor često ima primarnu odgovornost za obavljanje svakodnevnih poslova upravljanja.

Osim podjele dobiti i poslovnih rizika, zajednička se ulaganja razlikuju od manje intenzivnih oblika privatnog angažmana u infrastrukturi u fazama nastajanja. Poduzetnici iz privatnog sektora moraju pridonijeti studijama izvedivosti prije formuliranja ugovornih aranžmana te moraju biti spremni ulagati u stvorenu tvrtku. Zbog toga su zajednička ulaganja više usmjerena na proizvodni proces i podrazumijevaju znatno veći angažman privatnog sektora.

ZAKLJUČAK:

- ✘ Proračunska sredstva Općine Ivankovo, kao i većine općina, su mala i nedostatna u smislu potreba razvoja gospodarstva, infrastrukture, zaštite okoliša, društvenih aktivnosti i institucionalnog jačanja.
- ✘ Kako projekti obnove, tako i razvojni projekti na području Općine financirani su uglavnom iz sredstava donacija i potpora. Ostali vanjski izvori financiranja kojima je moguće osigurati mnogostruko veća sredstva, trebaju se u buduće koristiti u puno većoj mjeri.
- ✘ U tom smislu važno je ojačati kapacitete Općine Ivankovo. Jačanje izvršne vlasti bi se trebalo bazirati na maloj, ali efikasnoj administraciji koja ima visoko motivirane i kvalificirane ljude. Općina je institucija koja bi trebala biti jedan od nositelja razvoja kraja, stoga je nužno ustrojiti tu ključnu instituciju po modelu uspješne i efikasne tvrtke. Rad općine treba zasnovati na transparentnosti, dosljednosti i uključivanju javnosti u postupke planiranja i donošenja odluka.

DRUGI DIO RAZVOJNOG PROGRAMA

- ANALIZA OSNOVNIH ČIMBENIKA RAZVOJA
- SWOT ANALIZA
- VIZIJA
- RAZVOJNE MOGUĆNOSTI, CILJEVI I PRIORITETI RAZVOJA

5. ANALIZA OSNOVNIH ČIMBENIKA RAZVOJA OPĆINE IVANKOVO

Prilikom definiranja strategije razvoja Općine Ivankovo, koja obuhvaća viziju, ciljeve i prioritete razvoja, potrebno je imati jasnu sliku postojećeg stanja. Postojeće stanje predstavlja trenutnu situaciju koja se stavlja u odnos prema zacrtanoj viziji budućnosti, te njihovu međusobnom usklađivanju radi definiranja realno ostvarivih projekata. Razvoj prema tome ovisi o tri osnovna činitelja²¹:

- postojećim mogućnostima,
- o postojećim ograničenjima,
- o razvojnim mjerama i djelatnostima.

U načelu članovi interesnih skupina (općinska vlast, administracija, poduzetnici, društvene skupine i dr.) poznaju razvojne probleme Općine kao i njene potencijale. No, to poznavanje može biti usmjereno na određena specifična područja i temeljeno na subjektivnim utiscima, a tek u manjoj mjeri na objektivnim podacima i procjenama. U pitanju mogu biti i pojedinačni interesi koji utječu na prosudbu. Stoga, u daljnjem tekstu pristupa se analizi stanja područja po različitim sektorima (gospodarstvo, društvene aktivnosti, infrastruktura), njegovih obilježja i posebnosti u odnosu na ostatak regije.

5.1. OBILJEŽJA PROSTORA I PRIRODNI RESURSI

Područje općine Ivankovo pripada istočnom dijelu Republike Hrvatske, odnosno jugoistočnom dijelu geografske cjeline Istočne Hrvatske. Prema teritorijalnom ustrojstvu lokalne samouprave, općina Ivankovo pripada prostoru Vukovarsko-srijemske županije, koja zauzima jugoistočni dio geografske cjeline Istočne Hrvatske, odnosno Republike Hrvatske.

Općina Ivankovo na sjeveru graniči s općinom Jarmina, na istoku s područjem Grada Vinkovaca, na jugoistoku s općinom Andrijaševci, na jugu s općinom Cerna, na jugozapadu s prostorom Brodsko-posavske županije (općina Gundinci), te općinom Stari Mikanovci, na zapadu s općinom Vođinci, te na sjeverozapadu s prostorom Osječko-baranjske županije (općina Semeljci). Geoprometni položaj Općine je veoma povoljan.

Prema podacima iz Državne geodetske uprave-Područnog ureda za katastar Vukovar-Ispostava Vinkovci, općina Ivankovo ima površinu 10.342 ha, odnosno 103,42 km². Njen udio u površini Vukovarsko-srijemske županije iznosi 4,2%.

²¹ Metodologija izrade projekata ukupnog razvoja jedinica lokalne samouprave, Sinergija d.o.o., Zagreb, 2005. godine, str. 7

Područje Vukovarsko-srijemske županije odlikuje se **umjerenom kontinentalnom klimom**, čije osobine su sunčana i vruća ljeta, te hladne i snježne zime. Ovu klimu karakteriziraju srednje godišnje temperature od oko 11° C sa srednjim najtoplijim maksimumom od 29,9°C i srednjim minimumom od -12,2°C. Tijekom više od četiri mjeseca godišnje, srednje temperature najtoplijeg mjeseca ispod 22°C te prosječna godišnja količina oborina od 700-800 mm. Najviše padalina ima u proljeće i sredinom ljeta, što pogoduje usjevima. Srednja relativna vlaga iznosi 79%. Klimatske prilike ovoga kraja odlikuje homogenost, a određena odstupanja javljaju se uslijed općih klimatskih promjena. Pojava mraza na području Županije godišnje iznosi oko 45 dana.

Prostor Općine Ivankovo zauzimaju **kvalitetne poljodjelske površine i šume**. Tla Općine Ivankovo su dobro obradiva tla, gdje 72,85% ukupno raspoloživih površina Općine čine poljoprivredna zemljišta. Posebnim vrijednostima prostora Općine Ivankovo smatraju se: visoko vrijedno poljodjelsko zemljište, šume i nezagađena tla.

Tablica 5. Struktura zemljišta u Općini Ivankovo

Oblik vlasništva	Obradive polj. površine				Ukupno obradiva površina	Ost. polj. površine		Ukupno poljop. površine	Ostale površine		Neplodno tlo				Ukup. pov.
	Oranica	Voćnjaci	Vinogradi	Livade		Pašnjaci	Ribnjaci		Trst. i močvare	Šume	Vodotoci	Kanali	Ostalo neplodno tlo	Ukupno neplodno tlo	
Državno	4179	509	-	9	4697	121	-	4818	8	1837	-	347	435	782	7445
Privatno	2597	48	13	48	2706	11	-	2717	-	18	-	-	162	162	2897
UKUPNO	6776	557	13	57	7403	132	-	7535	8	1855	-	347	597	944	10352

Izvor: Prostorni plan uređenja Općine Ivankovo

Vrijednost prostora Općine Ivankovo čini i **prometna povezanost** s administrativnim, uslužnim i proizvodnim središtima u okruženju. Slika krajobraza Općine Ivankovo je visoko vrijedna. Okoliš je uređen, posebna briga vodi se o uređenju i obnovi naselja te kvaliteti života. Na ovim prostorima prisutan je tip gradnje duž prometnica.

Na području općine Ivankovo, od osnovnih reljefnih karakteristika prevladavaju više lesne zone i aluvijalne ravni. Ovakav reljef karakterizira jednoličan geološki sastav i neznatne visinske razlike. U građi reljefa najprostranjenije su naslage močvarnog i pretaloženog prapora dok su močvarne naslage većim dijelom zastupljene u dijelu bosutske i vučanske nizine. U takvom reljefu nadmorske visine se kreću od 91 m do 103 m, tako da visine rastu od juga prema sjeveru, odnosno prema reljefu lesnog ravnjaka. Prosječne nadmorske visine naselja na području Općine su: Ivankovo 103 m, Prkovci 91 m, Retkovci 93 m.

Općina Ivankovo obuhvaća tri naselja: Ivankovo, Retkovci i Prkovci.

Naselje Ivankovo smješteno je zapadno od Vinkovaca, razvilo se uz prometni put koji je tim prostorom prolazio još od predantičkih vremena. Naselje cestovnog tipa s kućama smještenim uz navedenu prometnicu. Kuće su smještene na uske dugačke parcele, građene na regulacijskoj liniji, a pozadina se koristi u poljodjelske svrhe. Sjeverozapadno od samog naselja nalazi se izdvojeno područje Vinogradi koje se smatra sastavnim dijelom naselja. Sjeverno od sela izdiže se blago povišeno lesno zemljište, a prema jugu se prostire ravna nizina Pobosučja.

Naselja Retkovci i Prkovci smještena su u južnom dijelu Općine, južno od naselja Ivankovo i željezničkog pravca Zagreb-Vinkovci. U oba naselja izgradnja je tekla uz cestovni pravac od Ivankova preko Retkovaca i Prkovaca do Babine grede, a u Retkocima osim uz taj pravac naselje se razvijalo i uz pravac koji vodi od Vođinaca preko Retkovaca do Rokovaca i Cerne. U ova dva naselja kao i u Ivankovu način izgradnje je tzv. «ušoreni» dakle kuće duboke, uske parcele s kućama građanim na regulacijskoj liniji, a pozadina namijenjena poljoprivredi i stočarstvu. Naselje Prkovci razvilo se uz potok Biđ uz gradinu koja je ležala na suprotnoj strani Biđa to se područje danas naziva Gradac, dok se naselje Retkovci razvilo iz zaselka na imanju Rožda.

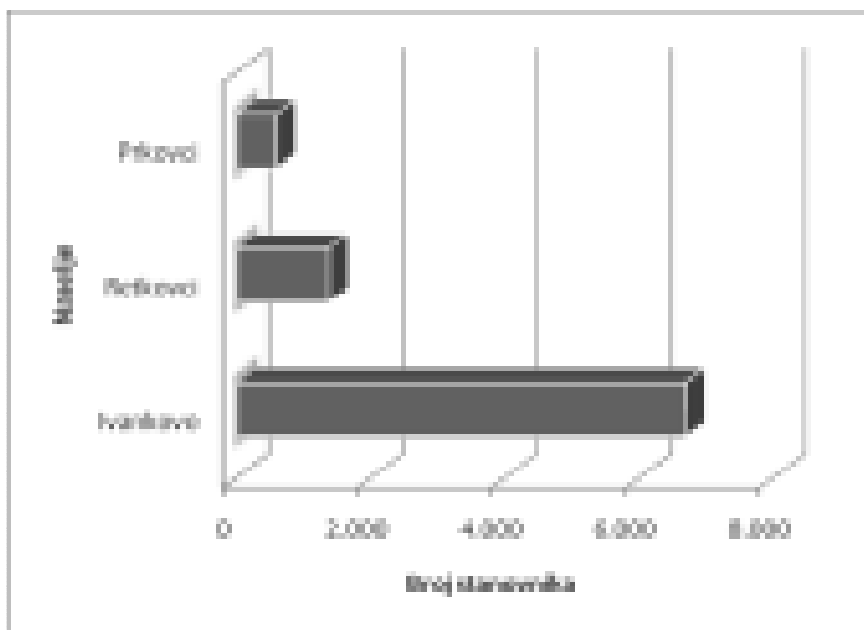
ZAKLJUČAK - obilježja prostora:

- × Površinom (10.343 ha) i brojem stanovnika (8.676) riječ je o većoj jedinici lokalne samouprave u Vukovarsko-srijemskoj županiji.
- × Blizina državnih granica, sjecište prometnih pravaca i prirodnih datosti pogodna je za razvoj prometa i pratećih djelatnosti.
- × Struktura zemljišta i umjerena kontinentalna klima pogodni su za razvoj poljoprivrednih grana.

5.2. STANOVNIŠTVO

Općinu Ivankovo brojem stanovnika od 8.676²² čini 3 naselja. Riječ je o seoskom prostoru s gravitacijom stanovništva prema gradovima Vinkovci i Vukovar.

Slika 10. Broj stanovnika po mjestima na području Općine Ivankovo

Izvor: SLJHR - 2002. godina

U sastavu stanovništva prevladavaju Hrvati koji čine ukupno 99,14% stanovništva. Najbrojnija manjina su Mađari (0,12%). Na ovom području pored Mađara od manjina su prisutni Srbi, Slovenci, Albanci, Ukrajinci, Bošnjaci, Makedonci, Nijemci i Rusini koji neznatnim udjelom sudjeluju u ukupnom broju stanovnika.

Prema popisu stanovništva iz 2001. godine, na području općine Ivankovo je živjelo 8.676 stanovnika, što je činilo 4,2 % ukupnog stanovništva Županije. U posljednjem dvadesetogodišnjem razdoblju stanovništvo na području Općine Ivankovo se konstantno povećalo, iz čega je očigledno da Domovinski rat nije značajno utjecao na stanovništvo.

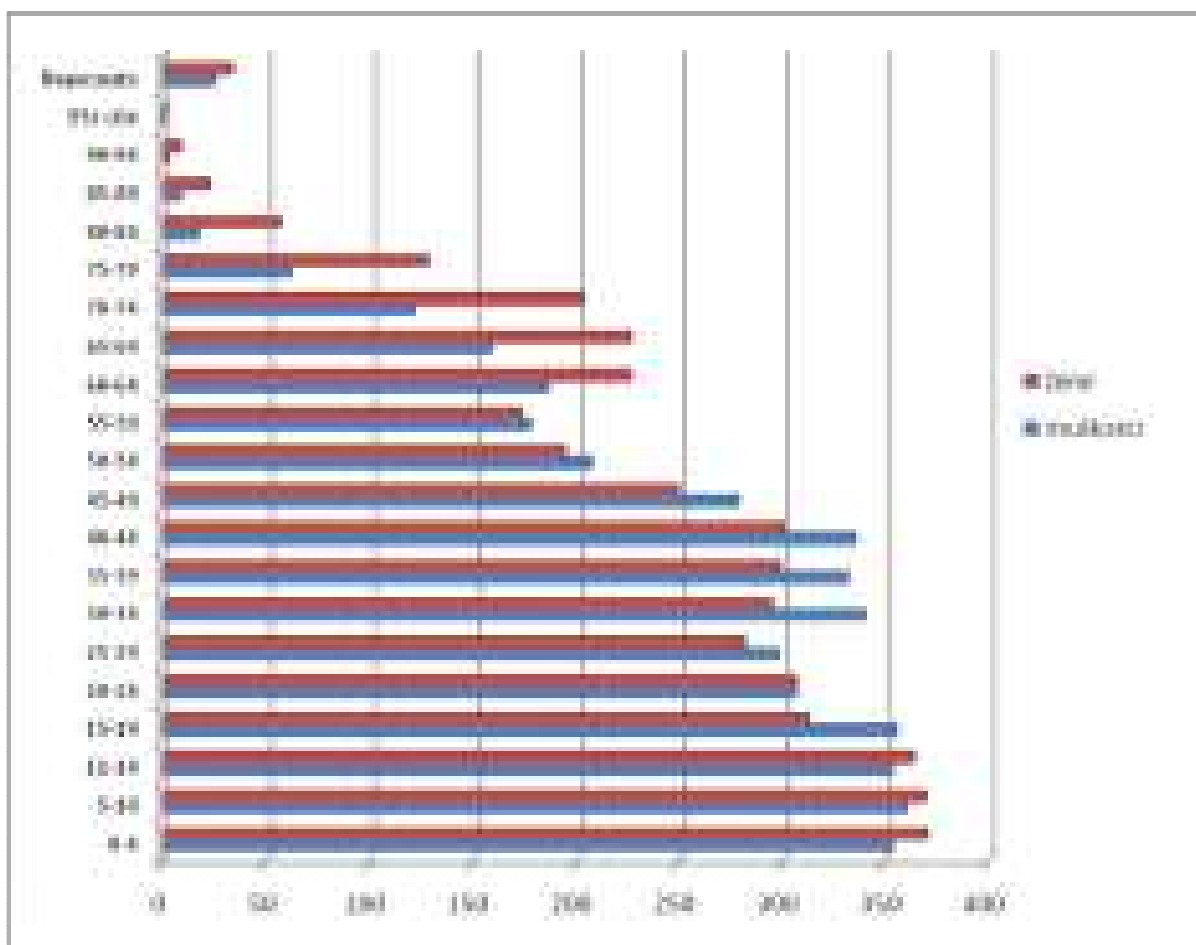
Dobna struktura stanovništva pokazuje vitalnost, biodinamiku i ekonomski potencijal populacije, te je preduvjet za označavanje nekog stanovništva mladim, zrelim ili starim. U mlado stanovništvo ubraja se dobna skupina 0-19 godina, u zrelo 20-59 godina, te staro 60 i više godina.

Dobna struktura Općine Ivankovo ukazuje na zrelo stanovništvo (50,31 % stanovništva), dok broj mladih (32,66 % stanovništva) prednjači u odnosu na staru populaciju (16,36 % stanovništva).

²² Državni zavod za statistiku, Popis stanovnika 2001. godine

Prosječna starost stanovništva u 2001. godini bila je 34,1 godina, indeks starenja²³ iznosio je 50,1 % te koeficijent starosti²⁴ 16,5 %.

Slika 11. Starosna struktura stanovništva Općine Ivankovo obzirom na spol i starost

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2001. god.

Višak ženskog u odnosu na muško stanovništvo Općine Ivankovo prevladava u mladoj životnoj dobi (0-14 godina) te izrazito u starijoj dobi (iznad 60 godina). Veći broj žena u životnoj dobi iznad 60 godina, logičan je obzirom na činjenicu da žene u prosjeku žive duže od muškaraca. Mali udio žena u postfertilnoj dobi (33,67% žena je u dobi preko 45 godina) ukazuje da veći dio ženskog stanovništva sudjeluje u biodinamičkim procesima.

O **obrazovnoj strukturi** stanovništva ovisi podrška gospodarskom razvoju određenog područja. Poznato je naime, da je za realizaciju raznih projekta i poduzetničkih inicijativa potrebna odgovarajuća kritična masa educiranih i kvalificiranih ljudi.

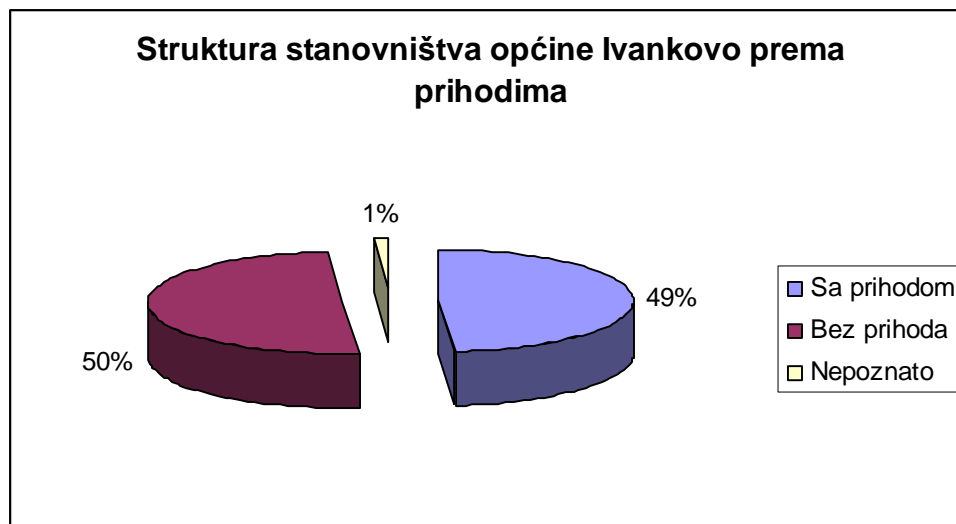
Na području Općine Ivankovo prevladava stanovništvo sa osnovnom školom i srednjom stručnom spremom. Bez školske spreme bilo je 2001. godine 6,81% stanovnika, dok je 3,71% stanovnika nepismeno. Statistika ukazuje da 40,79% stanovništva ima završene industrijske, obrtničke i

²³ Indeks starenja je odnos broja stanovnika starijih od 60 godina i mladih do 19 godina.

²⁴ Koeficijent starosti je udjel staračkog kontigenta u ukupnom stanovništvu.

tehničke škole, dok 25,67% srednjoškolske mladeži pohađa iste škole. Od ukupnog broja stanovništva samo 2,78% čine visoko školovani, što je daleko ispod republičkog prosjeka od 12,3% stanovništva²⁵.

Slika 12. Stanovništvo Općine Ivankovo prema ostvarivanju prihoda

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2001. god.

Poznato je da se demografski razvoj i društveno-gospodarski procesi nekog područja odvijaju u uzročno-posljedičnoj vezi. Zbog toga je važno proučiti **ekonomske značajke stanovništva**, kao važnog pokazatelja razvijenosti područja. Veća ekonomska aktivnost stanovništva²⁶ ukazuje na njegovu jaču gospodarstvenu aktivnost i razvijenost. Glavni izvori prihoda stanovništva Općine Ivankovo su 27,09% iz rada i oko 13,21% iz mirovina. Velik dio stanovništva ne ostvaruje nikakve prihode. Stopa aktivnosti stanovništva²⁷ općine Ivankovo bila je 2001. godine 37,87%, što je u skladu sa županijskom stopom od 40% i hrvatskog prosjeka (44%). Uzdržavano je bilo 43,93%, a s osobnim prihodima 18,20% stanovništva.

Na području Općine Ivankovo 60,14% stanovnika čini **radno sposobno stanovništvo**²⁸, dok je 37,87% stanovništva aktivno. Odnos radno sposobnog stanovništva i aktivnog stanovništva iznosi 1:0,63.

²⁵ 55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske, Nacionalno vijeće za konkurentnosti, siječanj 2004., strana 20

²⁶ AKTIVNIM STANOVNIŠTVOM se smatraju oni stanovnici koji obavljaju zanimanje tj. koji svojim radom zarađuju sredstva za život. Aktivnima se smatraju i osobe koje traže prvo ili ponovno zaposlenje, kao i osobe koje su prekinule rad radi ispunjenja vojne obaveze ili izdržavanja kazne lišenja slobode. Uz njih treba razlikovati ekonomski neaktivno stanovništvo, koje se sastoji iz osoba s osobnim prihodima (umirovljenici) i uzdržavane osobe. Ekonomska snaga populacije se određuje iz odnosa ove tri skupine stanovništva.

²⁷ STOPA AKTIVNOSTI STANOVNIŠTVA računa se kao udjel aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu.

²⁸ Pod RADNO SPOSOBNIM STANOVNIŠTVOM²⁸ podrazumijevaju se osobe određene životne dobi, tj. žensko stanovništvo staro od 15 do uključivo 59 godina i muško stanovništvo od 15 do uključivo 64 godine života, koje se s obzirom na teoretsku fiziološku sposobnost smatra radno sposobnim stanovništvom.

Tablica 6. Radno sposobno stanovništvo Općine Ivankovo

STAROST/SPOL	MUŠKI	ŽENSKI	SVI	UDIO %
15-19	355	312	667	7,69
20-24	306	306	612	7,05
25-29	297	281	578	6,66
30-34	339	294	633	7,30
35-39	331	298	629	7,25
40-44	335	300	635	7,32
45-49	278	249	527	6,07
50-54	207	194	401	4,62
55-59	177	173	350	4,03
60-64	186	0	186	2,14
UKUPNO	2811	2407	5218	60,14

Izvor: SLJHR - 2002. godina

Na Zavodu za zapošljavanje evidentirano je u prosincu 2007. godine ukupno 661 osoba²⁹, što čini 7,62% stanovništva općine Ivankovo, odnosno 12,67% radno sposobnog stanovništva. Najveći udio u nezaposlenima imaju osobe sa završenom srednjom trogodišnjom školom (46,90%), a najmanje osobe više i visoke naobrazbe (3,48%).

Slika 13. Kretanje nezaposlenih u Općini Ivankovo (1996.-2007.)

Izvor: HZZ

²⁹

Mjesečni statistički bilten, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Vukovar, Broj 12/2007., str.14

ZAKLJUČAK - stanovništvo:

- ✘ U posljednjem dvadesetogodišnjem razdoblju stanovništvo na području Općine Ivankovo se konstantno povećalo, iz čega je očigledno da Domovinski rat nije značajno utjecao na stanovništvo.
- ✘ Dobna struktura stanovništva pokazuje vitalnost, biodinamiku i ekonomski potencijal populacije, te je preduvjet za označavanje nekog stanovništva mladim zrelim ili starim. U Općini Ivankovo dobna struktura ukazuje na zrelo stanovništvo (50,31 % stanovništva), dok broj mladih (32,66 % stanovništva) prednjači u odnosu na staru populaciju (16,36 % stanovništva).
- ✘ U sastavu stanovništva Općine Ivankovo Hrvati prevladavaju u 99,14% stanovništva, a od manjina treba spomenuti Mađare koji su prisutni u malom postotku od samo 0,12%.
- ✘ Kvalifikacijska i obrazovna struktura stanovništva ne podržava značajniji razvoj gospodarstva utemeljenog na znanju (nizak postotak visokoškolovalanog kadra u ukupnom broju stanovnika).
- ✘ Obrazovna struktura stanovništva prema kojoj je većina srednjoškolaca završava strukovne škole, govori o potencijalu obrtništva i razvoju radno intenzivnih industrijskih grana.
- ✘ Od 60,14% stanovnika koje čini radno sposobno stanovništvo, samo 27,09% stanovnika Općine Ivankovo ostvaruje prihode iz rada.

5.3. GOSPODARSTVO I GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA

Gospodarski razvoj Općine Ivankovo kako u prošlosti tako i danas, temelji se uglavnom na primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji i obrtništvu. Povijesni razvitak gospodarstva kroz vremenski razmak od dolaska Turaka, sve do kraja 20. stoljeća detaljno je prikazan u monografiji *Ivankovo; Općina Ivankovo, 2003.* Unazad četiri stoljeća burne političke i gospodarske promjene na državnoj razini utjecale su gospodarske aktivnosti na području općine Ivankovo. Nakon Domovinskog rata kada se bitno mijenjaju društveno-gospodarski odnosi gospodarstvo Ivankova kao i u drugim krajevima istočne Slavonije i cijele RH dolazi u poteškoće. Na području općine, uglavnom u općinskom središtu - Ivankovu prisutan je veliki broj obrtničkih i trgovačkih radnji, većinom ugostiteljskih, uslužnih i trgovačkih obrta. Od industrijskih grana zastupljena je prerada drva i tekstilna proizvodnja. U poljoprivrednom sektoru zabilježen je značajan porast obiteljskih gospodarstva sa zaokruženim procesima proizvodnje stočne hrane i tova stoke, te proizvodnje mlijeka.

Osnovne strukturne karakteristike gospodarstva Općine Ivankovo

Osnovna karakteristika strukture gospodarstva Općine Ivankovo je veliko učešće trgovine u odnosu na druge sektore. Najveći dio prihoda (48,53%) u 2006. godini gospodarstvo Općine Ivankovo ostvarilo je u trgovini, te u prijevoznim uslugama (16,64%), poljoprivredi (16,61%), prerađivačkoj industriji (9,37%), građevinarstvu (7,79%), zdravstvenoj i socijalnoj skrbi (0,93%), poslovanje nekretninama (0,09%) i hoteli i restorani (0,05%)

Analiza osnovnih financijskih rezultata poduzetnika općine Ivankovo

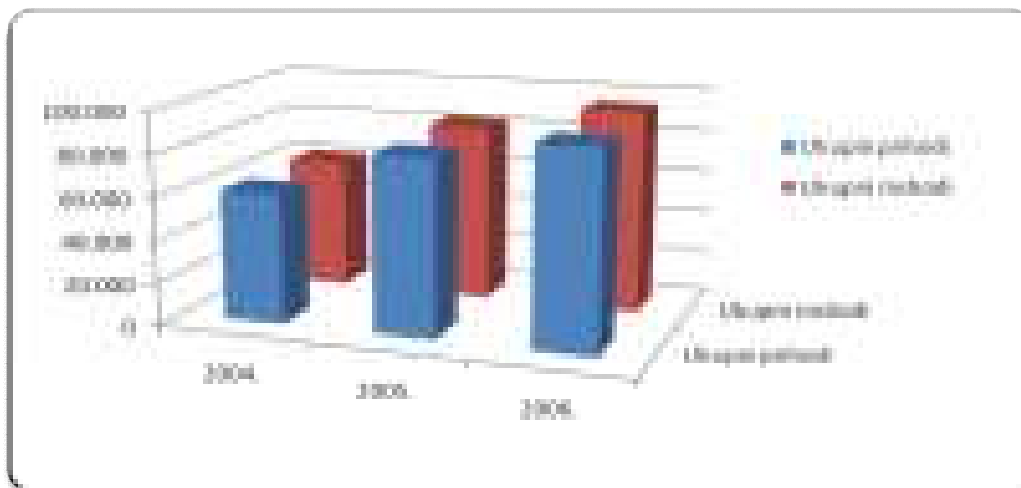
Analiza osnovnih financijskih rezultata poslovanja Općine Ivankovo zasniva se na podacima FINA-e; Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika u 2004., 2005. i 2006. godini. Temeljem Zakona o registru godišnjih financijskih izvještaja ustanovljen je Registar godišnjih financijskih izvještaja koji je glavni izvor informiranja o uspješnosti poslovanja i financijskom položaju poduzetnika u RH. Poduzetnicima se smatraju poslovni subjekti, pravne i fizičke osobe, obveznici poreza na dobit (trgovačka društva i obrtnici). U analizi stanja na području Općine Ivankovo radi usporedbe elemenata i pokazatelja korišteni su podaci iz istog izvora za područje Vukovarsko-srijemske županije i Republike Hrvatske.

Ovom analizom obuhvaćeni su rezultati poslovanja poduzetnika u 2006. godini od čega su 24 mala poduzetnika u privatnom vlasništvu, i 1 također mali poduzetnik u zadružnom vlasništvu.

Ukupni prihodi poduzetnika na području općine u 2006. godinu iznosili su 95.202.000 kn, što predstavlja povećanje u odnosu na prethodnu godinu za 66,66%, i prema podacima iz Slike 9. vidljiv je rast prihoda kroz prikazane godine.

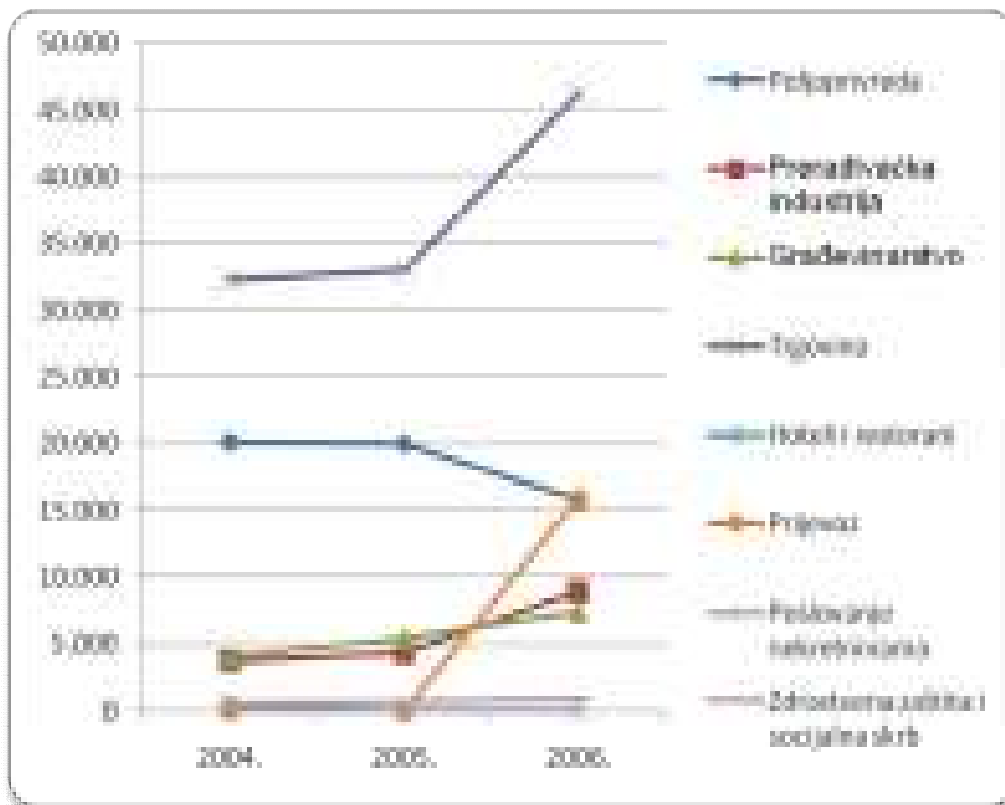
No istovremeno se pogoršala struktura ostvarenih prihoda u korist trgovine u odnosu na poljoprivrednu proizvodnju gdje je zabilježen blagi pad ukupnih prihoda.

Slika 14. Pregled ostvarenih prihoda i rashoda poduzetnika općine Ivankovo kroz godine

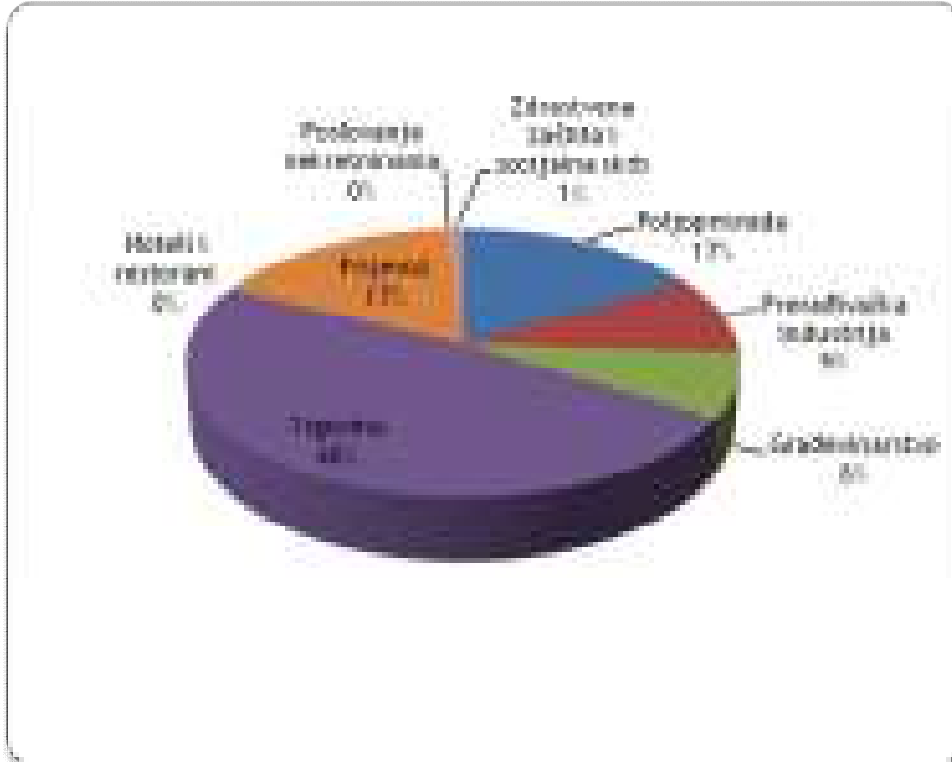
Izvor: FINA, iznosi u tisućama kuna

Slika 15. Pregled strukture ostvarenih prihoda poduzetnika općine Ivankovo kroz godine

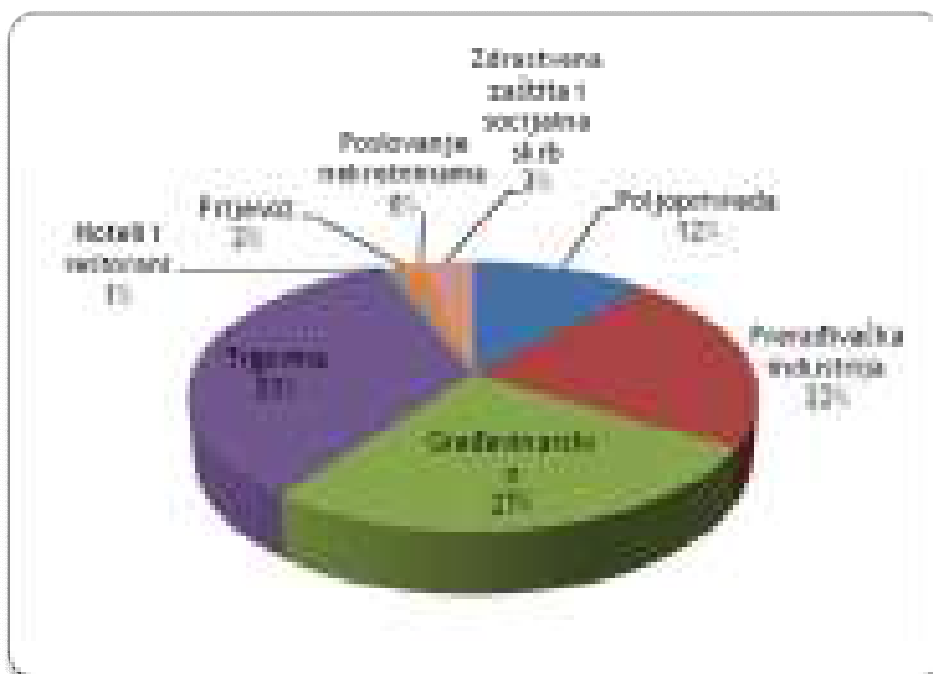
Izvor: FINA, iznosi u tisućama kuna

Slika 16. Struktura ukupnih prihoda poduzetnika u 2006. godini na području Općine Ivankovo

Izvor: FINA

Slika 17. Broj zaposlenih prema sektoru u 2006. godini na području Općine Ivankovo

Izvor: FINA

Ukupni rashodi poduzetnika na području Općine Ivankovo u 2006. godinu iznosili su 92.518.000 kn, što u odnosu na ostvarene prihode ukazuje na ostvarenje određenog nivoa ekonomičnosti poslovanja ukupnog gospodarstva općine. U strukturi poslovnih rashoda iskazani su materijalni troškovi i troškovi prodanih proizvoda, roba i usluga, troškovi osoblja, amortizacija, te ostali troškovi vezani za osnovnu djelatnost poduzetnika.

U ukupnosti naprijed navedenih osnovnih financijskih rezultata poslovanje poduzetnika za 2006. godinu, kao osnovni, te najvažniji pokazatelj je ostvarena bruto dobit u iznosu od 3.080.000 kuna, odnosno 2.439.000 kn neto dobiti. Ostvaren je ukupno 397.000 kn gubitaka i to u sektoru građevinarstva, hotela i restorana i sektoru tvrtki koje posluju nekretninama.

Trend vanjskotrgovinskog poslovanja na području Općine Ivankovo je negativan kroz godine promatranja.

Tablica 7. Podaci o uvozu i izvozu gospodarstva Općine Ivankovo

Županija / općina	IZVOZ			UVOZ			BILANCA		
	2004.	2005.	2006.	2004.	2005.	2006.	2004.	2005.	2006.
VSŽ	65.081	135.371	176.490	108.955	139.126	214.194	-43.874	-3.755	-37.704
Općina Ivankovo	447	617	428	563	854	880	-116	-237	-452
Udio Općine u VSŽ	0,69	0,46	0,24	0,52	0,61	0,41	-	-	-

Izvor: Državni zavod za statistiku - Priopćenje 4.2.2/4./2007.

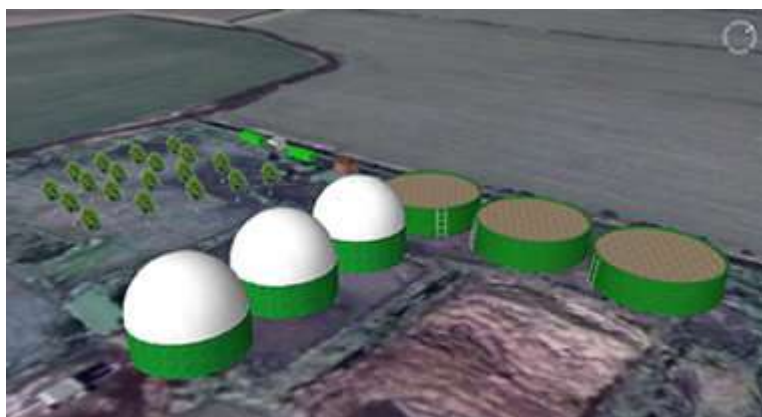
Nositelji gospodarstva Općine Ivankovo su trgovačka društva, zadruge, obrti, te obiteljska poljoprivredna gospodarstva koje se uglavnom bave poljoprivredom proizvodnjom, preradom i trgovinom.

Važniji gospodarski subjekti su PZ Osatina Semeljci, PTO Kopilović, PZ Agro Ivankovo, Mišković d.o.o.

Farma Slatine Poljoprivredne zadruge Osatina razvija prvo postrojenje na bio plain u Republici Hrvatskoj. Projekt je u fazi izgradnje i montaže opreme je postrojenje snage 1000 kW el.

Postrojenje se sastoji od tri fermentera (digestora) u kojima goveđa gnojnica fermentira bez prisutstva kisika i u kojima se stvara bioplin. Bioplin se pohranjuje u kupolama fermentera, a konačni proizvod suhe tvari transportira se u jedan od tri spremnika. U spremnicima suha tvar stoji neko vrijeme prije nego se nastavi koristiti u procesu proizvodnje humusa.

Slika 18. Projekcija izgleda postrojenja

Izvor: www.etfos.hr/-mvukobra/oie.html

Tablica 8. Trgovačka društava po mjestima i broju zaposlenih na području Općine Ivankovo

Red. Broj	Šifra djelatnosti	Naziv trg. Društva	Broj uposlenih
Ivankovo			
1	01110	PZ AGRO-IVANKOVO	11
2	01300	ŽRVANJ D.O.O.	1
3	01300	SALOPEK D.O.O.	4
4	18100	AGNUS D.O.O.	0
5	20400	CALLA D.O.O.	2
6	36140	ŠPOLJAREC D.O.O.	24
7	45250	MARKIĆ-GRADNJA D.O.O.	4
8	45330	IMPART D.O.O.	37
9	50200	GARANCIJA D.O.O.	1
10	51130	ŽULJEVIĆ D.O.O.	0
11	51900	MIŠKULIN D.O.O.	33
12	52720	TERMOFRIZ D.O.O.	12
13	55300	MEDAKOVIĆ D.O.O.	0
14	74120	METODA D.O.O.	0
15	7412	NAGLIĆ D.O.O.	0
16	85200	NELA D.O.O.	5
17	45211	STIANDESA D.O.O.	11
18	5050	UGARKOVIĆ D.O.O.	0
UKUPNO ZAPOSLENIH			

Izvor: HGK ŽKV (stanje rujna 2008. godine, odnosi se samo na trgovačka društva koja su predala obvezno završno godišnje izvješće)

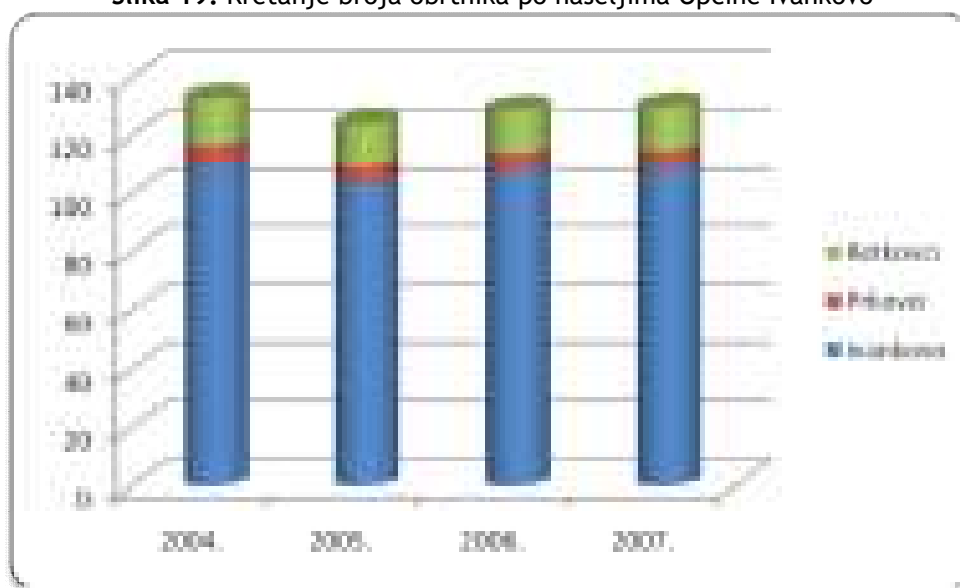
Malo poduzetništvo unazad četiri godine ima trend rasta. Među registriranim obrtnicima prevladavaju poljoprivredno - uslužni, ugostiteljski i trgovački obrti.

Tablica 9. Kretanje broja obrtnika po naseljima Općine Ivankovo

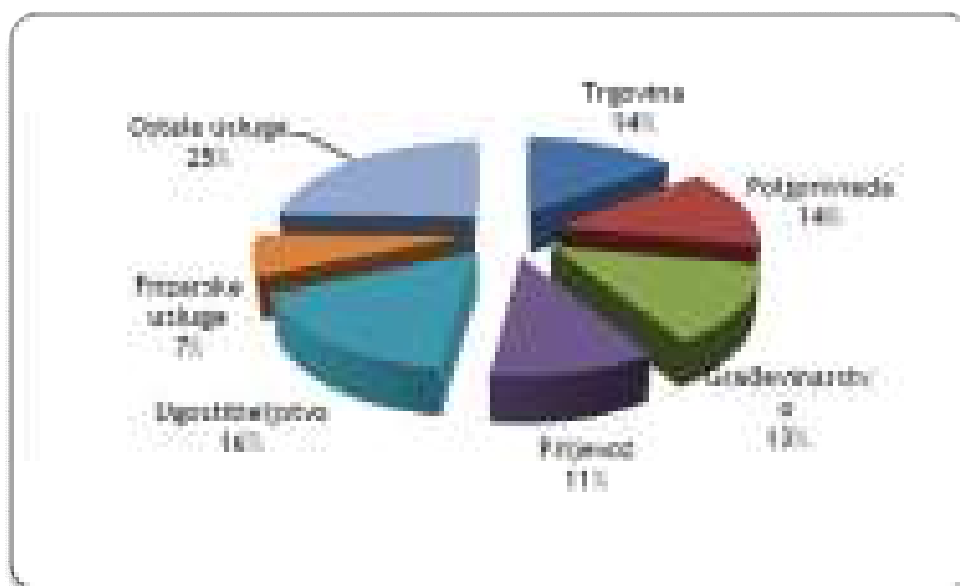
NASELJE	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.*
Ivankovo	110	104	108	109	127
Prkovci	7	6	6	6	6
Retkovci	16	14	15	15	18
SVEUKUPNO	133	124	129	130	151

Izvor: Informacije o stanju gospodarstva Vukovarsko-srijemske županije; Upravni odjela za gospodarstvo, obnovu i razvoj Vukovarsko-srijemske županije, * Obrtni registar, 03. lipnja 2008. godine

Slika 19. Kretanje broja obrtnika po naseljima Općine Ivankovo

Slika 20. Struktura obrta po djelatnosti u 2007. godini

Poljoprivreda je jedna od glavnih gospodarskih djelatnosti. Kvalitetne poljoprivredne površine najvećim dijelom se eksploatiraju u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji.

Poljoprivredna proizvodnja organizirana je uglavnom kroz obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Pored četiri tvrtke, trinaest obrta i jedne zadruge u 2006. godini u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava na području Općine Ivankovo registrirano je 280 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Poljoprivredna proizvodnja na području Općine Ivankovo bazirana je na **ratarstvu i stočarstvu**.

Tablica 10. Poljoprivredna gospodarstva registrirana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava

Mjesto	OPG	Obrt	Tvrtka	Zadruga	Ostali	UKUPNO
Ivankovo	156	9	3	1	0	169
Retkovci	89	2	1	0	0	92
Prkovci	35	2	0	0	0	37
UKUPNO	280	13	4	1	0	298

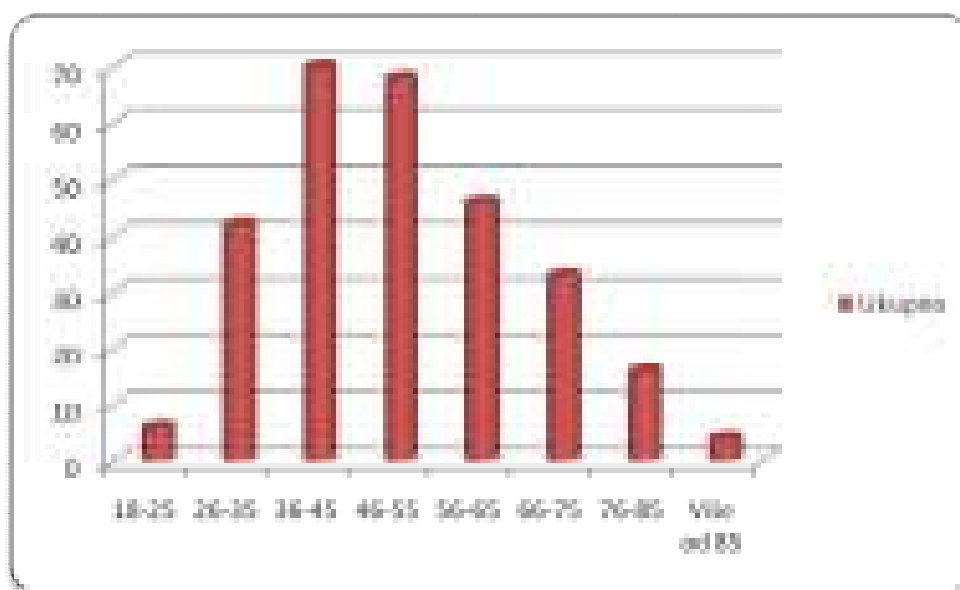
Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva; stanje svibanj 2006. Godine

Tablica 11. Nositelji obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava po starosti u Općini Ivankovo

God. starosti	18-25	26-35	36-45	46-55	56-65	66-75	76-85	Više od 85	Ukupno
Ivankovo	4	19	42	43	27	16	9	2	162
Retkovci	2	8	5	8	7	5	2	-	37
Prkovci	-	15	23	17	12	12	5	2	86
Ukupno	6	42	70	68	46	33	16	4	285

Izvor: Ured državne uprave, svibanj 2007. Godine

Slika 21. Ukupan broj nositelja OPGa po starosti u Općini Ivankovo

Prema podacima iz prethodne dvije tablice evidentan je rast broja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na području Općine Ivankovo u 2007. godini. No zabrinjavajući su podaci o prosječnoj starosti nositelja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava gdje je 34% nositelja ima više od 56 godina starosti.

Iz tablice 10. evidentno je da je najviše poljoprivrednih površina (65,28%) čine oranice na kojima se uglavnom uzgajaju nisko profitne kulture (žitarice, uljarice i stočna hrana). Značajan je udio (17,94%) šuma, dok je pod voćnjacima je 5,53% ukupne površine Općine. Najviše su zastupljena stabla šljive, jabuke, breskve i nektarine. Značajan je i broj trsova vinove loze.

Tablica 12. Poljoprivredne površine po kategorijama

Opis	VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA		Ivankovo		Učešće općine Ivankovo u VSŽ
	HA	udio (%)	ha	Udio (%)	%
Oranice	138.724	56,65	6.752	65,28	4,87
Voćnjaci	2.328	0,95	572	5,53	24,57
Vinogradi	1.854	0,76	13	0,13	0,70
Livade	891	0,36	53	0,51	5,95
Pašnjaci	4.273	1,74	129	1,25	3,02
Šume	68.115	27,82	1.856	17,94	2,72
Neplodno tlo	24.685	10,08	968	9,36	3,92
UKUPNO	244.882	100,00	10.343	100,00	4,22

Izvor: Državna geodetska uprava, područni ured za katastar Vukovar

U Općini Ivankovo stočarstvo se također razvilo uglavnom na obiteljskim gospodarstvima i u nekolicini tvrtki. Prema podacima Hrvatskog stočarskog centra Stočarska služba Vinkovci brojno stanje stoke je kako slijedi:

Tablica 13. Brojno stanje goveda u Općini Ivankovo krajem 2007. Godine

BROJ UZGAJIVAČA	KRAVE	JUNICE	MUŠKA TELAD	ŽENSKA TELAD	JUNAD U TOVU
35	940	210	240	180	250

Izvor: Hrvatski stočarski centar Stočarska služba Vinkovci

Govedarstvo je u stalnom porastu, kao i manje zastupljeno svinjogojstvo. Krajem 2007. Godine evidentirano je brojno stanje svinja: ukupno 10 uzgajivača, 197 krmača, 350 prasadi i 240 tovljenika. Također je 15 uzgajivača ovaca brojilo ukupno 1.248 ovaca i 600 janjadi.

Šumarstvo

Na području Općine Ivankovo šume i šumsko zemljište zauzimaju površinu od 18,52 km². Šumskim zemljištem gospodari Uprava šuma, Podružnica Vinkovci, Šumarije Mikanovci, Cerna, Vinkovci. Šumske površine zauzimaju sjeverozapadno, jugozapadno i jugoistočno područje općine.

Tablica 14. Podaci o šumskom fondu Općine Ivankovo

Ukupna površina šuma i šumskog zemljišta (ha)	Površina šuma (obrasla površina) (ha)	Postojeća drvena zaliha (m ³)	Godišnji prirast (m ³)	Etata - drvena zaliha za sječu (m ³ /god.)
1.852,75	1.781,08	518.221	14.184	6.569

Izvor: Prostorni plan uređenja Općine Ivankovo

Na prostoru Općina najzastupljenije su šume hrasta lužnjaka i običnog graba, te šume hrasta lužnjaka sa žutilovkom, šume se odlikuju srednjom kakvoćom.

Šume su temelj razvitka turističke i lovne djelatnosti, a značajne su i za razvoj drugih gospodarskih grana, no prirodni potencijali u tom smislu su vrlo malo iskorišteni.

Lovišta i lovna divljač

Prostor općine Ivankovo, po svojim prirodnim osobinama vrlo je pogodan za lov i lovno gospodarstvo. U njemu su dijelovi četiri državna lovišta i dva zajednička lovišta. Državna lovišta formirana na području općine Ivankovo su:

- Državno vlastito otvoreno lovište „Durgutovica“ ukupne površine 4.476 ha
- Državno vlastito otvoreno lovište „Grabarje“ ukupne površine 2.590 ha
- Državno vlastito otvoreno lovište „Nadiševci“ ukupne površine 2.114 ha
- Državno vlastito otvoreno lovište „Merolino“ ukupne površine 8.302 ha (na području općine Ivankovo 644 ha)
- Zajedničko otvoreno lovište „Ljeskovac“ ukupne površine 4.679 ha
- Zajedničko otvoreno lovište „Šiškova“ ukupne površine 1.177 ha

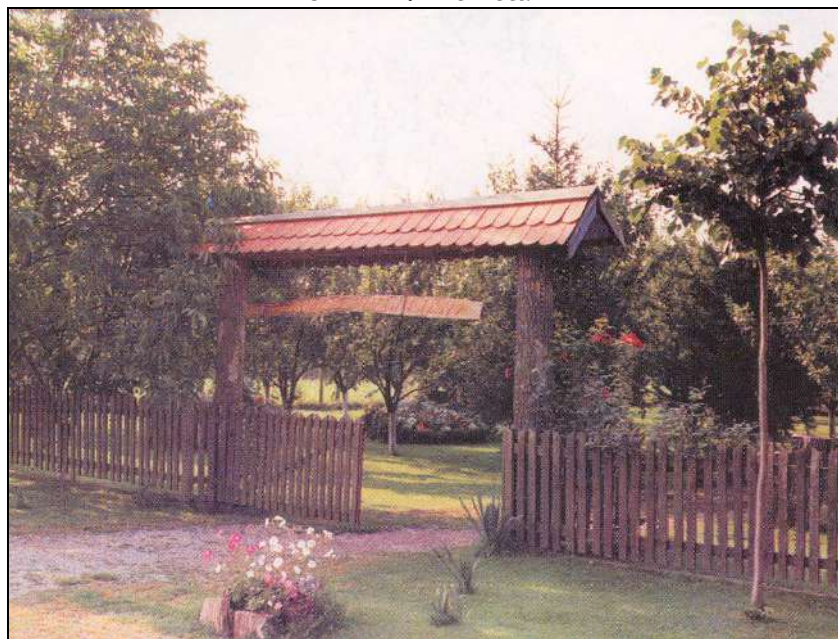
Dakle na području općine Ivankovo ukupne lovne površine su oko 9.000 ha, gdje je uglavnom zastupljena divljač; jelen obični, srna obična, lane, vepar, zec, fazan, divlja patka, šljuka i dr. Na području općine djeluje 4 lovačka društva. Lovni turizma također nije razvijen u skladu s resursnim mogućnostima, ponuda lovačkih udruga nije u skladu s potrebama tržišta.

Turizam, unatoč komparativnim prednostima koje Općina Ivankovo ima kao što su očuvana priroda, lovno područje, šume i riječni krajolik, Općina nema turističku tradiciju. Kapaciteti u razvoju kontinentalnog i agro-turizma nisu do sada bili iskorišteni u pravoj mjeri.

Prostor Općine karakteriziraju ruralna obilježja, s određenim gospodarskim potencijalima koji su ujedno i turistički potencijali (vrijedno poljoprivredno zemljište, šume, specifična vegetacija uz močvarna područja, lovna divljač) na kojima je moguće bazirati razvoj turizma.

Na području općine Ivankovo nalazi se prvo, a dugo vremena i jedino turističko seljačko obiteljsko gospodarstvo na području Vukovarsko-srijemske županije - **Antin stan**. Ante i Kaja Perić razvijaju seoski turizam na obiteljskom gospodarstvu od 1996. godine koje okruženo žitnim poljima, posjetiocima nudi autentičan doživljaj Slavonije kako općim ugođajem tako i gastronomskom ponudom. Antin stan također nudi vrhunske rakije iz vlastite proizvodnje: "*Antina viljamovka*" "*Kajina šljivovica*" "*Kruškova rakija*" koje se osim kvalitete, posebno ističu originalnom ambalažom i pakovanjem, te se kao takve uklapaju u sve svjetske trendove. Osim autohtone domaće gastronomske ponude (domaći kruh iz krušne peći, slavonski kulen i kobasica, domaći kolači i voćne rakije) u prirodnom ruralnom ambijentu pruža se mogućnost odmora i boravka u prirodi, šetnje, uključivanje u svakodnevne aktivnosti na gospodarstvu, kao i rekreacije uz vožnju biciklom, jahanja, vožnje seoskom zaprekom.

Slika 22. Antin stan

Izvor: Brošura *Antin stan*

Između ostalih ugostiteljskih objekata gdje najveći dio predstavljaju caffè barovi treba spomenuti salu za svatove Đukin stan gdje se nalaze i sportski tereni (2 tenis terena, 2 boćališta, igralište za mali nogomet i košarku) ukupne površine 1.000 m². Dakle većina ugostiteljskih objekata smještena je na području naselja Ivankovo, a manje na području Retkovaca i Prkovaca.

5.3.1. POTPORNNA GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA

Hrvatska država i lokalna zajednica imaju važnu ulogu u stvaranju okruženja za razvoj gospodarstva, posebice malog i srednjeg poduzetništva. S tim u vezi Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva svake godine izdvaja značajna sredstva za:

- razvoj poduzetničkog okruženja (promociju poduzetništva)
- poduzetničko obrazovanje
- poduzetničku infrastrukturu (poslovne zone, poduzetnički centri, inkubatori, tehnološki parkovi i dr.)
- povoljno financiranje poduzetničkih projekta (subvencija kamata, jamstva, fond rizičnog kapitala i dr.)
- Bespovratna sredstva (projekti razvoja konkurentnosti, nove tehnologije, inovacije i dr.)

U tom smislu i Općina Ivankovo razvojem **Gospodarske zone Ivankovo** nastoji zadovoljiti potrebe smještaja postojećih gospodarskih subjekata, ali i privući nove, posebice, strane investitore proizvodnih djelatnosti. Gospodarska zona Ivankovo ukupne površine 20,91 ha planirana je unutar građevinskog područja naselja na izlazu Ivankova prema Vođincima. Općina Ivankovo izradila je svu potrebnu projektnu dokumentaciju i dozvole, te se izgradnja zone predviđa krajem 2008. i tijekom 2009. godine.

Slika 23. Gospodarska zona Ivankovo

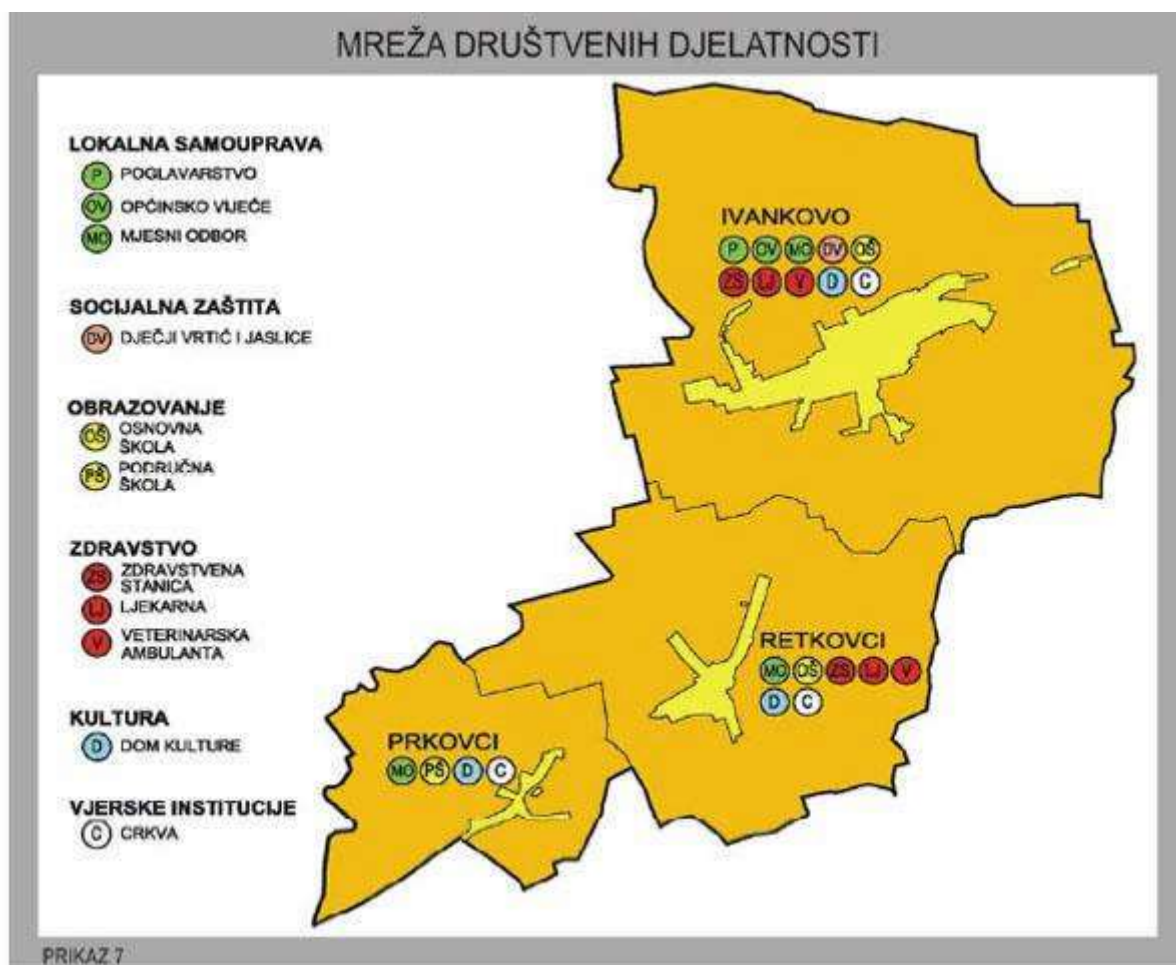
Izvor: www.opcina-ivankovo.com/

ZAKLJUČAK - gospodarstvo i gospodarska infrastruktura:

- * Iako najvitalniji dio gospodarstva čine mali poduzetnici - obrtnici, na području Općine Ivankovo u nazad pet godine ostvaren je rast malog i srednjeg poduzetništva.
- * Postojeća struktura gospodarstva Općine Ivankovo još uvijek ne zadovoljava u smislu korištenja potencijala područja, uglavnom se proizvodi niska dodana vrijednost posebice u poljoprivredi.
- * Ključni problemi razvoja gospodarstva vezani su uz mali radni broj sati u poljoprivredi i nizak stupanj finalizacije proizvodnje, neinformiranost i nedostatak znanja poljoprivrednih proizvođača, nedostupnost izvorima financiranja itd.
- * Velik broj registriranih tvrtki nisu aktivne, te je nizak nivo interesnog povezivanja poslovnih subjekata.
- * Kvalitetni prirodni resursi (poljoprivredne površine, šume i dr.), povoljan geoprometni položaj, te tradicija u poljoprivrednoj proizvodnji predstavljaju prednosti područja i pretpostavke su budućeg razvoja gospodarstva općine.
- * Obrazovna struktura stanovništva ne prati potrebe razvoja gospodarstva, formalno obrazovanje poljoprivrednih proizvođača također, ne osigurava razvoj u skladu s promjenama u okruženju (nedostaju znanja i vještine iz područja marketinga i menadžmenta).
- * Izgradnjom Gospodarske zone Ivankovo stvoriti će se pretpostavke bržeg gospodarskog razvoja područja.
- * Dobra postojeća suradnja Općine Ivankovo sa susjednim Općinama Vođinci i Stari Mikanovci pretpostavka je budućeg razvoja zajedničkih projekata i racionalno korištenje raspoloživih resursa (mogućnost za osnivanje zajedničke lokalne razvojne agencije ili poduzetničkog centra, zajedničkog komunalnog poduzeća i dr. zajedničke inicijative).

5.4. DRUŠTVO I DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA

Slika 24. Karta Mreža društvenih djelatnosti na području Općine Ivankovo

http://www.opcina-ivankovo.com/opcina_ivankovo.php?id=6

5.4.1. POVIJEST PODRUČJA

Općina Ivankovo formirana je temeljem Zakona o područjima županija, gradova i općina u RH ("Narodne novine", br. 10/97.) Općina Ivankovo je sastavni dio županije Vukovarsko-srijemske sa sjedištem Općine u naselju Ivankovo u kojem se nalaze i institucije lokalne vlasti.

Naselje Ivankovo smješteno zapadno od Vinkovaca, razvilo se uz prometni put koji je tim prostorom prolazio još od predantičkih vremena. Naselje cestovnog tipa s kućama smještenim uz navedenu prometnicu. Kuće su smještene na uske dugačke parcele, građene na regulacijskoj liniji, a pozadina se koristi u poljodjelske svrhe. Sjeverozapadno od samog naselja nalazi se izdvojeno područje Vinogradi koje se smatra sastavnim dijelom naselja. Sjeverno od sela izdiže se blago povišeno lesno zemljište, a prema jugu se prostire ravna nizina Pobosučja.

Naselja Retkovci i Prkovci smještena su u južnom dijelu Općine, južno od naselja Ivankovo i željezničkog pravca Zagreb-Vinkovci. U oba naselja izgradnja je tekla uz cestovni pravac od Ivankova preko Retkovaca i Prkovaca do Babine grede, a u Retkovcima osim uz taj pravac naselje se razvijalo i uz pravac koji vodi od Vodinaca preko Retkovaca do Rokovaca i Cerne. U ova dva naselja kao i u Ivankovu način izgradnje je tzv. «ušoreni» dakle kuće duboke, uske parcele s kućama građenim na regulacijskoj liniji, a pozadina namijenjena poljoprivredi i stočarstvu. Naselje Prkovci razvilo se uz potok Biđ uz gradinu koja je ležala na suprotnoj strani Biđa to se područje danas naziva Gradac, dok se naselje Retkovci razvilo iz zaselka na imanju Rožda.

5.4.2. PRIRODNE I KULTURNE ZNAMENITOSTI

Od kulturnih objekata u općini Ivankovo smješteni su slijedeći objekti:

- Dom kulture u kojem su smješteni Matični ured sa salom za vjenčanja, poštanski ured, kino sala, stan domara i prostori za rad udruga građana, Ivankovo
- Školska knjižnica koja je u sklopu Osnovne škole „August Cesarec“, Ivankovo
- Vatrogasni dom, koji sadrži garažu za vozilo i opremu, dvoranu i pomoćne prostorije, Ivankovo
- Hrvatski dom, sadrži dvoranu sa pozornicom, kuhinju i skladište, Prkovci
- Vatrogasni dom u kojem djeluje KUD Razigrana šokadija, Prkovci
- Hrvatski narodni dom, sadrži veliku i malu dvoranu, Retkovci
- Vatrogasni dom, Retkovci
- Školska knjižnica koja je u sklopu Osnovne škole „Ana Katarina Zrinski“

Od vjerskih objekata u općini Ivankovo su smješteni slijedeći objekti:

- Župni dvor i vjeronaučna dvorana župe Ivankovo
- Crkva Sv. Ivana Krstitelja, Ivankovo
- Crkva Sv. Nikole Tavelića, Ivankovo
- Kristova duhovna crkva, Ivankovo
- Crkva Sv. Martina biskupa, Prkovci
- Crkva Srce Marijino, Retkovci
- Župni dvor crkve, Retkovci

Registrirana i preventivno zaštićena kulturna dobra

Sakralna i profana kulturna dobra

- Župna crkva sv. Ivana Krstitelja U Ivankovu
- Vojnokrajiska zgrada u Ivankovu

Spomenici antifašizma

- Spomen ploča u čast osnivanja NOO KK KPH, Glavna 18, Prkovci
- Spomenik u čast palih boraca, centar, Prkovci

- Spomenik palim borcima i ŽFT, centar, Retkovci
- Spomen ploča M. Benačiću, Kvaternikova 9, Retkovci
- Spomen ploča ŽFT, M. Gupca 2, Retkovci

Etnološki spomenici

- Prkovci, ulični potez, ul. Glavna 9.,11.,13.,
- Prkovci, ulični potez, Glavna 51.,53.,55.,
- Prkovci, drvena kuća i okućnica, Gajeva 14.,
- Prkovci, Preradovićeve 1.,
- Retkovci, Kvaternikova 68.,
- Retkovci, Strossmayerova 51.

Arheološka nalazišta

Na području Općine Ivankovo nalaze se tri evidentirana arheološka lokaliteta iz prapovijesnog i antičkog razdoblja:

- „Groblje“, prapovijesno nalazište, Retkovci
- „Staro selo“, antičko nalazište, Retkovci
- „Mijino brdo“, prapovijesno nalazište, Prkovci

5.4.3. OBJEKTI I STANJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvena zaštita u općini Ivankovo provodi se u dvije ambulante. Jedna ambulanta zajedno s ljekarnom i stomatološkom ordinacijom smještena je u Ivankovu, a druga u Retkovcima. U obje ambulante zaposleno je oko 13 djelatnika od kojih 6 liječnika.

Tablica 15. Zdravstvene ustanove na području Općine Ivankovo

AMBULANTA	ADRESA	GRAVITACIJSKO PODRUČJE	BROJ DJELATNIKA	BROJ LIJEČNIKA	POVRŠINA PARCELE
Ivankovo	Gorijeni 1, Ivankovo	Općina Ivankovo	10	5	2.063
Retkovci	Braće Radića 3, Retkovci	Retkovci i Prkovci	3	1	-

Izvor: Prostorni plan uređenja Općine Ivankovo

5.4.4. OBRAZOVANJE

Na području Općine djeluju dvije osnovne škole, Osnovna škola „August Cesarec“ u Ivankovu i Osnovna škola „Ana Katarina Zrinski“ u Retkovcima te Područni odjel osnovne škole „Ana Katarina Zrinski“ u Prkovcima. Izgrađena je višenamjenska sportska dvorana u Ivankovu, a za dvoranu u Retkovcima pripremljena je projektna dokumentacija i ishodena građevinska dozvola.

Osnovnim obrazovanjem u općini Ivankovo obuhvaćeno je 1.128 učenika. Osnovna škola u Ivankovu zadovoljava potrebe današnjeg broja polaznika škole ali ima i slobodnog kapaciteta u slučaju povećanja broja stanovnika. Osnovna škola u Retkovcima zadovoljava standardom propisane kriterije za postojeći broj učenika te ima mogućnosti proširenja za jedno odjeljenje. Područna škola u Prkvcima zadovoljava standardima propisane kriterije trenutnog broja polaznika. U naseljima Predškolski odgoj provodi se u Dječjem vrtiću „Radosno djetinjstvo“ u Ivankovu gdje su smještajne mogućnosti do 65 djece. Djelatnost se obavlja u tri vrtićke grupe: mlađa, srednja i starija. Osnivačka prava i skrb preuzima Općina Ivankovo. Naselju Retkovci organiziraju se dječje igraonice. Na području Općine izgrađena su i održavaju se dječja igrališta, te se ista po potrebi obnavljaju.

5.4.5. DRUŠTVENE I KULTURNE DJELATNOSTI

Na području Općine Ivankovo djeluje 31 udruga³⁰, različitih djelatnosti (gospodarske, lovne, kulturne, socijalne, tehničke, športske udruge). Udruge pružaju mogućnost zajedničkih akcija i sudjelovanja u manifestacijama, putovanjima i međunarodnim susretima srodnih udruga. Kulturno umjetnička društva njeguju tradicijske pjesme i plesove, te sudjeluju na raznim manifestacijama lokalnog i regionalnog karaktera. Tijekom cijele godine u Općini se organiziraju izložbe, natjecanja, susreti udruga, obilježavanje Dana općine, itd. Svake godine Općina Ivankovo organizira svečani program proslave Dana općine.

Tablica 16. Popis udruga na području općine Ivankovo

RD. BR.	NAZIV UDRUGE	SJEDIŠTE	DJELATNOST	PREDSJEDNIK
1	Lovačka udruga "LANE" Ivankovo	Ivankovo, Trg bana Jelačića 0	uzgoj, zaštita, lov i korištenje divljači i njezinih dijelova, zaštita prirode i ljudskog okoliša	Zlatko Kiš - PREDSJEDNIK
2	Lovačka udruga "Fazan" Ivankovo	Ivankovo, Bošnjaci 18	uzgoj zaštita i lov divljači	Marko Miličević - PREDSJEDNIK UDRUGE
3	Športsko ribolovna udruga "Klenić" Ivankovo	Ivankovo, Trg bana J. Jelačića 5	organiziranje športskog ribolova i športsko-ribolovnog natjecanja	Josip Sekulić - PREDSJEDNIK UDRUGE
4	Kulturno umjetničko društvo "Seljačka sloga" Ivankovo	Ivankovo, Slatine 7	njegovanje kulturnih običaja i tradicije svoga kraja	Marijan Kuternik - PREDSJEDNIK UDRUGE
5	Kulturno umjetničko društvo "IVAN GORAN KOVAČIĆ" Ivankovo	Ivankovo, Trg bana Jelačića 5	kulturno umjetnička djelatnost kroz pjesmu, ples i očuvanje nošnje i običaja svoja kraja	Antun Vujčić - PREDSJEDNIK UDRUGE

³⁰ Podatak prema Registru udruga Republike Hrvatske, preuzeto 30.10. 2007. godine sa službenih Internet stranica: <http://www.uprava.hr/RegistarUdruga/faces/WEB-INF/pages/searchResult.jsp>

Nastavak prethodne tablice

RD. BR.	NAZIV UDRUGE	SJEDIŠTE	DJELATNOST	PREDSJEDNIK
6	Dobrotvorna udruga sv.VINKA PALLOTTIJA Ivankovo za pomoć bolesnim, nemoćnim i napuštenim osobama	Ivankovo, Trg bana Jelačića 5	pružanje pomoći pojedincima i ustanovama za prevladavanje posebnih zdravstvenih i socijalnih poteškoća	Mato Džalto - PREDSJEDNIK UDRUGE
7	Općinska udruga umirovljenika Ivankovo	Ivankovo, Trg bana Jelačića 5	okupljanje umirovljenika radi zaštite stečenih prava iz oblasti zdravstva, socijalnih i ostalih zajedničkih interesa	Željko Cavor - PREDSJEDNIK UDRUGE
8	Udruga umirovljenika "HRVATSKO PROLJEĆE" Ivankovo	Ivankovo, Trg bana Jelačića 5	organiziranje javnih skupova, tribina, radi iskazivanja prigovora koji se odnose na prava i interese umirovljenika, te ostalo opisano u članku 7.Statuta	Ante Knežević - PREDSJEDNIK
9	Dobrovoljno vatrogasno društvo Ivankovo	Ivankovo, Bošnjaci 20	gašenje požara te spašavanje ljudi i imovine ugroženih požarom i drugim elementarnim nepogodama	Šimo Pavotić - PREDSJEDNIK UDRUGE
10	Hrvatska udruga roditelja poginulih branitelja Domovinskog rata općine Ivankovo	Ivankovo, Trg bana Jelačića 5	pomoć roditeljima poginulih branitelja iz područja, stambenog, socijalnog, zdravstvenog i dr.	Pavo Batinić - PREDSJEDNIK UDRUGE
11	Moto klub "BIKER BOYZ" Ivankovo	Ivankovo, Bošnjaci 20	organiziranje javnih skupova građana radi promidžbe motociklizma, promicanje kulture u prometu	David Žgela - PREDSJEDNIK
12	Nogometni klub "BEDEM" Ivankovo	Ivankovo, Grac	popularizacija nogometnog športa i organiziranje natjecanja	Ilija Antolović - PREDSJEDNIK UDRUGE
13	Nogometni klub "IVANKOVO" Ivankovo	Ivankovo, Roičani	igranje nogometa te popularizacija nogometnog športa	Ivan Žgela - PREDSJEDNIK UDRUGE
14	Općinski šahovski klub "IVANKOVO" Ivankovo	Ivankovo, Trg bana Jelačića 1	popularizacija šaha kod djece i mladeži radi postizanja vrhunskih rezultata u šahovskoj igri	Ivan Tomljenović - PREDSJEDNIK UDRUGE
15	Rukometni klub "CESTORAD" Ivankovo	Ivankovo, Bošnjaci 16	igranje rukometa	Stipe Šuker - PREDSJEDNIK UDRUGE
16	Tenis klub "ŽELJEZNIČAR" Ivankovo	Ivankovo, Kolodvorska 27	promicanje i unapređenje teniskog športa	Davor Tadić - PREDSJEDNIK UDRUGE
17	Teniski klub "CESTORAD" Ivankovo	Ivankovo, Gorjanski rit 0	promicanje teniskog športa te okupljanje mladih radi bavljenja tenisom i općenito športom	Žarko Škrabo - PREDSJEDNIK UDRUGE

Nastavak prethodne tablice

RD. BR.	NAZIV UDRUGE	SJEDIŠTE	DJELATNOST	PREDSJEDNIK
18	Škola nogometa "IVANKOVO"	Ivankovo, Grac 0	učenje nogometa i nogometne igre u svim segmentima rada	Marko Buranji - PREDSJEDNIK UPRAVNOG ODBORA
19	Športski boćarski klub "Ivankovo" Ivankovo	Ivankovo, Vinogradska 28	športsko boćanje te organiziranje natjecanja iz boćarskog športa	Branko Kolobarić - PREDSJEDNIK UDRUGE
20	Ženski nogometni klub "BEDEM-VINKOPROM" Ivankovo	Ivankovo, Grac 0	učenje nogometa i unapređenje nogometne igre kao i natjecanje u nogometnom športu	Tomo Žgela - PREDSJEDNIK
21	Ženski odbojkaški klub "IVANKOVO" Ivankovo	Ivankovo, Trg bana Jelačića 15	razvijanje tjelesne i zdravstvene kulture djece i mladeži, igranje odbojke	Jure Miškulin - PREDSJEDNIK KLUBA
22	Lovačka udruga "Srndać" Retkovci	Retkovci, Braće Radića 1	uzgoj, zaštita i lov divljači	Vladimir Gadže - PREDSJEDNIK
23	Športsko ribolovno društvo "Strušac" Retkovci	Retkovci, E. Kvaternika 44	športsko ribolovna djelatnost	Ivica Ambrinac - PREDSJEDNIK UDRUGE
24	Kulturno umjetničko društvo "SLOGA" Retkovci	Retkovci, M.Gupca	njegovanje tradicijske izvorne glazbe pjesama, plesova, običaja i narodne nošnje svoga kraja	Marko Pranić - PREDSJEDNIK UDRUGE
25	Udruga žena Retkovci	Retkovci, M.Gupca 47	uređenje zelenih površina u mjestu, organiziranje zabava, rekreacije i druženja	Snježana Sabljaković - PREDSJEDNIK UDRUGE
26	Dobrovoljno vatrogasno društvo Retkovci	Retkovci, M.Gupca 7	gašenje požara i spašavanje ljudi i imovine ugroženih požarom i drugim elementarnim nepogodama	Josip Filipov - PREDSJEDNIK UDRUGE
27	Nogometni klub "BORAC" Retkovci	Retkovci, Novosadska	igranje nogometa radi postizanja vrhunskih rezultata iz nogometnog športa	Mile Rončević - PREDSJEDNIK UDRUGE
28	Lovačko društvo "Šljuka" Prkovci	Prkovci, Glavna 19	uzgoj, zaštita, lov i korištenje divljači i njezinih dijelova, zaštita prirode i ljudskog okoliša	Nikola Vukušić - PREDSJEDNIK UDRUGE
29	Kulturno umjetničko društvo "RAZIGRANA ŠOKADIJA" Prkovci	Prkovci, Glavna 17	njegovanje kulturnih običaja i tradicije svoga kraja	Valentin Čajkovac - PREDSJEDNIK UDRUGE
30	Dobrovoljno vatrogasno društvo Prkovci	Prkovci, Glavna 19	gašenje požara te spašavanje ljudi i imovine ugroženih požarom i drugim elementarnim nepogodama	Stjepan Knežević - PREDSJEDNIK UDRUGE
31	Nogometni klub "SLAVONAC" Prkovci	Prkovci, Zagrebačka	igranje nogometa i unapređenje nogometnog športa	Mato Vučevac - PREDSJEDNIK UDRUGE

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske, <http://www.uprava.hr/RegistarUdruga/login>, na dan 02.06.2008.godine

ZAKLJUČAK - društvo i društvena infrastruktura:

- ✘ Na području Općine treba detaljnije istražiti kulturno povijesna dobra, osobitu pažnju usmjeriti zaštiti područja i građevina.
- ✘ Na području Općine trajno je prisutan nedostatak visoko školovanog kadra te je nužno uspostavljanje sustava cjeloživotnog obrazovanja i povećanja informatičke pismenosti stanovništva.
- ✘ Broj i raznovrsnost obrazovnih, edukacijskih, kulturnih i športskih sadržaja i aktivnosti nije na zadovoljavajućoj razini.

5.5. KOMUNALNA INFRASTRUKUTRA

Cestovni promet

Prometni sustav na državnoj razini određen je *Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske*. Navedenim dokumentima određeni su glavni smjerovi cestovnih komunikacija u Republici Hrvatskoj, a temeljem toga uvršteni su u *Strategiju prometnog razvitka Republike Hrvatske* koja je odredila i prioritete prema značenju pojedinog cestovnog smjera u cestovnoj mreži. Prometni koridori su temelj za uspostavu integralnog i kombiniranog prometa na području Općine Ivankovo obuhvaćaju ceste i željezničku prugu.

Sukladno gospodarsko-razvojnim, strateško-sigurnosnim, demografskim i ostalim interesima, razvoj cestovne mreže treba omogućiti višu razinu prometne usluge u povezivanju svih područja.

Tablica 20. Duljina cesta i karakteristike cestovne mreže

KATEGORIJA I BROJ CESTE	OPIS CESTE	DULJINA km	ŠIRINA TRAKOVA m	VRSTA ZASTORA	STANJE KOLNIKA
D 46	Đakovo (D7) - Vinkovci - GP Tovarnik	9,1	6,0	asfaltbeton	srednje
D 518	Osijek (D2)-Jarmina (D46)	1,9	6,0	asfaltbeton	srednje
Ž 4166	Vodinci (D46)-Retkovci- Andrijaševci (Ž 4170)	7,6	5,0-6,0	asfaltbeton	srednje
Ž4167	Ivankovo (D46)-Retkovci- Prkovci-Šiškovci- Cerna(Ž4170)	13,1	5,0-6,0	asfaltbeton	srednje
L 46017	Prkovci (Ž4167)-B.Greda D520	4,3	3,0-6,0	asfaltbeton	srednje
L 46006	D518-D55	0,1	3,0-5,0	asfaltbeton	srednje

Prometnice koje dominiraju na području Općine i koje su od značaja za RH su:

- Državna cesta D46 (Đakovo (D7) - Vinkovci - GP Tovarnik) koja predstavlja najznačajniju vezu s ostalim dijelovima RH i predstavlja paralelnu cestu bez naplate trasi autoceste Zagreb - Lipovac.
- Državna cesta D518 (Osijek- Jarmina)

Cestovna mreža je organizacijski funkcionalno dobro postavljena, i osigurava dobru prohodnost promatranog prostora, no najveći problem u prometno-tehničkom stanju cestovnih pravaca, dakle potrebna je rekonstrukcija i uređenje mreže u skladu s kategorijom ceste. Najveći dio javnih cesta je moderniziran ali zbog ne održavanja stanje kolnika je loše do srednje dobro. Sadašnje širine

kolnika se kreću od 3,0 do 6,0 ali je potrebno osigurati minimalnu širinu od 5,5 m za odvijanje dvosmjernog prometa.

Željeznički promet

Prostorom Općine Ivankovo prolazi trasa dvokolsječne glavne željezničke pruge MG-2, dionica MG2C (Tovarnik-Novska), koja je dio X paneuropskog prometnog koridora.

Poštanski promet

HP-Hrvatska pošta d.d. osnovano je radi funkcioniranja poštanskog prometa i obavljanja djelatnosti pružanja poštanskih i drugih usluga.

Poštanski uredi obavljaju sve poštanske usluge, poslove gotovinskog platnog prometa, usluge ostalog novčanog prometa (poslove štednje i isplata po tekućim računima Hrvatske poštanske banke i gotovo svih poslovnih banaka u RH, usluge uplata i isplata po ugovorima), mjenjačke poslove, brzojavne usluge, telefonske usluge iz javnih govornica u poštama, prodaju maraka i vrijednosnica, te prodaju određenog asortimana trgovačke robe (poštanske opreme i pribora, knjiga, novina, cigareta, kave i drugo), kao i prodaju srećaka Hrvatske lutrije.

Na području Općine Ivankovo postoje dva Poštanska ureda: 32281 Ivankovo i 32282 Retkovci. Svih 8.676 stanovnika obuhvaćeni su svakodnevnom dostavom.

Telekomunikacije

Nepokretna mreža

Ustroj javnih telekomunikacija definiran je Zakonom o telekomunikacijama, Pravilnikom o javnim telekomunikacijama u nepokretnoj mreži i Pravilnikom o javnim telekomunikacijama u pokretnoj mreži. Dugoročne kontinuirane i redovite aktivnosti HT-a kojima se razvija i unapređuje javna telekomunikacijska djelatnost sadržane su u Srednjoročnim i Dugoročnim Planovima razvoja.

Pristupno područje obuhvaća pristupnu centralu s njenom pristupnom mrežom i pripadne udaljene pretplatničke stupnjeve s njihovim pristupnim mrežama. U svakom pristupnom području smještena je pripadajuća pristupna centrala na koju su korisnici priključeni izravno, posredovanjem UPS-a, a na području općine Ivankovo preko mjesnih centrala (LG). Na komutacijske čvorove pretplatnici se priključuju korisničkim vodovima koji povezuju svakog pojedinog pretplatnika na najbliži komutacijski čvor koji omogućuje pružanje traženih telekomunikacijskih usluga.

Pristupna mreža na području općine Ivankovo obuhvaća područje mjesnog telefonskog prometa i sastoji se od korisničkih uređaja i aparata, sustava prijenosa i jedne ili više pristupnih centrala. Područje općine Ivankovo telekomunikacijski je dovoljno razvijeno.

Pokretna mreža

Mobilne mreže koriste svesmjerne veze za povezivanje pokretnih i baznih postaja. To su veze u visokofrekventnom području. Bazne postaje su povezane s nadređenom centralom kabelskim

sustavom veza. Trenutno su u upotrebi digitalna mreža MOBITEL (099), digitalna mreža TMOBILE (098), VIPNET (091) i TELE 2 (095).

Implementacija javnih pokretnih mreža započela je s razvojem analogne telefonske mreže MOBITEL, a njezinoj ekspanziji je još više pridonijela izgradnja hrvatskog dijela globalne digitalne (GSM) mreže TMOBILE i VIPNET, a nositelji razvoja su "HT-mobilne komunikacije" d.o.o. i "VIPnet" d.o.o. i dr.

RTV sustav veza

Na području općine Ivankovo izgrađen je samo jedan, objekt (odašiljač) Radio i TV (u daljnjem tekstu: RTV) sustava veza. Odašiljač je smješten uz sjeveroistočnu granicu Općine a pokriva cijelo područje Općine a i šire.

Elektroenergetski sustav

Opskrba električnom energijom potrošača na području općine Ivankovo ostvaruje se isključivo iz elektroenergetske mreže Republike Hrvatske, pošto na području ove Općine ne postoje postrojenja za proizvodnju električne energije.

Prijenosna mreža na području Općine sadrži nadzemne dalekovode na naponskim razinama od 400 kV i 110 kV. Na 400 kV naponskoj razini postoji samo jedan nadzemni dalekovod koji samo prolazi sjeveroistočnim dijelom Općine, a to je: - DV 400 kV TS Ernestinovo - Ugljevik, dionica Ernestinovo - državna granica s BiH. Na 110 kV naponskoj razini izgrađen je nadzemni dalekovod: DV 110 kV TS Đakovo - TS Vinkovci. Ovi dalekovodi samo prolaze područjem općine Ivankovo i nemaju izravnog utjecaja na elektroopskrbu potrošača na području Općine.

Distribucija električne energije

Postojeća distribucijska mreža na području Općine sadrži građevine na svim distribucijskim naponskim razinama, dakle 35 kV, 10(20) kV i 0,4 kV, te javnu rasvjetu.

Na 35 kV naponskoj razini postoji samo jedan nadzemni dalekovod i to:

- DV 35 kV TS Mikanovci-TS Vinkovci 5 (lokacija buduće TS)
- KB 35 kV TS Vinkovci 3-TS Vinkovci 5 (lokacija buduće TS)

Na 10(20) kV naponskoj razini izgrađeni su nadzemni i kabelski vodovi do svih TS 10/0,4 kV u naseljima i gospodarskih sadržaja izvan naselja.

Niskonaponska mreža u oba naselja izgrađena je na krovovima s krovnim stalcima, te je najvećim dijelom izvedena s golim (ne izoliranim) vodičima.

Proizvodnja i cijevni transport nafte i plina

Na području općine Ivankovo nalaze se dijelovi sustava za transport nafte, transport zemnog plina i distribucije zemnog plina.

Južno od naselja Ivankovo smješteno je nekoliko značajnih vodovoda koji su u sustavu transporta nafte i plina. Treba istaknuti da je jedan od naftovoda i međunarodni naftovod „JANAF“ kojim se sirova nafta koja tankerima dolazi do Krka i luke Omišalj transportira do rafinerija u Hrvatskoj,

Sloveniji, BiH i SiCG. Drugi značajni vod je naftovod Đeletovci-Ručica kojim se otprema nafta s naftnih polja Đeletovci, Privlaka, Mača do naftnog terminala Ruščica na Savi. Treći vod je magistralni plinovod Slavonski Brod-Vinkovci. U blizini križanja ovog plinovoda s cestom Ivankovo - Retkovci, nalazi se priključak magistralnog plinovoda Ivankovo-Županja na plinovod Slavonski Brod - Vinkovci. Na mjestu gdje se spajaju ova dva voda izgrađena je i mjerno-redukcijska stanica „Ivankovo“ kapaciteta $Q=6.000\text{m}^3/\text{h}$, gdje plin s ulaznih 50 bar na izlaznih 3 bar.

Vodno gospodarski sustav

Na području Općine Ivankovo je izgrađen sustav javne vodoopskrbe i on obuhvaća sva tri naselja. U naselju Ivankovo postojeći vodovod ima crpilište s tri izvedena vodozahvata (bunara) od kojih su dva u pogonu. Crpilište „Grac-Ivankovo“ ima kapacitet od 15 l/s i primarne vodoopskrbne pravce od cijevi profila 200 mm i 150 mm. Sustav kao cjelina funkcionira na zadovoljavajućoj način pokrivajući trenutne potrebe naselja kako količinom pitke vode tako i kvalitetom iste.

Naselja Retkovci i Prkovci imaju zajednički sustav temeljen na crpilištu „Retkovci“. Kapacitet crpilišta „Retkovci“ je 5 l/s što ne osigurava dovoljne količine vode u sustavu, a i kvaliteta vode ne zadovoljava tražene parametre.

Uključivanjem u sustav *Regionalnog vodovoda* Općine Ivankovo je riješila problem nedovoljne količine i kvalitete vode.

Odvodnja otpadnih voda

U Općini Ivankovo nije u potpunosti izgrađen sustav odvodnje otpadnih voda. Za sada je izgrađeno oko 20 km kanalizacijske mreže a planira se i izgradnja pročistača za kojeg je prikupljena i sva potrebna dokumentacija. Objekti koji nisu spojeni na kanalizacijsku mrežu problem otpadnih voda rješavaju putem septičkih i sabirnih jama, te to predstavlja problem zbog zagađenja okoliša i podzemnih voda. Problem septičkih i crnih jama bih se trebao u potpunosti riješiti izgradnjom potpune kanalizacijske mreže.

Uređenje vodotoka i voda

Područje Biđ-Bosutskog polja branjeno je od poplava, obrambenim nasipom uz vodotok Savu. Cijelo područje Općine Ivankovo nije ugroženo od poplava vanjskih voda, dok u nekim dijelovima Općine Ivankovo postoji mogućnost od poplava unutrašnjih oborinskih voda.

Melioracijska odvodnja i navodnjavanje

Na području Općine Ivankovo nema jezera, ribnjaka ili akumulacija. Od većih vodenih površina treba spomenuti rijeku Bosut i kanale Kaluđer i Dren. U ostalim kanalima na području Općine, vode ima ovisno o vremenski prilikama. Posljednjih nekoliko godina intenzivno se radi na čišćenju i održavanju kanalske mreže koja služi za odvodnju oborinskih voda.

Postupanje sa otpadom

Na području Općine Ivankovo je organizirano prikupljanje i odvoz otpada, i to u sva tri mjesta. Za odvoz otpada u naselju Ivankovo zadužena je komunalna tvrtka „Nevkoš“ iz Vinkovaca, dok za naselja Prkovci i Retkovci zadužena je komunalna tvrtka „Utvaj“ iz Retkovaca. Obje tvrtke prikupljeni otpad odlažu na odlagalištu „Bajzaš“ koje se nalazi na području Općine Privlaka. Trenutno na području Općine nije organizirano razdvojeno prikupljanje sekundarnih sirovina ili opasnog otpada.

ZAKLJUČAK - komunalne djelatnosti i komunalna infrastruktura:

- × Tijekom 2005. godine usvojen je Prostorni plan uređenja Općine Ivankovo kojim su definirani ciljevi prostornog uređenja i razvoja, te uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora Općine.
- × Cestovni promet je na zadovoljavajućoj razini. Problem predstavlja prometno-tehničko stanje pojedinih cestovnih pravaca kojima je potrebna rekonstrukcija i uređenje u skladu s kategorijom ceste.
- × Priključenjem na regionalni vodovod riješen je problem količine i kvalitete pitke vode..
- × Elektroenergetska mreža je u potpunosti riješena u svim mjestima Općine i na zadovoljavajućoj je razini.
- × Sustav odvodnje otpadnih voda je djelomično riješen i radi se na daljnjoj izgradnji sustava
- × Komunalni otpad zbrinjava se van Općine, a na području Općine nedostaje odlagalište krupnog otpada.

5.6. USTROJ I PRORAČUN OPĆINE IVANKOVO

Sustav lokalne samouprave³¹ u Hrvatskoj definiran je Ustavnom od 22. prosinca 1990. godine. Pod jedinicama lokalne samouprave podrazumijevaju se općine i gradovi, dok su jedinice područne (regionalne) samouprave županije. Općine i gradovi osnivaju se zakonom.

Općine su definirane kao područja više naseljenih mjesta, koja čine prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu, te su povezana zajedničkim interesima stanovništva. U Hrvatskoj se ukupno nalazi 426 općina, gdje je Civljane sa 137 stanovnika najmanja općina, a Sveta Nedelja najveća s 15.506 stanovnika³². Općina Ivankovo s 8.676 stanovnika ulazi u srednje jedinice lokalne samouprave. Ustavom RH dani su poslovi koji ulaze u **djelokrug** jedinica lokalne samouprave. Statutom Općine³³ Ivankovo predviđeni su slijedeći poslovi:

- uređenje naselja i stanovanje,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- komunalne djelatnosti,
- briga o djeci,
- socijalna skrb,
- primarna zdravstvena zaštita,
- odgoj i osnovno obrazovanje,
- kultura, tjelesna kultura i šport,
- zaštita potrošača,
- zaštita i unapređenje prirodnog okoliša,
- protupožarna i civilna zaštita,
- promet na svom području,
- te ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Općina Ivankovo u okviru **samoupravnog djelokruga**³⁴:

1. donosi Statut Općine Ivankovo,
2. donosi opće i druge akte kojima uređuje pitanja iz samoupravnog djelokruga Općine Ivankovo,
3. donosi proračun, odluku o izvršenju proračuna i godišnji obračun proračuna,
4. bira i razrješuje predsjednika i potpredsjednika Općinskog vijeća, općinskog načelnika, zamjenika načelnika, članove Općinskog poglavarstva u skladu sa zakonom,
5. osniva i bira članove radnih tijela Općinskog vijeća te imenuje i razrješuje druge osobe određene zakonom, drugim propisom ili Statuom,
6. uređuje ustroj i djelokrug Jedininstvenog upravnog odjela Općine Ivankovo,

³¹ Ustav Republike Hrvatske, pročišćeni tekst, Narodne novine broj 28/2001., članak 133.

³² Vodič kroz hrvatsku lokalnu i regionalnu samoupravu, Hrvatski institut za lokalnu samoupravu, 2005., str.7

³³ Statut Općine Ivankovo, članak 12.

³⁴ Statut Općine Ivankovo, članak 22.

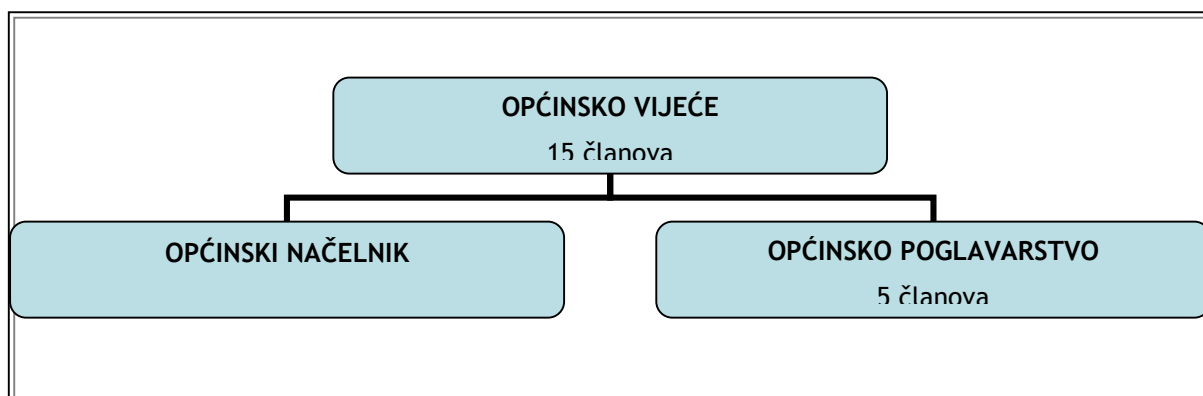
7. osniva javne ustanove i druge pravne osobe za obavljanje gospodarskih, društvenih, komunalnih i drugih djelatnosti od interesa za Općinu Ivankovo te odlučuje o njihovim statusnim promjenama i preoblikovanjima u skladu sa zakonom,
8. obavlja i druge poslove koji su zakonom ili drugim propisom stavljeni u nadležnost Općinskog vijeća.

Obilježja općina i gradova su **grb i zastava**, koji se uređuju statutom. Dan Općine slavi se svakog 26. lipnja.

Zakonom su definirana **tijela Općine**³⁵:

- Predstavničko tijelo - Općinsko vijeće,
- Izvršna tijela - Općinsko poglavarstvo i Općinski načelnik.

Slika 25. Tijela Općine Ivankovo

Izvor: prema STATUT OPĆINE IVANKOVO, članak 23., članak 36., članak 45.

U **Općinskom vijeću** Općine Ivankovo nalazi se 15 vijećnika, koji se biraju na mandat od 4 godine. Izbori za članove Općinskog vijeća su neposredni i provode se tajnim glasovanjem hrvatskih državljana starijih od 18 godina koji su sa područja Općine.

Općinsko vijeće na prijedlog Općinskog načelnika bira **Općinsko poglavarstvo**. U Općini Ivankovo Općinsko poglavarstvo ima 5 članova. Općinsko vijeće može većinskom odlukom prije isteka četverogodišnjeg mandata smijeniti sve članove Općinskog poglavarstva, odnosno Općinskog načelnika.

Upravne i stručne poslove iz djelokruga Općine obavljaju pročelnici, službenici te namještenici. U Općini Ivankovo, budući je riječ o Općini do 9.000 stanovnika, poslovi iz djelokruga rada Općine provode se kroz **Jedinstveni upravni odjel** na čijem je čelu pročelnik. Pročelnik je za svoj rad odgovoran Općinskom načelniku i Općinskom poglavarstvu.

³⁵ Statut Općine Ivankovo

Prema Ustavu RH³⁶ jedinice lokalne samouprave imaju **pravo na vlastite prihode** kojima slobodno raspolažu. Sve prihode i rashode jedinice lokalne samouprave prikazuju u svom proračunu, koji se izjednačuje snižavanjem izdataka ili pronalaženjem novih prihoda. Proračun se donosi prije početka kalendarske godine, dok se nakon isteka godine donosi godišnji obračun proračuna koji se donosi do kraja travnja tekuće godine. Općina se može zaduživati, raspisivati javni zajam ili izdavati obveznice i druge vrijednosne papire.

Prihodi Općine Ivankovo su³⁷:

- općinski porezi, prirez, naknade, doprinosi i pristojbe,
- prihodi od stvari u njezinom vlasništvu i imovinskih prava,
- prihodi od trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u vlasništvu Općine odnosno onih u kojima Općina ima udio ili dionice,
- novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje koje Općinsko vijeće samo propiše u skladu sa zakonom,
- udio u zajedničkim porezima s Republikom Hrvatskom i Vukovarsko-srijemskom županijom,
- sredstva pomoći i dotacije Vukovarsko-srijemske županije i Republike Hrvatske predviđena u županjskom, odnosno državnom proračunu,
- inozemne i druge pomoći i dotacije.

Pored vlastitih poreza općine, gradovi i županije imaju pravo i na dio zajedničkih poreza, kako je prikazano u tablici koja slijedi. Posebno gradovi i županije koje obavljaju poslove u području školstva, zdravstva, socijalne skrbi i vatrogastva imaju pravo na dodatnih 10,4% udjela u porezu na dohodak.

³⁶ Ustav Republike Hrvatske, članak 137.

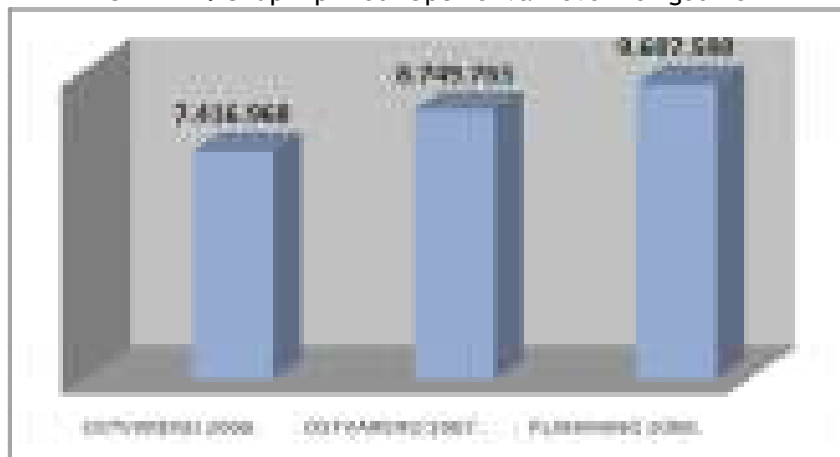
³⁷ Statut Općine Ivankovo, članak 76.

Tablica 17. Usporedni podaci iz Proračuna Općine Ivankovo

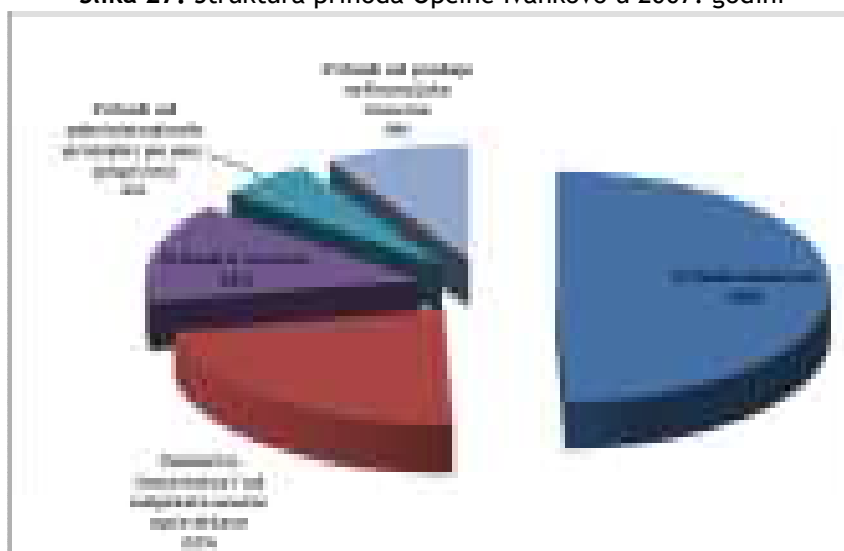
1	2	3	OPIS	OSTAVRENJE 2006.	OSTAVRENJE 2007.	PLAN 2008.
PRIHODI						
6			Prihodi od poslovanja	5.830.064	8.005.563	8.602.500
	61		Prihodi od poreza	2.487.824	4.328.977	4.650.000
	63		Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar opće države	1.416.812	1.967.324	1.700.000
		631	Pomoć od inozemnih vlada	0	0	0
		633	Pomoći iz proračuna	266.812	416.390	200.000
		634	Pomoći od ostalih subjekata unutar opće države	1.150.000	1.550.934	1.500.000
	64		Prihodi iz imovine	1.219.120	1.223.377	1.112.000
	65		Prihodi od admin. pris. i po pos. propisima	706.308	485.885	1.140.500
7			Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	1.586.904	744.200	1.005.000
			UKUPNO Prihod/Primici	7.416.968	8.749.763	9.607.500
RASHODI						
3			Rashodi poslovanja	5.017.644	5.327.532	4.950.500
	31		Rashodi za zaposlene	1.285.803	1.449.328	1.516.500
	32		Materijalni rashodi	2.172.372	2.155.916	1.639.000
	34		Financijski rashodi	15.373	45.389	210.000
	35		Subvencije	0	0	0
	36		Pomoći dane u inoz. i unutar opće države	0	0	0
	37		Naknade građ. i kućan. iz proračuna	749.662	714.436	720.000
	38		Ostali rashodi	794.430	962.463	865.000
4			Rashodi (za nabavu nefinan. imov.)	2.654.839	4.763.519	4.850.000
	41		Rashodi za nabavu neproizv. imovine	225.772	173.139	0
	42		Rashodi za nabavu proizv. dug im.	2.340.128	4.204.007	4.450.000
			UKUPNO Rashodi/Izdaci	7.651.956	10.091.051	9.800.500
			Višak/manjak prihoda	-234.988	-1.341.288	-193.000
			Raspoloživa sredstva iz prethodne godine	499.119	264.131	0
			Višak/manjak	264.131	-1.077.157	-193.000

Izvor: Općina Ivankovo

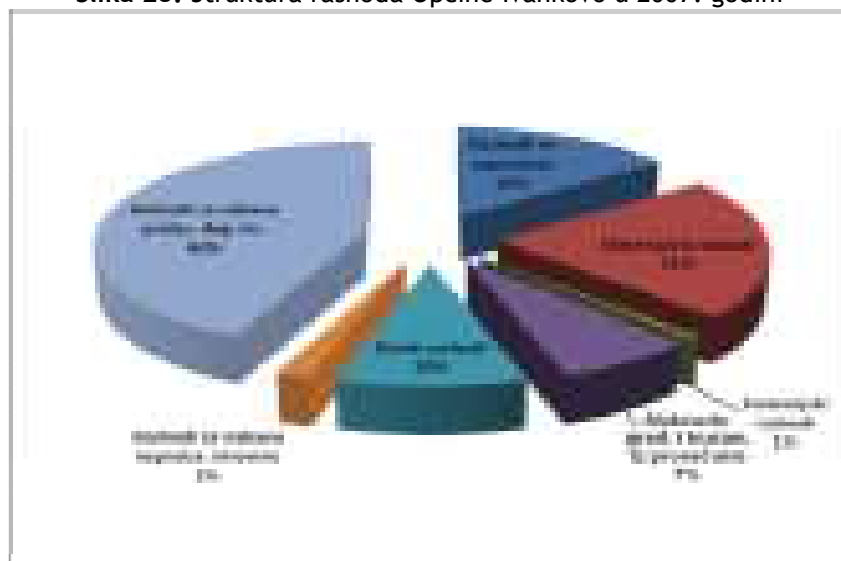
Slika 26. Ukupni prihodi Općine Ivankovo kroz godine

Slika 27. Struktura prihoda Općine Ivankovo u 2007. godini

Slika 28. Struktura rashoda Općine Ivankovo u 2007. godini

Hrvatski sabor donio je 05.10.2007. godine Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (ZLPS), te Zakon o izborima općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba. Primjena navedenih zakona počinje na sljedećim redovitim lokalnim izborima (svibanj 2009. godine).

Normativnu cjelinu sa spomenutim Zakonom čine prethodno donesene izmjene i dopune Zakona o postupku primopredaje vlasti. Novela ZLPS-a odnosi se na sve jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave - općine, gradove i županije. Radi jednostavnosti, u nastavku donosimo osnovne promjene koje implicira ZLPS-a i ostalih netom spomenutih zakona:

1. Uvodi se neposredan izbor načelnika i njegova zamjenika. Za izbor je potrebna apsolutna većina birača koji su glasovali, a ako je u prvom krugu ne postigne niti jedan od kandidata, u drugi krug ulaze dvoje prvoplasiranih kandidata.
2. Na neposrednim izborima glasuje se za „kandidacijske tandeme“ načelnik - zamjenik načelnika, koji se zajedno nalaze na glasačkom listiću. To onemogućuje poslijeizbornu određivanje tko će popuniti položaj zamjenika načelnika.
3. Općinsko vijeće može - na vlastitu inicijativu ili na prijedlog 20% birača - raspisati referendum o razrješenju načelnika i njegova zamjenika, kada krše ili ne izvršavaju odluke predstavničkog tijela, odnosno kada svojim radom prouzroče jedinici lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave znatnu materijalnu štetu. Pritom se primjenjuju odredbe Zakona o referendumu i drugim oblicima osobnog sudjelovanja u obavljanju državne vlasti i lokalne i područne (regionalne) samouprave, tj. da bi načelnik/zamjenik bio razriješen potrebno je da za to glasuje većina glasača, pod uvjetom da se referendumu odazvala većina ukupnog broja upisanih birača. Referendum ne može biti raspisan u prvih šest mjeseci mandata, niti 12 mjeseci nakon neuspješnog pokušaja razrješenja.
4. Ukida se Poglavarstvo, čije funkcije preuzima načelnik (osim u pogledu stjecanja i otuđivanja općinskih pokretnina i nekretnina čija pojedinačna vrijednost prelazi 0,5% iznosa prihoda bez primitaka ostvarenih u godini koja prethodi godini u kojoj se odlučuje o stjecanju i otuđivanju pokretnina i nekretnina, a najviše do jedan milijun kuna te ako je stjecanje i otuđivanje nekretnina i pokretnina planirano u proračunu, a stjecanje i otuđivanje pokretnina i nekretnina provedeno u skladu sa zakonskim propisima - spomenuto je u nadležnosti Općinskog vijeća).
5. Načelnik i njegov zamjenik dužnost obavljaju profesionalno. Zakon izrijeком ne propisuje da mora biti riječ o radnom odnosu u punome radnom vremenu.
6. Načelnik i njegov zamjenik, koji su članovi skupština trgovačkih društava, predsjednici i članovi nadzornih odbora trgovačkih društava za koja je Općinsko vijeće utvrdilo da su od posebnog interesa za odnosnu jedinicu, dužni su članstvo u tim tijelima staviti na raspolaganje tijelu koje ih je imenovalo, u roku od 15 dana od stupanja na dužnost novog načelnika.
7. Osobe koje imaju status službenika, a postavljaju se na radno mjesto na temelju imenovanja, po prethodno provedenom javnom natječaju, nisu dužne stavljati mandat na

raspolaganje danom stupanja na dužnost novog načelnika, a razriješene mogu biti samo iz razloga, na način i u postupku sukladno odredbama zakona kojim se uređuje lokalna i područna (regionalna) samouprava i zakona kojim se uređuju službenički odnosi.

ZAKLJUČAK - ustroj i proračun Općine:

- * U cilju poticanja razvoja gorspodarstva Općine potrebno je razvijati kapacitete uprave, javnih institucija, udruga i dr. kako bi se u što većoj mjeri koristili različiti izvori financiranja razvojnih projekata i inicijativa.
- * Proračun općine prikazuje najvažnije ciljeve u fiskalnoj godini, služi kao instrument kojim općina utječe na razvoj područja, te služi kao sustav kontrole prikupljanja i trošenja poračunskih sredstava.
- * Izuzetno je važno da aktivnosti na lokalnoj razini budu i planirane u proračunu što u svakom slučaju znači potvrdu vjerodostojnosti lokalnih projekata.
- * Povezivanjem više jedinica lokalnih samouprava i zajedničkim planiranjem razvojnih projekata pridonijelo bi se razvoju lokalne suradnje, lakšem osiguranju izvora financiranja, te učinkovitom rješavanju lokalnih problema.
- * Važno je poboljšati suradnju između tijela lokalnih vlasti i građana, te promicati sudjelovanje građana kao ključne sastavnice procesa demokratizacije kroz uspostavljanje novih oblika komunikacije između lokalnih vlasti i građana za uključivanje građana u procese donošenja odluka i za podizanje svijesti građana o javnim pitanjima, kao i njihovo razumijevanje odgovornosti i sposobnosti lokalne vlasti.
- * Također je nužno poraditi na vidljivosti općine kroz izradu promotivnih materijala općine (brošura za privlačenje investitora, brošura o ustanovama i manifestacijama na području Općine, itd.) te Internet stranica.

6. RAZVOJNE MOGUĆNOSTI, CILJEVI I PRIORITETI RAZVOJA OPĆINE IVANKOVO

6.1. VIZIJA OPĆINE IVANKOVO

- Prostor je primjeren, uređen u skladu sa potrebama stanovništva ugodan za život, uz proširene mogućnosti i korištenje sadržaja u većim mjestima Županije i regionalnom središtu.
- Stanovništvo Općine je ekološki osviješteno i stalno je nazočna briga za uređenje i zaštita okoliša.

6.2. SWOT ANALIZA OPĆINE IVANKOVO

Značajan izvor za definiranje budućih strateških odrednica nekog područja jest i tzv. SWOT analiza, analiza snaga, slabosti mogućnosti i prijetnji razvoju. U nastavku daje se rezultat SWOT analize Općine Ivankovo po pojedinim područjima:

- SWOT analiza za područje prirodnih resursa, okoliša i infrastrukture
- SWOT analiza gospodarstva
- SWOT analiza društvenih djelatnosti i infrastrukture

A. SWOT ANALIZA PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ I KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Tablica 18. SWOT analiza prirodnih resursa, okoliša i komunalne infrastrukture Općine Ivankovo

<p>PREDNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bogati prirodni resursi (mineralna i rudna nalazišta, šume, poljoprivredno zemljište, vodotoci rijeka Biđ i Bosut, i kanala Stružac i Dren). ▪ Općina ima povoljan geoprometni položaj, te čist i nezagađen okoliš. ▪ Odvoz komunalnog otpada je dobro organiziran. ▪ Sanirana su nelegalna odlagališta komunalnog otpada u naseljima Ivankovu i Retkovicima. ▪ Prostorni plan uređenja Općine Ivankovo pretpostavka je budućeg razvoja Općine. ▪ Dobra prometna povezanost cestovnim i željezničkim prometom s okruženjem. ▪ Zadovoljavajuća opskrba električnom energijom. ▪ Telekomunikacijska infrastruktura na zadovoljavajućoj razini. ▪ Izgrađena I. faza sustava odvodnje otpadnih voda. ▪ Izgrađen vodoopskrbni sustav i regionalni vodovod. ▪ Izgrađen plinoopskrbni sustav 	<p>SLABOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedostatak sustava odvodnje i pročištača otpadnih voda. ▪ Svakodnevno povećanje štetnih misija. ▪ Neadekvatno održavanje poljskih putova ▪ Nedostatak odlagališta krupnog (građevinskog) otpada. ▪ Nedostatak plana korištenja i sustavne zaštite okoliša. ▪ Nedostatno održavanje vodotoka Biđa i Bosuta, kanala Stružac i kanala I. i II. reda. ▪ Nedostatak sustava odvodnje i pročištača otpadnih voda. ▪ Nedostatak odlagališta krupnog (građevinskog) otpada. ▪ Neadekvatno održavanje nerazvrstanih cesta (poljskih putova). ▪ Nedostatak transformatora u Retkovicima. ▪ Neizgrađena komunalna infrastruktura u gospodarskoj zoni.
<p>MOGUĆNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Razvoj zajedničkog komunalnog pogona ili poduzeća sa susjednim općinama. ▪ Raspoložive zalihe podzemnih voda. ▪ Korištenje predpristupnih i pristupnih fondova EU u cilju osiguranja izvora financiranja održivog razvoja. 	<p>PRIJETNJE</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Česte i dugotrajne izmjene prostornih planova. ▪ Nedovoljna potporna struktura za razvoj općine. ▪ Nedostatak financijskih sredstava za održavanje i obnovu komunalne infrastrukture. ▪ Daljnje zagađenje okoliša otpadnim vodama i CO₂. ▪ Nedostatak županijske deponije komunalnog otpada.

B. SWOT ANALIZA GOSPODARSTVA

Tablica 19. SWOT analiza gospodarstva Općine Ivankovo

<p>PREDNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Uređen katastar i zemljišne knjige, te provedena privatizacija državnog poljoprivrednog zemljišta.▪ Plan izgradnje gospodarske zone.▪ Zadovoljavajuća komunalna infrastruktura omogućava daljnji gospodarski razvoj (ceste, vodoopskrba, elektroopskrba, telekomunikacije).▪ Povoljan geoprometni položaj i neposredna blizina grada Vinkovaca.▪ Tradicija poljoprivredne proizvodnje.▪ Formirana obiteljska poljoprivredna gospodarstva s riješenim vlasništvom državnog poljoprivrednog zemljišta.▪ Postoji veliki gospodarski kapacitet u proizvodnji mlijeka - PZ Osatine.▪ Raspoloživa radna snaga, posebice mladi.	<p>SLABOSTI</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Neorganiziranost tržišta poljoprivrednih proizvoda.▪ Nepovezanost i neorganiziranost poljoprivrednika.▪ Niska konkurentnost proizvođača i nedovoljno ulaganje u novu tehnologiju i razvoj proizvoda.▪ Nerazvijeni preradbeni kapaciteti (niska razina prerade poljoprivrednih proizvoda).▪ Nepovoljna struktura korištenja poljoprivrednog zemljišta (nedostatak voćarske, stočarske i mljekarske proizvodnje).▪ Nepostojanje sustava navodnjavanja.▪ Nepostojanje sustava odvodnje otpadnih voda.▪ Nedovoljna opća informiranost gospodarskih subjekata, poduzetnika i dr.
<p>MOGUĆNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Izgradanja i razvoj gospodarske zone.▪ Primjena sustava za navodnjavanje poljoprivrednih površina.▪ Ulaganja u finalizaciju i brendiranje izvoznih prehrambenih proizvoda.▪ Otvaranje novih tržišta (EU i dr.)▪ Razvoj turističke ponude (lov, ribolov, rekreacija).▪ Korištenje pristupnih i predpristupnih fondova EU u cilju restrukturiranja i razvoja.	<p>PRIJETNJE</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Migracije stanovnika (posebice mladih i školovanih).▪ Nekonkurentnost malog i srednjeg poduzetništva na domaćen i EU tržištu.▪ Nadolazeća velika i snažna konkurencija, posebice jeftinih proizvoda izvan EU.▪ Nemogućnost prilagodbe zakonodavstvu EU.

C. SWOT ANALIZA DRUŠTVENE DJELATNOSTI I INFRASTRUKTURA

Tablica 20. SWOT analiza društvenih djelatnosti Općine Ivankovo

<p>PREDNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Osnovonoškolsko obrazovanje i izvannastavne aktivnosti provode se u svim naseljima Općine.▪ Organiziran je predškolski odgoj djece (već 30 godina djeluje dječji vrtić u Ivankovu, a u Retkovicima je organizirana dječja igraonica).▪ Na području Općine postoje dječja igrališta koja se stalno obnavljaju.▪ Aktivna je školska knjižnica, te Bibliobus.▪ Omogućena primarna zdravstvena zaštita, postojeće zdravstvene ambulante (opća praksa, stomatolog) zadovoljavaju potrebe stanovništva.▪ Općina sudjeluje u poboljšanju uvjeta osnovnoškolskog obrazovanja.▪ Bogatu folklornu tradiciju područja njeguju brojna kulturno umjetnička društva.▪ Redovno se održavaju kulturno umjetničke manifestacije.▪ Aktivna su športska društva i klubovi (boćarski dom, stadioni, tenis tereni, nogometni klubovi, škola nogometa...).▪ Postoji ljekarna.▪ Izgrađena je višenamjenska sportska dvorana u Ivankovu, a za sportsku dvoranu u Retkovicima pripremljena je projektna dokumentacija i ishoda građevinska dozvola.	<p>SLABOSTI</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Nedostatak knjižnica (koja je djelovala 1907. godine u Ivankovu).▪ Evidentan je nedostatak Doma za starije i nemoćne.▪ Nedostatak profiliranog, visoko školovanog kadra.▪ Nemogućnost održavanja nastave po HNOS-u (održavanje nastave u jednoj smjeni, specijalizirane učionice za izvođenje kabinetske nastave, nedostatak pomagala za održavanje nastave).▪ Nedostatak financijskih sredstava za provedene programa i projekta (pomoć starijima i nemoćnima).▪ Nedostatak vozila za hitnu medicinsku pomoć.
<p>MOGUĆNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Dodatna edukacija stanovništva u svim segmentima omogućila bi povećanje lokalnih razvojnih kapaciteta.▪ Moguć je daljnji razvoj sportskih aktivnosti baziranih na prirodnim resursima općine.▪ Moguće je proširenje izvora financiranja društvenih aktivnosti iz raznih nacionalnih, EU fondova, donacija i dr.▪ Privlačenje stručnog kadra kroz podizanje kvalitete života (stanovi, stipendije, plaće).	<p>PRIJETNJE</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Povećanje siromaštva i socijalne isključenosti.▪ Migracija mladih i obrazovanih ljudi u gradska središta i ostale dijelove RH.▪ Nedostupnost izvorima financiranja društvenih aktivnosti.

6.3. CILJEVI I PRIORITETI RAZVOJA OPĆINE IVANKOVO

U nastavku se prvo daje tablica koja prikazuje cijelu hijerarhiju ciljeva, prioriteta i mjera PUR-a Općine Ivankovo. Mjere će se provoditi kroz predlagane projekte koji će postupno biti razrađeni do operativne izvedivosti. Ostvarivanjem strateških ciljeva doseže se vizija. U nastavku dajemo kratko obrazloženje pojedinog strateškog cilja:

1. strateški cilj: RAZVOJ KONKURENTNOG GOSPODARSTVA

Konkurentnost je glavni gospodarski cilj svakog nacionalnog gospodarstva pa tako i Općine Ivankovo. Konkurentnost gospodarstva povećava se prvenstveno kroz stvaranje pretpostavki razvoja malog i srednjeg poduzetništva, odnosno izgradnju poduzetničke infrastrukture, provedbu edukacijskih programa za poduzetnike, privlačenje domaćih i stranih ulaganja i tvrde i meke mjere razvoja gospodarstva. Strateško opredjeljenje razvoja Općine Ivankovo je restrukturiranje poljoprivredne proizvodnje s ciljem proizvodnje proizvoda više dodane vrijednosti i razvoja preradbenih kapaciteta uz primjenu novih tehnologija, znanja, te standardizaciju proizvodnje. Cilj razvoja poduzetništva, posebice poduzetništva u poljoprivredi i turizmu je otvaranje novih radnih mjesta i zadržavanje mladih na području Općine.

2. strateški cilj: ODRŽIV PROSTORNI I INSTITUCIONALNI RAZVOJ

Dugoročni razvoj nije moguć bez očuvanja prostora i prirodnih resursa. Osnovu uravnoteženog i održivog razvoja prvenstveno predstavlja kvalitetna prostorno planska dokumentacije koju Općina Ivankovo ima, no u perspektivi je važna pravilna provedba i unapređenje iste u skladu s promjenama i potrebama razvoja. Razvoj turizma temeljen na očuvanoj prirodnoj i kulturnoj baštini zahtjeva značajna ulaganja u zaštitu i unapređenje prirodnih i kulturnih znamenitosti, te unapređenje sustava odvodnje otpadnih voda i gospodarenja otpadom.

3. strateški cilj: RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA I POVEĆENJE KVALITET ŽIVOTA

Glavni čimbenici razvoja nekog područja prvenstveno ovise o kvaliteti raspoloživih ljudskih resursa. Odgovarajuća obrazovanost stanovništva nužan je, ali ne i dovoljan uvjet konkurentnosti. Obrazovna strategija treba se razvijati na koncepcijama cjeloživotnog učenja i društva koje uči, i ima aktivan stav prema osobnom kreativnom i produktivnom doprinosu u životnom okruženju. Tri su ključna sastavna dijela kvalitete života: stupanj obrazovanja, zaposlenost i dohodak po glavi stanovnika. Veća kvaliteta života na području Općine Ivankovo postići će se poboljšanjem zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, te povećanjem društvene uključenosti svih društvenih skupina posebice osjetljivih skupina.

Tablica 21. Prikaz strateških ciljeva, prioriteta i mjera Općine Ivankovo

STRATEŠKI CILJEVI	PRIORITETI	MJERE
1. RAZVOJ KONKURENTNOG GOSPODARSTVA	1.1. Promjena strukture poljoprivredne proizvodnje	1.1.1. Poticanje proizvodnje više dodane vrijednosti 1.1.2. Poticanje korištenja novih tehnologija i finalizacije proizvodnje 1.1.3. Poticanje razvoja ekološke poljoprivredne proizvodnje 1.1.4. Standardizacija proizvodnje (ujednačena kvaliteta) 1.1.5. Poticanje interesnog povezivanja proizvođača (razvoj klastera) 1.1.6. Razvitak poduzetništva u poljoprivredi 1.1.7. Razvoj agroturizma
	1.2. Razvoj poduzetništva	1.2.1. Stvaranje povoljnog poduzetničkog okruženja i promocija poduzetništva 1.2.2. Razvoj potporne poduzetničke infrastrukture 1.2.3. Razvoj selektivnih vrsti turizma i kreiranje turističkih proizvoda - 1.2.4. Dodatna edukacija i treninzi
	1.3. Privlačenje domaćih i stranih ulaganja	1.3.1. Definiranje komparativnih prednosti područja i promocija 1.3.2. Stvaranje povoljnog investicijskog ozračja
2. ODRŽIV PROSTORNI I INSTITUCIONALNI RAZVOJ	2.1. Institucionalni razvoj	2.1.1. Razvoj kapaciteta lokalne samouprave 2.1.2. Jačanje lokalne suradnje 2.1.3. Unapređenje upravljanja imovinom i prihodima 2.1.4. Informatizacija
	2.2. Razvoj i unapređenje sustava komunalnih djelatnosti i infrastrukture	2.2.1. Izgradnja sustava odvodnje otpadnih voda 2.2.2. Unapređenje sustava vodoopskrbe 2.2.3. Unapređenje sustava gospodarenja otpadom 2.2.4. Unapređenje cestovnog prometa 2.2.5. Unapređenje telekomunikacijskog sustava
	2.3. Očuvanje i unapređenje prirodne baštine	2.3.1. Zaštita prirodnih znamenitosti u funkciji razvoja 2.3.2. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije

Nastavak prethodne tablice: Prikaz strateških ciljeva, prioriteta i mjera Općine Ivankovo

STRATEŠKI CILJEVI	PRIORITETI	MJERE
3. RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA I POVEĆANJE KVALITETE ŽIVOTA	3.1. Razvoj ljudskih resursa	3.1.1. Organiziranje predškolskog odgoja 3.1.2. Unapređenje osnovnoškolskog obrazovanja 3.1.3. Razvoj izvan nastavnih aktivnosti 3.1.4. Poboljšanje dostupnosti srednjoškolskih centara u okruženju 3.1.5. Cjeloživotno učenje i usavršavanje u skladu s potrebama gospodarstva 3.1.6. Demografski poticaji 3.3.7. Unapređenje uvjeta rada i djelovanja udruga, društava, klubova i dr. u kulturi, športu i drugim društvenim djelatnostima
	3.2. Unapređenje zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	3.2.1. Unapređenje uvjeta i kvalitete rada u zdravstvenoj djelatnosti 3.2.2. Unapređenje socijalne skrbi starijih osoba, osoba s invaliditetom i socijalno isključenih osoba
	3.3. Očuvanje i unapređenje kulturne baštine i multikulturalizma	3.3.1. Zaštita kulturne baštine 3.3.2. Unapređenje uvjeta rada udruga, društava i institucija u kulturi

TREĆI DIO RAZVOJNOG PROGRAMA

- RAZVOJ GOSPODARSTVA
- RAZVOJ POLJOPRIVREDE
- RAZVOJ TURIZMA
- VIZUALNI IDENTITET PODRUČJA
- ZNAČAJ IMAGEA U PROMICANJU PODRUČJA
- ZAŠTITA OKOLIŠA U RAZVOJNOM PROGRAMU
- PROVEDBA PUR-a

7. RAZVOJ GOSPODARSTVA

7.1. RAZVOJ MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA

Strateški dokumenti posebno se bave problematikom razvoja gospodarstva, pa će tako biti i u Programu ukupnog razvoja Općine Drenovci. Gospodarstvo je generator vrijednosti koje se potom reflektiraju na razne mogućnosti većih ulaganja u znanost, obrazovanje, socijalne potrebe stanovništva i drugih sfera kulturnog i javnog djelovanja unutar jedne države. Bez jakog gospodarstva nema blagostanja, višeg životnog standarda, društva znanja i inovacija. Navedeno ide ukorak s činjenicom da velik broj zemalja u ekonomskoj politici pridaje poseban značaj poduzetništvu kao jednom od ključnih čimbenika u ubrzavanju rasta gospodarstva. Budući je brojnost i udjel koji ostvaruju mali i srednji poduzetnici u bruto društvenom proizvodu Hrvatske značajan, neizbježno se nameće potreba daljnjeg doprinosa razvoju malog i srednjeg poduzetništva. Riječ je o problematici koja zahtijeva sinergijski pristup u stvaranju poduzetničke klime u okruženju pogodno za nastanak poduzetničkih pothvata i razvoja potojećih, te oblikovanja stavova šire populacije o poželjenom poduzetničkom ponašanju ne samo u gospodarstvu, nego i u svakodnevnom pristupu životu u zajednici.

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva RH donijelo je za razdoblje 2008. - 2012. Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva, temeljem kojeg svake godine donosi Operativni plan za tekuću kalendarsku godinu. O važnosti malog i srednjeg poduzetništva govori se posebno u navedenim dokumentima u kontekstu njihove brojnosti u odnosu na cjelokupno registriran broj poslovnih subjekata, ostvarivanja prihoda te zapošljavanja radnika. U ukupnosti gospodarstva tako se malo i srednje poduzetništvo potvrđuje kao značajan dionik u stvaranju novih vrijednosti i nosiocem 44% bruto domaćeg proizvoda, kao i 40 % ukupnog izvoza RH (2007.).

Tablica 22. Podatci o poslovanju poduzetnika Hrvatske I. - IX. 2007. prema veličini (iznosi u 000 kuna, udjeli u %)

OPIS	UKUPNO	MALI PODUZETNICI		SREDNJE VELIKI PODUZETNICI		VELIKI PODUZETNICI	
		IZNOS	UDJEL	IZNOS	UDJEL	IZNOS	UDJEL
Broj poduzetnika	77.560	75.615	97,5	1.494	1,9	451	0,6
Broj zaposlenih	895.191	417.540	46,6	175.381	19,6	302.270	33,8
Ukupni prihodi	454.744	162.441	35,7	90.069	9,8	202.235	44,5
Ukupni rashodi	422.820	147.196	34,8	84.498	20,0	191.126	45,2
Bruto dobit	31.924	15.245	47,7	5.571	17,5	11.109	34,8
Ukupne investicije	54.516	24.227	44,4	6.350	11,6	23.939	43,9

Izvor: Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Operativni plan poticanja malog i srednjeg poduzetništva za 2008. godinu, str. 5 (izrađeno prema podatcima FINE)

Malo i srednje gospodarstvo zapošljava preko 46 % radno aktivnih osoba u Hrvatskoj, što je važno za problematiku smanjivanja nezaposlenih. Zaboravlja se često da se velika poduzeća razvijaju rastom

malih poduzetničkih pothvata. Za rast i razvoj malog i srednjeg poduzetništva potrebno je umanjiti barijere za ulazak u posao, odnosno, ubrzati protok informacija, kontinuirano raditi na pozitivnoj percepciji poduzetništva, pružiti primjerenu potporu poduzetnicima u različitim fazama životnog ciklusa njihova poduzetničkog pothvata, itd. Poznata je krilatica "Poduzetnik se ne rađa, poduzetnikom se postaje"³⁸. Naime, za uspješno vođenje poslovnog pothvata nije dovoljan talent, nego je riječ o skupu vještina koje se stječu formalnim i neformalnim obrazovanjem, te radnim iskustvom. Zbog svoje kompleksnosti i važnosti poduzetništvo postaje sve važnije i u okviru znanosti, te sve veći broj sveučilišta i poslovnih škola unosi u svoje nastavne programe poduzetništvo. U Hrvatskoj za sada izostaje nastavni program koji bi u sve škole, od osnovnih do srednjih, uključio razvijanje poduzetničkih vještina djece, dok iste programe zemlje prvog svijeta provode još u vrtićima.

Iznijeto ukazuje na kompleksnost i važnost promišljanja razvoja malog i srednjeg poduzetništva na nacionalnoj i lokalnoj razini. Razvoj poduzetništva stoga je posao generacija koje preuzimaju odgovornost i usmjeravaju akcije ka dostizanju zacrtane vizije uspješnog gospodarstva.

7.1.1. MJESTO I ULOGA JLS U GOSPODARSKOM RAZVOJU

U poslijeratnom razdoblju gospodarstvo VSŽ bilježi značajan pad u odnosu na prijeratno razdoblje. U posljednje vrijeme uočavaju se ohrabrujući trendovi rasta, ali situacija je još uvijek izuzetno loša i naše područje relativno zaostaje za razvijenijim dijelovima RH. Ovo stanje rezultat je više čimbenika, koji se mogu podijeliti u dvije osnovne skupine:

OBJEKTIVNI ČIMBENICI

- Rat i posljedice (neposredne i posredne)
- Globalizacija
- Koncentracija svjetskih, ali i domaćih tvrtki koje postaju sve veća prijetnja lokalnom poduzetničkom okruženju (veliki se udružuju i postaju još veći)
- Konkurencija razvijenijih (jačih) regija u RH

SUBJEKTIVNI ČIMBENICI

- Nesposobnost menadžmenta (novih vlasnika privatiziranih i preuzetih tvrtki)
- Nekonkurentnost lokalnih tvrtki - nesnalaženje u novim uvjetima privređivanja (promijenjeni tržišni uvjeti)
- Nedostatno i neadekvatno lobiranje lokalne politike i JLS-a za interese gospodarstva regije na regionalnim / državnim razinama.

Imajući navedeno u vidu, postavlja se ključno pitanje: ŠTO UČINITI DA SE OVA SITUACIJA PROMIJENI NABOLJE? Nažalost, na razini lokalne zajednice (JLS, gradova, ali ponekad i županije/regije) susrećemo neshvaćanje dvaju ključnih pitanja vezanih uz razvoj, pa na njih izostane i odgovor: Čiji je problem strateško planiranje? Koja je uloga lokalne zajednice u poticanju lokalnog - regionalnog razvitka?

³⁸Prof. dr. sc. Slavica Siniger, Ekonomski fakultet Osijek, voditeljica poslijediplomskog studija Poduzetništvo

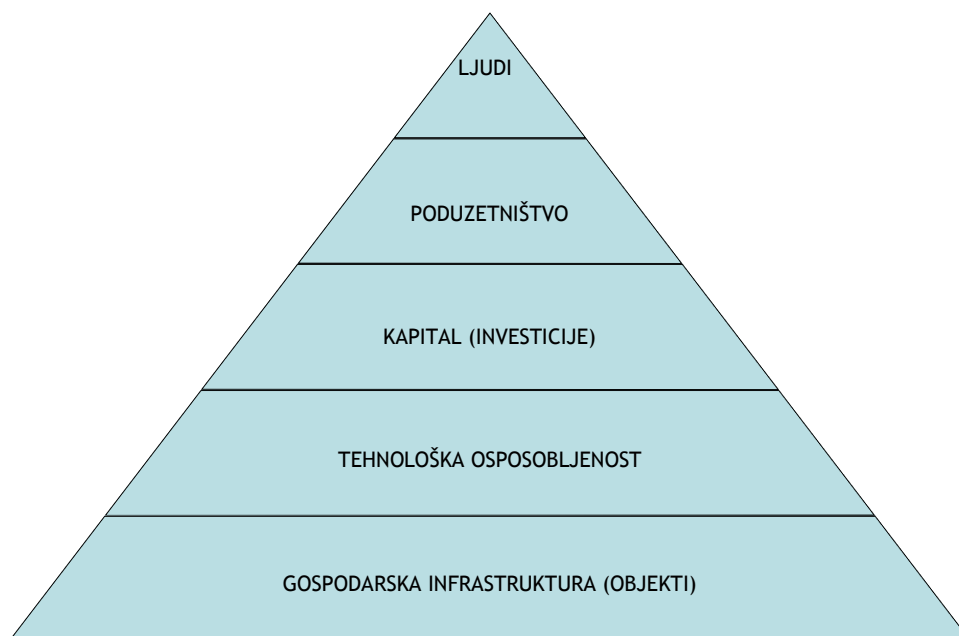
Kao imperativ postavlja se NUŽNOST AKTIVNOG DJELOVANJA lokalne zajednice (JLS)! Uza sve više nazočno intenzivno znanstveno, tehnološko i ekonomsko natjecanje lokalnih/regionalnih zajednica i tvrtki, neminovno je da SVAKA lokalna zajednica (JLS) MORA UZETI SVOJU SUDBINU U SVOJE RUKU!

7.1.2. LED PRISTUP

Zašto je strateško planiranje važno za lokalnu zajednicu (JLS)?

Prije svega neophodno je definirati što je to što određenu regiju čini uspješnijom od druge. Koji su to čimbenici, daje se u nastavku.

Slika 29. Čimbenici gospodarske uspješnosti regije

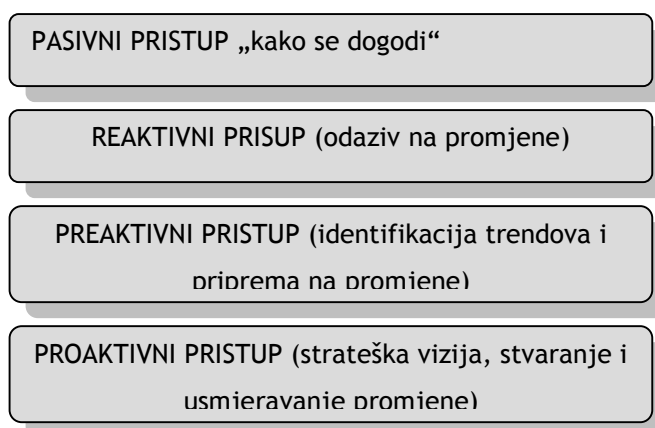

Izuzetno je važno da se ovim čimbenicima u strateškim odrednicama razvoja gospodarstva JLS posveti adekvatna pažnja, jer ova piramida čimbenika mora stajati i može stajati samo na ovaj način. Mišljenje da će samo infrastruktura (poslovne zone, npr.), bez ostalih čimbenika riješiti gospodarske probleme i dovesti do značajnijeg razvoja - pogrešna je, jer bez čimbenika koji su iznad gospodarske infrastrukture dogodit će se vrlo malo ili ništa. Posebno su važne nove investicije u JLS, a one će se dogoditi samo uz kvalitetne ljudske resurse i poduzetništvo koje može pratiti ove investicije.

Tablica 23. Tri faze lokalnog ekonomskog razvoja (LED-a)

TRI FAZE (STADIJA) LOKALNOG EKONOMSKOG RAZVOJA (LED-A)		
FAZA	FOKUS	ALATI
<p>Prva: 1960-ih do ranih 1980-ih</p>	<p>Tijekom prve faze fokus je bio na privlačenju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mobilnih proizvodnih investicija, privlačenju vanjskih investicija, a osobito stranih izravnih ulaganja • teških infrastrukturnih ulaganja 	<p>Kako bi ostvarili ovo, gradovi su koristili:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Masivna jamstva • Subvencionirano kreditiranje • Porezne olakšice • Subvencioniranje investicija u tvrdnu infrastrukturu • Skupe tehnike industrijskog zapošljavanja bazirane na uvozu radne snage
<p>Druga: 1980-te do srednjih 1990-ih</p>	<p>Tijekom druge faze fokus je prešao na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • održavanje i rast postojećih lokalnih poslovanja • još uvijek s naglaskom na privlačenje ulaganja usmjerenih prema lokalnom području, no to je postalo više ciljano na određene sektore ili pak na određene dijelove (geografska područja) 	<p>Kako bi ostvarili ovo, gradovi su pružili:</p> <ul style="list-style-type: none"> • direktne uplate pojedinim poslovima • poslovne inkubatore / mjesta za rad, savjetovanje i obučavanje malih i srednjih poduzeća • tehničku podršku provedbi projekata • pomoć pri započinjanju poslovanja • preuzimanje dijela investicija u tešku i laku infrastrukturu
<p>Treća: Kasne 1990-e i nadalje</p>	<p>Fokus se pomiče s izravnih financijskih transfera pojedinačnim poslovanjima stvaranju učinkovitijeg cjelokupnog poslovnog okruženja.</p> <p>Tijekom ove treće (i tekuće) faze LED-a, veći fokus se stavlja na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ulaganja u laku infrastrukturu • javna/privatna partnerstva • umrežavanje i balansiranje investicija privatnog sektora u svrhu javnog dobra • privlačenje usko ciljanih investicija usmjerenih prema lokalnom području kako bi se poboljšale konkurentne prednosti lokalne zajednice 	<p>Kako bi ostvarili zadano, gradovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razvijaju strategije s ciljem rasta lokalnih tvrtki • pružaju konkurentnu klimu za lokalna ulaganja • podržavaju i potiču umrežavanje i suradnju • potiču razvoj poslovnih grozdova (klastera) • potiču razvoj i obrazovanje radne snage • blisko ciljano, prema unutra usmjereno investiranje u svrhu potpore rastu poslovnih grozdova (klastera) • podržavaju aktivnosti usmjerene unaprjeđenju okruženja i poboljšanja ugodnosti i kvalitete življenja

Slika 30. Mogući pristupi lokalne zajednice razvoju

Kao što je vidljivo, razvoju se može pristupiti na različite načine. Smatramo da nije ni potrebno istaknuti da je proaktivni pristup jedini ispravan i da Općina Drenovci već pripremom i željom za primjenom ovakvog dokumenta pokazuje za koji pristup se odlučila. U tom smislu PUR razumijeva proaktivni pristup u okviru kojega je definirana strateška vizija razvoja i nastoji usmjeriti (pozitivne) promjene ukupnosti okruženja Općine Drenovci.

7.1.3. STRATEŠKI PRISTUP RAZVOJU

Tijekom proteklih 20-ak godina međunarodna organizacija rada ILO uz suradnju sa Svjetskom bankom za obnovu i razvoj razradila je načela tzv. LED-a (Local Economic Development), lokalnog ekonomskog razvoja. Ovo je prije svega strateški pristup koji pomaže lokalnim tijelima vlasti pri nalaženju što boljih načina za stvaranje okoliša koji ima dobre mogućnosti za život, konkurentnost, upravljanje, raspolaganje i bankarstvo.

LED pristup priznaje autonomnost lokalnih tijela vlasti. Prema tome, cilj LED inicijativa je poticanje lokalnog sudjelovanja i stvaranje konsenzusa pri određivanju ekonomskih i socijalnih inicijativa za zajednicu. Iako se fokusira na lokalnu ekonomiju i važnost lokalnog vlasništva u razvojnom procesu, strateški LED pristup istodobno sagledava razvoj unutar konteksta upravljanja i civilnog društva na svim razinama.

LED je holistička disciplina. Uspješna LED strategija će se artikulirati s gotovo svim strategijama lokalnih vlasti. Artikulacija LED strategije s ostalim općinskim planovima će osigurati konkurentni okoliš za lokalno poslovanje.

Uspješne održive općine mogu uravnotežiti konkurentske potrebe svih područja. Važno je da profesionalci u lokalnim vlastima uravnoteže ekonomsko-razvojne potrebe područja s njegovim ekološkim i društvenim potrebama. Planovi lokalne uprave trebali bi uključivati:

- Strateški plan razvoja općine

-
- Razvojne strategije planiranja, upravljanja resursima, zonskog planiranja i korištenja zemljišta
 - Transportne strategije
 - Strategije za slobodno vrijeme i rekreaciju
 - Stambene strategije
 - Strategije protiv siromaštva
 - Strategiju unaprjeđenja zdravlja i socijalne skrbi
 - Strategije za edukaciju i osposobljavanje
 - Borbu protiv kriminala i javnu sigurnost
 - Strategije zaštite okoliša i Dnevni red 21 (Agenda 21)
 - Strategije odlaganja otpada i kontrole zagađivanja.

Državna vlast ima ključnu ulogu pri stimulaciji okruženja u kojem bi lokalne zajednice mogle provoditi lokalni ekonomski razvoj, jasno, uz uvažavanje drugih nacionalnih i regionalnih planova i zakona koji će utjecati na lokalnu ekonomiju. Oni uključuju državne i/ili regionalne zakone i politike, na primjer:

- Telekomunikacijske odredbe
- Financijske regulacije
- Ekološke standarde
- Poreze
- Zakone o zemljištu i vlasništvu
- Planove infrastrukturnih investicija državnih vlasti.

7.1.4. ODREDNICE BUDUĆEG RAZVOJA GOSPODARSTVA OPĆINE IVANKOVO

Odrednice i strategije gospodarskog razvoja RH

Pri kreiranju odrednica gospodarskog razvoja Općine Drenovci treba poštivati okvire koji su donijeti na nacionalnoj razini. U Hrvatskoj je donijeto nekoliko važnih dokumenata unutar kojih se daju i ciljevi razvoja gospodarstva. Vlada RH donijela je **Program rada za mandatno razdoblje 2008. - 2011. godine**. U njemu se ističe gospodarski prosperitet kao jedan od ciljeva rada Vlade. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva u **Programu poticanja malog i srednjeg poduzetništva 2008. - 2012.** donosi ključne ciljeve za daljnji razvoj malog i srednjeg poduzetništva³⁹:

- jačanje konkurentne sposobnosti,
- ravnomjeran regionalni razvoj,

³⁹ Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva 2008.-2012. godine, Zagreb, travanj 2008., str. 6.

-
- podizanje kvalitete poduzetničke infrastrukture,
 - smanjenje administrativnih prepreka,
 - jačanje poduzetničke klime u društvu,
 - internetizacija i elektroničko poslovanje.

Izrađen je **Strateški okvir za razvoj 2006.-2013. godine** koji za svako pojedino područje (znanost, socijalna kohezija i pravda, promet i energija, prostor, priroda, okoliš i regionalni razvitak, itd.) donosi ciljeve te prijedloge instrumenata i akcija za realizaciju strateškog okvira. U dijelu o poduzetništvu daju se sljedeći ciljevi:

- afirmacija poduzetništva kao temeljne aktivnosti na kojoj počiva društveni dinamizam i integritet,
- povećanje TEA indeksa⁴⁰, najmanje 25 % iznad globalnog prosjeka do 2013.,
- promoviranje poticanja poduzetništva u glavni instrument regionalnog razvitka,
- uspostava integriranog i konzistentnog skupa svih oblika vladine politike, s ciljem poticanja poduzetništva,
- razvoj cjeloživotnog obrazovanja za poduzetništvo,
- vrjednovanje svih oblika vladine politike s motrišta utjecaja na poduzetništvo.

Nacionalno vijeće za konkurentnost izrađuje na godišnjoj razini izvješća, a 2004. godine donijeto je **55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske**. Preporuke obuhvaćaju 7 područja: obrazovanje za rast i razvoj, pravna država sukladna EU, troškovna i cjenovna konkurentnost, razvoj inovativnosti i tehnologije, jačanje malih i srednjih poduzeća, regionalni razvoj i razvoj klastera, stvaranje pozitivnog stava i liderstva. U području poduzetništva daju se sljedeće preporuke⁴¹:

- razvijati poduzetničku kulturu,
- osmišljavati konzistentne vladine politike i instrumente za poticanje poduzetničkih aktivnosti,
- ukloniti administrativne zapreke u svim fazama životnog ciklusa poduzetničkog pothvata, od pokretanja, preko razvoja, do faze vlasničkog transfera,
- stimulirati razvoj tržišta kapitala za financiranje novih poslovnih pothvata te malih i srednjih poduzeća s potencijalom rasta,
- razvijati infrastrukturu institucija za pružanje stručnih usluga malim i srednjim poduzećima,

⁴⁰ TEA indeks (engl. Total Entrepreneurial Activity) utvrđuje postotak ljudi čija je poduzetnička aktivnost kraća od 42 mjeseca u populaciji od 100 odraslih stanovnika. Indeks ukupne poduzetničke aktivnosti (TEA) u Hrvatskoj je od 2002. do 2006. porastao s 3,62 na 8,58, što znači da je u 2006. godini na svakih 100 osoba 8,58 poduzetnički aktivno. Rezultati su to istraživanja GEM-a (Global Entrepreneurship Monitor) koje u Hrvatskoj izvodi Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva (CEPOR).

⁴¹ Nacionalno vijeće za konkurentnost, 55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske, Zagreb, siječanj 2004. godine, citirane preporuke 34 do 41, str. 41-44.

-
- utvrditi benchmark proizvodnosti za sektor malih i srednjih poduzeća prema odgovarajućim industrijama u EU,
 - stimulirati "izvozni mentalitet" malih i srednjih poduzeća,
 - smanjiti regionalnu razvojnu neravnotežu korištenjem klastera.

U 2007. godini prezentirana je **Hrvatska izvozna ofenziva Strategija za razdoblje 2007. - 2010.** kojom se žele riješiti dva problema hrvatskog gospodarstva: usitnjenost proizvodnje i nedostatni proizvodni kapaciteti. Strategija se sastoji od 29 mjera, od čega se njih 24 odnosi izravno na same poduzetnike. Ciljevi izvozne strategije su:

- povećanje broja izvoznika,
- promjena strukture izvoznika,
- osnivanje šest izvoznih klastera,
- povećanje konkurentnosti proizvodnje repromaterijala.

Prethodno navedenim dokumentima, njihovim ciljevima, mjerama i preporukama, zajednička je težnja stvaranje poslovnog okruženja koje podržava rast i razvoj postojećih te utemeljenje novih poslovnih subjekata. Isti pristup treba slijediti i lokalno.

7.1.5. PRIJEDLOG PRIORITETA BUDUĆEG RAZVOJA GOSPODARSTVA OPĆINE IVANKOVO

Općeniti pristup razvoju Općine Ivankovo i može se konkretizirati na sljedeći način:

- održavanje i rast postojećih gospodarskih subjekata
- razvoj obrta, malog i srednjeg poduzetništva
- privlačenju potrebnih infrastrukturnih ulaganja u funkciji razvoja gospodarstva
- poticanje učinkovite uporabe postojećih, a nedovoljno iskorištenih poduzetničkih potencijala u postojećim tvrtkama
- privlačenje vanjskih investicija, a osobito stranih izravnih ulaganja po mogućnosti ciljano na određene sektore.

Gospodarske politike - alati koje bi trebalo koristiti pri tomu su: subvencionirano kreditiranje, porezne olakšice, zasnivanje potporne poduzetničke infrastrukture (gospodarska zona, poduzetnički centar ili lokalna razvojna agencija, turistička zajednica, projekti podržavanje i poticanje umrežavanja i svih oblika poslovne suradnje, razvoj poslovnih grozdova (klastera), pružanje tehničke podrške u provedbi projekata i pomoć pri započinjanju poslovanja, unaprjeđenje konkurentnosti klime za lokalna ulaganja, podržavanje aktivnosti usmjerenih unaprjeđenju okruženja i poboljšanja ugodnosti i kvalitete življenja.

Ciljevi i prioriteti razvoja gospodarstva Općine Ivankovo definirani su:

CILJ 1. RAZVOJ KONKURENTNOG GOSPODARSTVA

PRIORITET 1. Promjena strukture poljoprivredne proizvodnje

- MJERA 1. Poticanje proizvodnje više dodane vrijednosti
- MJERA 2. Poticanje korištenja novih tehnologija i finalizacije proizvodnje
- MJERA 3. Poticanje razvoja ekološke poljoprivredne proizvodnje
- MJERA 4. Standardizacija proizvodnje (ujednačena kvaliteta)
- MJERA 5. Poticanje Interesnog povezivanja proizvođača (razvoj klastera)
- MJERA 6. Razvitak poduzetništva u poljoprivredi
- MJERA 7. Razvoj agroturizam

PRIORITET 2. Razvoj poduzetništva

- MJERA 8. Stvaranje povoljnog poduzetničkog okruženja i promocija poduzetništva
- MJERA 9. Razvoj potporne poduzetničke infrastrukture
- MJERA 10. Razvoj selektivnih vrsti turizma i kreiranje turističkih proizvoda
- MJERA 11. Dodatna edukacija i treninzi

PRIORITET 3. Privlačenje domaćih i stranih ulaganja

- MJERA 12. Definiranje komparativnih prednosti područja i promocija
- MJERA 13. Stvaranje povoljnog investicijskog ozračja

Pri definiranju ciljeva razvoja i prioriteta Općine Ivankovo poštivalo se definirane prioritete i ciljeve od strane interesnih skupina, te se u daljnjoj razradi vodilo:

- Ciljevima i prioritetima ROP-a Vukovarsko-srijemske županije,
- Preporukama za povećanje konkurentnost RH,
- Prioritetima i mjerama definiranim u okviru IPE (Instrument for Pre-Accession Assistance), Operativni program za regionalnu konkurentnost.

Realizacijom projekta unutar pojedinih prioriteta i mjera ostvaruje se vizija Općine Ivankovo kao razvijenog gospodarskog i kulturnog područja, visokog životnog standarda.

7.2. RAZVOJ POLJOPRIVREDE

7.2.1. UVOD

Hrvatska, od kada je postala samostalna država, na polju vanjske trgovine, bilježi stalan manjak u razmjeni poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Razlozi su dobro poznati, kao prvi i najznačajniji, spominje se gubitak nekadašnjih tržišta, dalje se kao razlozi navode smanjenje proizvodnje i niska konkurentnost domaćih proizvoda.

Najznačajniji trgovinski partneri su zemlje iz neposrednog okruženja: Italija, Slovenija, BiH, Mađarska, te Njemačka i Austrija. Gotovo 60% našeg izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda namijenjeno je tržištu zemalja bivše Jugoslavije, dok u uvozu prevladavaju proizvodi podrijetlom iz zemalja EU. (Izvor: Nacionalni program za poljoprivredu i seoska područja, 2003.).

Što se tiče općine Ivankovo okosnicu njenog gospodarskog razvoja čini poljoprivredna proizvodnja. Značajan čimbenik poljoprivredne proizvodnje kako danas tako i budućnosti predstavljaju poljoprivredne zadruge (P.Z. Agro-Ivankovo, P.Z. Osatina), tvrtke koje se bave poljoprivrednom proizvodnjom, te obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja podižu sve više voćnjaka, te se bave intenzivnom ratarskom i stočarskom proizvodnjom.

Veliki se naponi ulažu u razvoj poduzetništva u poljoprivredi, a samim tim i u razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Širenje znanja/know-how i razvoj novih proizvodnih tehnologija koristeći komparativne prednosti područja, dobar su primjer poduzetničke inovativnosti koji koristi lokalno znanje i lokalne resurse. Ujedno, primjena moderne tehnologije i agrotehnike u poljoprivrednoj proizvodnji povećava kvalitetu proizvoda ili drugim riječima osiguranjem isplativosti proizvodnje, otvara se prilika za socijalizaciju ruralnih područja, zadržavanjem mladih na obiteljskim gospodarstvima.

Unapređenje kvalitete proizvoda, standardizacija proizvodnje, usvajanje novih tehnologija pri čemu na značaju dobivaju manji proizvodni pogoni, savjeti su koji nam dolaze iz EU. Smatra se da će ovakav pristup potaknuti razvoj inovacija, jer su manji proizvodni pogoni fleksibilniji u izboru, te su kao takvi izloženi manjim tržišnim rizicima.

Na Nacionalnoj konferenciji o ruralnom razvoju koja se održala pod nazivom „Ruralni razvoj Hrvatske - mogućnosti i izazovi“ donesene su dugoročne razvojne mjere, a jedan od zaključaka konferencije je da Hrvatska u budućnosti na tržištu EU neće moći konkurirati velikim količinama prehrambenih proizvoda, ali će moći konkurirati svojim proizvodima koji se odlikuju posebnom kakvoćom.

7.2.2. OSNOVNE ZNAČAJKE PROSTORA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

Vukovarsko-srijemska županija smještena između rijeka Dunava i Save na krajnjem istoku Republike Hrvatske i zauzima površinu od 2.459,77 km², što predstavlja oko 4,3% od ukupne površine Republike Hrvatske.

Spomenuto područje graniči s Brodsko-posavskom i Osječko-baranjskom županijom, te Bosnom i Hercegovinom i Srbijom. Ovim područjem prolaze važni riječni i kopneni putovi, te se križaju međunarodni prometni pravci od istoka prema zapadu, uz rijeku Dunav, te od sjevera preko rijeke Save prema Jadranskom moru.

Prostor Vukovarsko-srijemske županije ima umjereno kontinentalnu klimu sa sunčanim i vrućim ljetima, te hladnim zimama sa snijegom. Srednja godišnja temperatura zraka iznosi oko 11 °C, dok srednje godišnje padaline variraju od 650 mm u krajnjem istočnom dijelu do 800 mm na zapadu županije. Srednja godišnja relativna vlaga zraka je 79%. Veliko bogatstvo Vukovarsko-srijemske županije predstavljaju plodna tla i stare šume hrasta lužnjaka.

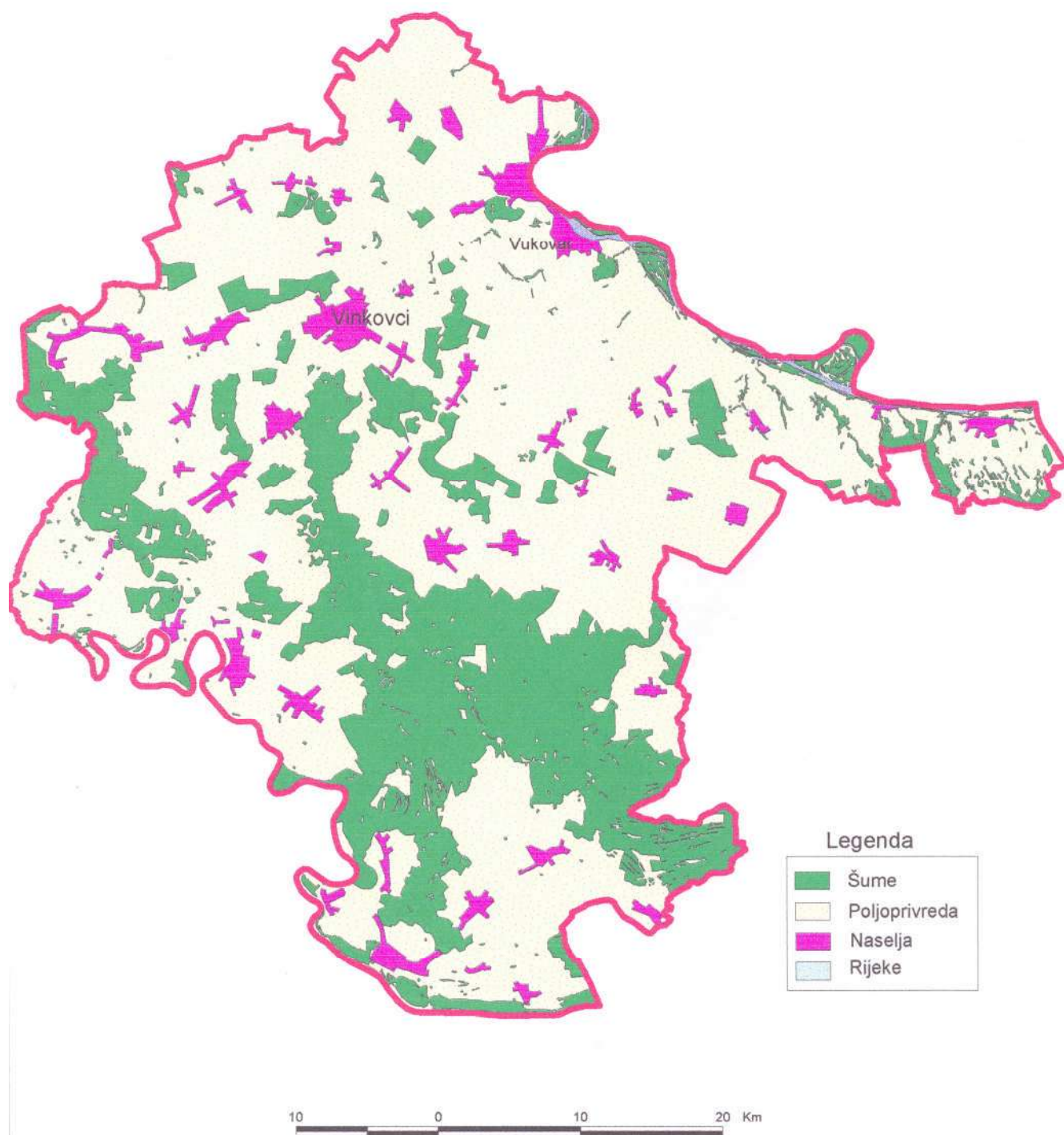
Struktura površina prema načinu korištenja prostora Vukovarsko-srijemske županije u odnosu na ukupnu površinu od 2.459,77 km² je sljedeća:

- Poljoprivredne površine 1.637,12 km² (66,56%)
- Npoljoprivredni prostor 822,65 km² (33,44%), od čega su:
 - šume na 667,01 km² (27,12%)
 - vodene površine na 26,70 km² (1,08%)
 - naselja na 128,94 km² (5,24%)

Općina Ivankovo je dio zapadnog, odnosno sjeverozapadnog dijela Vukovarsko-srijemske županije. Prostorom Općine prolaze značajni prometni koridori željezničkog i cestovnog prometa. To je prvenstveno glavna magistralna željeznička pruga koja u okviru X paneuropskog prometnog koridora povezuje istok i zapad ovog dijela Europe. Državna cesta D 46 centralna je longitudinalna cestovna prometnica koja povezuje istočni dio Hrvatske, te prostoru općine Ivankovo omogućava kvalitetan prilaz V-c koridoru u zoni grada Đakova.

Ovo je kraj sa umjereno kontinentalnom klimom, kojeg karakterizira nepostojanje prostranih slavonskih šuma u neposrednoj okolini, što nesumnjivo utječe na razvitak gospodarstva i klimatske prilike. Povoljna klima i plodno tlo stvaraju uvjete za razvoj biljne i stočarske proizvodnje.

Slika 31. Prikaz načina korištenja zemljišta na području VSŽ

Izvor: Agroekološka osnova poljoprivrede VSŽ u GIS tehnologiji, 2001.

7.2.3. OSNOVNE ZNAČAJKE TALA NA PODRUČJU OPĆINE IVANKOVO

Svakog uzgajivača bilja već samo iskustvo upućuje na stupanj plodnosti njegova tla. Svaki suvremeni proizvođač za sebe najbolje zna kakvim zahvatima u tlo, izborom sorata ili hibrida pojedinih poljoprivrednih kultura, određenog kapaciteta rodnosti, postiže najbolje rezultate. No takav iskustveni (empirijski) pristup ne može zadovoljiti zahtjeve suvremene poljoprivrede.

Pri utvrđivanju stupnja plodnosti nekog tla moramo primijeniti suvremene metode. One podrazumijevaju podvrgavanje tla različitim analizama (fizikalnim, kemijskim, biološkim). Na temelju tako provedenih analiza, uz uvažavanje klimatskih uvjeta i zahtjeva pojedinih kultura, pristupa se mjerama poboljšanja tla. To su, dakako, zahvati koje mogu preporučiti odnosno odrediti posebno kvalificirane institucije (na nižoj razini poljoprivredna savjetodavna služba, na višoj razini znanstvene institucije). (Izvor: Hrvatski farmer - Program razvoja obiteljskih gospodarstava, 1992.).

Kako je već ranije rečeno, gospodarski razvoj općine Ivankovo, bazirati će se na komparativnim prednostima područja, te kvaliteti prirodnih resursa, i da će primarni poljoprivredni proizvodi poslužiti kao izvor sirovine za male i srednje prerađivačke kapacitete. Na području kojeg pokriva ova općina, prevladavaju vrlo kvalitetni tipovi tala kao što su **eutrično-smeđa tla**. To su tla koja se svrstavaju u najpogodnija za poljoprivrednu proizvodnju, te predstavljaju veliki potencijal za postizanje visokih prinosa primjenom određenih modela proizvodnje.

Slika 32. Pedološka karta za područje općine Ivankovo

- pedoloska karta u poljoprivredi
- pedoloska karta pod sumom

- 1 - Hidromeliorirano tlo iz amfigleja**
- 2 - Ritske crnice nekarbonatne**
- 3 - Hipoglej mineralni nekarbonatni**
- 4 - Hidromeliorirano tlo iz hipogleja**
- 5 - Amfiglej mineralni nekarbonatni**
- 6 - Lesivirano tlo na lesu**
- 7 - Eutrično smeđe tlo na lesu**
- 8 - Rigolana tla intezivnih voćnjaka**

Izvor: Agroekološke osnova poljoprivrede VSŽ u GIS tehnologiji, 2001.

Tijekom 2001. godine Zavod za pedologiju Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu izradio je agroekološke osnove poljoprivrede Vukovarsko-srijemske županije, a za potrebe korištenja i zaštite tala, prostornog planiranja, te racionalnog načina gospodarenja u poljoprivredi.

Na području koje pokriva općina Ivankovo, izdvojili smo 8 tipova tala koji su od značaja za poljoprivrednu proizvodnju tog kraja. Na pedološkoj karti su vidljiva područja koje pokriva šuma, te poljoprivredno područje koje pokriva određeni tip tla.

Tablica 24. Poljoprivredno gospodarski programi i mjere popravke tla

TIP TLA	Tip programa	Zaštitne mjere od erozije i bujica	Potrebe za kalcifikacijom	Dopunske mjere obrade	Vrsta gnojidbe	Odvodnja
1. Hidromeliorirano tlo iz amfigleja	Ratarstvo Povrtlarstvo Stočarstvo	Nema potrebe	Potrebne niske doze vapna	Duboka obrada i podriavanje	Uobičajena gnojidba NPK	Dopunske mjere rahljenja
2. Ritske crnice nekarbonatne	Ratarstvo Povrtlarstvo Stočarstvo	Nema potrebe	Nije nužna	Duboko oranje	Uobičajena gnojidba NPK	Nema potrebe
3. Hipoglej mineralni nekarbonatni	Stočarstvo Ratarstvo Povrtlarstvo	Nema potrebe	Nema	Nema potrebe	Uobičajena gnojidba NPK	Detaljna odvodnja
4. Hidromeliorirano tlo iz hipogleja	Ratarstvo Povrtlarstvo Stočarstvo	Nema potrebe	Nema	Nema potrebe	Uobičajena gnojidba NPK	Nema potrebe
5. Amfiglej mineralni nekarbonatni	Stočarstvo	Nema potrebe	Nema	Nema potrebe	Gnojidba organskim gnojivima	Kombinirana odvodnja
6. Lesivirano tlo na lesu	Ratarstvo Voćarstvo Stočarstvo	Niski intenzitet	Potrebne niske doze vapna	Podriavanje	Gnojidba organskim gnojivima	Dopunske mjere rahljenja
7. Eutrično smeđe tlo na lesu	Ratarstvo Vinogradarstvo Voćarstvo	Niski intenzitet	Nema	Duboko oranje	Uobičajena gnojidba NPK	Nema potrebe
8. Rigolana tla intenzivnih voćnjaka	Voćarstvo Ratarstvo	Niski intenzitet	Nema	Podriavanje	Uobičajena gnojidba NPK	Nema potrebe

Izvor: Agroekološka osnova poljoprivrede VSŽ u GIS tehnologiji, 2001.

Iz tabličnog prikaza vidljivo je koji gospodarski program je moguće realizirati tj. na kojem tipu tla su najmanja ograničenja za pojedini gospodarski program. Da bi se procjena prema postavljenim načelima mogla izvršiti, navode se vrste i intenzitet ograničenja, te njihove granične vrijednosti.

Kako bi se vrste i intenziteti mogle uvrstiti u jedinstvene formule **klasa pogodnosti** za višenamjensko korištenje u poljoprivredi, navedeni razredi interpretacije su kodirani, pa ih stoga navodimo redom.

Stupanj pogodnosti za obradu:

P-1 = pogodna tla za obradu
P-2 = umjereno pogodna za obradu
P-3 = ograničeno pogodna za obradu
N-1 = privremeno nepogodna tla za obradu
N-2 = trajno nepogodna tla za obradu

Reljefni oblici (r):

r_1 = uže doline vodotoka
 r_2 = zatvorene depresije
 r_3 = nizine
 r_4 = brežuljci
 r_5 = gore

Režim vlažnosti:

mv = povremeni manjak vode u tlu
vv = povremeni višak vode
vv₁ = povremeni višak vode slabog intenziteta
vv₂ = povremeni višak vode umjerenog intenziteta
vv₃ = povremeni višak vode jakog intenziteta
sv = stagnirajuće oborinske vode
pv = poplavne vode
v = visoka razina podzemne vode

Dreniranost (dr):

dr₁ = vrlo slaba
dr₂ = slaba
dr₃ = nepotpuna
dr₄ = umjereno dobra
dr₅ = dobra
dr₆ = ponešto ekcesivna
dr₇ = ekcesivna

Opskrbljenost fiziološki aktivnim fosforom (fo):

fo₁ = vrlo slabo <10
fo₂ = slabo 10-20
fo₃ = umjereno >20

Sadržaj aktivnog vapna, %:

vp₁ = malo aktivnog vapna < 4
vp₂ = sa srednjom količinom 4-13
vp₃ = bogato vapnom > 13

Opskrbljenost fiziološki aktivnim kalijem (ko):

ko₁ = vrlo slabo <10
ko₂ = slabo 10-20
ko₃ = umjereno >20

Reakcija tla u MKCI (a):

a₁ = jako kisela < 4,5
a₂ = kisela 4,5-5,5
a₃ = slabo kisela 5,6-6,5
a₄ = praktički neutralna 6,6-7,2
a₅ = bazična > 7,2

Erozija vodom (e) - stupanj opasnosti:

e₁ = mala opasnost
e₂ = umjerena opasnost
e₃ = velika opasnost

Klima -mraz, magla (k):

k₁ = slabiji negativni utjecaj
k₂ = jači negativni utjecaj

- ❖ **Ratarstvo** - dobra tla za obradu predstavljaju tla bez ili sa vrlo malim ograničenjima u ratarskoj proizvodnji. Što se tiče općine Ivankovo, u takva tla spadaju eutrično smeđa tla, hidromeliorirano tla iz hipogleja i rigolana tla intenzivnih voćnjaka. Ograničenja ovih tala očituju se u razini hraniva, dakle biljno-hranidbenom potencijalu, prvenstveno u sadržaju fiziološki aktivnih elemenata (NPK).

Tablica 25. Pogodnost tla za obradu u ratarstvu

Tip tla Program	Hidromeliorirano tlo iz amfigleja	Ritske crnice nekarbonatne	Hipoglej mineralni nekarbonatni	Hidromeliorirano tlo iz hipogleja
RATARSTVO	P-2, vv ₂ , dr ₂	P-3, v, dr ₂₋₃	P-3, v, dr ₂₋₃	P-1, fo ₁ , ko ₁

Izvor: Agroekološka osnova poljoprivrede VSŽ u GIS tehnologiji, 2001.

Nastavak prethodne tablice

Tip tla Program	Amfiglej mineralni nekarbonatni	Lesivirano tlo na lesu	Eutrično smeđe tlo	Rigolana tla intenzivnih voćnjaka
RATARSTVO	N-1, pv, v, dr ₁₋₂	P-2, a ₃ , fo ₁ , ko ₁	P-1, fo ₁ , ko ₁	P-1, fo ₁ , ko ₁

Izvor: Agroekološka osnova poljoprivrede VSŽ u GIS tehnologiji, 2001.

- ❖ **Povrtlarstvo** - na temelju poznatih kriterija razvrstane su sve sustavne jedinice s gledišta pogodnosti tla za uzgoj povrtlarskih kultura. Glavni kriterij za procjenu pogodnosti tla za povrtlarsku proizvodnju bila su svojstva tla i blizina vode radi mogućnosti navodnjavanja povrtlarskih kultura u proizvodnji.

Tablica 26. Pogodnost tla za obradu u povrtlarstvu

Tip tla Program	Hidromeliorirano tlo iz amfigleja	Ritske crnice nekarbonatne	Hipoglej mineralni nekarbonatni	Hidromeliorirano tlo iz hipogleja
POVRTLARSTVO	P-2, vv ₂ , dr ₂	P-3, v, dr ₂₋₃	P-3, v, dr ₂₋₃	P-1, vv ₁ , dr ₃

Izvor: Agroekološka osnova poljoprivrede VSŽ u GIS tehnologiji, 2001.

Nastavak prethodne tablice

Tip tla Program	Amfiglej mineralni nekarbonatni	Lesivirano tlo na lesu	Eutrično smeđe tlo	Rigolana tla intenzivnih voćnjaka
POVRTLARSTVO	N-1, pv, v, dr ₁₋₂	P-3, dr ₃ , mv	P-1, fo ₁ , ko ₁	P-3, mv, fo ₁ , ko ₁

Izvor: Agroekološka osnova poljoprivrede VSŽ u GIS tehnologiji, 2001.

- ❖ **Voćarstvo** - najboljoj klasi pogodnosti tla za voćarstvo spadaju posmeđeni varijetet černoze, eutrično-smeđe tlo i rigolana tla nastala iz ovih varijeteta. To su također položaji blagih i umjerenih padina. Ostali dio tala zbog reljefnih pozicija i svojstava spada u klasu umjereni dobrih tala za voćarstvo. Ovdje je bitno napomenuti da rasprostranjenost i mogućnost uzgoja voćnih vrsta uvelike uvjetuje klima, zato će kontinentalno područje černoze i zapadni dio Vukovarske zaravni biti hendikepirano na istim tlima za veći broj kultura (kruška, jabuka, breskva) zbog pozeba, nedostatka vlage u tlu i zraku i prevelike količine fiziološki aktivnog vapna.

Tablica 27. Pogodnost tla za obradu u voćarstvu

Tip tla Program	Hidromeliorirano tlo iz amfigleja	Ritske crnice nekarbonatne	Hipoglej mineralni nekarbonatni	Hidromeliorirano tlo iz hipogleja
VOĆARSTVO	N-2, pv, v	N-2, vv ₁	N-2, vv ₂	N-2, vv ₁

Izvor: Agroekološka osnova poljoprivrede VSŽ u GIS tehnologiji, 2001.

Nastavak prethodne tablice

Tip tla Program	Amfiglej mineralni nekarbonatni	Lesivirano tlo na lesu	Eutrično smeđe tlo	Rigolana tla intenzivnih voćnjaka
VOĆARSTVO	N-2, pv, v	P-1, e ₁ , fo ₁ , ko ₁	P-1, e ₁ , fo ₁ , ko ₁	P-1, e ₁ , fo ₁ , ko ₁

Izvor: Agroekološka osnova poljoprivrede VSŽ u GIS tehnologiji, 2001.

- ❖ **Vinogradarstvo** - u procjeni pogodnosti tala za vinogradarstvo treba napomenuti da je uzgoj vinove loze vezan samo za više nadmorske visine i specifične reljefne položaje obronaka Fruške gore, a na ostalim ravničarskim položajima mogućnost uzgoja vinove loze, zbog klimatskih uvjeta, je ograničena. Dakle, po ovim kriterijima izdvajanja zemljišta

prema pogodnostima za uzgoj vinove loze, černozem jedanput može biti pogodan za vinograde, a drugi put je nepogodan. Tla dobre pogodnosti su ona koja se djelom izdižu iznad 140-150 m nadmorske visine.

Tablica 28. Pogodnost tla za obradu u vinogradarstvu

Tip tla Program	Hidromeliorirano tlo iz amfigleja	Ritske crnice nekarbonatne	Hipoglej mineralni nekarbonatni	Hidromeliorirano tlo iz hipogleja
VINOGRADARSTVO	N-2, r ₃ , k ₂ , v	N-2, r ₃ , k ₂ , v	N-2, r ₃ , k ₂ , v	N-2, r ₃ , k ₂ , v

Izvor: Agroekološka osnova poljoprivrede VSŽ u GIS tehnologiji, 2001.

Nastavak prethodne tablice

Tip tla Program	Amfiglej mineralni nekarbonatni	Lesivirano tlo na lesu	Eutrično smeđe tlo	Rigolana tla intenzivnih voćnjaka
VINOGRADARSTVO	N-2, r ₃ , k ₂ , v	P-2, k ₁ , fo ₁ , ko ₁ dr ₂	P-1, fo ₁ , ko ₁	P-3, k ₁₋₂ , fo ₁ , ko ₁

Izvor: Agroekološka osnova poljoprivrede VSŽ u GIS tehnologiji, 2001.

Bitno je istaći da je pitanje boniteta zemljišta, vrlo važno pitanje, jer je Zakonom o prostornom uređenju (N.N. 30/1994) određeno da se zemljište boljih klasa boniteta ne bi smjelo koristiti za nepoljoprivredne svrhe. Pravilnik o sadržaju, mjerilima kartografskih prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu elaborata prostornih planova (N.N. 106/1998) koji tlo razvrstava u:

- osobito vrijedno obradivo tlo (P 1)
- vrijedno obradivo tlo (P 2)
- ostalo obradivo tlo (P 3)

Pravilnikom nalaže da se bolje kategorije tala sačuvaju za primarnu poljoprivrednu proizvodnju ili prema Pravilniku o bonitiranju, to bi se odnosilo na klase tala.

Tla boljih boniteta iznimno od ove konstatacije, poljoprivredno zemljište od I do V bonitetne klase može se koristiti u nepoljoprivredne svrhe samo kada nema zemljišta nižih bonitetnih klasa ili kada je to u skladu s Prostornim planom Republike Hrvatske, odnosno županije ili općine i kada je utvrđen interes za izgradnju objekata koji se, prema posebnim propisima grade izvan građevinskog područja, odnosno kada se grade gospodarski objekti koji neposredno služe primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji.

7.2.4. POLJOPRIVREDNO GOSPODARSKI PROGRAMI/MODELI

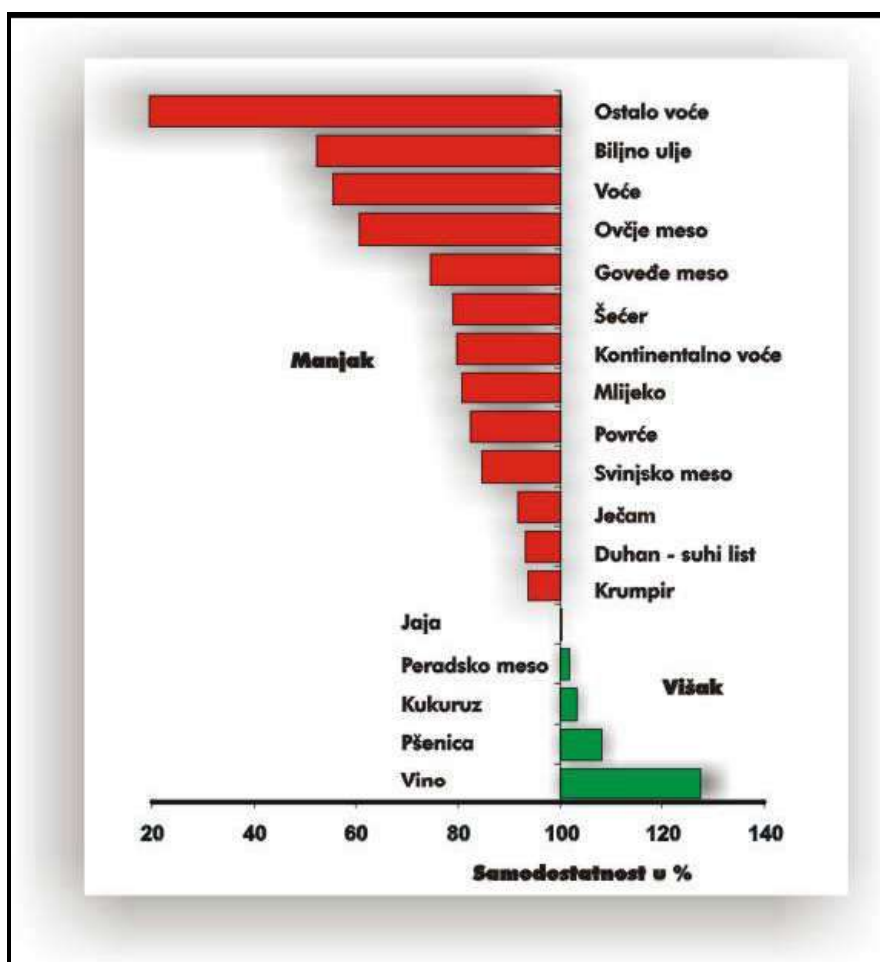
Nova poljoprivreda uvelike je određena činjenicom da svaka zemlja nastoji proizvoditi ono za što ima poredbene sposobnosti, te dolazi do specijalizacije proizvodnji.

Jedan od temeljnih ciljeva agrarne politike u većini razvijenih poljoprivreda bio je visoki stupanj samodostatnosti. Načelno, prvenstveno zbog posvemašnje globalizacije i visokih troškova održavanja samodostatnosti, ona se sve više napušta. Međutim, u praksi se još uvijek putem različitih mjera pokušava zadržati visoka samodostatnost u poljoprivredno proizvodnji.

Za hrvatsku poljoprivredu je karakteristična neodgovarajuća struktura poljoprivredne proizvodnje, odnosno neuravnoteženost potrošnje i proizvodnje. To izaziva manji ili veći manjak ili višak proizvoda što u ovom slučaju stvara nedostatnu ponudu i nalaže uvoz, a u drugom slučaju povećava ponudu iznad potrošnje istodobno smanjujuću cijene i dohodak proizvođača.

U oba slučaja se poljoprivredni resursi neracionalno iskorištavaju. Samodostatnost hrvatske poljoprivrede za većinu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda je danas izrazito niska.

Slika 33. Procjena samodostatnosti hrvatske poljoprivrede 1996-1999.

Izvor: Hrvatska u 21. stoljeću - poljoprivreda i ribarstvo, 2002.

Hrvatska je nedostatna u proizvodnji svih vrsta mesa, osim mesa peradi, zatim mlijeka, povrća i kontinentalnog voća, te šećerne repe odnosno šećera. Posljednjih godina je smanjen nedostatak biljnih ulja, odnosno znatno je povećana proizvodnja uljarica. Hrvatska je u suvišku s mesom peradi, kukuruzom, pšenicom, duhanom i vinom.

Procjena samodostatnosti je globalni pokazatelj koji govori u kojoj se mjeri domaća proizvodnja koristi potencijalom nacionalnog tržišta. Pokazatelj samodostatnosti može poslužiti i kao podloga za kreiranje mjera agrarne politike kojima se želi povećati konkurentnost domaćih proizvođača.

Međutim, u uvjetima sve veće liberalizacije domaćeg tržišta, ona nema operativnu važnost, kao što je to bilo u uvjetima planskog gospodarstva i zatvorenog tržišta bivše države. Stoga se podaci o razini samodostatnosti moraju tako i razmatrati. U uvjetima globalizacije bitno je ocijeniti koje su to konkurentne proizvodnje i proizvodi hrvatske poljoprivrede koje treba razvijati. (Izvor: Hrvatska u 21. stoljeću - poljoprivreda i ribarstvo, 2002.)

Za svaku skupinu djelatnosti razrađeni su primjereni modeli koji daju osnovne podatke o uvjetima, tehnologiji i stupnju intenzivnosti proizvodnje, visini ulaganja, troškovima i prihodima, angažiranosti rada i sredstava, te mogućoj dobiti koja će se ostvariti slijedom novih tehnologija i navedenih tržišnih uvjeta.

7.2.4. RATARSKA PROIZVODNJA

Ratarstvo, kao jedan od najvažnijih segmenata poljoprivrede, proučava uzgoj ratarskih kultura radi dobivanja visokih i stabilnih prinosa dobre kvalitete. Ratarskoj proizvodnji pored osiguranog otkupa, treba osigurati i pristupačne cijene, te se vrlo brzo od zemlje uvoznice može izravno prijeći na izvoz skoro svih kultura.

Koristeći se rezultatima pedološke analize, vezano uz kvalitetu tla, u stanju smo konstatirati da je područje općine Ivankovo pogodno za uzgoj ratarskih kultura. Ratarstvom se trebaju baviti proizvođači koji posjeduju veće poljoprivredne površine, te oni koji se bave uzgojem stoke. Razlog ovakvoj tvrdnji leži u trenutnoj situaciji u ratarskoj proizvodnji, koja je nekonkurentna (preskupa), na usitnjenim poljoprivrednim česticama, te predstavlja nisko-dohodovnu poljoprivrednu proizvodnju.

1.1. Modeli ratarske proizvodnje:

- 1.1.1. Proizvodnja pšenice

U skupini ratarskih kultura jedna od osnovnih kultura je pšenica i zato je u njenom uzgoju potrebno posvetiti punu pažnju i primijeniti sve agrotehničke mjere. Neizostavne mjere u njezinom uzgoju, za ostvarenje visokih i stabilnih prinosa, su svakako ishrana i gnojidba. Kod pšenice moramo obratiti pozornost na izbor odgovarajuće sorte za određeno područje. Kod nas se uglavnom uzgajaju sorte pšenice koje daju i veće prinose.

Tablica 29. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji pšenice

Ozima pšenica				
Regija: RH	Površina: 1 ha		Ulazno kalo 1,00%	
Vlažnost 13,0 %	Period 1 god		Troškovi kontrole kvalitete 0,00 kn/t	
Hektolitar 20 god.	Primjese 2, 00 %		Troškovi silosa 0,00 kn/t	
Slama ostaje na polju	Cijena 1,00 kn/kg		Troškovi organizacije 48,80 kn/t	
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha	5.000,00	5.500,00	6.000,00	
Poticaj, kn/ha	2.250,00	2.250,00	2.250,00	298,81
Prosječna cijena, kn/kg	0,80	0,80	0,80	0,11
UKUPNI PRIHOD, kn/ha	6.250,00	6.650,00	7.050,00	883,14
Sjeme, kg 320; kn 2,30	736,00	736,00	736,00	97,74
Mineralna gnojiva, kn/ha	1.398,75	1.583,30	1.767,85	210,27
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha	747,22	747,22	747,22	99,23
Ostali troškovi*, kn/ha	120,00	120,00	120,00	15,94
Ukupni var. Troškovi	3.001,97	3.186,52	3.371,07	423,18
PVT, kn/ha	3.248,03	3.463,48	3.678,93	459,96
Unajmljena mehanizacija, kn/ha	600,00	600,00	600,00	79,68
PVT 2, kn/ha	2.648,03	2.863,48	3.078,93	380,28
Troškovi vlastite mehanizacije kn/ha	1.247,54	1.247,54	1.247,54	165,68
Dohodak, kn/ha	1.400,49	1.615,94	1.831,39	214,60
Trošak proizvodnje, kn/kg	0,97	0,92	0,87	0,12
Dohodak uz različite cijene:	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg 0,85	1.050,49	1.290,94	1.531,39	171,44
Cijena srednja, kn/kg 0,94	1.508,93	1.795,22	2.081,52	238,41
Cijena viša, kn/kg 1,00	1.800,49	2.115,94	2.431,39	281,00

* Osiguranje

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Duett (1 l/ha), Fastac 10% EC (0,12 l/ha), Dicuran Forte 80 WP (1,5 kg/ha). **Agrotehnika:** Unajmljena mehanizacija: najam kombajna 600,00 kn/ha. Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 1.247,54 kn/ha i uključuju sljedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2); oranje, tanjuranje (2); sjetvospremanje; sjetva; prihrana (2); primjena pesticida; transport.

➤ 1.1.2. Proizvodnja ječma

Ječam kao kultura može uspjevati u vrlo velikom arealu rasprostranjenosti. Upotreba je višestruka. Prvenstveno ga koristimo u ishrani stoke zbog njegove vrlo visoke hranidbene vrijednosti. Pokretanjem pogona za proizvodnju slada u Novoj Gradišci, otvara se mogućnost za proizvodnjom pivarskog ječma, pri čemu treba paziti da sadržaj proteina bude u granicama 9-11.

Tablica 30. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji ječma

Ječam				
Regija: RH	Površina: 1 ha			
Vlažnost 13,0%	Period 1 god			
Primjese 2,00%	Cijena 0,80 kn/kg			
Slama ostaje na polju				
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha	5.000,00	5.500,00	6.000,00	
Poticaj, kn/ha	1.250,00	1.250,00	1.250,00	166,00
Prosječna cijena, kn/kg	0,80	0,80	0,80	0,11
UKUPNI PRIHOD, kn/ha	6.250,20	6.710,22	7.170,24	891,13
Sjeme, kg 200; kn 2,50	500,00	500,00	500,00	66,40
Mineralna gnojiva, kn/ha	1.346,00	1.501,25	1.656,00	199,37
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha	747,22	747,22	747,22	99,23
Ukupni var. troškovi	2.593,72	2.748,47	2.903,22	365
PVT, kn/ha	2.656,28	2.901,53	3.146,78	385,33
Unajmljena mehanizacija, kn/ha	600,00	600,00	600,00	79,68
PVT 2, kn/ha	2.056,28	2.301,53	2.546,78	305,65
Troškovi vlastite mehanizacije kn/ha	1.205,52	1.205,52	1.205,52	160,10
Dohodak, kn/ha	850,76	1.096,01	1.341,26	145,55
Trošak proizvodnje, kn/kg	0,88	0,83	0,78	0,11
Dohodak uz različite cijene:	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg 0,70	350,76	546,01	741,26	
Cijena srednja, kn/kg 0,80	850,76	1.096,01	1.341,26	145,55
Cijena viša, kn/kg 0,90	1.350,76	1.646,01	1.941,26	218,59

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Duett (1 l/ha), Fastac 10% SC (0,12 l/ha), Dicuran Forte 80 WP (1,5 kg/ha). **Agrotehnika:** Unajmljena mehanizacija: najam kombajna 600,00 kn/ha. Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 1.205,52 kn/ha i uključuju sljedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2); oranje, tanjuranje (2); sjetvospremanje; sjetva; prihrana (2); primjena pesticida; transport.

➤ 1.1.3. Proizvodnja raži

Ova kultura je pogodna za uzgoj na područjima siromašnim hranjivima. Koristi se u izradi kruha koji je nešto zbijeniji od pšeničnog ali se zato može duže čuvati, te je posebno pogodan za dijabetičare jer sadrži manje škroba. Može se iskoristiti u ishrani životinja, a ako ju sijemo sa drugim kulturama npr. grahoricom onda dobijemo jako dobru smjesu za ishranu stoke u zelenom stanju ili kao sijeno. Slamu raži možemo iskoristiti za pletarske proizvode, za proizvodnju škroba, špirita itd.

Tablica 31. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji raži

Raž				
Regija: RH		Površina: 1 ha		
Vlažnost 13,00%		Period 1 god		
Primjese 2,00%		Cijena 1,00 kn/kg		
Slama ostaje na polju				
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha	4.000,00	4.500,00	5.000,00	
Poticaj, kn/ha	1.250,00	1.250,00	1.250,00ž	166,00
Prosječna cijena, kn/kg	1,00	1,00	1,00	0,13
UKUPNI PRIHOD, kn/ha	5.650,00	6.150,00	6.650,00	816,73
Sjeme, kg 200; kn 2,50	500,00	500,00	500,00	66,40
Mineralna gnojiva, kn/ha	1.226,50	1.381,25	1.536,00	183,43
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha	844,12	844,12	844,12	112,10
Ukupni var. Troškovi	2.570,62	2.725,37	2.880,12	361,93
PVT, kn/ha	3.079,39	3.424,64	3.769,89	454,80
Unajmljena mehanizacija, kn/ha	600,00	600,00	600,00	79,68
PVT 2, kn/ha	2.479,39	2.824,64	3.169,89	375,12
Troškovi vlastite mehanizacije kn/ha	1.254,50	1.254,50	1.254,50	166,60
Dohodak, kn/ha	1.224,88	1.570,13	1.915,38	208,52
Trošak proizvodnje, kn/kg	1,11	1,02	0,95	0,14
Dohodak uz različite cijene:	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg 0,90	824,88	1.120,13	1.415,38	148,76
Cijena srednja, kn/kg 1,00	1.224,88	1.570,13	1.915,38	208,52
Cijena viša, kn/kg 1,10	1.624,88	2.020,13	2.415,38	268,28

Izvor: Katalog kalkucija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Dicuran Forte 80 WP (1,5 l/ha); Duett (1 l/ha); Modus 250 EC (0,4 l/ha). **Agrotehnika:** Unajmljena mehanizacija: najam kombajna 600,00 kn/ha. Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 1.254,50 kn/ha i uključuju sljedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2); oranje, tanjuranje (2); sjetvospremanje; sjetva; prihrana (2); primjena pesticida (3); transport.

➤ 1.1.4. Proizvodnja zobi

Danas su se površine pod zobi drastično smanjile sukladno smanjenju broja konja. Ali to bi se moglo promijeniti u skorijoj budućnosti. Potvrdu za ovu konstataciju nalazimo u tome što je HIPP - Grupa za proizvodnju dječje hrane, iskazala interes za otkupom značajnije količine ove žitarice. Naši klimatski uvjeti su vrlo povoljni za uzgoj zobi. Zob se koristi u ishrani ljudi, životinja, te industriji.

Tablica 32. Kalkulacija pokriva troškova u proizvodnji zobi

Zob				
Regija: RH		Površina: 1 ha		
Vlažnost 13,00%		Period 1 god		
Primjese 2,00%		Cijena 0,90 kn/kg		
Slama ostaje na polju				
Kalkulacija pokriva var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha	4.000,00	4.500,00	5.000,00	
Poticaj, kn/ha	1.250,00	1.250,00	1.250,00	166,00
Prosječna cijena, kn/kg	0,90	0,90	0,90	0,12
UKUPNI PRIHOD, kn/ha	4.850,00	5.300,00	5.750,00	703,85
Sjeme, kg 160; kn 3,00	480,00	480,00	480,00	63,75
Mineralna gnojiva, kn/ha	1.377,00	1.524,25	1.671,50	202,42
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha	484,19	484,19	484,19	64,30
Ukupni var. Troškovi	2.341,19	2.488,44	2.635,69	330,47
PVT, kn/ha	2.508,81	2.811,56	3.114,31	373,38
Unajmljena mehanizacija, kn/ha	600,00	600,00	600,00	79,68
PVT 2, kn/ha	1.908,81	2.211,56	2.514,31	293,70
Troškovi vlastite mehanizacije kn/ha	1.029,23	1.029,23	1.029,23	136,68
Dohodak, kn/ha	879,58	1.182,33	1.485,08	157,02
Trošak proizvodnje, kn/kg	0,99	0,92	0,85	0,12
Dohodak uz različite cijene:	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg 0,80	479,58	732,33	985,08	97,25
Cijena srednja, kn/kg 0,90	879,58	1.182,33	1.485,08	157,02
Cijena viša, kn/kg 1,00	1.279,58	1.632,33	1.985,08	216,78

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Duett (1 l/ha); Fastac 10% EC (0,12 l/ha); Deherban M (1,75 l/ha).

Agrotehnika: Unajmljena mehanizacija: najam kombajna 600,00 kn/ha. Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 1.029,23 kn/ha i uključuju sljedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2); oranje, tanjuranje (2); sjetvospremanje; sjetva; prihrana; primjena pesticida (3); transport.

➤ 1.1.5. Proizvodnja kukuruza

Koristi se za različite namjene ali kao što smo naglasili u uvodu ekonomski ga je najbolje iskoristiti u funkciji stočarstva ili prerađevina (palenta, kruh). Koristimo ga u industriji alkohola, te za dobivanje ulja visoke kvalitete. Hibride kukuruza dijelimo po FAO skupinama od 100 do 1000. FAO skupina 100 ima najkraću vegetaciju koja traje 2,5 -3 mjeseca dok svaka sljedeća grupa ima dužu vegetaciju za 5 do 10 dana. Za naše područje najbolje je rabiti hibride FAO grupa 300-600. Treba napomenuti da kasniji hibridi u pravilu daju veći urod od ranijih.

Tablica 33. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji kukuruza

Kukuruz				
Regija: RH		Površina: 1 ha		
Vlažnost 28,00%		Period 1 god		
Dosušivanje 14,00%		Primjese 4, 00 %		
Slama ostaje na polju		Cijena 0,80 kn/kg		
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha	8.000,00	9.000,00	10.000,00	
Poticaj, kn/ha	1.250,00	1.250,00	1.250,00	166,00
Prosječna cijena, kn/kg	0,80	0,80	0,80	0,11
UKUPNI PRIHOD, kn/ha	7.650,00	8.450,00	9.250,00	1.122,18
Sjeme, pak 3; kn 199,00	570,00	570,00	570,00	75,70
Mineralna gnojiva, kn/ha	1.572,35	1.873,80	2.175,25	248,84
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha	499,63	499,63	499,63	66,35
Ostali troškovi, 158,00 kn/t	1.509,78	1.698,50	1.698,50	225,56
Ukupni var. Troškovi	4.151,75	4.641,93	5.132,10	616,46
PVT, kn/ha	3.498,24	3.808,07	4.117,90	505,72
Unajmljena mehanizacija, kn/ha	650,00	650,00	650,00	86,32
PVT 2, kn/ha	2.848,24	3.158,07	3.467,90	419,40
Troškovi vlastite mehanizacije kn/ha	1.384,07	1.384,07	1.384,07	183,81
Dohodak, kn/ha	1.464,17	1.774,00	2.083,83	235,59
Trošak proizvodnje, kn/kg	0,77	0,74	0,72	0,10
Dohodak uz različite cijene:	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg 0,70	664,17	874,00	1.083,83	116,07
Cijena srednja, kn/kg 0,80	1.464,17	1.774,00	2.083,83	235,59
Cijena viša, kn/kg 0,90	2.264,17	2.674,00	3.083,83	355,11

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Radazin T-50 (2,5 l/ha); Frontier 900 EC (1,6 l/ha), Motivel 1 l/ha + Cambio 2 l/ha u paketu. **Agrotehnika:** Unajmljena mehanizacija: najam kombajna 650,00 kn/ha, usluga sušenja 158 kn/t. Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 1.384,07 kn/ha i uključuju sljedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2); oranje, tanjuranje (2); sjetvospremanje; sjetva; prskanje; kultivacija s prihranom; transport.

➤ 1.1.6. Proizvodnja šećerne repe

Glavni razlog proizvodnje š. repe je proizvodnja šećera. Uz čisti kristalni šećer od š. repe dobivamo i mnoštvo nusproizvoda: repini rezanci, melasa, saturacioni mulj, te zelena masa koja ostaje od lišća i podrezanih glava, a po hranidbenoj vrijednosti slična je zobi. S obzirom na činjenicu da š. repa po površini daje najveću energetska vrijednost biomase, ona je jedan od mogućih energetskih izvora u budućnosti.

Tablica 34. Kalkulacija pokriva troškova u proizvodnji šećerne repe

Šećerna repa				
Regija: RH		Površina: 1 ha		
Digestija 15,00%		Period 1 god		
Nečistoća 17,00%		Standard 15,50%		
Lišće i glava ostaju na polju		Cijena 0,27 kn/kg		
Kalkulacija pokriva var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha	40.000,00	50.000,00	60.000,00	
Poticaj, kn/ha	3.000,00	3.000,00	3.000,00	398,41
Prosječna cijena, kn/kg	0,26	0,26	0,26	0,03
UKUPNI PRIHOD, kn/ha	13.451,61	16.064,52	18.677,42	2.133,40
Sjeme, s.j. 1,3; kn 775,92	1.008,70	1.008,70	1.008,70	133,96
Mineralna gnojiva, kn/ha	1.957,25	2.723,19	2.951,70	361,64
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha	3.183,86	3.183,86	3.183,86	422,82
Ukupni var. troškovi	6.149,81	6.915,75	7.144,26	918,43
PVT, kn/ha	7.301,80	9.148,77	11.533,16	1.214,98
Unajmljena mehanizacija, kn/ha	2.390,95	2.637,94	2.884,93	359,32
PVT 2, kn/ha	4.910,85	6.510,83	8.648,23	864,65
Troškovi vlastite mehanizacije kn/ha	1.983,35	1.983,35	1.983,35	263,39
Dohodak, kn/ha	2.927,50	4.527,48	6.664,88	601,26
Trošak proizvodnje, kn/kg	0,26	0,23	0,20	0,03
Dohodak uz različite cijene:	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg 0,25	2.475,88	3.962,96	5.987,46	526,29
Cijena srednja, kn/kg 0,26	2.927,50	4.527,48	6.664,88	601,26
Cijena viša, kn/kg 0,27	3.275,88	4.962,96	7.187,46	659,09

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Geocid G-5 (20 kg/ha); Pyramin Turbo (5 l/ha); Dual Gold 960 EC (1 l/ha); Lontrel 300 (0,3 l/ha); Betanal Progress OF (1 l/ha) Impact C (0,5 l/ha); Brestanid (0,4 l/ha); Duett (0,75 l/ha). **Agrotehnika:** Unajmljena mehanizacija: usluga vađenja 1.403,00, usluga prijevoza 20,50 kn/t. Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 1.983,35 kn/ha i uključuju sljedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva; oranje (2); sjetvospremanje (2); sjetva; prihrana; kultiviranje; primjena pesticida (5).

➤ 1.1.7. Proizvodnja uljane repice

Osnovni razlog povećanja upotrebe i proizvodnje uljane repice u Europi je njezino korištenje kao biodizelsko gorivo. Naime, Europska komisija za gospodarstvo još je 2000. godine donijela propis o obaveznom dodavanju 5% biodizelskog goriva u dizelsko gorivo iz fosilnih izvora. Ovisno o intenzitetu agrotehnike, u sadašnjim uvjetima rentabilna proizvodnja uljane repice postiže se s urodom od 2,5 do 2,7 t/ha.

Tablica 35. Kalkulacija pokriva troškova u proizvodnji uljane repice

Uljana repica				
Regija: RH		Površina: 1 ha		
Vlažnost 10,00%		Period 1 god		
Dosušivanje na 8,00%		Primjese 2,00%		
		Cijena 1,65 kn/kg		
Kalkulacija pokriva var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha	2.500,00	3.000,00	3.500,00	
Poticaj, kn/ha	2.250,00	2.250,00	2.250,00	298,80
Prosječna cijena, kn/kg	1,65	1,65	1,65	0,22
UKUPNI PRIHOD, kn/ha	6.375,00	7.200,00	8.025,00	956,18
Sjeme, kg 6,0 ; kn 42,00	252,00	252,00	252,00	33,47
Mineralna gnojiva, kn/ha	1.229,50	1.480,55	1.731,60	196,62
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha	1.375,96	1.375,96	1.375,96	182,73
Ostali troškovi 176ž,00 kn/t	449,78	539,73	629,69	71,68
Ukupni var. troškovi	3.307,24	3.648,25	3.989,25	484,49
PVT, kn/ha	3.067,76	3.551,75	4.035,75	471,68
Unajmljena mehanizacija, kn/ha	600,00	600,00	600,00	79,68
PVT 2, kn/ha	2.467,76	2.951,75	3.435,75	392,00
Troškovi vlastite mehanizacije kn/ha	1.571,70	1.571,70	1.571,70	208,72
Dohodak, kn/ha	896,06	1.380,05	1.864,05	183,27
Trošak proizvodnje, kn/kg	2,19	1,94	1,76	0,26
Dohodak uz različite cijene:	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg 1,35	146,06	480,05	814,05	63,75
Cijena srednja, kn/kg 1,65	896,06	1.380,05	1.864,05	183,27
Cijena viša, kn/kg 1,75	1.146,06	1.680,05	2.214,05	223,11

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Treflan EC (1,5 l/ha); Devrinol SC (2,5 l/ha); Karate 2,5 EC (0,3 l/ha); Ronilan DF (1 kg/ha). **Agrotehnika:** Unajmljena mehanizacija: najam kombajna 600,00 kn/ha, usluga sušenja 176,00 kn/t. Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 1.571,70 kn/ha i uključuju sljedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2); oranje, tanjuranje (2); sjetvospremanje; sjetva; prskanje; prihranom (2); transport.

➤ 1.1.8. Proizvodnja soje

Soja je kultura koja se koristi za ljudsku i životinjsku prehranu zbog visokog sadržaja bjelančevina (60%), te ulja (20%). Kultura je koja ima pozitivnu bilancu dušika (simbiotsko vezivanje dušika-kvržične bakterije). Ne podnosi podvodna tla, poželjna je u plodoredu gdje ima dosta žitarica. Odličan je predusjev jer poboljšava strukturu tla, te povećava sadržaj dušika.

Tablica 36. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji soje

Soja				
Regija: RH		Površina: 1 ha		
Vlažnost 13,00%		Period 1 god		
Primjese 2,00%		Cijena 1,60 kn/kg		
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha	2.500,00	3.000,00	3.500,00	
Poticaj, kn/ha	1.650,00	1.650,00	1.650,00	219,12
Prosječna cijena, kn/kg	1,60	1,60	1,60	0,21
UKUPNI PRIHOD, kn/ha	5.650,00	6.450,00	7.250,00	856,57
Sjeme, kg 130 ; kn 4,30	559,00	559,00	559,00	74,24
Mineralna gnojiva, kn/ha	1.327,00	1.571,00	1.815,00	208,63
Nitragin, kom 1,3; kn 60,0	78,00	78,00	78,00	10,36
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha	833,71	833,71	833,71	110,72
Ukupni var. troškovi, kn/ha	2.797,71	3.041,71	3.285,71	403,95
PVT 1, kn/ha	2.852,29	3.408,29	3.964,29	452,63
Unajmljena mehanizacija, kn/ha	600,00	600,00	600,00	79,68
PVT 2, kn/ha	2.252,29	2.808,29	3.364,29	372,95
Troškovi vlastite mehanizacije kn/ha	1.316,52	1.316,52	1.316,52	174,84
Dohodak, kn/ha	935,78	1.491,78	2.047,78	198,11
Trošak proizvodnje, kn/kg	1,89	1,65	1,49	0,22
Dohodak uz različite cijene:	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg 1,53	760,78	1.281,78	1.802,78	170,22
Cijena srednja, kn/kg 1,60	935,78	1.491,78	2.047,78	198,11
Cijena viša, kn/kg 1,65	1.060,78	1.641,78	2.222,78	218,03

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Frontier 900 EC (1,5 l/ha); Dynam 75 WG (100 g/ha); okvašivač Chromovit (0,3 l/ha). **Agrotehnika:** Unajmljena mehanizacija: najam kombajna 650,00 kn/ha. Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 1.316,52 kn/ha i uključuju sljedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2); oranje, tanjuranje (2); sjetvospremanje; sjetva; prihrana (2); prskanje (2); kultivacija; transport.

➤ 1.1.9. Suncokret

Suncokret se u svijetu rangira kao jedna od četiri najvažnije jednogodišnje kulture za proizvodnju kvalitetnog jestivog ulja. Poznat je kao kultura sunčanih, toplih i periodično suhих staništa. Cijedenjem sjemena dobivaju se ulje i uljene pogače koje se koriste za stočnu hranu, kao vrlo dobra energetska hrana. Sadašnja proizvodnja suncokreta u zemlji nije dostatna za domaće potrebe, te se ulje značajno uvozi.

Tablica 37. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji suncokreta

Suncokret				
Regija: RH		Površina: 1 ha		
Vlažnost 11,00%		Period 1 god		
Primjese 9,00%		Primjese: 2,00%		
Slama ostaje na polju		Cijena 1,50 kn/kg		
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha	2.500,00	3.000,00	3.500,00	
Poticaj, kn/ha	2.250,00	2.250,00	2.250,00	298,80
Prosječna cijena, kn/kg	1,55	1,55	1,55	0,21
UKUPNI PRIHOD, kn/ha	6.125,00	6.900,00	7.675,00	916,33
Sjeme, kg 5,0 ; kn 75,00	375,00	375,00	375,00	49,80
Mineralna gnojiva, kn/ha	1.418,75	1.692,50	1.966,25	224,77
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha	1.429,77	1.429,77	1.429,77	189,88
Ostali troškovi 125,00 kn/t	319,52	383,43	447,33	50,92
Ukupni var. Troškovi	3.543,05	3.880,70	4.218,36	515,37
PVT, kn/ha	2.581,95	3.019,30	3.456,46	400,97
Unajmljena mehanizacija, kn/ha	600,00	600,00	600,00	79,68
PVT 2, kn/ha	1.981,95	2.419,30	2.856,64	321,29
Troškovi vlastite mehanizacije kn/ha	1.299,15	1.299,15	1.299,15	172,53
Dohodak, kn/ha	682,81	1.120,15	1.557,50	148,76
Trošak proizvodnje, kn/kg	2,18	1,93	1,75	0,26
Dohodak uz različite cijene:	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg 1,45	432,81	820,15	1.207,50	108,92
Cijena srednja, kn/kg 1,55	682,81	1.120,15	1.557,50	148,76
Cijena viša, kn/kg 1,65	932,81	1.420,15	1.907,50	188,60

Izvor: Katalog kalkucija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Racer 25 EC (2 l/ha); Frontier 900 EC (1,3 l/ha); Konker (1,5 l/ha)

Agrotehnika: Unajmljena mehanizacija: najam kombajna 600,00 kn/ha; usluga sušenja 125,00 kn/t. Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 1.299,15 kn/ha i uključuju sljedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva; oranje; tanjuranje(2x); raspodjeljivanje mineralnog gnojiva; sjetvospremanje; sjetva; prskanje herbicidom; kultivacija sa prihranom; prskanje fungicidom; prijevoz

➤ 1.1.10. Travno-djetelinske smjese

Smjese djetelina i trava su važan izbor kvalitetne voluminozne stočne hrane. U razvijenim zemljama Europske Unije, u uvjetima intenzivnog stočarstva, djetelinsko travne smjese zauzimaju više od 20 % oraničnih površina. U Hrvatskoj se među obradivim površinama vodi značajan broj hektara pod livadama i pašnjacima. To bi bio značajan podatak, no međutim, to su pokazatelji uzeti iz katastra i većina ovih čestica su nepristupačne od korisnog i nekorisnog raslinja.

Sve se smjese koriste na više načina, i to za napasivanje (gdje odgovaraju uvjeti) ili kosidbu za zelenu krmu. Viškovi proizvedene krme koriste se sušenjem za sijeno ili siliranjem za spremanje silaže s različitim postotkom suhe tvari, ovisno o opremljenosti gospodarstva.

U povoljnim uvjetima uzgajanja smjese daju veće urode mase i suhe tvari u odnosu na čiste kulture djetelina. Smjese u pravilu daju sigurnije prinose jer su trave manje osjetljive na utjecaje vanjskih faktora (vremenskih prilika, utjecaja tla, bolesti i štetnika). Gusti sklop sprječava razvoj korova, a u humidnijim uvjetima smjese se lakše kose jer ne poliježu kao djeteline. Pored toga smjese se i brže i lakše suše, jer uzdignuti busovi trava omogućavaju bolje strujanje zraka kroz pokošenu masu.

Smjese se lakše siliraju uslijed visokog postotka šećera koje sadrže trave. Visok sadržaj šećera doprinosi bržem ukiseljavanju mase koja se silira, a razlog tome je što je za rad bakterija mliječno kiselinskog vrenja da stvore mliječnu kiselinu, potreban šećer. Značaj mliječne kiseline ogleda se u tome što je ona izvrstan konzervans i sprječava daljnju razgradnju silirane mase.

Travne i travno djetelinske smjese mogu se ranije koristiti u odnosu na čiste kulture djetelina napasivanjem ili kosidbom. Na taj se način postiže optimalni slijed korištenja proizvedene krme tijekom vegetacije, jer se smjese tijekom vegetacije mogu više puta koristiti u odnosu na čiste kulture djetelina, osobito ako su u njih uvršteni rani i kasni kultivari trava, čime se postiže ravnomjerniji raspored poslova na gospodarstvu. (Izvor: Gospodarski list, članci 2004.)

Tablica 38. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji travno-djetelinskih smjesa - plastična bale

Kultivirani travnjaci za sijeno i sjenažu - TDS, mineralna gnojdba									
Regija: RH					Površina: 1 ha				
Sastav TDS: 30 % djeteline					Period: 1 godina				
Sadržaj suhe tvari: sijeno: 85 %, sjenaža: 40 %					Iskorištavanje travnjaka: 4 godine				
Spremanje sjenaže u plastične bale (650 kg/bala)									
	Niži			Srednji			Viši		
	Sijeno	Sjenaža		Sijeno	Sjenaža		Sijeno	Sjenaža	
Broj otkosa	1	2		1	3		1	4	
Prinos, kg/ha	2.353	10.000		2.353	15.000		2.353	20.000	
Suha tvar, kg/ha	2.000	4.000		2.000	6.000		2.000	8.000	
UKUPNO suha tvar, kg/ha	6.000			8.000			10.000		
Prinos	Niži			Srednji			Viši		
Varijabilni troškovi	Opći troškovi	Spec. troškovi		Opći troškovi	Spec. troškovi		Opći troškovi	Spec. trošk	
		Sijeno	Sjenaža		Sijeno	Sjenaža		Sijeno	Sjenaža
Sjeme (40 kg/ha) - 26 kn	260,00			260,00			260,00		
Mineralna gnojiva, kn/ha	798,00	185,33	370,67	1.064,00	208,50	625,50	1.330,00	222,40	889,60
UKUPNI TROŠKOVI 1, kn/ha	1.058,00	185,33	370,67	1.324,00	208,50	625,50	1.590,00	222,40	889,60
UKUPNI TROŠKOVI 1, kn/ha s.t.		0,27	0,27		0,27	0,27		0,27	0,27
Unajmljena mehanizacija			1.538,46			2.307,69			3.076,92
UKUPNI TROŠKOVI 2, kn/ha	1.058,00	185,33	1.909,13	1.324,00	208,50	2.933,19	1.590,00	222,40	3.966,52
UKUPNI TROŠKOVI 2, kn/ha s.t.		0,27	0,65		0,27	0,65		0,27	0,65
Troškovi vlastite mehanizacije	223,48	585,02	1.119,97	223,48	585,02	1.679,95	223,48	585,02	2.239,93
UKUPNI TROŠKOVI 3, kn/ha	1.281,48	770,35	3.029,09	1.547,48	793,52	4.613,14	1.813,48	807,42	6.206,45
UKUPNI TROŠKOVI 3, kn/ha s.t.		0,60	0,97		0,59	0,96		0,59	0,96
UKUPNI TROŠKOVI 1, kn/ha		0,23	0,11		0,23	0,11		0,23	0,10
UKUPNI TROŠKOVI 2, kn/ha		0,23	0,26		0,23	0,26		0,23	0,26
UKUPNI TROŠKOVI 3, kn/ha		0,51	0,39		0,50	0,38		0,50	0,38

1. Tehnologija gnojidbe				Razina prinosa												
				Niži				Srednji				Viši				
MINERALNA GNOJIVA				kn/kg	kg	N	P2O5	K2O	kg	N	P2O5	K2O	kg	N	P2O5	K2O
KAN prehrana	27			1,39	400	108			600	162			800	216		
NPK osnovno	7	20	30	2,66	300	21	60	90	400	28	80	120	500	35	100	150
Ukupno					700	129	60	90	1000	190	80	120	1.300	251	100	150

2. Agrotehnika:

Unajmljene mehaničke operacije prešanje i uvijanje bala sjenaže 100 kn/bali

Troškovi vlastite mehanizacije uključuju slijedeće operacije

Opće: oranje, raspodjeljivanje mineralnog gnojiva, tanjuranje, sjetvospremanje, sjetva, valjanje

Sijeno: košnja, okretanje i skupljanje sijena, prijevoz, prihrana

Sjenaža: košnja, okretanje i skupljanje mase, prijevoz bala, prihrana

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Tablica 39. Kalkulacija pokriva troškova u proizvodnji travno-djetelinskih smjesa - silos

Kultivirani travnjaci za sijeno i sjenažu - TDS, mineralna gnojdba									
Regija: RH					Površina: 1 ha				
Sastav TDS: 30 % djeteline					Period: 1 godina				
Sadržaj suhe tvari: sijeno: 85 % sjenaža: 40 %					Iskorištavanje travnjaka: 4 godine				
	Niži			Srednji			Viši		
	Sijeno	Sjenaža		Sijeno	Sjenaža		Sijeno	Sjenaža	
Broj otkosa	1	2		1	3		1	4	
Prinos, kg/ha	2.353	10.000		2.353	15.000		2.353	20.000	
Suha tvar, kg/ha	2.000	4.000		2.000	6.000		2.000	8.000	
UKUPNO suha tvar, kg/ha	6.000			8.000			10.000		
Prinos	Niži			Srednji			Viši		
Varijabilni troškovi	Opći troškovi	Spec. troškovi		Opći troškovi	Spec. troškovi		Opći troškovi	Spec. trošk	
		Sijeno	Sjenaža		Sijeno	Sjenaža		Sijeno	Sjenaža
Sjeme (40 kg/ha) - 26 kn	260,00			260,00			260,00		
Mineralna gnojiva, kn/ha	798,00	185,33	370,67	1.064,00	208,50	625,50	1.330,00	222,40	889,60
Folija za prekrivanje sjenaže			200,00			300,00			400,00
UKUPNI TROŠKOVI 1, kn/ha	1.058,00	185,33	570,67	1.324,00	208,50	925,50	1.590,00	222,40	1.289,60
UKUPNI TROŠKOVI 1, kn/ha s.t.		0,27	0,32		0,27	0,32		0,27	0,32
Troškovi vlastite mehanizacije	223,48	585,02	1.656,86	223,48	585,02	2.339,69	223,48	585,02	3.022,51
UKUPNI TROŠKOVI 2, kn/ha	1.281,48	770,35	2.227,53	1.547,48	793,52	3.265,19	1.813,48	807,42	4.312,11
UKUPNI TROŠKOVI 2, kn/ha s.t.		0,60	0,77		0,59	0,74		0,59	0,72
UKUPNI TROŠKOVI 1, kn/ha		0,23	0,13		0,23	0,13		0,23	0,13
UKUPNI TROŠKOVI 2, kn/ha		0,51	0,31		0,50	0,30		0,50	0,29

Izvor: Katalog kalkucija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

1. Tehnologija gnojdbje				Razina prinosa												
				Niži				Srednji				Viši				
MINERALNA GNOJIVA				kn/kg	kg	N	P2O5	K2O	kg	N	P2O5	K2O	kg	N	P2O5	K2O
KAN prehrana	27			1,39	400	108			600	162			800	216		
NPK osnovno	7	20	30	2,66	300	21	60	90	400	28	80	120	500	35	100	150
Ukupno					700	129	60	90	1000	190	80	120	1.300	251	100	150

2. Agrotehnika:

Troškovi vlastite mehanizacije uključuju sljedeće operacije:

Opće: oranje, raspodjeljivanje mineralnih gnojiva, tanjuranje, sjetvospremanje, sjetva, valjanje

Sijeno: košnja, okretanje i skupljanje sijena, prijevoz, prihrana

Sjenaža: Košnja, okretanje i skupljanje mase, prijevoz, sabijanje mase, prihrana

Od sredine kolovoza pa negdje do prve dekade listopada, vrijeme je za zasijavanje travnjaka. Nakon što žitarice napuste površinu imamo dovoljno vremena da kvalitetno pripreмимо tlo za sjetvu trava, djeteline i TDS - travno djetelinskih smjesa. Važno je poštivati rokove sjetve, tako da se djeteline i smjese gdje su one zastupljene siju od sredine kolovoza do sredine rujna, dok monokulture trava možemo sijati i u prvoj dekadi listopada.

Pravilnom pripremom parcele za sjetvu možemo već u početku izbjeći neke od problema koji će dovesti do ranijeg preoravanja travnjaka, a time i do stvaranja novih troškova na OPG-u. Ako

želimo imati jeftiniju proizvodnju mlijeka moramo nastojati da nam je i proizvodnja krme što jeftinija, što znači da jednom zasijani travnjaci što dulje traju.

Sijane travno-djetelinske smjese moraju ići na dobra oranična tla, te je potrebno da imaju vlažnost kao u proizvodnji kukuruza. Važno je višegodišnje korove suzbiti prije sjetve, zato što ih je kasnije u usjevu teže suzbijati, jedan od razloga je karenca, a drugi je upitno podsijavanje.

Da nam je parcela poravnata i bez depresija bitno je iz razloga da imamo ujednačenu visinu reza prilikom svakog otkosa kako bi nam i sljedeći porast nakon košnje bio ujednačen. Nekvalitetno izvedena priprema zemljišta dovodi do neujednačenog nicanja, na parceli ostaju prazna mjesta koje obično naseljavaju korovi i time se kvare kvaliteta krme i smanjuje prinos.

Prilikom odluke što ćemo sijati od navedenih kultura moramo znati za koju namjenu nam usjev treba: za košnju u zelenom, sjenažu, sijeno ili ispašu. Važno je, osim odabira parcele, i sa kakvom mehanizacijom raspoložemo na gospodarstvu za određenu namjenu ili ćemo koristiti uslugu za spremanje. Da imamo dobru proizvodnju krme na zasijanom travnjaku iduće godine važno je da u zimu usjev ne uđe prenisko pokošen (ispod 7-8 cm) niti previsok (10-15) kako bi dobro prezimio i rano krenuo u proljeće. (Izvor: HZPSS 2007.)

7.2.5. STOČARSKA PROIZVODNJA

U stočarskoj proizvodnji konačni cilj predstavlja poboljšanje proizvodnje životinja da bi se povećala količina proizvoda za naglo rastuću populaciju ljudi, te dobit farmera. Životinja je, dakle, osnovni faktor u proizvodnji. Mora joj se omogućiti da proizvede veliku količinu proizvoda uz što manji utrošak po jedinici proizvoda. Njezina reprodukcija mora biti dugotrajna i redovita.

Problemu ishrane životinja znanstvenici su posvetili dužnu pozornost. Posljednjih godina napredak u drugim znanstvenim disciplinama, npr. spoznaje o fermentacijskim procesima u buragu, metabolizmu proteina i aminokiselina, tehnike uzgoja, nastambi i mehanizacije u stočarskoj proizvodnji, bitno je utjecao na interdisciplinarni pristup istraživanjima s pozitivnim učincima na proizvodnost životinja.

Animalna proizvodnja morala bi obnoviti svoju osnovnu ulogu u odnosima zemlja - prirodni izvori, kao i svoju funkciju između čovjeka i biosfere. To će omogućiti normalno iskorištavanje izvora hrane, zatim veću konkurentnost farme ili neposrednu povezanost obradivog tla i okoliša.

Veličina farme, kao i broj jedinica stoke, ovisi o više faktora. Optimalan je broj životinja koje se mogu držati na jedinici površine, kao npr. u zapadnoeuropskim zemljama. Broj životinja i njihova gustoća vezana je uz površinu zemlje na koju će se odlagati gnoj da se ne bi ugrozilo okoliš. Broj

jedinica po hektaru površine može biti i veći (bez štetnog utjecaja na okoliš) ako stoka koristi ispašu, ali tada će biti potrebno krmnu bazu osigurati na drugom mjestu.

Uspješnost proizvodnje ovisit će o proizvodnosti, cijeni kapitala, hrane, rada, pojavi bolesti, cijeni transporta hrane i gnojiva. Stručna osposobljenost farmera za obavljanje i vođenje tehnološkog procesa mora se stalno usavršavati. (Izvor: Hrvatski farmer - Program razvoja obiteljskih gospodarstava, 1992.).

7.2.5.1. Modeli stočarske proizvodnje

➤ 7.2.5.1.1. Govedarstvo - farme muznih krava

Oduvijek je u obiteljskim gospodarstvima bilo preko 90% stočnog fonda. Kao preporučeni kapaciteti govedarskih farmi na obiteljskom gospodarstvu može se preporučiti model s dvadesetak muznih grla u osnovnom stadu. Kvalitetna simentalska pasmina daje dovoljno mlijeka i teladi dobrih tovnih svojstava, što omogućava učinkovitu proizvodnju, te opravdanost ulaganja u objekte, opremu i stado. Simentalac danas u hrvatskoj pasminskoj strukturi populacije krava čini blizu 90%. Preostalih 10% čine Holstein-Friesian i hrvatske izvorne pasmine.

Hrvatska Vlada je u 2004. godini donijela Operativni program razvoja govedarske proizvodnje. Kroz operativni program moguće je realizirati povoljne kredite (od 40.000 - 3.500.000 kn uz 4% kamate) namijenjene izgradnji i adaptaciji objekta, kupnji opreme, junica i zemljišta.

Osim kroz model poticanja proizvodnje, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, govedarsku proizvodnju potiče i kroz model kapitalnih ulaganja. Kroz model kapitalnih ulaganja, Ministarstvo, novim pravilnikom o provedbi (NN 66/08), odobrava povrat sredstava u iznosu do 50% od iznosa kredita za investicije II skupine (Operativni programi koje donosi Vlada), te 40% od iznosa kredita za jednostavne investicije (nabava opreme, izgradnja, adaptacija, podizanje višegodišnjih nasada i sl.), a najviše do 3.500.000 kn po korisniku godišnje. Najniži iznos kredita za koji se može odobriti investicijska potpore jest 40.000 kn. U odabranim mjerama za korištenje predpristupnog fonda EU za poljoprivredu i ruralni razvitak „SAPARD/IPARD“ značajna sredstva namijenjena su sektoru proizvodnje mlijeka i mesa.

Tablica 40. Kalkulacija pokrića troškova - proizvodnja mlijeka - Simentalska pasmina

Proizvodnja mlijeka - Simentalska pasmina				
Regija: kontinentalna		Obnova stada: vlastite junice		
Proizvodni vijek krave: 6		Sadržaj mlijeka: 4 % m.m., 3,2% proteina		
Ukupno teladi po kravi: 0,9		Broj izlučenih grla/kravi:0,17		
Zimski obrok: 210 dana		Za prodaju: 0,73		
Ljetni obrok: 155 dana				
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/grlo, srednji
Prinos, lit/kravi; 2,54 kn	4.000,00	5.000,00	6.000,00	
Prihod od mlijeka, kn/kravi	10.160,00	12.700,00	15.240,00	1.686,59
Izlučene krave, kn/kravi; 650 kg; 7,54 kn/kg	833,17	833,17	833,17	110,65
Telad, kn/kravi; 150 kg; 22,28 kn/kg	2.439,66	2.439,66	2.439,66	323,99
Poticaj, kn/kravi, 800,00 kn/kom	800,00	800,00	800,00	106,24
UKUPNI PRIHOD, kn/kravi	14.232,83	16.772,83	19.312,83	2.227,47
Stočna hrana	7.662,99	8.609,78	9.594,08	1143,40
Veterinarski troškovi	1.080,00	1.080,00	1.080,00	143,43
Troškovi uzgoja	73,20	73,20	73,20	9,72
Stelja, 1.000 kg, 0,40 kn/kg	400,00	400,00	400,00	53,12
Ostali troškovi, kn/kravi	700,00	700,00	700,00	92,96
Ukupni var. troškovi, kn/kravi	9.916,19	10.862,98	11.847,28	1.442,63
PVT, kn/kravi	4.316,64	5.909,85	7.465,55	784,84
Trošak proizvodnje, kn/lit	2,48	2,17	1,97	0,29
PVT uz različite cijene mlijeka	Niži	Srednji	Viši	EUR/grlo, srednji
Cijena niža, kn/kg 2,42	3.836,64	5.309,85	6.745,55	705,16
Cijena srednja, kn/kg 2,54	4.316,64	5.909,85	7.465,55	784,84
Cijena viša, kn/kg 2,92	5.836,64	7.809,85	9.745,55	1.037,16

Tehnologija hranidbe:		Niži	Srednji	Viši
VRSTA	Cijena kn/kg	kg	kg	kg
Sjenaža*	0,37	7.606	7.606	7.606
Kukuruzna silaža*	0,15	4.057	4.972	4.972
Sijeno*	0,46	1.456	1.456	1.456
Vlastita smjesa, 19 % proteina	1,7		1.431	2.010
Vlastita smjesa, 15 % proteina	1,54	1.054		
Mlijeko	2,54	270	270	270
Mliječna zamjenica	10	45	45	45
Starter	2,3	45	45	45
Smjesa za telad, 15 % proteina	2,36	300	300	300
Ukupno, kn/kravi		7.662,99	8.609,78	9.594,08

* Trošak proizvodnje: kalkulacija za TDS, mineralno - organska gnojidba, spremanje sjenaže u plastične bale, viši prinos; kalkulacija za kukuruznu silažu, mineralno - organska gnojidba, viši prinos

Tablica 41. Kalkulacija pokrića troškova - proizvodnja mlijeka - Holstein-Friesian pasmina

Proizvodnja mlijeka - Holstein-Friesian pasmina				
Regija: kontinentalna	Obnova stada: vlastite junice			
Proizvodni vijek krave: 4	Sadržaj mlijeka: 4 % m.m., 3,2% proteina			
Ukupno teladi po kravi: 0,9	Broj izlučenih grla/kravi: 0,25			
Zimski obrok: 210 dana	Za prodaju: 0,65			
Ljetni obrok: 155 dana				
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/grlo, srednji
Prinos, lit/kravi; 2,54 kn	6.000,00	7.000,00	8.000,00	
Prihod od mlijeka, kn/kravi	15.240,00	17.780,00	20.320,00	2.361,22
Izlučene krave, kn/kravi; 650 kg; 7,54 kn/kg	1.225,25	1.225,25	1.225,25	162,72
Telad, kn/kravi; 150 kg; 21,89 kn/kg	2.134,28	2.134,28	2.134,28	283,44
Poticaj, kn/kravi, 800,00 kn/kom	800,00	800,00	800,00	106,24
UKUPNI PRIHOD, kn/kravi	19.399,53	21.939,53	24.479,53	2.913,62
Stočna hrana	8.901,28	9.576,18	10.509,48	1.271,74
Veterinarski troškovi	1.550,00	1.550,00	1.550,00	205,84
Troškovi uzgoja	73,20	73,20	73,20	9,72
Stelja, 1.000 kg, 0,40 kn/kg	400,00	400,00	400,00	53,12
Ostali troškovi, kn/kravi	1.000,00	1.000,00	1.000,00	132,80
Ukupni var. troškovi, kn/kravi	11.924,48	12.599,38	13.532,68	1.673,22
PVT, kn/kravi	7.475,05	9.340,15	10.946,85	1.240,39
Trošak proizvodnje, kn/lit	1,99	1,80	1,69	0,24
PVT uz različite cijene mlijeka				
Cijena niža, kn/kg 2,42	6.755,05	8.500,15	9.986,85	1.128,84
Cijena srednja, kn/kg 2,54	7.475,05	9.340,15	10.946,85	1.240,39
Cijena viša, kn/kg 2,92	9.755,05	12.000,15	13.986,85	1.593,64

Tehnologija hranidbe:		Niži	Srednji	Viši
VRSTA	Cijena kn/kg	kg	kg	kg
Sjenaža*	0,37	8.598	8.598	8.598
Kukuruzna silaža*	0,15	4.240	4.240	4.240
Sijeno*	0,46	1.087	1.087	1.087
Vlastita smjesa, 19 % proteina	1,7	1.551	1.948	2.497
Mlijeko	2,54	270	270	270
Mliječna zamjenica	10	45	45	45
Starter	2,3	45	45	45
Smjesa za telad, 15 % proteina	2,36	300	300	300
Ukupno, kn/kravi		8.901,28	9.576,18	10.509,48

* Trošak proizvodnje: kalkucija za TDS, mineralno - organska gnojidba, spremanje sjenaže u plastične bale, viši prinos; kalkucija za kukuruznu silažu, mineralno - organska gnojidba, viši prinos

Izvor: Katalog kalkucija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

➤ 7.2.5.1.2. Govedarstvo - farme za tov junadi

Imamo vrlo povoljne i raznolike prirodne uvjete za razvoj govedarstva. Ograničavajući činitelji intenzivnog stočarstva su rascjepkanost i male površine po gospodarstvu, te podređenost na tržištu teladi. Obiteljska gospodarstva su isključivo dobavljač teladi za tov velikim poduzećima ili goveda tovi u kooperaciji, pa u raspodjeli ukupne vrijednosti govedeg mesa sudjeluje sa znatno nižim udjelom nego što ga ima u broju grla i prirastu.

Nedovoljno povezani i loše organizirani kanali prometa govedeg mesa dodatno uzrokuju nestabilnost ponude na tržištu. Tržište izrazito jako djeluje na promjenu ponude.

Tablica 42. Kalkulacija pokrića troškova - farma za tov junadi - vlastite smjese

Tov junadi (150 - 500 kg), vlastite smjese						
Regija: RH			Pasmina: simentalska			
Trajanje tova 280 dana			Konverzija hrane: 12 kg/kg prirasta			
Uginuće 2%						
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Količina	Jedinica mjere	Koeficijent	Jedinična cijena	Ukupno kn/grlu	EUR/grlo
Utovljeno june	500	kg	0,99	12,6	6.237,00	828,29
Poticaj		kn	0,98	800	784,00	104,12
UKUPNI PRIHOD					7.021,00	932,4
Tele	150	kg	1,01	22,71	3.440,57	456,91
Stočna hrana					1.763,97	234,26
Veterinarski troškovi					105	13,94
Troškovi uzgoja					25	3,32
Ostali troškovi					100	13,28
UKUPNI VAR. TROŠKOVI					5.434,54	721,72
PVT					1.586,47	210,69
Trošak proizvodnje, kn/kg					10,87	1,44
PVT uz različite cijene		Cijena		PVT		EUR/grlo
Cijena niža, kn/kg		11,00		849,47		112,81
Cijena srednja, kn/kg		12,60		1.586,47		210,69
Cijena viša, kn/kg		13,50		2.099,47		278,81
Tehnologija hranidbe						
Vrsta	Količina	Jedinica mjere	Jedinična cijena	Ukupno kn/grlu		
Sijeno livadno*	93	kg	0,66	61,38		
Kukuruzna silaža*	3.512	kg	0,17	597,04		
Ječam*	181	kg	0,80	144,80		
Kukuruz zrno*	144	kg	0,80	115,20		
Sojina sačma	129	kg	2,75	354,75		
Repičina sačma	214	kg	1,60	342,4		
VAM	28	kg	5,30	148,4		
Ukupno, kn/grlu				1.763,97		

Tablica 43. Kalkulacija pokrića troškova - farma za tov junadi - kupovne smjese

Tov junadi (150 - 500 kg), kupovne smjese						
Regija: RH			Pasmina: simentalaska			
Trajanje tova 280 dana			Konverzija hrane: 6 kg/kg prirasta			
Uginuće 2%						
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Količina	Jedinica mjere	Koeficijent	Jedinična cijena	Ukupno kn/grlu	EUR/grlo
Utovljeno june	500	kg	0,99	12,6	6.237,00	828,29
Poticaj		kn	0,98	800	784,00	104,12
UKUPNI PRIHOD					7.021,00	932,4
Tele	150	kg	1,01	22,71	3.440,57	456,91
Stočna hrana					3.133,88	416,19
Veterinarski troškovi					105	13,94
Troškovi uzgoja					25	3,32
Ostali troškovi					100	13,28
UKUPNI VAR. TROŠKOVI					6.804,45	903,64
PVT					216,56	28,76
Trošak proizvodnje, kn/kg					13,61	1,81
PVT uz različite cijene	Cijena		PVT		EUR/grlo	
Cijena niža, kn/kg	11,00		-520,45		-69,12	
Cijena srednja, kn/kg	12,60		216,56		28,76	
Cijena viša, kn/kg	13,50		729,56		96,89	

Tehnologija hranidbe				
Vrsta	Količina	Jedinica mjere	Jedinična cijena	Ukupno kn/grlu
Sijeno*	470	kg	0,46	218,08
Kupovna smjesa 12 %	1.160	kg	1,78	2.064,80
Kupovna smjesa 14 %	460	kg	1,85	851,00
Ukupno, kn/grlu				3.133,88

* trošak proizvodnje: kalkulacija za TDS, mineralno gnojidba, spremanje sjenaže u plastične bale, srednji prinos

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

➤ 7.2.5.1.3. Govedarstvo - Sustav krava-tele

Osnovicu proizvodnje goveđeg mesa u Republici Hrvatskoj čini telad porijeklom od krava koje prvenstveno služe za proizvodnju mlijeka (dominantno krave Simentalske i Holstein pasmine) i telad iz uvoza. Posljedice rata i negativni trendovi u govedarstvu rezultirale su smanjenjem broja krava, a doveden je u pitanje dostatan broj teladi za proizvodnju potrebnih količina goveđeg mesa. S druge strane sve naglašenija specijalizacija u proizvodnji kravljeg mlijeka, dovodi u pitanje i toвне karakteristike i kvalitetu teladi za tov. Deficit u broju teladi za tov u ovom se trenutku, rješava uvozom teladi upitne kvalitete. Godišnje se u Republiku Hrvatsku uvozi od 100.000 - 120.000 teladi za tov.

Rješenje ovih problema moglo bi biti u sustavu krava-tele. Sustav krava-tele je u razvijenim zemljama proizvodni sustav iz kojeg se dobiva velika većina teladi za tov. Primjera radi, u Europskoj uniji se oko **36% svih krava proizvodi unutar ovog sustava**. Osnovne karakteristike ove proizvodnje su manji troškovi prehrane, manje rada, manji troškovi izgradnje objekata, te visoka plodnost goveda koja bi se trebala kretati između 85 i 95%.

Sadašnja proizvodnja goveđeg mesa je na razini 75% dostatnosti i ukoliko RH do ulaska u Europsku Uniju ne podigne vlastitu proizvodnju goveđeg mesa najmanje do razine samodostatnosti, biti će prisiljena na uvoz goveđeg mesa unatoč izuzetno povoljnim agroekološkim uvjetima i raspoloživim sirovinskim resursima.

U Europskoj Uniji telad za proizvodnju goveđeg mesa potječe iz mliječnih stada i tzv. sisajućih stada (suckler herds), tako da od ukupno 30 miliona krava (EU15) 36% krava (11 miliona) svrstano je u kategoriju sisajućih stada. U stručnoj terminologiji pojam sisajućih krava (suckler cows) odnosi se na krave koje se ne nalaze u sustavu proizvodnje mlijeka, nego služe za proizvodnju i othranu teladi za tov. Telad namijenjena za tov porijeklom iz sisajućih stada proizvode se u dva tehnološka sustava:

1. u sustavu „krava-tele“ (cow-calf system)
2. u sustavu „krava dojilja“ (nursing cows system)

U tehnološkom smislu postoje bitne razlike između ova dva sustava. U sustavu „krava-tele“ krave tijekom laktacije othranjuju u pravilu vlastito tele, dok u sustavu „krava dojilja“ tijekom laktacije krave othranjuju jedno ili više usvojene ili adoptirane teladi. Sustav „krava-tele“ zasniva se na kravama mesnih pasmina ili križancima mesnih pasmina s pasminama kombiniranih svojstava, a sirovinsku osnovicu ovog sustava čine travnjački resursi (prirodni i zasijani), uz odgovarajuće učešće namjenski proizvedene krme na oraničnim površinama. Krave služe za proizvodnju teladi za tov. Sve mlijeko koje krava proizvede namijenjeno je za prehranu vlastitog teleta. Tele je uz kravu do starosti 6-7 mjeseci, kada se odbija i usmjerava u različite tehnološke sustave tova, u cilju proizvodnje mlade junetine (12-18 mjeseci starosti) ili starijih kategorija goveđeg mesa (24, 30 i 36 mjeseci starosti). Prosječna veličina stada u Europskoj uniji, na specijaliziranim farmama na kojima je sustav krava-tele dominantna ili jedina proizvodnja, je **80-120 proizvodnih krava** s pripadajućom teladi, podmlatkom za remont ili obnovu proizvodnog stada i odgovarajućim brojem bikova za prirodni pripust. Veličina takvih farmi kreće se od **100-160 ha zemljišta**, od čega su 80% prirodni ili zasijani travnjaci, a 20% su ratarske površine za proizvodnju koncentrirane krme, silaže i slame. (Izvor: M. Knežević i suradnici: Tehnološko-tehničke osnove sustava krava-tele, 2006.)

Tablica 44. Struktura farme kapaciteta 100 proizvodnih krava

KATEGORIJA	BROJ GRILA
Proizvodne krave	100
Rasplodni bikovi za pripust	2
Za potrebe remonta (15%)	
Krave prvotelke	15
Bređe junice	15
Junice	15
Sveukupno:	147

Izvor: Knežević, 2002.

Za farmu kapaciteta 100 proizvodnih krava s pripadajućim brojem bikova i podmlatkom za obnovu osnovnog stada, potrebno je osigurati 145 ha sa sljedećom strukturom poljoprivrednog zemljišta:

- prirodni i zasijani travnjaci: 105 ha (80 ha pašnjaka i 25 ha travnjačkih površina za proizvodnju sijena i travne silaže)
- oranične površine: 40 ha (20 ha za proizvodnju koncentrirane krme i 20 ha za proizvodnju kukuruzne silaže)

Proces proizvodnje teladi u sustavu krava-tele sadržan je u nekoliko faza:

1. teljenje
2. laktacija
3. suhostaj
4. pripust - osjemenjivanje

Za razliku od proizvodnje mlijeka, u kojoj je tržišni proizvod mlijeko i tele, u sustavu krava-tele tržišni proizvod je samo tele za tov. Zbog toga se sustav krava-tele zasniva na jeftinijoj hranidbi, nižim ulaganjima u stajske objekte i infrastrukturu farme, što manjem učešću ljudskog rada i visokoj plodnosti (85-95%).

Na ekonomičnost sustava krava-tele u najvećoj mjeri utječe hranidba. Osnovni princip hranidbe zasniva se na korištenju pašnjaka tijekom pašnog razdoblja i zimske hranidbe na što jeftinijoj voluminoznoj krmu (travna silaža, sijeno osrednje kvalitete, različite vrste slama, nusproizvodi iz prehrambene industrije). Osnovni princip hranidbe zasniva se na korištenju pašnjaka, te su ukupni troškovi hranidbe krava niži što je duže pašno razdoblje. Zato sirovinsku osnovicu proizvodnje teladi u sustavu krava-tele čine travnjačke površine (prirodne i zasijane) uz dodatne ratarske površine potrebne za proizvodnju silaže i koncentrirane krme.

U agroekološkim uvjetima Hrvatske, zimsko razdoblje hranidbe traje u prosjeku od sredine listopada do druge dekade travnja. Dnevne potrebe krava mogu se zadovoljiti s 25-30 kg travne

Proračun ukupnih potreba krme za farmu za 365 dana su sljedeće:

- za zimsko razdoblje (180 dana): 351.000 kg s.t.

32% s.t. iz sijena

51% s.t. iz travne/kukuruzne silaže

17% s.t. iz koncentrata

- za ljetno pašno razdoblje (185 dana): 360.750 kg s.t.

100% iz pašne

Što se tiče radne snage, predviđaju se 2 stalno zaposlena radnika i jedan povremeni radnik s ukupnim fondom od 5005 radnih sati u godini dana.

➤ 7.2.5.1.4. Svinjogojstvo - farme tovnih svinja

Ekonomske prednosti uzgoja svinja su u jednostavnosti uzgoja, tradiciji, visokoj plodnosti, brzom rastu dobrom iskorištavanju hrane i mesa (randman). Na području koje obrađujemo postoje odlični prirodni uvjeti za uzgoj, a posebno su poznate prerađevine svinjskog mesa (kulin, šunka, krvavice itd.). U intenzivnom svinjogojstvu se trebaju koristiti hibridne svinje s 55% mesa u polovici. Stanje svinjogojstva posljedica je sporoga razvoja obiteljskih gospodarstava koja nemaju sredstva za izgradnju modernih uzgajališta, te nesigurnost prodaje.

Tablica 45. Kalkulacija pokrića troškova - farma tovnih svinja - vlastite smjese

Tov svinja (25-100 kg) vlastite smjese						
Regija: RH			Konverzija hrane 3,6 kg/kg prirasta			
Trajanje tova 125			Dnevni prirast 0,6 kg			
Uginuće 2%			Broj turnusa godišnje 2,9			
Način držanja rešetkasti pod						
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Količina	Jedinica mjere	Koeficijent	Jedinična cijena	Ukupno kn/grlu	EUR/grlo
Tovljenik	100	kg	0,99	8,5	841,50	111,75
Poticaaj		kn	0,98	100	98,00	13,01
UKUPNI PRIHOD					939,50	124,77
Prase	25	kg	1,01	11,62	293,41	38,96
Stočna hrana					366,55	48,68
Veterinarski troškovi					65,00	8,63
Ostali troškovi					50,00	6,64
UKUPNI VAR. TROŠKOVI					774,96	102,92
PVT, kn/tovljeniku					164,55	21,85
Trošak proizvodnje, kn/kg					7,75	1,03
PVT uz različite cijene	Cijena		PVT		EUR/grlo	
Cijena niža, kn/kg		7,00		23,05		3,06
Cijena srednja, kn/kg		8,50		164,55		21,85
Cijena, kn/kg		10,00		323,05		42,90

Tehnologija hranidbe				
Vrsta	Količina	Jedinica mjere	Jedinična cijena	Ukupno kn/grlu
Kukuruz*	125	kg	0,80	100,00
Ječam*	66	kg	0,80	52,80
Pšenica*	26	kg	1,00	26,00
Sojina sačma	45	kg	2,75	123,75
Premiks	8	kg	8,00	64,00
Ukupno	270			366,55

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Tablica 46. Kalkulacija pokrića troškova - farma tovnih svinja - kupovne smjese

Tov svinja (25-100 kg) kupovne smjese						
Regija: RH			Konverzija hrane 3,6 kg/kg prirasta			
Trajanje tova 125			Dnevni prirast 0,6 kg			
Uginuće 2%			Broj turnusa godišnje 2,9			
Način držanja rešetkasti pod						
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Količina	Jedinica mjere	Koeficijent	Jedinična cijena	Ukupno kn/grlu	EUR/grlo
Tovljenik	100	kg	0,99	8,5	841,50	111,75
Poticaaj		kn	0,99	100	98,00	13,01
UKUPNI PRIHOD					939,50	124,77
Prase	25	kg	1,01	11,62	293,41	38,96
Stočna hrana					573,20	76,12
Veterinarski troškovi					65	8,63
Ostali troškovi					50	6,64
UKUPNI VAR. TROŠKOVI					981,61	130,36
PVT, kn/tovljeniku					-42,11	-5,59
Trošak proizvodnje, kn/kg					9,82	1,30
PVT uz različite cijene		Cijena	PVT		EUR/grlo	
Cijena niža, kn/kg		7	-183,61		-24,38	
Cijena srednja, kn/kg		8,50	-42,11		-5,59	
Cijena, kn/kg		10	116,4		15,46	

Tehnologija hranidbe				
Vrsta	Količina	Jedinica mjere	Jedinična cijena	Ukupno kn/grlu
ST-1	110	kg	2,20	242,00
ST-2	160	kg	2,07	331,20
Ukupno	270			573,20

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

➤ 7.2.5.1.5. Svinjogojstvo - farme za proizvodnju prasadi

Suvremena proizvodnja se temelji na manjim farmama gdje je visoka proizvodnost rada, mogućnost veće zdravstvene kontrole, a u našim uvjetima su moguća značajnija smanjenja troškova prometa i skladištenja. Suvremena tehnologija tova ne onečišćuje okoliš. Gnojnica se izljeva u betoniranu lagunu ispod poda objekta i koristi u gnojidbi. Za suvremenu intenzivnu svinjogojšku proizvodnju je karakteristična visoka mehaniziranost radnih postupaka.

Tablica 47. Kalkulacija pokrića troškova - farme za proizvodnju prasadi - vlastite smjese

Proizvodnja prasadi (do 25 kg) vlastite smjese				
Regija: kontinentalna	Obnova stada vlastite nazimice			
Proizvodni vijek krmače 3 god.	Izlučene krmače 0,33			
Broj prasenja godišnje 2,2				
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/grlo, srednji
Broj prasadi po krmači godišnje	17	18	19	
Prasad, kn/krmači, 25 kg; 10,50 kn/kg	4.383,75	4.646,25	4.908,75	617,03
Izlučene krmače, kn/krmači; 200 kg; 6,45 kn/kg	387	387	387	51,39
Poticaj, kn/krmači, 300,00 kn	300	300	300	39,84
UKUPNI PRIHOD, kn/krmači	5.070,75	5.333,25	5.595,75	708,27
Stočna hrana	2.985,12	3.072,48	3.159,84	408,03
Veterinarski troškovi	310,00	310,00	310,00	41,17
Troškovi uzgoja	25,00	25,00	25,00	3,32
Ostali troškovi	150,00	150,00	150,00	19,92
UKUPNI VAR. TROŠKOVI, kn/krmači	3.470,12	3.557,48	3.644,84	472,44
PVT, kn/krmači	1.600,63	1.775,77	1.950,91	235,83
Trošak proizvodnje, kn/kg praseta	8,16	7,91	7,67	1,05
PVT uz različite cijene prasadi:	Niži	Srednji	Viši	EUR/grlo, srednji
Cijena niža, kn/kg 9,50	1.254,38	1.404,52	1.554,66	186,52
Cijena srednja, kn/kg 10,50	1.600,63	1.775,77	1.950,91	235,83
Cijena viša, kn/kg 11,50	2.104,38	2.304,52	2.504,66	306,05

Tehnologija hranidbe:				
VRSTA	Količina	Jedinica mjere	Jedinična cijena	Ukupno kn/grlu
Predstarter, 1 prase	3	kg	6,00	18
Starter, 1 prase	12	kg	2,23	26,76
Grover, 1 prase	20	kg	2,13	42,6
Smjesa za suprasne krmače i nazimice	682	kg	1,20	818,40
Smjesa za dojne krmače	480	kg	1,42	681,60
Ukupno	1.197			1.587,36

Tablica 48. Kalkulacija pokrića troškova - farme za proizvodnju prasadi - kupovne smjese

Proizvodnja prasadi (do 25 kg) kupovne smjese				
Regija: kontinentalna	Obnova stada vlastite nazimice			
Proizvodni vijek krmače 3 god.	Izlučene krmače 0,33			
Broj prasnja godišnje 2,2				
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/grlo, srednji
Broj prasadi po krmači godišnje	17	18	19	
Prasad, kn/krmači, 25 kg; 10,50 kn/kg	4.383,75	4.646,25	4.908,75	617,03
Izlučene krmače, kn/krmači; 200 kg; 6,45 kn/kg	387	387	387	51,39
Poticaj, kn/krmači, 300,00 kn	300	300	300	39,84
UKUPNI PRIHOD, kn/krmači	5.070,75	5.333,25	5.595,75	708,27
Stočna hrana	4221,00	4324,40	4427,80	574,29
Veterinarski troškovi	310,00	310,00	310,00	41,17
Troškovi uzgoja	25,00	25,00	25,00	3,32
Ostali troškovi,	150,00	150,00	150,00	19,92
UKUPNI VAR. TROŠKOVI, kn/krmači	4706,00	4809,40	4912,80	638,70
PVT, kn/krmači	364,75	523,85	682,95	69,57
Trošak proizvodnje, kn/kg praseta	868,50	10,69	10,34	1,42
PVT uz različite cijene prasadi:				
Cijena niža, kn/kg 9,50	18,5	152,6	286,7	20,27
Cijena srednja, kn/kg 10,50	364,75	523,85	682,95	69,57
Cijena viša, kn/kg 11,50	868,5	1.052,60	1.236,70	139,79

Tehnologija hranidbe:				
VRSTA	Količina	Jedinica mjere	Jedinična cijena	Ukupno kn/grlu
Predstarter, 1 prase	3	kg	6,00	18
Starter, 1 prase	12	kg	2,90	34,8
Grover, 1 prase	20	kg	2,53	50,6
Smjesa za suprasne krmače i nazimice SK-S	682	kg	2,00	1.364,00
Smjesa za dojne krmače SK-D	480	kg	2,29	1.099,20
Ukupno	1.197			2.566,60

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

7.2.6. VOĆARSKA PROIZVODNJA

Pored toga, što su na jednom dijelu općine Ivankovo, vrlo povoljni ekološki uvjeti za uspješan uzgoj i proizvodnju velikog broja vrsta i sorti voća dobre kvalitete, podizanje suvremenog nasada voćnjaka značajna je investicija za koju treba ispuniti tehničko-tehnološke i gospodarske uvjete. Posebnu pozornost prilikom podizanja novog nasada treba obratiti na odabir lokacije imajući u vidu agro-ekološki položaj (okolni teren), dostupnost vode (zaštita bilja i natapanje), raspoloživost kapaciteta za skladištenje (hladnjače), prometnu povezanost, te mogućnost proširenja nasada.

Važnost poticanja razvoja voćarske proizvodnje uvidjela je i hrvatska Vlada te je 2004. donesen Operativni program podizanja trajnih nasada. Temeljem Zakona o državnim potporama u poljoprivredi i to:

- voćne vrste I. skupine (jabuka, kruška, kupina, malina) 24.000 kn/ha odnosno 32.400 kn/ha na područjima s težim uvjetima gospodarenja.

- voćne vrste II. skupine (breskva, marelica, trešnja, višnja, šljiva, orah) 16.800 kn/ha odnosno 22.700 kn/ha na područjima s težim uvjetima gospodarenja.

Osim kroz model poticanja proizvodnje, Ministarstvo poljoprivrede potiče voćarsku proizvodnju i kroz model kapitalnih ulaganja temeljem Pravilnika o provedbi modela kapitalnih ulaganja u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu (NN broj 66/08). Osnovni uvjet za ostvarivanje poticaja i potpore Ministarstva poljoprivrede je upis poljoprivrednog gospodarstva (OPG, poljoprivrednog obrta, tvrtke ili zadruge) u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava temeljem Pravilnika o upisu u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava (NN broj 128/02, 122/03, 189/03, 2/05).

Također, u odabranim mjerama za korištenje predpristupnog fonda EU za poljoprivredu i ruralni razvitak „SAPARD/IPARD“ značajna sredstva namijenjena su sektoru proizvodnje voća i to kroz dvije mjere. Sredstva predpristupnog fonda SAPARD/IPARD biti će dostupna poljoprivrednim proizvođačima i u 2008. godini i uspjeh u kandidiranju tim sredstvima biti će nam dobar „trening“ za razdoblje 2007-2013 godina kada će nam na raspolaganju biti sredstva novog programa IPA (Instrument for pre-accession).

Nasad voćnjaka u rodu je potrebno redovito održavati kako bi bila osigurana optimalna razina uroda u skladu sa potencijalom vrste. Godišnji troškovi održavanja uključuju troškove gnojiva, sredstava za zaštitu bilja, veziva i mehaniziranih operacija. Potrebno je osigurati ambalažu (npr. drvene sanduke), te potrebnu radnu snagu za berbu i rezidbu. Ovisno o tržištu na koje se isporučuju proizvodi, u obzir treba uzeti i troškove prijevoza i dostave proizvoda.

Suvremena voćarska proizvodnja se ogleda kroz:

- Uporabu slabo bujnih podloga koje omogućavaju sadnju u gustom sklopu
- Rani ulazak u rod
- Veliki i redoviti prirod (95 % I klase)
- Veliko ulaganje

7.2.6.1. Modeli voćarske proizvodnje

➤ 7.2.6.1.1. Proizvodnja jabuka

Kod nas je proizvodnja jabuka (i ostalog voća) nedostatna. Glavninu naših potreba za voćem uvozimo pa zato treba razmišljati o podizanju novih nasada voća kako bi što više voće na našim tržnicama bilo iz domaće proizvodnje.

Tablica 49. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji jabuka

Jabuka							
Regija: kontinentalna			Površina: 1 ha				
Broj stabala/ha 27.000			Razmak sadnje: 3,5*1,0 m				
Trajnost nasada 20 god.			Starost nasada: puna rodnost				
Uzgojni oblik vitki vretenasti grm			Podloga: M9				
Postavljen sustav za navodnavanje							
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)			Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji	
Prinos, kg/ha			35.000,00	40.000,00	45.000,00		
Klasa 1 - 2,70 kn			28.000,00	32.000,00	36.000,00		
Klasa 2 - 1,25 kn			7.000,00	8.000,00	9.000,00		
Prosječna cijena, kn/kg			2,41	2,41	2,41	0,32	
Poticaj, kn/ha			1.250,00	1.250,00	1.250,00	166,00	
UKUPNI PRIHOD, kn/ha			85.600,00	97.650,00	109.700,00	12.968,13	
Podsadiivanje, 20 kom; 20 kn/kom			400,00	400,00	400,00	53,12	
Mineralna gnojiva, kn/ha			804,00	1.006,50	1.342,00	133,67	
Sredstva za zaštitu bilja			9.487,83	9.487,83	9.487,00	1.260,00	
Sanduci, kapaciteta 15 kg; 3,8 kn/kom			8.866,67	10.133,33	11.400,00	1.345,73	
Vezivo, 40 kg; 25 kn/kg			1.000,00	1.000,00	1.000,00	132,80	
Berba, 70 kg/h; 25 kn/h			12.500,00	14.285,71	16.071,43	1.897,17	
Rezidba, 350 h; 35 kn/h			12.250,00	12.250,00	12.250,00	1.626,83	
Ostali troškovi, kn/ha			1.000,00	2.000,00	3.000,00	265,60	
Ukupni var. Troškovi			46.308,50	50.563,37	54.950,43	6714,92	
PVT, kn/ha			39.291,50	47.086,62	54.748,74	6.253,20	
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/ha			4.719,86	4.856,71	4.993,56	644,98	
Dohodak, kn/ha			34.571,64	42.229,91	49.755,18	5.608,22	
Trošak proizvodnje, kn/kg			1,46	1,39	1,33	0,12	
Dohodak uz različite cijene:		Klasa 1	Klasa 2	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg		2,20	1,00	28.261,36	24.229,91	29.505,18	3.217,78
Cijena srednja, kn/kg		2,70	1,25	34.571,64	42.229,91	49.755,18	5.608,22
Cijena viša, kn/kg		3,20	1,50	50.321,64	60.229,91	70.005,18	7.998,66

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Cuprablau Z (3 kg/ha); Sumpor SC-80 2X (5 l/ha); Demitan (0,5 l/ha) - primjena svih tehnoloških operacija zaštite u proizvodnji. **Agrotehnika:** Troškovi vlastite mehanizacije slijedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2); prskanje herbicidom leđnom prskalicom (2); raspršivanje atomizerom (15); malčiranje (6); prijevoz.

➤ 7.2.6.1.2. Proizvodnja krušaka

Plodovi kruške se zbog postojanja većeg broja odlika (od ranih ljetnih do kasnih zimskih) i sposobnosti dobrog čuvanja koriste tijekom cijele godine. Najveći dio potrošnje (80%) se odnosi na potrošnju svježih plodova. Od plodova se proizvode kompoti, sokovi, marmelade, sušeno voće i rakija (Viljamovka).

Tablica 50. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji kruške

Kruška						
Regija: kontinentalna			Površina: 1 ha			
Broj stabala/ha 2.000			Razmak sadnje: 3,5*1,4 m			
Trajnost nasada 17 god.			Starost nasada: puna rodnost			
Uzgojni oblik vitki vretenasti grm			Podloga: EMA			
Postavljen sustav za navodnavanje						
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)			Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha			10.000,00	20.000,00	30.000,00	
Klasa 1 - 4,00 kn			8.000,00	16.000,00	24.000,00	
Klasa 2 - 2,50 kn			2.000,00	4.000,00	6.000,00	
Prosječna cijena, kn/kg			3,70	3,70	3,70	0,49
Poticaj, kn/ha			1.250,00	1.250,00	1.250,00	166,00
UKUPNI PRIHOD, kn/ha			38.250,00	75.250,00	112.250,00	9.993,36
Podsadiivanje, 20 kom; 30 kn/kom			600,00	600,00	600,00	79,68
Mineralna gnojiva, kn/ha			671,00	1.076,00	1.481,00	142,9
Sredstva za zaštitu bilja			6.365,95	6.365,95	6.365,95	845,41
Sanduci, kapaciteta 8 kg; 3,0 kn/kom			3.750,00	7.500,00	11.250,00	996,02
Vezivo, 40 kg; 25 kn/kg			1.000,00	1.000,00	1.000,00	132,80
Berba, 50 kg/h; 25 kn/h			5.000,00	10.000,00	15.000,00	1.328,02
Rezidba, 250 h; 35 kn/h			8.750,00	8.750,00	8.750,00	1.162,02
Ostali troškovi, kn/ha			1.000,00	1.500,00	2.000,00	199,20
Ukupni var. Troškovi			27.136,95	36.791,95	46.446,95	4.886,05
PVT, kn/ha			11.113,05	38.458,05	65.803,05	5.107,31
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/ha			3.716,32	3.990,02	4.263,72	529,88
Dohodak, kn/ha			7.396,74	34.468,04	61.539,33	4.577,43
Trošak proizvodnje, kn/kg			3,09	2,04	1,69	0,27
Dohodak uz različite cijene:	Klasa 1	Klasa 2	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg	3,50	2,00	2.396,74	24.468,04	46.539,33	3.249,41
Cijena srednja, kn/kg	4,00	2,50	7.396,74	34.468,04	61.539,33	4.577,43
Cijena viša, kn/kg	4,50	3,00	12.396,74	44.468,04	76.539,33	5.905,45

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Cuprablau Z 2 (10 kg/ha); Sumpor SC-80/2 (5 l/ha); Demitan (0,5 l/ha) - primjena svih tehnoloških operacija zaštite u proizvodnji. **Agrotehnika:** Troškovi vlastite mehanizacije slijedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2); prskanje herbicidom lednom prskalicom (2); raspršivanje atomizerom (12); malčiranje (6); prijevoz.

➤ 7.2.6.1.3. Proizvodnja šljiva

Proizvodnja se uglavnom odvija u obiteljskim gospodarstvima bez odgovarajuće tehnologije, pa godišnji prirodni variraju. Veliko gospodarsko značenje šljive očituje se u njejoj potrošnji u svježem stanju, sušenju i različitim oblicima prerade - marmelade, džem, kompot, sok i vrlo poznata rakija „Šljivovica“.

Tablica 51. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji šljive - konzumne

Šljiva konzumna						
Regija: RH			Površina: 1 ha			
Broj stabala/ha 800			Razmak sadnje: 4,0*3,0 m			
Trajnost nasada 20			Starost nasada: puna rodnost			
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)			Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha			10.000,00	15.000,00	20.000,00	
Klasa 1 - 3,50 kn			5.000,00	7.500,00	10.000,00	
Klasa 2 - 2,50 kn			5.000,00	7.500,00	10.000,00	
Prosječna cijena, kn/kg			2,50	2,50	2,50	0,33
Poticaj, kn/ha			1.250,00	1.250,00	1.250,00	166,00
UKUPNI PRIHOD, kn/ha			26.250,00	38.750,00	51.250,00	5.146,08
Podsadiivanje, 10 kom; 25 kn/kom			250,00	250,00	250,00	33,2
Mineralna gnojiva, kn/ha			468,50	671,00	873,50	89,11
Sredstva za zaštitu bilja			2.378,04	2.378,04	2.378,04	315,81
Sanduci, kapaciteta 5 kg; 2 kn/kom			2.000,00	3.000,00	4.000,00	398,41
Vezivo, 20 kg; 25 kn/kg			500,00	500,00	500,00	66,40
Berba i skupljanje, 60 kg/h; 25 kn/h			4.166,67	6.250,00	8.333,33	830,01
Rezidba, 150 h; 35 kn/h			5.250,00	5.250,00	5.250,00	697,21
Ostali troškovi, kn/ha			500,00	750,00	1.000,00	99,60
Ukupni var. Troškovi			15.513,21	19.049,04	22.584,87	2.529,75
PVT, kn/ha			10.736,79	19.700,96	28.665,13	2.616,33
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/ha			2.180,14	2.316,99	2.453,84	307,7
Dohodak, kn/ha			8.556,66	17.383,97	26.211,29	2.308,63
Trošak proizvodnje, kn/kg			1,77	1,42	1,25	0,19
Dohodak uz različite cijene:	Klasa 1	Klasa 2	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg	2,50	1,00	1.056,66	6.133,97	11.211,29	814,60
Cijena srednja, kn/kg	3,50	1,50	8.556,66	17.383,97	26.211,29	2.308,63
Cijena viša, kn/kg	4,00	2,00	13.556,66	24.883,97	36.211,29	3.304,64

* Sanduci: 50 % prinosa prodaje se za preradu te je trošak ambalaže obračunat samo za polovicu prinosa

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Oleoultracid 100 EC (3 l/ha); Cuprablau Z (5 kg/ha); Clarinet 3x (3 l/ha); Reldan 40 EC 2x (2 l/ha); Star 80 WP 2x (4 kg/ha). **Agrotehnika:** Troškovi vlastite mehanizacije uključuju sljedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva, raspršivanje atomizerom (6), malčiranje (4), transport.

Tablica 52. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji šljive za preradu

Šljiva za preradu				
Regija: RH		Površina: 1 ha		
Broj stabala/ha 740		Razmak sadnje: 4,5*3,0 m		
Trajnost nasada 20		Starost nasada: puna rodnost		
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha	10.000,00	20.000,00	25.000,00	
Prosječna cijena, kn/kg	1,50	1,50	1,50	0,2
Poticaj, kn/ha	1.250,00	1.250,00	1.250,00	166,00
UKUPNI PRIHOD, kn/ha	16.250,00	31.250,00	38.750,00	4.150,07
Podsadiivanje, 10 kom; 25 kn/kom	250,00	250,00	250,00	33,2
Mineralna gnojiva, kn/ha	266,00	335,50	538,00	44,56
Sredstva za zaštitu bilja	2.378,04	2.378,04	2.378,04	315,81
Vezivo, 20 kg; 25 kn/kg	500,00	500,00	500,00	66,40
Skupljanje, 100 kg/h; 25 kn/h	2.500,00	5.000,00	6.250,00	664,01
Rezidba, 110 h; 35 kn/h	3.850,00	3.850,00	3.850,00	511,29
Ostali troškovi, kn/ha	1.000,00	1.200,00	1.500,00	159,36
Ukupni var. Troškovi	10.744,04	13.513,54	15.266,04	1.794,63
PVT, kn/ha	5.505,96	17.736,46	23.483,96	2.355,44
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/ha	2.180,14	2.453,84	2.590,69	325,88
Dohodak, kn/ha	3.325,82	15.282,62	20.893,27	2.029,56
Trošak proizvodnje, kn/kg	1,29	0,8	0,71	0,11
Dohodak uz različite cijene:	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg 1,00	-1.674,18	5.282,62	8.393,27	701,54
Cijena srednja, kn/kg 1,50	3.325,82	15.282,62	20.893,27	2.029,56
Cijena viša, kn/kg 2,00	8.325,82	25.282,62	33.393,27	3.357,59

* Ambalaža povratna te stoga nije obračunat trošak

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

➤ 7.2.6.1.4. Proizvodnja bresaka

Veći dio proizvodnje odvija se u priobalnom dijelu Hrvatske, a samo između 10 i 11% od ukupnog broja stabala se odnosi na područje slavonske ravnice. Nekadašnji veći breskvik je bio u Vinkovcima (PIK) na površini od 27 ha. Danas prevladavaju manji voćnjaci u obiteljskim gospodarstvima, u kojima su najčešće srednje rane odlike. Breskve su tražene za potrošnju u svježem stanju i za proizvodnju različitih prerađevina (sokova, kompoti, đemova). Zasnivati ih treba na većim nadmorskim visinama (150-200 m) kako bi se izbjegli rizici od oštećenja mrazom.

Voćnjak od 1 ha predstavlja donju granicu opravdanosti ulaganja. Početni rod voćnjaka dobiva se već u drugoj godini nakon sadnje, a puna rodnost se očekuje pri pravilnom gospodarenju nakon šeste godine. Intenzivna se proizvodnja može zadržati do 15 ili 18 godine, a prosječno se u kontinentalnom području dobiva 20-25 t/ha.

Tablica 53. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji bresaka

Breskva							
Regija: kontinentalna			Površina: 1 ha				
Broj stabala/ha 2.000			Razmak sadnje: 3,5*1,4 m				
Trajnost nasada 17 god.			Starost nasada: puna rodnost				
Uzgojni oblik vitki vretenasti grm			Podloga: EMA				
Postavljen sustav za navodnavanje							
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)			Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji	
Prinos, kg/ha			15.000,00	20.000,00	25.000,00		
Klasa 1 - 5,00 kn			12.000,00	15.000,00	18.000,00		
Klasa 2 - 3,00 kn			3.000,00	5.000,00	7.000,00		
Prosječna cijena, kn/kg			4,60	4,50	4,44	0,6	
Poticaj, kn/ha			1.250,00	1.250,00	1.250,00	166,00	
UKUPNI PRIHOD, kn/ha			69.000,00	90.000,00	111.000,00	11.952,19	
Podsadiivanje, 10 kom; 30 kn/kom			300,00	300,00	300,00	39,84	
Mineralna gnojiva, kn/ha			468,50	671,00	873,50	89,11	
Sredstva za zaštitu bilja			6.737,28	6.737,28	6.737,28	894,73	
Sanduci, kapaciteta 5 kg; 2,0 kn/kom			6.000,00	8.000,00	10.000,00	1.062,42	
Vezivo, 20 kg; 25 kn/kg			500,00	500,00	500,00	66,40	
Berba, 40 kg/h; 25 kn/h			9.375,00	12.500,00	15.625,00	1.660,03	
Rezidba, 190 h; 35 kn/h			6.650,00	6.650,00	6.650,00	883,13	
Ostali troškovi, kn/ha			1.000,00	2.000,00	3.000,00	265,60	
Ukupni var. Troškovi			31.030,78	37.358,28	43.685,78	4.961,26	
PVT, kn/ha			37.969,22	52.641,72	67.314,22	6.990,93	
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/ha			3.640,31	3.777,16	3.914,01	501,61	
Dohodak, kn/ha			34.328,91	48.864,56	63.400,21	6.489,32	
Trošak proizvodnje, kn/kg			2,31	2,06	1,9	0,27	
Dohodak uz različite cijene:		Klasa 1	Klasa 2	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Cijena niža, kn/kg		4,50	2,50	28.078,91	40.114,56	52.150,21	5.327,30
Cijena srednja, kn/kg		5,00	3,00	34.328,91	48.864,56	63.400,21	6.489,32
Cijena viša, kn/kg		5,50	3,50	43.078,91	60.114,56	77.150,21	7.983,34

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Bordoška juha 3x (90 kg/ha); Oleoultracid 100 EC (3 l/ha); Baycor WP25, 2x (2 kg/ha); Chromodin S-65, 2x (2 kg/ha); Chromosul 80, 3x (7,5 kg/ha); Reldan 40 EC (1 l/ha); Sumpor SC-80 (2,5 l/ha); Chess, 2x (0,80 kg/ha); Basta 15 (5 l/ha); Hercules 480 SL (4 l/ha).
Agrotehnika: Troškovi vlastite mehanizacije uključuju sljedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2x), prskanje herbicidom lednom prskalicom (2x); raspršivanje atomizerom (10), malčiranje (6), transport.

➤ 7.2.6.1.5. Proizvodnja višanja

Kod višanja je specifično što su im plodovi vrlo osjetljivi na prijevoz i čuvanje, pa veću gospodarsku važnost imaju kao prerađevine. Aromatični plodovi su dobri za kompot, slatko, sokove. Velika je potražnja na domaćem i inozemnom tržištu za smrznutim plodovima ili konzerviranim prije daljnje prerade. Vrijeme zriobe ovisi o biološkim obilježjima odlike i vremenskim uvjetima prije razdoblja dozrijevanja. U našim kontinentalnim uvjetima zrioba se odvija od 15.6. do 10.7. a vijek iskorištenja intenzivnih višnjika je 25-30 godina.

Višnja podnosi velike nadmorske visine, te niske zimske temperature (do -40 °C). U cvatnji je otporna na kasni mraz, nije zahtjevna sa stajališta humidnosti, pa dobro podnosi aridne regija sa godišnjim padalinama od 400-500 mm. Višnja je veoma skromna sa stajališta zahtjeva za tlom, uspjeva na skoro svakom tlu koje nije suviše teško i vlažno. Najdulje vrijeme iskorištenja i najveći urodi, postižu se na lakoj, pjeskovitoj ilovači, karbonatnom černozeu ili aluvijalnom tlu koje je umjerene vlažnosti.

Za intenzivni uzgoj višanja preporučuje se sadnja 500 do 700 stabala/ha. Preporučene veličine voćnjaka su od 3 do 10 ha, ovisno o tehničkoj opremljenosti gospodarstva, te načinima i mogućnostima plasmana. Očekivani prirod u punoj rodosti je oko 26 t/ha.

Plodovi višanja rano dozrijevaju, znatno prije ljetnog suhog razdoblja, pa višnjik ne treba natapati. U intenzivnoj proizvodnji je potrebno 5-7 puta tretiranje protiv bolesti i štetnika. Za potrošnju u svježem stanju plodovi se beru ručno. Jedan berač u prosjeku ubere između 10-15 kg/sat. Troškovi berbe mogu tako činiti 40-50% ukupnih troškova materijala i rada.

Prisutan je zamjetni nedostatak višnje, kao kvalitetnog i cijenjenog, ranog kontinentalnog voća. Potrošnja plodova u svježem stanju je vrlo niska zbog manje ponude i osjetljivosti plodova na čuvanje. Organizacija plasmana mora biti dobra kako bi se veće količine proizvoda plasirale na tržište u što kraćem roku, jer u tom slučaju odlike za stolnu potrošnju postižu prilično visoku i stabilnu cijenu.

Potražnja plodova za industrijsku preradu je vrlo velika i stalna. Plodovi postižu relativno dobru cijenu, a postoji dobra mogućnost ugovaranja proizvodnje sa prerađivačima ili pokretanje manjih pogona za smještaj, doradu i preradu, a što je i preporuka stručnjaka za podizanje konkurentnosti domaće proizvodnje.

Tablica 54. Osnovni ekonomski pokazatelji proizvodnje višnje

Godina proizvodnje	Jedinica mjere	4	5	6	7-20
Vrijednost					
Prirod	kg	14.560	18.720	22.100	26.000
Prihod	kn	44.973,00	57.822,00	68.262,00	80.309,00
Ukupni rashodi	kn	25.051,00	30.000,00	35.073,00	41.173,00
Troškovi proizvodnje	kn	14.154,00	19.104,00	24.176,00	30.276,00
Materijal	kn	8.131,00	10.164,00	12.632,00	14.520,00
Rad ljudi	kn	4.644,00	7.297,00	9.533,00	13.268,00
Rad strojeva	kn	1.379,00	1.642,00	1.991,00	2.488,00
Amortizacija voćnjaka	kn	9.002,00	9.002,00	9.002,00	9.002,00
Kamate na obrtna sredstva	kn	1.895,00	1.895,00	1.895,00	1.895,00
Izdaci	kn	10.678,00	13.904,00	17.449,00	21.071,00
Prihodi-izdaci (Cash-flow)	kn	34.295,00	43.918,00	50.814,00	59.238,00
Financijski rezultat	kn	23.398,00	33.022,00	39.917,00	48.341,00
Bruto dobit	kn	19.922,00	27.822,00	33.190,00	39.136,00
Porezi	kn	6.973,00	9.738,00	11.616,00	13.698,00
Dobit	kn	12.949,00	18.084,00	21.573,00	25.438,00
Akumulacija					
Cash-flow		34.295,00	78.213,00	129.026,00	958.353,00
Financijski rezultat		23.398,00	56.419,00	96.336,00	773.107,00
Bruto dobit		19.922,00	47.744,00	80.934,00	628.838,00
Dobit		12.949,00	31.033,00	52.607,00	244.373,00

Izvor: Panonija-razvojne mogućnosti, Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo 2001.

➤ 7.2.6.1.6. Proizvodnja marelice

Marelica je vrlo malo zastupljena u našem voćarstvu. Osnovni razlog njenoj maloj proizvodnji, kako kod nas tako i u svijetu leži u pojavi njenog iznenadnog sušenja, poznata kao apopleksija ili kap. Pravi uzrok ovoj bolesti nije točno poznat. Intenzivnog uzgoja marelica u nas gotovo da i nema, a mogao bi imati veliko gospodarsko značenje.

Stabla rano dolaze u rod i obilno rode. Marelica je otpornija prema bolestima i štetnicima, pa su troškovi zaštite relativno niski. Važnost marelice na međunarodnom tržištu voća u posljednje vrijeme raste. Plodovi se troše u svježem stanju, posebno su traženi za preradu u kompot, sokove, džemove i marmeladu.

Mareljci pogoduju prostori u kojima nema većih klimatskih kolebanja. Tako se u uvjetima istočne Slavonije preporučuje zasnivanje mareljnjaka na nagnutim položajima okrenutim sjeveru i sjeveroistoku, a izbjegavati treba ravničarske terene.

Za intenzivan uzgoj su prikladna neutralna i slabo alkalna tla, a nikako ne odgovaraju alkalna i jako kisela tla. Početni rod ovakvih voćnjaka je u trećoj godini nakon sadnje, a puna rodnost se očekuje, pri pravilnom gospodarenju, nakon sedme. Prosječni prirodni su oko 22.500 kg/ha ili 18 kg/stablu. Bez većih kolebanja intenzivna proizvodnja se može zadržati do dvadesete godine.

Za prodaju u svježem stanju mareljice se beru 3-7 dana prije potpune zrelosti. Berač tijekom desetosatnog radnog dana nabere između 350-400 kg plodova za potrošnju u svježem stanju (650-700 kg za industrijsku preradu). Odluke za preradu se beru mehanizirano (tresaćima), ali za stolnu upotrebu se može primijeniti samo ručna berba.

Tablica 55. Osnovni ekonomski pokazatelji proizvodnje mareljice

Godina proizvodnje	Jedinica mjere	4	5	6	7-20
Vrijednost					
Prirod	kg	12.600	16.200	19.125	22.500
Prihod	kn	79.410,00	102.099,00	120.533,00	141.804,00
Ukupni rashodi	kn	38.377,00	44.860,00	51.140,00	59.476,00
Troškovi proizvodnje	kn	16.230,00	22.713,00	28.994,00	37.329,00
Materijal	kn	7.248,00	9.060,00	11.260,00	12.943,00
Rad ljudi	kn	7.770,00	12.209,00	15.983,00	22.199,00
Rad strojeva	kn	1.213,00	1.444,00	1.750,00	2.188,00
Amortizacija voćnjaka	kn	20.458,00	20.458,00	20.458,00	20.458,00
Kamate na obrtna sredstva	kn	1.689,00	1.689,00	1.689,00	1.689,00
Izdaci	kn	10.962,00	14.665,00	18.528,00	22.916,00
Prihodi-izdaci (Cash-flow)	kn	68.448,00	87.433,00	102.005,00	118.888,00
Financijski rezultat	kn	46.301,00	65.287,00	79.858,00	96.741,00
Bruto dobit	kn	41.033,00	57.239,00	69.393,00	82.328,00
Porezi	kn	14.362,00	20.034,00	24.288,00	28.815,00
Dobit	kn	26.672,00	37.205,00	45.106,00	53.513,00
Akumulacija					
Cash-flow		68.448,00	155.881,00	257.886,00	1.922.318,00
Financijski rezultat		46.301,00	111.588,00	191.447,00	1.545.825,00
Bruto dobit		41.033,00	98.272,00	167.665,00	1.320.258,00
Dobit		26.672,00	63.877,00	108.983,00	512.390,00

Izvor: Panonija-razvojne mogućnosti, Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo 2001.

U punoj proizvodnji, prosječni godišnji troškovi uzgoja (ukupni vlastiti i uslužni rad, te materijal) su oko 37.329 kn/ha. Ukupni rashodi koji obuhvaćaju još i troškove amortizacije, te naknadu za kapital su oko 59.476 kn/ha. Novčani izdaci su oko 22.916 kn. Očekivana godišnja bruto dobit u punoj rodnosti voćnjaka je oko 82.328 kn, a neto dobit 53.513 kn/ha.

7.2.7. POVRTLARSKA PROIZVODNJA

Dobro shvaćanje i poznavanje prirode biljaka, kao i stručna primjena svih tehnoloških mjera pod određenim uvjetima, omogućuju najveći uspjeh u proizvodnji povrća. Tko bolje upozna prirodne potrebe biljaka, taj je u prednosti jer će moći prije primijeniti metodu upravljanja njezinim rastom i razvojem prema najvećim prinosima.

Općina Ivankovo ima sve uvjete za proizvodnju povrća visokih prinosa i standardne kvalitete. Jedan od glavnih kriterija za pokretanje povrtlarske proizvodnje je blizina vode uz mogućnost navodnjavanja.

Hrvatska je uvoznik povrća, ali zahvaljujući komparativnim prednostima područja, postoje velike mogućnosti za pokretanje značajnije proizvodnje povrća. Za intenzivniju proizvodnju povrća trebalo bi smanjiti troškove inputa. To je moguće ostvariti vlastitom proizvodnjom rasadnog materijala, te zajedničkim korištenjem specijalizirane mehanizacije. Svakako da će i udruživanje proizvođača doprinijeti smanjenju troškova proizvodnje, bolje planiranju proizvodnje i povećanju sigurnosti plasmana robe na tržište.

Ono što karakterizira ovu radno intenzivnu proizvodnju je veliko učešće radne snage, 3-4 radnika po hektaru u uvjetima navodnjavanja, uravnoteženost sa stočarskom proizvodnjom (1,5-2 uvjetna grla krupne stoke zbog neophodnosti organske gnojidbe), te značajne količine zelene mase koje ostaju poslije proizvodnje povrća.

Mnogi proizvođači su zainteresirani za prelazak na proizvodnju povrća, ali prije toga traže odgovore na neka pitanja. Prije svega, postavljaju pitanje kako doći do sredstava za pokretanje ovakve proizvodnje? Jedan od načina jesu krediti i programi (operativni) koje pokreću resorno ministarstvo i županijski uredi.

Pored toga, na raspolaganju nam stoje i sredstva Europske Unije, te sredstva iz drugih izvora. No mnogi proizvođači ističu da ne žele ulagati, ako ne znaju da će im se uloženo isplatiti. Kako još nema dobro organiziranog otkupa, mnogi su proizvođači, po pitanju plasmana, prepušteni sami sebi.

Rješenje se vidi u uključivanju proizvođača u zadruge, clusterne ili neke druge oblike kako bi mogli, sve proizvedene količine, organizirano plasirati na tržište. Udruživanje proizvođača nije samo dobro radi prodaje povrća, nego radi i organizacije proizvodnje (od nabavke repromaterijala, sjetve, žetve do plasmana).

Ministarstvo poljoprivrede potiče povrtlarsku proizvodnju temeljem Zakona o državnim potporama, model kapitalnih ulaganja. Osnovni uvjet za ostvarivanje poticaja i potpora je upis poljoprivrednog gospodarstva u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava. Kao što je već navedeno, u odabranim mjerama SAPARD/IPARD programa postoji mogućnost korištenja sredstava iz predpristupnog fonda EU za poljoprivredu i ruralni razvitak - povrat 50% sredstava od ukupne investicije.

Također Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva pokreće Operativni program razvoja povrtlarske proizvodnje, putem kojeg će se osigurati povoljni krediti za ulaganja u povrtlarstvo.

Povrće se uzgaja u vrtu, na njivi i u zaštićenom prostoru (staklenici, plastenici, tuneli). Uspješnost povrtlarske proizvodnje valorizira se na tržištu kome se podređuje tehnologija i rokovi proizvodnje, izbor vrsta i sorata, odnosno o tržištu ovisi hoće li u povoljnim agroekološkim uvjetima određena proizvodnja povrća uopće biti isplativa.

Prosječni prinosi povrća u Republici Hrvatskoj i do nekoliko puta su niži u odnosu na europske i svjetske prosjeke, zbog velikog broja proizvođača i malih površina, iako i u Hrvatskoj postoje veći i specijalizirani proizvođači povrća koji koriste vrhunsku tehnologiju i ostvaruju isto takve prinose.

7.2.7.1. Modeli povrtlarske proizvodnje

➤ 7.2.7.1.1. Proizvodnja povrća u zaštićenim prostorima

Tablica 56. Kalkulacija pokriva troškova proizvodnja u zaštićenim prostorima - rajčica

Rajčica						
Regija: kontinentalna			Sadnja: dvoredne trake, razmak između traka 100 cm			
Površina: 100 m ²			Razmak sadnje: 60*50 cm			
Način uzgoja: iz presadnica, na foliji						
Kalkulacija pokriva var. troškova (PVT)			Niži	Srednji	Viši	EUR/100 m ² , srednji
Prinos, kg/100 m ²			1050,00	1500,00	1950,00	
KLASA 1, 70%, -5,00 KN			735,00	1050,00	1365,00	
KLASA 2, 30%, -2,40 KN			315,00	450,00	585,00	
Prosječna cijena*, kn/kg			4,22	4,22	4,22	0,56
UKUPNI PRIHOD, kn/ha			4431,00	6330,00	8229,00	840,64
Presadnice, 250 kom; 1,50 kn/kom			375,00	375,00	375,00	49,80
Folija, crna, 0,02 mm; 5 kg; 22,00 kn/kg			44,00	44,00	44,00	5,84
Folija, prozirna, 0,03 mm; 3 kg; 16,00 kn/kg			48,00	48,00	48,00	6,37
Mineralna i organska gnojiva			177,84	248,00	319,88	33,04
Sredstva za zaštitu bilja			99,10	99,10	99,10	13,16
Vezivo polipropilensko, 2,5 kg; 16 kn/kg			40,00	40,00	40,00	5,31
Vezanje veziva, 2,5 h; 20 kn/h			50,00	50,00	50,00	6,64
Plastične kopče; 1.000 kom; 0,10 kn/kom			100,00	100,00	100,00	13,28
Kartonske kutije; 8 kg; 3,2 kn/kom			420,00	600,00	780,00	79,68
Cijevi za navodnjavanje, 150 m; 0,65 kn/m			97,50	97,50	97,50	12,95
Ručno razbacivanje gnojiva, 1 h; 20 kn/h			20,00	20,00	20,00	2,66
Postavljanje folije i sadnja (ručno); 8 h; 20,00 kn/h			160,00	160,00	160,00	21,25
Berba, sortiranje i klasiranje, 30 kg/h; 25 kn/h			875,00	1250,00	1625,00	166,00
Rezidba i omatanje, 25 h; 20 kn/h			500,00	500,00	500,00	66,40
Završna ručna obrada tla, 3 h; 20 kn/h			60,00	60,00	60,00	7,97
Uklanjanje biljnih ostataka, 3h; 20 kn/h			60,00	60,00	60,00	7,97
Ostali troškovi			550,00	650,00	750,00	86,32
UKUPNI VAR. TROŠKOVI, kn/100 m²			3676,44	4402,36	5128,48	584,64
PVT, kn/100 m²			754,56	1927,64	3100,52	255,99
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/100 m ²			217,04	217,04	217,04	28,82
Dohodak, kn/100 m²			537,51	1710,59	2883,47	227,17
Trošak proizvodnje, kn/kg			3,71	3,08	2,74	0,41
Dohodak uz različite cijene	Klasa 1	Klasa 2	Niži	Srednji	Viši	EUR/100m²
Cijena niža, kn/kg	4,5	1,9	12,51	960,59	1.908,47	127,57
Cijena srednja, kn/kg	5	2,4	537,51	1.710,59	2.883,47	227,17
Cijena viša, kn/kg	5,5	3	1.094,01	2.505,59	3.916,97	332,75

Izvor: Katalog kalkucija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Besamid G (4 kg); Antracol Combi WP 76 (0,1 kg); Calypso 480 SC (0,01 l); Cuprablau Z (0,2 l). Besamid kroz 2 godine. **Agrotehnika:** Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 217,04 kn/100 m² i uključuju sljedeće operacije: oranje, frezanje, prskanje.

Tablica 57. Kalkulacija pokriva troškova proizvodnja u zaštićenim prostorima - paprika

Paprika						
Regija: kontinentalna			Površina: 100 m ²			
Način uzgoja: iz presadnica, na foliji			Razmak sadnje: 80*35 cm			
Kalkulacija pokriva var. troškova (PVT)			Niži	Srednji	Viši	EUR/100 m ² , srednji
Prinos, kg/100 m ²			1.000,00	1.300,00	1.600,00	
KLASA 1, 80%, -7,00 KN			800	1.040,00	1.280,00	
KLASA 2, 20%, -3,50 KN			200	260	320	
Prosječna cijena*, kn/kg			6,3	6,3	6,3	0,84
UKUPNI PRIHOD, kn/ha			6.300,00	8.190,00	10.080,00	1.087,65
Presadnice, 360 kom; 1,20 kn/kom			432	432	432	57,37
Folija, crna, 0,02 mm; 2 kg; 22,00 kn/kg			44	44	44	5,84
Folija, prozirna, 0,03 mm; 3 kg; 16,00 kn/kg			48	48	48	6,37
Mineralna i organska gnojiva			158,88	216,41	273,94	28,74
Sredstva za zaštitu bilja			103,04	103,04	103,04	13,68
Vezivo polipropilensko, 5 kg; 16 kn/kg			80	80	80	10,62
Vezanje veziva, 3,5 h; 20 kn/h			70	70	70	9,3
Plastične kopče; 1.440 kom; 0,10 kn/kom			144	144	144	19,12
Kartonske kutije; 8 kg; 3,2 kn/kom			400	520	640	69,06
Cijevi za navodnjavanje, 150 m; 0,65 kn/m			97,5	97,5	97,5	12,95
Ručno razbacivanje gnojiva, 1 h; 20 kn/h			20	20	20	2,66
Završna ručna obrada tla, 3 h; 20 kn/h			60	60	60	7,97
Postavljanje folije i sadnja (ručno); 9 h; 20,00 kn/h			180	180	180	23,9
Berba, sortiranje i klasiranje, 25 kg/h; 25 kn/h			1.000,00	1.300,00	1.600,00	172,64
Rezidba i omatanje, 20 h; 20 kn/h			400	400	400	53,12
Uklanjanje biljnih ostataka			60	60	60	7,97
Ostali troškovi			550	650	750	86,32
UKUPNI VAR. TROŠKOVI, kn/100 m²			3.847,42	4.424,95	5.002,48	587,64
PVT, kn/100 m²			2.452,58	3.765,05	5.077,52	500,01
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/100 m ²			217,04	217,04	217,04	28,82
Dohodak, kn/100 m²			2.235,54	3.548,01	4.860,48	471,18
Trošak proizvodnje, kn/kg			4,06	3,57	3,26	0,47
Dohodak uz različite cijene	Klasa 1	Klasa 2	Niži	Srednji	Viši	EUR/100m²
Cijena niža, kn/kg	5,00	2,50	435,54	1.208,01	1.980,48	160,43
Cijena srednja, kn/kg	7,00	3,50	2.235,54	3.548,01	4.860,48	471,18
Cijena viša, kn/kg	9,00	4,50	4.035,54	5.888,01	7.740,48	781,94

* Cijene po klasama: trogodišnji prosjek cijena na veletržnicama, od 23 do 37 tjedna, izvor: TISUP

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004

Početak sadnje 15. travnja, početak berbe oko 15. lipnja, završetak berbe u rujnu. Navodnjavanje kapanjem, negrijani plastenik s jednom lađom.

Primjena sredstava za zaštitu: Besamid G (4 kg); Star 80 WP (0,2 kg); Calypso 480 SC (0,01 l); Ridomil Gold plus 42,5 WP (0,1 kg) Previcur 607 SL (0,03 l); Teldor SC (0,05 L). Besamid kroz 2 godine. **Agrotehnika:** Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 217,04 kn/100 m² i uključuju sljedeće operacije: oranje, frezanje, prskanje.

Tablica 58. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnja u zaštićenim prostorima - krastavac

Krastavac						
Regija: kontinentalna			Sadnja: dvoredne trake, razmak između traka 100 cm			
Površina: 100 m ²			Razmak sadnje: 60*60 cm			
Način uzgoja: iz presadnica, na foliji						
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)			Niži	Srednji	Viši	EUR/100 m ² , srednji
Prinos, kg/100 m ²			1200,00	1500,00	1800,00	
KLASA 1, 90%, -3,60 KN			1080,00	1350,00	1620,00	
KLASA 2, 20%, -2,90 KN			120,00	150,00	180,00	
Prosječna cijena*, kn/kg			3,53	3,53	3,53	0,47
UKUPNI PRIHOD, kn/ha			4236,00	5295,00	6354,00	703,19
Presadnice, 200 kom; 1,50 kn/kom			330,00	330,00	330,00	43,82
Folija, crna, 0,02 mm; 2 kg; 22,00 kn/kg			44,00	44,00	44,00	5,84
Folija, prozirna, 0,03 mm; 3 kg; 16,00 kn/kg			48,00	48,00	48,00	6,37
Mineralna i organska gnojiva			167,10	232,60	296,54	30,89
Sredstva za zaštitu bilja			91,96	91,96	91,96	12,21
Vezivo polipropilensko, 2,50 kg; 16 kn/kg			40,00	40,00	40,00	5,31
Vezanje veziva, 2,2 h; 20 kn/h			44,00	44,00	44,00	5,84
Plastične kopče; 880 kom; 0,10 kn/kom			88,00	88,00	88,00	11,69
Kartonske kutije; 10 kg; 4,0 kn/kom			480,00	600,00	720,00	79,68
Cijevi za navodnjavanje, 75 m; 0,65 kn/m			97,50	97,50	97,50	12,95
Ručno razbacivanje gnojiva, 1 h; 20 kn/h			20,00	20,00	20,00	2,66
Završna ručna obrada tla, 3 h; 20 kn/h			60,00	60,00	60,00	7,97
Berba, sortiranje i klasiranje, 50 kg/h; 25 kn/h			600,00	750,00	900,00	99,60
Postavljanje folije i sadnja (ručno); 7 h; 20 kn/h			140,00	140,00	140,00	18,59
Rezidba i omatanje, 15 h; 20 kn/h			300,00	300,00	300,00	39,84
Uklanjanje biljnih ostataka, 3h, 20 kn/h			60,00	60,00	60,00	7,97
Ostali troškovi			550,00	650,00	750,00	86,32
UKUPNI VAR. TROŠKOVI, kn/100 m²			3160,56	3596,06	4030,00	477,57
PVT, kn/100 m²			1075,44	1698,94	2324,00	225,62
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/100 m ²			257,13	257,13	257,13	34,15
Dohodak, kn/100 m²			818,30	1441,80	2066,86	191,47
Trošak proizvodnje, kn/kg			2,85	2,57	2,38	0,34
Dohodak uz različite cijene	Klasa 1	Klasa 2	Niži	Srednji	Viši	EUR/100m²
Cijena niža, kn/kg	3,00	2,30	98,30	541,80	986,86	71,95
Cijena srednja, kn/kg	3,60	2,90	818,30	1441,80	2066,86	191,47
Cijena viša, kn/kg	4,00	3,30	1298,30	2041,80	2786,86	271,16

* Cijene po klasama: trogodišnji prosjek cijena na veletržnicama, Od 23 do 37 tjedna, izvor: TISUP

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Početak sadnje 30. travnja, početak berbe 1. - 15. lipnja, završetak berbe u rujnu. Navodnjavanje kapanjem, negrijani plastenik s jednom lađom.

Primjena sredstava za zaštitu: Besamid G (4 kg); Star 80 WP (0,2 kg); Calypso 480 SC (0,01 l); Ridomil Gold plus 42,5 WP (0,1 kg) Previcur 607 SL (0,03 l); Teldor SC (0,05 L). Besamid kroz 2 godine. **Agrotehnika:** Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 257,13 kn/100 m² i uključuju sljedeće operacije: oranje, frezanje, prskanje.

Povrtlarsku proizvodnju preporuča se razvijati kroz podizanje plastenika i staklenika, odnosno kroz proizvodnju u zaštićenim prostorima. Razlozi za to su višestruki. Takva proizvodnja je sigurnija s aspekta vremenskih prilika, omogućuje se bolja iskoristivost zemljišta s obzirom na izmjene kultura, planiranje van sezonske proizvodnje, te cjenovnu konkurentnost.

Kontinuirana količina i kvaliteta proizvoda omogućiti će prodaju kroz lance supermarketa, te razvoj tržišta kroz turističku ponudu ili putem prerađivačke industrije.

➤ 7.2.7.1.2. Proizvodnja povrća na otvorenom

Donosimo i nekoliko primjera proizvodnje povrća na otvorenom gdje proizvođači također, ostvaruju veći dohodak nego kod ustaljene ratarske proizvodnje.

Tablica 59. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnje na otvorenom - rajčica visoka

Rajčica - visoka						
Regija: RH		Površina: 1 ha				
Način uzgoja: iz presadnica		Razmak sadnje: 80 * 40 cm				
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)		Niži	Srednji	Viši	€/ha, srednji	
Prinos, kg/ha		50.000,00	75.000,00	100.000,00		
KLASA 1 - 3,30 kn		35.000,00	55.000,00	70.000,00		
KLASA 2 - 2,00 kn		15.000,00	20.000,00	30.000,00		
Prosječna cijena, kn/kg		2,91	2,95	2,91	0,39	
Poticaj, kn/ha		1.250,00	1.250,00	1.250,00	166,00	
UKUPNI PRIHOD, kn/ha		146.750,00	222.750,00	292.250,00	29.581,67	
Presadnice, 32.000 kom; 1,20 kn/kom		38.400,00	38.400,00	38.400,00	5.099,60	
Gnojiva, kn/ha		6.201,00	9.881,00	13.769,50	1.312,22	
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha		4.324,94	4.324,94	4.324,94	574,36	
Sanduci, kapaciteta 10 kg; 4,0 kn/kom		20.000,00	30.000,00	40.000,00	3.984,06	
Vezivo polipropilensko, 65 kg; 40 kn/kg		2.600,00	2.600,00	2.600,00	345,29	
Stupovi drveni*, 1.500 kom; 2 kn/kom		3.000,00	3.000,00	3.000,00	398,41	
Žica za armaturu, 6.250 m; 0,20 kn/m		1.250,00	1.250,00	1.250,00	166,00	
Postavljanje armature, 300 h, 15 kn/h		4.500,00	4.500,00	4.500,00	597,61	
Skidanje armature, 100 h, 15 kn/h		1.500,00	1.500,00	1.500,00	199,20	
Cijevi za navodnjavanje, 12.500 m; 0,65 kn/m		8.125,00	8.125,00	8.125,00	1079,02	
Berba, 60 kg/ha; 25 kn/h		20.833,33	31.250,00	41.666,67	4150,07	
Vezanje; 315 h; 20 kn/h		6.300,00	6.300,00	6.300,00	836,65	
Skidanje zaperaka (5*), 1.250 h, 20 kn/h		25.000,00	25.000,00	25.000,00	3320,05	
Ostali troškovi, kn/ha		1.500,00	2.000,00	3.000,00	265,60	
UKUPNI VAR. TROŠKOVI, kn/ha		143.534,27	168.130,94	193.436,10	22.328,15	
PVT, kn/ha		3.215,73	54.619,07	98.813,90	7.253,53	
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/ha		4.222,51	5.123,78	5.783,64	680,45	
Dohodak, kn/ha		-1.006,78	49.495,29	93.030,26	6.573,08	
Trošak proizvodnje, kn/kg		2,96	2,31	1,99	0,31	
Dohodak uz različite cijene:	Klasa 1	Klasa 2	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha
Cijena niža, kn/kg	3,00	1,50	-19.006,78	22.995,29	57.030,26	3.053,82
Cijena srednja, kn/kg	3,30	2,00	-1.006,78	49.495,29	93.030,26	6.573,08
Cijena viša, kn/kg	4,00	2,50	30.993,22	97.995,29	157.030,26	13.013,98

Navodnjavanje kapanjem

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Dursban E-48 (7 l/ha); Devrinol (2,5 l/ha); Treflan EC (2 l/ha); Cuprablau Z (3 kg/ha); Galben M (2,5 kg/ha); Mythos (2,5 l/ha); Ridomil gold plus 42,5 WP (3,5 kg/ha); Radotion E 50 (2,5 l/ha) Star 80 WP (2,5 kg/ha). **Agrotehnika:** Troškovi vlastite mehanizacije uključuju sljedeće operacije: razbacivanje stajskog gnoja, oranje, raspodjeljivanje mineralnog gnoja (2), tanjuranje, sjetvospremanje, sadnja presadnica, prskanje leđnom prskalicom (6), transport.

Tablica 60. Kalkulacija pokriva troškova proizvodnje na otvorenom - paprika

Paprika - za tržište u svježem stanju						
Regija: RH			Površina: 1 ha			
Način uzgoja: iz presadnica			Razmak sadnje: 60 * 35 cm			
Kalkulacija pokriva var. troškova (PVT)		Niži	Srednji	Viši	€/ha, srednji	
Prinos, kg/ha		30.000,00	40.000,00	50.000,00		
KLASA 1 - 3,30 kn		15.000,00	25.000,00	35.000,00		
KLASA 2 - 2,00 kn		15.000,00	15.000,00	15.000,00	1.992,03	
Prosječna cijena, kn/kg		4,00	4,25	4,40	0,56	
Poticaj, kn/ha		1.250,00	1.250,00	1.250,00		
UKUPNI PRIHOD, kn/ha		121.250,00	171.250,00	221.250,00	22.742,36	
Presadnice, 48.000 kom; 0,50 kn/kom		24.000,00	24.000,00	24.000,00	3.187,25	
Gnojiva, kn/ha		6.962,50	9.742,00	11.580,50	1.293,76	
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha		5.076,12	5.076,12	5.076,12	674,12	
Vreće kapaciteta, 30 kg; 0,90 kn/kom		900,00	1.200,00	1.500,00	159,36	
Berba, 40 kg/h; 25 kn/h		18.750,00	25.000,00	31.250,00	3.320,05	
Cijevi za navodnjavanje, 14.300 m; 0,65 kn/m		9.295,00	9.295,00	9.295,00	1.234,40	
Ostali troškovi, kn/ha		1.500,00	2.000,00	2.500,00	265,60	
UKUPNI VAR. TROŠKOVI, kn/ha		66.483,62	76.313,12	85.201,62	10.134,54	
PVT, kn/ha		54.766,38	94.936,88	136.048,38	12.607,82	
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/ha		3.439,06	4.089,24	4.498,03	543,06	
Dohodak, kn/ha		51.327,32	90.847,64	131.550,35	12.064,76	
Trošak proizvodnje, kn/kg		2,33	2,01	1,79	0,27	
Dohodak uz različite cijene:	Klasa 1	Klasa 2	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha
Cijena niža, kn/kg	3,00	1,00	-8.672,68	10.847,64	31.550,35	1.440,59
Cijena srednja, kn/kg	5,00	3,00	51.327,32	90.847,64	131.550,35	12.064,76
Cijena viša, kn/kg	7,00	4,00	96.327,32	155.847,64	216.550,35	20.696,90

Navodnjavanje kapanjem

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Dursban E-48 (7 l/ha); Devrinol (2,5 l/ha); Treflan EC (2 l/ha); Cuprablau Z (3 kg/ha); Ronilan DF (1,5 kg/ha); Previcur 607 SL 2x (4 l/ha); Radotion E 50 (2,5 l/ha); Decis 2,5 EC (1 l/ha). **Agrotehnika:** Troškovi vlastite mehanizacije uključuju sljedeće operacije: razbacivanje stajskog gnoja, oranje, raspodjeljivanje mineralnog gnoja, tanjuranje, sjetvospremanje, sadnja presadnica, prskanje (5), transport.

Tablica 61. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnja na otvorenom - krastavac za konzerviranje

Krastavac za konzerviranje							
Regija: kontinentalna				Površina: 1 ha			
Način uzgoja: sjetva na otvorenom				Razmak sadnje: 150 * 30 cm			
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)				Niži	Srednji	Viši	€/ha, srednji
Prinos, kg/ha				30.000,00	40.000,00	50.000,00	
Klasa 1, (30%) - 3,00 kn				9.000,00	12.000,00	15.000,00	
Klasa 1, (50%) - 1,85 kn				15.000,00	20.000,00	25.000,00	
Klasa 1, (20%) - 0,30 kn				6.000,00	8.000,00	10.000,00	
Prosječna cijena, kn/kg				1,89	1,89	1,89	0,25
Poticaj, kn/kg				3.000,00	3.000,00	3000,00	398,41
UKUPNI PRIHOD, kn/ha				59.550,00	78.400,00	97.250,00	10.411,69
Sjeme (1.000 sjemenki/pak.), 50 pak, 70 kn/pak				3.500,00	3.500,00	3.500,00	464,81
Mineralna gnojiva, kn/ha				3.087,00	3.936,00	4.785,00	522,71
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha				5.285,87	5.285,87	5.285,87	701,97
Folija (š=0,7m, d=0,04m), 245 kg; 14,5 kn/kg				3.552,50	3.552,50	3.552,50	471,78
Mreža, 6.550 m; 0,57 kn/m				746,70	746,70	746,70	99,16
Cijevi za navodnjavanje, 6.550 m; 0,65 kn/m				4.257,50	4.257,50	4.257,50	565,41
Stupovi, drveni, 1.305 kom; 2 kn/kom				2.610,00	2.610,00	2.610,00	346,61
Postavljanje armature, 330 h; 15 kn/h				4.950,00	4.950,00	4.950,00	657,37
Troškovi sjetve, 50 h; 15 kn/h				750,00	750,00	750,00	99,6
Provlačenje vriježa, 600 h; 15 kn/h				9.000,00	9.000,00	9.000,00	1.195,22
Berba, 55 kg/h; 25 kn/h				13.636,36	18.181,82	22.727,27	2.414,58
Skidanje armature, 115 h; 15 kn/h				1.725,00	1.725,00	1.725,00	229,08
Ostali troškovi, kn/ha				1.000,00	1.500,00	2.000,00	199,20
UKUPNI VAR. TROŠKOVI, kn/ha				54.100,00	59.995,39	65.889,84	7.967,51
PVT 1, kn/ha				5.449,07	18.404,61	31.360,16	2.444,17
Troškovi unajmljene mehanizacije, kn/ha				1.500,00	1.500,00	1.500,00	199,2
PVT 2, kn/ha				3.949,07	16.904,61	29.860,16	2.244,97
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/ha				2.700,74	2.868,13	3.035,51	380,89
Dohodak, kn/ha				1.248,33	14.036,49	26.824,65	1.864,08
Trošak proizvodnje, kn/kg				1,94	1,61	1,41	0,21
Dohodak uz različite cijene:	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha
Cijena niža, kn/kg	2,50	1,50	0,20	-9.101,67	236,49	9.574,65	31,41
Cijena srednja, kn/kg	3,00	1,85	0,30	1.248,33	14.036,49	26.824,65	1.864,08
Cijena viša, kn/kg	3,50	2,70	0,40	19.098,33	37.836,49	56.574,65	5.024,77

Navodnjavanje kapanjem

Izvor: Katalog kalkucija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Star 80 WP (0,6 kg/ha); Ridomil Gold MZ 68 WP (2,5 kg/ha); Previcur 607 SL (2 l/ha); Mospilan 20 SP (0,13 kg/ha); Confidor SL 200 (0,3 l/ha); Quadris (0,9 l/ha) Alliette 4x (3 kg/ha); Basta 15 (6 l/ha). **Agrotehnika:** Unajmljena mehanizacija: postavljanje cijevi za navodnjavanje s polaganjem folije 1.500,00 kn/ha. Troškovi vlastite mehanizacije uključuju sljedeće operacije: oranje, raspodjeljivanje mineralnog gnoja, frezanje, sjetvospremanje, prskanje, transport.

➤ 7.2.7.1.3. Uzgoj gljive bukovače

Bukovača je poznata i cijenjena gljiva. Raste na panjevima, srušenim stablima i komadima drva koji ostaju iza sječe u šumi. Prvi pokušaji uzgoja išli su u tom pravcu da se bukovača uzgaja na drvu. Danas se uzgaja prvenstveno na slami i piljevini.

U posljednje vrijeme sve više se uzgaja na različitim poljoprivrednim nusproizvodima npr. slami različitih žitarica pomiješanoj s različitim omjerima, pljeve, piljevine itd. Pokazalo se da micelij mnogo brže prorasta takve hranjive podloge nego drvo, pa čitav ciklus uzgoja traje dva do najviše tri mjeseca. Uz sve to su i prinosi veći, pogotovo ako se uzgaja u zatvorenim klimatiziranim i adekvatno osvijetljenim prostorijama.

Ekonomska isplativost je vidljiva ukoliko se zna koliko iznose troškovi pripreme jedne vreće sa supstratom i micelijem, koliko vreća imamo i kolika je otkupna cijena po kilogramu bukovače.

Tijekom godine moguće je čak 6 do 12 puta ponoviti cikluse proizvodnje (ciklus traje oko 2 mjeseca, eventualni paralelni uzgoj). To znači da će se prikazani troškovi u tablicama toliko puta ponoviti godišnje, ali isto tako i mogućnost zarade. Vidljiva je mogućnost zarade uz minimalna ulaganja koja se u svakom ciklusu odmah vraćaju.

Tablica 62. Kalkulacija pokrića troškova proizvodnja gljive bukovače - 250 vreća

		Prinos gljiva (u jednom ciklusu)		
Broj VREĆA	%	15%	20%	25%
250	Gljiva u kg	750	1000	1250
Troškovi	po 1. vreći	17,5	kn, za napuniti je, obrazloženje;	
Micelij	11	2750	2750	2750
PVC vreća	1,5	375	375	375
Slama s prev.	2,5	625	625	625
Radnici	2	500	500	500
Ostalo	0,5	125	125	125
Ukupno troškova;		4375	4375	4375
Kooperant;				
dobiva po;	9 kn/kg	6750	9000	11250
Dohodak;		2375	4625	6875

Tablica 63. Kalkulacija pokriva troškova proizvodnja gljive bukovače - 500 vreća

		Prinos gljiva (u jednom ciklusu)		
Broj VREĆA	%	15%	20%	25%
500	Gljiva u kg	1500	2000	2500
Troškovi	po 1. vreći	17,5	kn, za napuniti je, obrazloženje;	
Micelij	11	5500	5500	5500
PVC vreća	1,5	750	750	750
Slama s prev.	2,5	1250	1250	1250
Radnici	2	1000	1000	1000
Ostalo	0,5	250	250	250
Ukupno troškova;		9000	8750	8750
Kooperant;				
dobiva po;	9 kn/kg	13500	18000	22500
Dohodak;		4750	9250	13750

Tablica 64. Kalkulacija pokriva troškova proizvodnja gljive bukovače - 700 vreća

		Prinos gljiva (u jednom ciklusu)		
Broj VREĆA	%	15%	20%	25%
700	Gljiva u kg	2100	2800	3500
Troškovi	po 1. vreći	17,5	kn, za napuniti je, obrazloženje;	
Micelij	11	7700	7700	7700
PVC vreća	1,5	1050	1050	1050
Slama s prev.	2,5	1750	1750	1750
Radnici	2	1400	1400	1400
Ostalo	0,5	350	350	350
Ukupno troškova;		12250	12250	12250
Kooperant;				
dobiva po;	9 kn/kg	18900	25200	31500
Dohodak;		6650	12950	19250

Izvor: Izračun nastao na osnovu istraživanja LEDA VSŽ

Uzmimo za primjer tablicu u kojoj je navedeno da se ide na uzgoj 250 vreća sa supstratom. Vreća se puni na težinu od 20 kg. Jedna vreća može dati ploda do 30 % svoje težine. Koliko će vreća dati ploda zavisi od Vaše pažnje posvećene uzgoju. Zato u tablici vidite mogućnosti zarade i sa prinosom već od 15%, kao i za 20 i 25%. Otkupna cijena je 9 kn po kilogramu bukovače. Dakle, ukoliko sa jedne vreće uzgojite 4 kg gljiva, to je prinos od 20% i iz tablice je vidljivo da ćete tada na 250 vreća imati 1000 kg gljiva te za to dobiti 9000 kuna. Iz iste tablice možete vidjeti i kako je formirana cijena jedne vreće sa supstratom. U primjeru je taj trošak po jednoj vreći 17 kn i 50 lipa. To je za 250 vreća ukupno 4375 kn. Kad od 9000 kn oduzmete 4375 kn dobivate iznos moguće zarade. Vidi se i važnost kvalitetnog održavanja uzgoja, jer je vidljivo da je zarada znatno veća već

i pri povećanju prinosa od samo 5%. U tablici je također jasno prikazano kako je formirana cijena vreće sa supstratom, a što predstavlja osnovni trošak prilikom pokretanja proizvodnje.

Poticaaj pokretanju uzgoja povrća svakako će biti pozitivan primjer iz prakse. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Sedlar iz Prkovaca, bavi se povrtlarskom proizvodnjom na ukupno 20 ha. Struktura proizvodnje na tih 20 ha je sljedeća:

I. Rajčica	1 ha
II. Paprika	2 ha
III. Kupus	3 ha
IV. Lubenice	14 ha

Tržište za svoje proizvode riješio je kroz velike trgovačke lance. Za sada ne razmišlja o povećanju proizvodnje, ali ako bi se odlučio na taj korak to bi onda značilo i promjenu organizacije poslovanja. Za sada je na gospodarstvu uposlio članove obitelji, a za „špicu“ sezone upošljava sezonsku radnu snagu.

7.2.8. VINOGRADARSKA PROIZVODNJA

Vinogradarstvo i vinarstvo je za Hrvatsku važna poljoprivredna grana s višestoljetnom tradicijom. Proizvodnja grožđa je izrazito radno-intenzivna, u prosjeku za 30 puta veća od proizvodnje pšenice, na njezinu ekonomičnost utječu visoki proizvodni troškovi, stoga je u toj proizvodnji bitna ekonomika obujma. Kako u svijetu postoji prevelika proizvodnja vina to bi, s obzirom na postojeće članstvo u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji i skorom priključenju Hrvatske EU, bilo nužno težiti vlastitom prepoznatljivom proizvodu.

Spojem tradicije i odličnih klimatskih i geografskih pogodnosti, Hrvatska ima sve preduvjete da zauzme značajnije mjesto na vinskoj karti svijeta. Prema podacima, Hrvatska raspolaže s oko 50 tisuća hektara vinograda, što čini oko 0,6 % svjetskih površina. U kontinentalnoj Hrvatskoj vinogradarskih površina ima gotovo 30 tisuća hektara, dok je u primorskoj 20 tisuća hektara. Na ovom mjestu bi htjeli pojasniti podjelu, vezano za vinogradarsku proizvodnju, na kontinentalnu i primorsku Hrvatsku. Zbog različitosti klimatskih i zemljišnih uvjeta, vinogradarska područja Hrvatske dijelimo na dvije regije:

- Kontinentalna Hrvatska
- Primorska Hrvatska

Slika 34. Karta Hrvatske

Izvor: Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo

Vinogradarska regija Kontinentalna Hrvatska dijeli se na ove pod-regije:

- Podunavlje
- Slavonija
- Moslavina
- Prigorje-Bilogora
- Plešivica
- Pokuplje
- Zagorje-Međimurje

Slika 35. Karta kontinentalne Hrvatske

Izvor: Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo

Pod-regije Podunavlje se dijeli na sljedeća vinogorja:

1. Vinogorje Srijem (Ilok, Šarengrad, Vukovar, Lovas, Tovarnik, Ivankovo, Nijemci, Bogdanovci, Nuštar, Stari Jankovci, Vinkovci, Ivankovo, Vođinci, Stari Mikanovci)
2. Vinogorje Erdut (Erdut)
3. Vinogorje Baranja (Beli Manastir, Kneževi Vinogradi, Popovac, Draž).

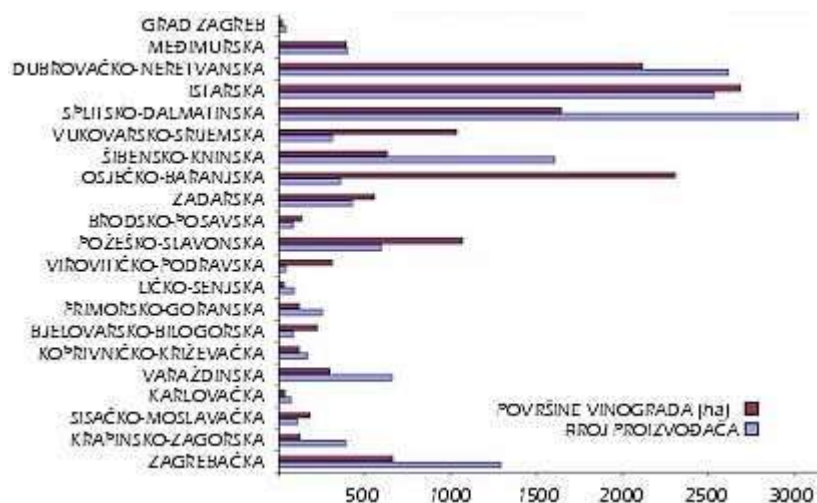
Slika 36. Podregije Podunavlje

Izvor: Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo

Temeljem upisa u Upisnik proizvođača grožđa i vina, na dan 30.06.2006. godine evidentirano je u Vukovarsko-srijemskoj županiji 1.055 hektara vinograda.

Slika 37. Broj proizvođača i površine vinograda u RH

Izvor: Hrvatski zavod za vinogradarstvo i vinarstvo

Na temelju članka 81. stavak 3. Zakona o vinu (NN 96/03), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, sukladno uredbama Europske Unije, objavljuje Listu zemljopisnih oznaka. Kvalitetna i vrhunska vina proizvedena u Republici Hrvatskoj mogu imati sljedeće zemljopisne

oznake regija, pod-regija, vinogorja i položaja. U skladu sa objavljenom listom za regiju Kontinentalna Hrvatska, pod-regiju Podunavlje i vinogorje Srijem imamo sljedeće oznake:

- Bapska
- Česta
- Drljan
- Ilok
- Opatovac
- Pajzoš
- Principovac
- Sofija
- Vučedol
- Vukovo
- Zaravan

Hrvatska proizvodnje mora se prije ulaska u Europsku uniju prilagoditi EU-u zakonodavstvu koje regulira proizvodnju i prodaju, ali i pokazati kako se proizvodi od grožđa (vino) smatraju tradicijskim proizvodima i jednim lijepim dijelom turističke ponude (vinske ceste).

7.2.8.1. Modeli vinogradarske proizvodnje

➤ 7.2.8.1.1. Proizvodnja vinskih sorti grožđa

Ekonomsko značenje proizvodnje grožđa i vina za cjelokupno hrvatsko gospodarstvo je veoma veliko. Pod-regija Podunavlje je u C1 zoni proizvodnje u kojoj nema posebnih ograničenja sa stajališta klime (toplina, svjetlost, vlažnost zraka) za intenzivan uzgoj vinove loze. Pravilnim odabirom odlike i podloge, te redovitim provođenjem potrebnih agrotehničkih i ampelotehničkih postupaka ostvaruje se gospodarski učinkovita proizvodnja grožđa.

Tablica 65. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji vinskih sorti grožđa

Grožđe vinski				
Regija: kontinentalna	Površina: 1 ha			
Broj trsova/ha: 5.700	Razmak sadnje: 2,0*0,8 m			
Trajnost nasada: 25 god.	Starost nasada: puna rodnost			
Uzgojni oblik: jednokraki gyot				
Kalkulacija pokrića var. troškova (PVT)	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha, srednji
Prinos, kg/ha	9.000,00	10.000,00	11.000,00	
Cijena, kn/kg	3,50	3,50	3,50	0,46
Poticaj, kn/ha	1.250,00	1.250,00	1.250,00	166,00
UKUPNI PRIHOD, kn/ha	32.750,00	36.250,00	39.750,00	4.814,08
Podsadiivanje, 30 kom; 10 kn/kom	300,00	300,00	300,00	39,84
Mineralna gnojiva, kn/ha	787,50	1.216,00	1.575,00	161,49
Sredstva za zaštitu bilja, kn/ha	7.280,94	7.280,94	7.280,94	966,92
Vezivo, 20 kg, 25 kn/kg	500,00	500,00	500,00	66,40
Berba, 80 kg/h; 25 kn/h	2.812,50	3.125,00	3.437,50	415,01
Rezidba, 280 h; 30 kn/h	8.400,00	8.400,00	8.400,00	1.115,54
Ostali troškovi, kn/ha	1.000,00	1.200,00	1.500,00	159,36
UKUPNI VAR. TROŠKOVI, kn/ha	21.080,94	22.021,94	22.993,44	2.924,56

Nastavak prethodne tablice

PVT, kn/ha	11.669,06	14.228,06	16.756,56	1.889,52
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/ha	3.688,95	3.716,32	3.743,69	493,53
Dohodak, kn/ha	7.980,11	10.511,74	13.012,87	1.395,98
Trošak proizvodnje	2,75	2,57	2,43	0,34
Dohodak uz različite cijene:	Niži	Srednji	Viši	EUR/ha
Cijena niža, kn/kg 3,00	3.480,11	5.511,74	7.512,87	731,97
Cijena srednja, kn/kg 3,50	7.980,11	10.511,74	13.012,87	1.395,98
Cijena viša, kn/kg 4,00	12.480,11	15.511,74	18.512,87	2.059,99

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Primjena sredstava za zaštitu: Cuprablau Z (7 kg/ha), Demitan (0,5 l/ha), Star 80 WP 2x (5 kg/ha), Sumpor SC-80 (5 l/ha), Zolone liquide (2l/ha), Galben F 2x (4 kg/ha), Sumpor SC-80 4x (10 l/ha), Ronilan DF (1 kg/ha), Ridomil gold plus 42,5 WP (4kg/ha), Switch 62,5 WG (0,80 kg/ha), Anvil 5 SC (0,25 l/ha), Topas 100 EC 2x (0,5 l/ha), Cuprablau Z 2x (6 kg/ha), Basta 15 (5 l/ha), Hercules 480 SL (4 l/ha), Antracol WP 70 2x (5 l/ha). **Agrotehnika:** Troškovi vlastite mehanizacije uključuju sljedeće operacije: raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2x), prskanje herbicidom leđnom prskalicom(2x), raspršivanje atomizerom (12x), malčiranje (6x), prijevoz.

➤ 5.1.2. Proizvodnja stolnog grožđa

U ukupnoj svjetskoj proizvodnji grožđa udio stolnih kultivara u odnosu na vinske iznosi 21,5%. Idealne agroekološke i klimatske uvjete za uzgoj stolnog grožđa nalazimo u primorskom dijelu Hrvatske. To je gospodarski unosan posao, ali se pri podizanju nasada mora voditi računa o mnogim čimbenicima koji su specifični za tu proizvodnju. Stolne sorte grožđa koriste se danas za konzumiranje u svježem stanju ili prerađene sušenjem, konzerviranjem, kandiranjem i sl.

Proizvodnja stolnog grožđa na plantažnim nasadima i specijalizirana proizvodnja na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima u Hrvatskoj je moguća samo u priobalnom dijelu, i to od Zadra prema jugu, i to dakako uz navodnjavanje što je negdje velik problem.

U sjevernim područjima nije moguće uzgajanje, čak i na najboljim položajima osim za eksperimentalnu primjenu i za kućne potrebe. Ranije je bilo nekih pokušaja u lloku zajedno u suradnji s Italijom da se proizvedu sorte stolnog grožđa, ali jedna jaka zima ili slabi mraz u proljeće uništi cijeli višegodišnji trud. Isto tako upitno je dozrijevanje zbog kasnih mrazeva.

➤ 7.2.8.1.2. Podizanje vinograda

Ovisno o koncepciji uzgoja potrebno je odrediti veličinu vinograda. Za proizvodnju grožđa, bez vlastite prerade, primjena suvremene tehnologije, mehanizacije i dohodovnost su osigurani na površinama većim od 5 ha. Za uspješnu i rentabilnu proizvodnju vina (zasnivanje vinograda i vinskog podruma) dostatne su površine od 3 do 5 ha. Preporučene površine će se vjerojatno

udvostručiti ulaskom u međunarodne trgovinske udruge, kada se u nas budu primjenjivali uvjeti i zakonitosti europskog tržišta.

Pripremni radovi za podizanje vinograda su rigolanje i meliorativna gnojdba. Rigola se tijekom ljeta i rane jeseni (prije početka jačih jesenskih kiša) plugovima rigolerima na dubini 60 do 80 cm. Rigolanjem se u tlo unose potrebne količine NPK mineralnog gnojiva (25 dt/ha - 5:20:30).

Sadi se ovisno o vremenskim prilikama u ožujku i travnju. Na dno jame veličine 40 x 40 x 50 cm, stavlja se oko 2 dag jednog od zemljišnih insekticida. Pri sadnji se na dvije razine ispod i iznad korijena dodaje 5-7 kg stajnjaka i zatrpa do razine tla. Naslon u vinogradu (dvokraki uzgojni oblik) sastoji se od betonskih i drvenih stupova (2,5 do 2,6 m), betonskih sidara, pocinčane žice, te zatezača „Z“ oblika. Ukupna ulaganja se provode u tri tehnološke godine (u prvoj oko 45% sredstava, u drugoj 40 do 45%, jer se u drugoj postavlja armatura).

Tablica 66. Kalkulacija troškova podizanja vinograda

Vinsko grožđe			
Regija: kontinentalna		Površina: 1 ha	
Broj trsova/ha: 5.700		Razmak sadnje: 2,00*0,80 m	
Trajnost nasada: 25 godina			
GODINA PRIJE SADNJE		II. GODINA (armatura)	
	kn/ha		kn/ha
Poravnanje terena	1.250,00	Dovoz sadnica za podsađivanje	60
Dovoz mineralnog gnojiva	120,00	Dovoz stupova i žice za armaturu	500
Dovoz stajskog gnoja	2.400,00	Međuredna obrada (4*)	1.440,00
Rigolanje (60-70 cm)	7.000,00	Prskanje leđnom prskalicom (12*)	1.440,00
Raspodjeljivanje mineralnog gnojiva	480,00	Stupovi	30.000,00
Raspodjeljivanje stajskog gnojiva	2.100,00	Žica (plastična), 4mm	1.505,00
Mineralno gnojivo	5.852,00	Žica (plastična), 3mm	14.405,00
Stajski gnoj	4.550,00	Sidra	3.000,00
Troškovi analize tla (0-30 i 30-60 cm)	700,00	Zatezači (niple)	1.750,00
Utovar i istovar mineralnog gnojiva	50,00	Vezivo	200
Uzimanje uzoraka tla	50,00	Sredstva za zaštitu bilja (12*)	1.560,00
UKUPNO	24.552,00	Sadnice za podsađivanje	300
I. GODINA (priprema i sadnja)	kn/ha	Istovar i raznošenje stupova i žice	225
Dovoz mineralnog gnojiva	60,00	Postavljanje armature	5.000,00
Dovoz stajskog gnoja	360,00	Podsađivanje sadnica	75
Raspodjeljivanje mineralnog gnojiva	120,00	Rezidba zimski i iznošenje rozgve	1.050,00
Poravnanje terena drljačom	120,00	Rezidba ljetna i iznošenje rozgve	1.225,00
Otvaranje brazde za sadnju	500,00	Okopavanje u redu	1.000,00
Dovoz i razvoženje kolaca	240,00	UKUPNO	64.735,00
Dovoz i razvoženje sadnica	240,00	TREĆA GODINA	kn/ha
Mineralno gnojivo	1.330,00	Dovoz sadnica za podsađivanje	60
Stajski gnoj	600,00	Međuredna obrada (4*)	1.440,00
Kolci	19.950,00	Raspršivanje atomizerom (12*)	2.160,00
Cijepovi (parafinirani)	57.000,00	Sadnica za podsađivanje	300
Vezivo (kg)	100,00	Sredstva za zaštitu bilja (12*)	1.950,00
Sredstva za zaštitu bilja (7*)	650,00	Vezivo	200
Iskolčavanje terena	630,00	Podsađivanje sadnica	75
Istovar i postavljanje kolaca	500,00	Rezidba zimski i iznošenje rozgve	1.225,00

Priprema sadnica (prikraćivanje korijena i stavljanje u kalus)	375,00	Rezidba ljetna i iznošenje rozgve	1.225,00
Istovar sadnica	75,00	Okopavanje u redu	1.000,00
Sadnja	13.750,00	UKUPNO	9.635,00
Međuredna obrada (3*)	1.080,00	SVEUKUPNO	197.722,00
Okopavanje u redu	1.000,00		
Zaštita - prskanje leđnom prskalicom	120,00		
UKUPNO	98.800,00		
Poticaj za podizanje 1 ha nasada vinograda iznosi 28.000,00 kuna.			
UKUPNI TROŠKOVI PODIZANJA NASADA			197.722,00
IZNOS POTICAJA			28.000,00
TROŠKOVI PODIZANJA NASADA			169.722,00

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Ampelotehnički postupci tijekom vegetacije su: plijevljenje nerodnih mladica iz starog drva, pinciranje rodnih, umetanje mladica između žica ili vezanje, zalamanje zaperaka i vršikanje. Zalama se po potrebi, a vršika obavezno krajem srpnja do polovice kolovoza ostavljajući rodne mladice s 8 do 10 listova.

Vinogradi u početnu rodnost dolaze treće godine nakon sadnje, a u punu rodnost nakon sedme ili osme godine. Vijek gospodarskog iskorištenja u plantažnom uzgoju je oko 30 godina, iako je životni vijek vinove loze znatno duži. Na kontinentalnom području kod vinskih odlika se ostvaruju prirodi od 8-16 t/ha.

Povećanje površine vinograda na 3-4 ha značilo bi punu uposlenost 2 stalna radnika u vinogradu i punu ekonomsku naknadu za uložena sredstva i rad. Hrvatski proizvođači mogu računati na značajne poticajne mjere koje uključuju bespovratna sredstva (28.000 kn/ha, 40.000 kn/ha na strateškom području) pri sadnji novih vinograda. Ulaganje u vinogradarstvo na odabranim vinogradarskim položajima možemo ocijeniti gospodarski vrlo opravdanim, ali tek uspješnim zatvaranjem proizvodnog kruga koji završava preradom grožđa u kvalitetno vino.

7.2.9. ORGANSKO-BIOLOŠKA PROIZVODNJA

Ekološka poljoprivreda definirana je od strane Međunarodnog udruženja za razvoj organske poljoprivrede - International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM), koja je osnovana 1972. godine, te prihvaćena u programima Organizacije ujedinjenih naroda (WHO i FAO), te Vijeća Europske Unije (Uredba vijeća 2092/91 od 24. lipnja 1991), gdje se provodi prema posebnim standardima i pravnim propisima, a zajednička radna skupina FAO/WHO pri UN radi na smjernicama za proizvodnju ekološke hrane (Pravilnik o prehrani). Danas to udruženje okuplja oko 600 svjetskih organizacija iz preko 90 zemalja svijeta. Hrvatska je prihvatila međunarodne norme i donijela paket zakona i propisa koji reguliraju ekološku proizvodnju.

Agrotehnika proizvodnje odvija se na način da se trajno održava plodnost tla i kvaliteta voda, otpornost na štetočine, biološka raznolikost, produktivnost, sposobnost obnavljanja i vitalnost ekoloških sustava. Zabranjena je upotreba genetički izmijenjenih organizama (GMO) i svih proizvoda koji sadrže njihove sastavne dijelove ili su proizvedeni od tih organizama. Da bi proizvođač dobio status eko-proizvođača, poljoprivredno gospodarstvo mora provesti 1-3 godine prijelaznog razdoblja zbog čišćenja tla.

Početakom 2003. godine, pokrenut je projekt „Sustav za potporu proizvodnji bio-hrane na području Vukovarsko-srijemske županije“. Partneri na projektu su:

- Vukovarsko-srijemska županija - Upravni odjel za poljoprivredu
- BIOPA, Osijek - Udruga za organsko-biološku proizvodnju
- HGK - Županijska komora Vukovar
- LEDA - Poduzetnički centar Vukovarsko-srijemske županije

Sljedeće pitanje koje će zanimati potencijalno zainteresirane je kako postati ekološki proizvođač? Odgovor na ovo pitanje daje put u nekoliko faza prema certifikaciji proizvodnje.

1. FAZA - ZAKONSKI PROPISI

Republika Hrvatska je donijela paket zakona i propisa koji reguliraju ekološku poljoprivredu, te bi ih svaki proizvođač trebao dobro proučiti da bi se što kvalitetnije pripremio za prelazak iz konvencionalne u ekološku poljoprivredu i da bi se upoznao sa pravima koja ostvaruje kao ekološki proizvođač, te sa obavezama koje mora ispuniti kao takav.

2. FAZA - PRVI STRUČNI NADZOR

Prvi stručni nadzor obavlja nadzorna stanica na osnovi prijave proizvođača, a prije upisa u Upisnik proizvođača u ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Proizvođač mora predložiti plan proizvodnje, uzgoja ili sakupljanja po parcelama nadležnoj nadzornoj stanici prije prvog stručnog nadzora i svake daljnje godine proizvodnje.

3. FAZA - UPIS U UPISNIK PROIZVOĐAČA

Proizvođač ekoloških proizvoda podnosi zahtjev i zapisnik nadzorne stanice za ekološku proizvodnju o obavljenom prvom stručnom nadzoru, Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, za upis u Upisnik proizvođača u ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

Uz zahtjev za upis u Upisnik proizvođača prilažu se sljedeći prilozi:

-
- rješenje o upisu u registar za pravnu osobu, obrtnica ili uvjerenje nadležnog ureda državne uprave da je poljoprivredni proizvođač
 - izvadak iz zemljišne knjige i/ili ugovor o dugoročnom korištenju zemljišta (najmanje 5 godina) kao dokaz o vlasništvu odnosno pravu korištenja zemljišta
 - katastarski plan s točno određenim česticama koje pripadaju proizvodnoj jedinici i njihovim površinama
 - popis i veličinu gospodarskih objekata, poljoprivredne mehanizacije i drugih strojeva za ekološku proizvodnju
 - potvrdu pravne osobe ili izjavu proizvođača da je upoznat sa propisima i pravilima ekološke proizvodnje, kao oblikom posebnog povjerenja između proizvođača i potrošača
 - ako jedinica za ekološku proizvodnju ima voditelja proizvodnje, dokaz o poslovnom odnosu s voditeljem proizvodnje

Prilozi se podnose u izvorniku, prijepisu ili ovjerenj preslici.

4. FAZA - STRUČNI NADZOR

Ekološka proizvodnja na poljoprivrednom gospodarstvu podliježe stručnom nadzoru u svim dijelovima proizvodnje. Nakon svakog obavljenog stručnog nadzora, ovlaštena nadzorna stanica za ekološku proizvodnju dostavlja izvješće Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva i pravnoj osobi za provedbu postupka potvrđivanja.

Pravna osoba za provedbu postupka potvrđivanja je BIOPA - Đakovština 2, Osijek.

5. FAZA - IZDAVANJE POTVRDNICE

Nakon provedenog obaveznog stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom i izdanog zapisnika o obavljenom stručnom nadzoru, pravna osoba za provedbu postupka potvrđivanja izdaje potvrđnicu, koja sadrži:

- ❖ naziv pravne osobe koja je izdaje, broj rješenja o ovlašćivanju i njezin zaštićeni znak
- ❖ jedinstveni broj potvrđnice
- ❖ naziv proizvodne jedinice za ekološku proizvodnju i broj rješenja o upisu u Upisnik
- ❖ naziv proizvoda i količina za koju se izdaje
- ❖ naziv propisa temeljem kojeg se izdaje
- ❖ vremensko razdoblje za koje se izdaje i proizvodna godina
- ❖ mjesto i datum izdavanja
- ❖ pečat i potpis odgovorne osobe

6. FAZA - ZNAK „EKOPROIZVOD“

Postupak za dobivanje znaka „eko-proizvod“ pokreće se podnošenjem pismenog zahtjeva za dodjelu znaka „eko-proizvod“ koji proizvođač podnosi Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva. Zahtjev mora sadržavati:

1. ime/naziv i adresu proizvođača
2. upisni broj iz pripadajućeg Upisnika
3. naziv proizvoda za koji se traži dodjela znaka „eko-proizvoda“
4. potvrđnicu izdanu od ovlaštene pravne osobe za provedbu postupka potvrđivanja
5. ukupnu količinu proizvoda i /ili broj proizvoda za tržište
6. broj i veličinu pakovanja

Radno tijelo, imenovano od ministra, utvrđuje jesu li ispunjeni uvjeti za stjecanje znaka „eko-proizvoda“ koji se dodjeljuje za jednu proizvodnu godinu (12 mjeseci) i donosi rješenje o pravu njegova korištenja.

Visina naknade troškova za provedbu stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom i troškova utvrđivanja sukladnosti s temeljnim zahtjevima određena je istoimenim Pravilnikom, NN 81/02., kao i Pravilnikom o dopuni Pravilnika o visini naknade troškova za provedbu stručnog nadzora NN 101/03., a plaća je proizvođač ekoloških proizvoda.

Poljoprivredna gospodarstva u ekološkoj proizvodnji ostvaruju novčani poticaj i to jednom godišnje od početka prijelaznog razdoblja u ekološkoj proizvodnji sukladno Zakonu o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Materijal za reprodukciju (sjeme, presadnice, sadnice, jaja, matice, pomladak i dr.) treba biti iz ekološke proizvodnje (NN 91/01.). Nestašicom istog dopuštena je upotreba materijala za reprodukciju (sjeme, presadnice, sadnice, jaja, matice, pomladak i dr.) koji nije dobiven ekološkom proizvodnjom.

Svi zainteresirani proizvođači koji se žele baviti ekološkom poljoprivredom na području Vukovarsko-srijemske županije, radi daljih informacija i uputa mogu se obratiti u LEDA - Poduzetnički centar Vukovarsko-srijemske županije, Trg Vinkovačkih jeseni 1, Vinkovci.

Certifikaciju proizvodnje, što znači obavezan stručni nadzor i potvrđivanje sukladnosti proizvodnje, odraduje Biopa iz Osijeka - Udruga za organsko-biološku proizvodnju, kao partner na projektu „Sustav za potporu proizvodnji bio-hrane na području Vukovarsko-srijemske županije. Osnovna zadaća udruge je preusmjeravanje obiteljskih gospodarstava s konvencionalne ka ekološkoj proizvodnji, u skladu sa Zakonom i Pravilnicima Republike Hrvatske. U ostvarivanju svojih ciljeva Biopa suraduje sa Poljoprivrednim fakultetom iz Osijeka, Prehrambeno-tehnološkim fakultetom iz Osijeka i Poljoprivrednim institutom iz Osijeka, a također i sa svim županijama istočne Hrvatske.

Pored Biope iz Osijeka, u Republici Hrvatskoj postoji još pet ovlaštenih nadzornih stanica. Te stanice su:

1. Prva ekološka zadruga, Kuraltova 8, Zagreb
2. Hrvatske šume, Ljudevita Farkaša Vukotinovića 2, Zagreb
3. Agribiocert, Veli Dvor 11, Omišalj
4. Biotechnicon, Kopilica 5, Split
5. ZIK - Zavod za ispitivanje kvalitete robe, Gajeva 17/III, Zagreb

Povezivanje eko-poljoprivrede sa poduzetništvom je u samom startu projekta bila okosnica ideje u poticanju ekološke proizvodnje. Rad koordinatora za ekološku proizvodnju Vukovarsko-srijemske županije u LEDA-Poduzetničkom centru Vinkovci, pruža proizvođačima u cijelosti svu moguću pomoć što se tiče bavljenja ovakvom vrstom proizvodnje, te im pomaže, usmjerava ih i prati u ostvarivanju njihove poduzetničke ideje.

Zakonska regulativa kojom se regulira ekološka proizvodnja:

- Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u uzgoju bilja i u proizvodnji biljnih proizvoda
- Pravilnik o sustavu ocjenjivanja sukladnosti u ekološkoj proizvodnji
- Pravilnik o postupku i uvjetima stjecanja znaka ekološkog proizvoda
- Pravilnik o preradi u ekološkoj proizvodnji
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji životinjskih proizvoda
- Pravilnik o deklaraciji ekoloških proizvoda
- Pravilnik o uvjetima i načinu upisa u upisnike ekološke proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda
- Pravilnik o stručnom nadzoru u ekološkoj proizvodnji
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u preradi vlakana
- Popis ovlaštenih laboratorija
- Popis pravnih osoba za provedbu postupka potvrđivanja nad ekološkom proizvodnjom
- Popis nadzornih stanica za obavljanje stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom

Prelaskom na ekološki uzgoj, sigurno se neće ugasiti konvencionalna proizvodnja. Savjet proizvođačima je da razmisle i planom proizvodnje predvide kombinaciju ove dvije proizvodnje, ali svakako uz značajno reduciranje upotrebe pesticida jer će to od nas tražiti tržište Europske Unije.

Razlog uspona ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj, a posebno u svijetu, je zbog zabrinutosti za zdravstvenu sigurnost hrane, raširenost masovne intenzivne proizvodnje, te briga za zaštitu čovjekove okoline. Ljudi kupuju ekološki proizvedene proizvode jer su svjesni njihove povoljne uloge na zdravlje (36%), jer je eko-hrana boljeg okusa (31%), zatim u značajnom postotku dolaze oni koji smatraju da je eko-hrana prirodnija (25%), kao i oni koji svakako žele izbjeći GMO hranu (12%). (Izvor: OECD)

Površine pod ekološkom poljoprivredom još uvijek su malom postotku izražene u odnosu na ukupni proizvodni potencijal u poljoprivrednoj proizvodnji, ali su u stalnom porastu. Najveći broj zemalja Europske Unije, u pogledu poljoprivredne politike, postavio je sebi za cilj da u narednih 5 godina poveća površine pod ekološkom proizvodnjom. Sadašnje stanje površina od ekološkom poljoprivredom je daleko veće nego kod nas. Evo nekih primjera, u gotovo tri puta manjoj Sloveniji površine su gotovo četiri puta veće nego u Hrvatskoj, te iznose 23.500 ha, u Slovačkoj zauzima 90.000 ha, dok je u Austriji ta proizvodnja na 360.000 ha. (Izvor: EUROSTAT)

Međutim, nikakvi znanstveni radovi nisu potrebni da bi se dokazalo da je ekološka (organska) poljoprivreda na Zapadu sve profitabilnija djelatnost. Navodimo samo neke primjere: u Italiji godišnji promet ekološkim poljoprivrednim proizvodima iznosi 2,4 milijarde eura, a u sjevernoj Njemačkoj taj je iznos još i veći 3,9 milijardi eura.

U Europskoj uniji, koja ima najviše organskih usjeva, traži se da na svakom proizvodu piše (tracing) kojim je putem došao od polja do stola što opravdava višu cijenu proizvoda. Food safety objašnjava konzumentima što neku hranu čini nezdravom. Europska Unija je 2004. godine objavila food safety strategiju pod nazivom „Od farme do vilice“. Strategija se bavi problematikom ciklusa koji počinje proizvodnjom hrane, a završava konzumacijom hrane. Razlog tome je što je taj put hrane obično vrlo dug i prostorno i vremenski.

Europska strategija sigurnosti hrane obuhvaća četiri glavna područja, a obavezna je za sve zemlje članice EU:

1. regulaciju sigurnosti hrane za ljude i životinje
2. konkretne akcije u kontroli u provedbi regulacije i kontrole procesa
3. javnu i zdravstvenu ocjenu
4. priznavanje prava potrošača na izbor
(pravo na informaciju o tome odakle hrana dolazi i što sadrži)

Iako se ovom Strategijom ne propisuje proizvodnja ekološke ili organske hrane, i najveći skeptici će morati priznati da će, s obzirom na razvoj globalnog stanja okoliša i porasta potražnje za ekološki uzgojenom hranom, budućnost pripadati upravo ekološkoj poljoprivredi.

Stanje u EU

- 5,2 miliona ha
- 20% ukupnog udjela u poljoprivrednoj proizvodnji EU
- Godišnji rast od 25% (kao elektronika)
- Uredba Vijeća EU 2092/91 od 24. lipnja 1991. regulira označavanje, proizvodnju, nadzor i marketing eko-proizvodnje unutar EU, te uvoz eko-proizvoda iz zemalja ne članica
- Najveće tržište je njemačko sa godišnjim rastom od 10%
- Osim Italije, 2/3 potražnje za ekološkom hranom se podmiruje iz uvoza

-
- Mnoge zemlje organski proizvedenom hranom nastoje povećati svoj izvoz npr. Bugarska, Egipat, Kina

Na području koje trenutno pokriva EU trenutno egzistira zajednička poljoprivredna politika i tržište od 450 miliona ljudi. Prilagodba tržištu EU treba se ogledati u:

- A. Smanjenju troškova proizvodnje
- B. Specijalizaciji proizvođača
- C. Izvrsnosti proizvoda
- D. Povećanju količine proizvoda
- E. Osiguranju kontinuiteta opskrbe

Mogućnosti RH

- RH je prihvatila međunarodne norme
- Zakonska regulativa o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (6. veljače 2002.)
- Odlični uvjeti za ekološku proizvodnju
- Potencijal za podmirenje potreba velikog broja potrošača
- Potražnja u EU veća od ponude
- Stalan godišnji rast od 20-30%
- Veće cijene ekoloških proizvoda
- Primjena načela dobre agronomske prakse

Prihvatljiva cijena konzumenta je prosječno 10-20% veća od konvencionalnih proizvoda. Kako su ekološki proizvodi sve traženiji na svjetskom, ali i na domaćem tržištu, što se vidi po sve većem broju uvoznika takvih proizvoda (samo u 2006. godini - 26 registriranih u RH).

7.2.9.1. Modeli organsko-biološke proizvodnje

- Organsko-biološko gospodarstvo (3 ha oranica) usmjereno uzgoju povrća
- Kompleksno organsko-biološko gospodarstvo (5 ha oranica) - seoski turizam
- Organsko-biološko gospodarstvo (7 ha oranica i 3 ha pašnjaka) - mlijeko i meso
- Proizvodnja sojinog mlijeka i sira
- Proizvodnja brašna i peciva

Ovdje je potrebno naglasiti da ovi modeli predstavljaju primjer kako se može organizirati jedno gospodarstvo koje u svom planu proizvodnje ima ekološku poljoprivredu.

Pored značaja kojeg ekološka poljoprivreda sve više dobiva, naši proizvođači je ne prakticiraju u onoj mjeri koja bi osigurala dovoljne količine proizvoda za zadovoljenje tržišta. Eko imanja u RH su toliko mala da pod ekološkom proizvodnjom imamo manje od 1% poljoprivrednih površina, dok je u EU situacija drugačija, te se postotak od ukupno obradivih površina kreće od 5-10%. Ako isključimo

pašnjake iz ukupne površine pod ekološkom poljoprivredom, imamo oko 4.000 ha eko-površina. Da bi povećali konkurentnost hrvatske eko-poljoprivrede, potrebno je još puno toga napraviti. Ali na pravom smo putu. Napredak je vidljiv u tome što se eko-proizvodi mogu konzumirati u nekoliko hrvatskih hotela s četiri i pet zvjezdica, a što je trebala biti poveznica u startu pokretanja eko-imanja, te što Udruga hotelijera i ugostitelja nastoji ovakav način prehrane uvesti kao dio gastronomske ponude u sklopu razvoja turizma.

7.2.9.2. Ekonomski pristup

Ekološka poljoprivreda u Republici Hrvatskoj intenzivno se razvija posljednjih godina. Sve je više obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja prilagođavaju proizvodne procese i započinju sa organsko-biološkom proizvodnjom hrane.

Svaka proizvodnja, pa tako i ekološka teži jednom cilju, a to je stvaranje dohotka. Pokazatelji uspješnosti su ogledalo uspjeha proizvodnje čijom analizom se utvrđuje stupanj uspjeha. Temelj za utvrđivanje stupnja uspješnosti proizvodnje je evidencija aktivnosti učinjenih u proizvodnji i sastavljena kalkulacija. Na osnovu prikupljenih i zabilježenih podataka moguće je napraviti kalkulacije pojedinih linija proizvodnje. Pod pojmom kalkulacija, u ekonomskoj znanosti i gospodarskoj praksi, podrazumijeva se postupak utvrđivanja prihoda, troškova proizvodnje, prerade i realizacije dobivenih proizvoda i dobitka.

Pored utvrđivanja troškova, odnosno cijene koštanja dobivenih proizvoda i učinjenih usluga kao osnovnog zadatka, kalkulacije pružaju podatke potrebne za izračunavanje i drugih ekonomskih pokazatelja - koeficijenta ekonomičnosti i stupnja rentabilnosti proizvodnje.

Tablica 67. Primjer kalkulacije pokriva troškova u ekološkoj poljoprivredi - pšenica

	KOLIČINA	JEDINICA MJERE	JEDINIČNA CIJENA	UKUPNO kn/ha
Urod	4500	kg	1,50	6.750,00
Slama	3500	kg	0,20	700,00
Poticaaj				
Ostalo				
UKUPNI PRIHOD				9.850,00
Sjeme	330	kg	2,90	957,00
Organska gnojiva		kg-lit.		1.000,00
Zaštita bilja		kg-lit.		300,00
Ostalo (osiguranje)				100,00
VARI. TROŠKOVI				2.357,00
Mehanizacija				1.640,00
Rad				370,00
UKUPNI TROŠK.				4.367,00
DOBIT				5.483,00

Tablica 68. Pojašnjanje troškova u ekološkoj poljoprivredi

GNOJIVA	KOLIČINA	JEDINICA MJERE	JEDINIČNA CIJENA	UKUPNO kn/ha
Stajnjak	10000	Kg	0,05	500,00
Gnojnica	20000	lit.	0,02	400,00
Ekorast	100	Kg	1,00	100,00
Ukupno				1.000,00
Zaštita bilja				
Dozvoljena sredstva				300,00
Ukupno				300,00
Meh. Operacije				
Oranje	1	ha	300,00	300,00
Tanjuranje	2	ha	90,00	180,00
Sjetvospremanje	1	ha	70,00	70,00
Sjetva	1	ha	100,00	100,00
Gnojidba 1+1	2	ha	150,00	300,00
Zaštita 1+1	2	ha	50,00	100,00
Kombajniranje	1	ha	400,00	400,00
Transport	1	ha	150,00	150,00
Uništ. korova (štrigl)	1	ha	40,00	40,00
UKUPNO:				1.640,00
Sati rada	31	sat	12,00	370,00

Izvor: BIOPA, Osijek 2005.

U ovoj kalkulaciji nije uključen **poticaj** koji za ratarsku ekološku proizvodnju iznosi **3.000,00** kuna po hektaru, a koji se svakako može pridodati ukupnom iznosu dobiti od **5.483,00**. Tako da je **stvarni iznos = 8.483,00** kuna.

Ovdje treba istaći da je iz Proračuna Županije Vukovarsko-srijemske izdvojen iznos (80 %) za sufinanciranje nadzora i potvrđivanja u ekološkoj poljoprivredi, tako da ekološki proizvođač može koristiti i ovu pogodnost u svojoj proizvodnji, a što mu u svakom pogledu pomaže u poslovanju i vođenju gospodarstva, te ga čini daleko konkurentnijim u odnosu prema konvencionalnim proizvođačima.

Tranzicija u pravilu prati promjene položaja varijabilnih cijena (sredstva za gnojidbu, krma i zaštitu biljaka) u fiksne (lageri za odlaganje stajskog gnojiva, troškovi uposlenih). Zato nije dovoljno samo usporediti troškove koji pokrivaju i time pronaći ekonomičnost u biološkom obrađivanju gospodarstva, jer fiksne cijene nisu uključene u računu.

7.2.9.3. Ekonomski pokazatelji

Sastavljanje analitičke kalkulacije nije konačan cilj. Iako pruža određenu sliku o strukturi i visini troškova, odnosno o iznosu vrijednosti proizvodnje, kalkulacija predstavlja osnovu za izračunavanje ekonomskih pokazatelja.

Prihodi - To je tržišna vrijednost proizvodnje koja predstavlja umnožak proizvedene ukupne količine i prosječne prodajne odnosno tržišne cijene pojedinih proizvoda. Može se iskazati po jedinici površine ili za ukupnu proizvodnju

Troškovi - Na iznos troškova uvijek utječu iznos troškova i njihova cijena, pa je jedan od osnovnih zadataka gospodarenja smanjenje troškova a povećanje prihoda.

Cijena koštanja - Izračunava se dijeljenjem troškova i ukupne količine proizvoda, a predstavlja cijenu po kojoj proizvođač proizvede 1 kg proizvoda. Cilj je svake proizvodnje da cijena koštanja bude što niža u odnosu na tržišnu cijenu.

Cijena koštanja pšenice:

$$\text{Cijena koštanja} = \frac{\text{Troškovi proizvodnje} - \text{Vrijednost sporednog proizvoda}}{\text{Količina proizvoda}}$$

$$\text{Cijena koštanja} = 4.367 - 700/4500 = 0,81 \text{ kn/kg (bez poticaja)}$$
$$0,50 \text{ kn/kg (s poticajem)}$$

Ekonomičnost proizvodnje - to je izraz učinaka potrošnje svih elemenata proizvodnje, a predstavlja odnos ukupnih prihoda i troškova. Dobiveni koeficijent ekonomičnosti može biti jednak, manji ili veći od 1. Kada je jednak 1 = proizvodnja je na granici ekonomičnosti, veći od 1 = proizvodnja je ekonomična, a manji od 1 = neekonomična.

$$\text{Ekonomičnost} = \frac{\text{Vrijednost proizvodnje}}{\text{Ukupni troškovi}}$$

Pšenica: $E = \frac{9.850,00}{4.367,00} = 2,26$

Rentabilnost proizvodnje - to je izraz učinkovitosti ukupno uložениh sredstava ili kapitala u određenu proizvodnju. Izražava se stopom rentabilnosti i to kao rentabilnost poslovanja i rentabilnost kapitala uložеноg u proizvodnju. Rentabilnost poslovanja predstavlja odnos dobiti i tržišne vrijednosti proizvodnje, a rentabilnost uložениh sredstava (kapitala) odnos dobiti i prosječne vrijednosti uložениh troškova. Izražava se u postotku. Stupanj rentabilnosti pokazuje koliko se na svakih 100 uložениh novčanih jedinica ostvaruje čiste dobiti tj. dohotka.

$$\text{Rentabilnost} = \frac{\text{Dobit} \times 100}{\text{Tržišna vrijednost proizvodnje}}$$

$$\text{Pšenica } R = \frac{5.483,00 \times 100}{9.850,00} = 55,66 \%$$

Da zaključimo, iz svega navedenog evidentna je korist od ekološke poljoprivrede, koja uz osigurano tržište za svoje proizvode može ostvariti zavidan prihod gospodarstvu. Današnja situacija u poljoprivredi prisiljava proizvođače da idu u restrukturiranje poljoprivredne proizvodnje - uvođenjem novih tehnologija proizvodnje, preradom, uvođenjem novih kultura u svoju proizvodnju.

Primjer: 1 kamion šleper pšenice proizvedene na konvencionalan način ostvari prihod od 25.000,00 kuna, dok taj isti šleper brašna ostvari prihod od 75.000,00 kuna. Mislim da ovoj računici ne treba ništa dodati, da ona govori sama za sebe i pokazuje koje su prednosti prerade poljoprivrednih proizvoda.

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku Uniju konkurencija u poljoprivredi će se još više zaoštriti, ali će se i otvoriti mnoga tržišta, tako da oni proizvođači koji na vrijeme prepoznaju situaciju na tržištu, te na vrijeme pripreme svoje gospodarstvo, imaju velike šanse da uspiju u toj utakmici.

7.2.10. PROIZVODNJA I PRERADA LJEKOVITOG BILJA

Prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), u ljekovito bilje se ubrajaju one biljne vrste čiji jedan dio ili više dijelova sadrže biološku aktivnu tvar koja se može iskoristiti u terapijske svrhe ili za kemijsko farmaceutske sinteze. Aromatičnim biljem smatraju se one vrste što sadrže jednu ili više aktivnih tvari posebnog mirisa ili okusa koje se iskorištavaju za pravljenje mirisa, kozmetičkih proizvoda, napitaka i aroma za živežne namirnice. U preradi se upotrebljavaju samo oni dijelovi biljke koji sadrže aktivnu tvar (list, plod, cvijet, korijen, stabljika). Neke se biljne vrste zbog svoje prirode i aktivnih tvari što ih sadrže mogu upotrebljavati bilo u medicinske svrhe, bilo u prehrambenoj, bilo u kozmetičkoj industriji. (Izvor: Poznavanje, uzgoj i prerada ljekovitog bilja - Šilješ/Grozdanić/Grgesina, 1992.)

Razvoj pojedinih industrijskih grana, između ostalog tu mislimo na industriju hrane, farmaceutskih i kozmetičkih proizvoda, oduvijek potiču određene potrebe čovjeka. U posljednje vrijeme prednost se daje uzgoju pojedinih vrsta ljekovitog bilja, čiji sastojci se koriste u proizvodnji lijekova, aroma, te kozmetičkih pripravaka.

Uzgoj ljekovitog bilja pogodno je organizirati na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Da bi to bilo moguće organizirati potrebno je istražiti tržište, te proizvoditi za poznatog kupca sa unaprijed određenim i dogovorenim uvjetima proizvodnje (najčešće po ekološkim standardima) i otkupa.

Razvijene zemlje zadnjih dvadesetak godina naglo su povećale potražnju za proizvodima na bazi ljekovitog bilja, a samim tim i za kvalitetnom sirovinom potrebitom za proizvodnju takvih proizvoda. Međutim, širenje uzgoja pojedinih vrsta ometa nedostatak radne snage i nedovoljna mehaniziranost.

Kada ljekovito bilje uberemo sa polja, u svježem stanju može biti vrlo kratko vrijeme, te ga je potrebno konzervirati. Najčešći postupak konzerviranja je **sušenje**, prirodno (na tavanima, pod nadstrešnicama) ili industrijski u sušarama. Svježe, a i suho ljekovito bilje može se prerađivati i destilacijom vodenom parom, čime se dobiju eterična ulja. Iz suhog se bilja postupkom ekstrakcije pogodnim otapalom (etanol, tekući CO₂, metanol) izdvajaju aktivni sastojci u trajan i stabilan ekstrakt. (Izvor: Poznavanje, uzgoj i prerada ljekovitog bilja - Šilješ/Grozdanić/Grgesina, 1992.)

Brzim razvojem znanstvenih saznanja iz područja kemije, pretpostavka je bila da će se sintetičkim tvarima istisnuti ljekovito bilje. No, naprotiv, na našu sreću, dolazi do značajnog povećanja udjela biološki aktivnih tvari iz ljekovitog bilja u farmaceutskim i kozmetičkim proizvodima i povećane potražnje za ljekovitim biljem, posebice u zapadnoeuropskim zemljama. Nerijetko taj udio biološki aktivnih tvari u ovim proizvodima iznosi i do 90 %. Što se tiče domaće farmaceutske i kozmetičke industrije, iz godine u godinu, također se sve više proizvodi proizvoda biljnog porijekla i koji se prodaju u klasičnim ili specijaliziranim biljnim ljekarnama.

Sve veće zanimanje poljoprivrednih proizvođača za plantažni uzgoj ljekovitog bilja, potaknula je velika potražnja prerađivačke industrije za sirovinama ujednačene količine i kvalitete. Posebno je značajno što će se plantažnim uzgojem ljekovitog bilja smanjiti nekontrolirana berba samoniklog bilja čime se sprječava njegovo izumiranje i značajno pridonosi očuvanju bio raznolikosti određenog područja.

Kultiviranje ljekovitog bilja na području Hrvatske sve donedavno nije dobivalo na značaju, te nije imalo onu važnost koju objektivno zaslužuje i koju bi trebalo imati, a razlog tome je bilo nedovoljno istraženo domaće i strano tržište, nedovoljno istražena tehnologija proizvodnje, kao i nedovoljna mehaniziranost agrotehničkih zahvata u proizvodnji. U međuvremenu se situacija značajno poboljšala. LEDA - Poduzetnički centar Vukovarsko-srijemske županije, već drugu godinu organizira proizvodnju ljekovitog bilja za poznatog kupca. Vrlo važna stavka, značajna za proizvođače, je ta što je LEDA već osigurala plasman (tržište) prve godine ograničenih količina, a sada svih proizvedenih količina ljekovitog bilja, u ovom slučaju kamilice i bijelog sljeza, a u budućnosti i drugih vrsta za koje se intenzivno pripremamo.

Bitno je za istaći da je za uključivanje u proizvodnju ljekovitog bilja potrebno osigurati odgovarajuće preduvjete. Tu se prije svega misli na osiguranje strojeva za berbu (preuređeni žitni kombajn ili traktorom vučeni berač), sušara sa kapacitetom dovoljnim da osuši svu količinu svježe mase ljekovitog bilja zbog osjetljivosti istog na vremenske utjecaje, te proizvodnju prilagoditi HACCP standardima, što znači da na proizvodnoj površini na kojoj planiramo uzgajati ljekovito

bilje, minimalno 3 godine, nije bilo proizvodnje kukuruza (zbog ostataka atrazina u tlu). Ljekovito bilje je od 2003. godine provedbom nove Reforme sustava potpora u poljoprivredi, uvedeno u model poticanja proizvodnje u kojem je poticaj 1.250,00 kn/ha. Zbog preduvjeta koji se moraju zadovoljiti u proizvodnji, vrlo je velika mogućnost ekološkog uzgoja ove kulture, za što je poticaj još i veći - 3.000,00 kn/ha.

Proizvodnja ljekovitog bilja izvrsna je prilika za uvođenje ekološke poljoprivrede jer ne zahtjeva gnojidbu, a korištenje pesticida otpada zbog zahtjeva tržišta.

Kada govorimo o potražnji ljekovitog bilja, istakle su se neke zemlje kao najveći uvoznici, a razlog tome čini razvijena industrijska proizvodnja proizvoda kojima osnovnu komponentu čine aktivne tvari iz ljekovitog bilja. Tu prije svega mislimo na Austriju, Njemačku i Italiju koji su veliki uvoznici ljekovitog bilja. Italija kupuje velike količine kamilice, Njemačka i Engleska uvoze velike količine eteričnog ulja.

Što se tiče konkurencije, tu se treba obratiti pažnja i iskoristiti neke vlastite komparativne prednosti u odnosu na zemlje konkurente, istraživati mogućnosti novih tržišta, te unaprjeđivati tehnologiju proizvodnje.

U zemljama Istočne Europe i Južne Amerike proizvodnja ljekovitog bilja je dobro organizirana i intenzivno se kultiviraju one kulture koje imaju svoje mjesto na tržištu. U Mađarskoj o proizvodnji ljekovitog bilja brigu vodi Institut za ljekovito bilje koji je odlično organiziran i opremljen, dok se proizvodnja odvija na prosječno 21 000 hektara.

Značajna konkurencija nam dolazi i iz Bugarske koja je iskoristila svoj povoljan položaj i klimatske uvjete za proizvodnju eteričnog ulja i sad zauzima drugo mjesto odmah iza Rusije. Značajniji proizvođači su Češka i Slovačka, dok je u Poljskoj zabilježen značajan rast proizvodnje. Francuska zauzima posebno mjesto sa najvećom proizvodnjom lavande i lavandina ulja sa oko 2000 ha. Od ostalih zemalja veliki proizvođači su Indija, Kina, Argentina i Brazil, Egipat.

7.2.10.1. Modeli proizvodnje ljekovitog bilja:

➤ 7.2.10.1.1. Proizvodnja kamilice

Kamilica je vrlo poznata kao ljekovita biljka, upotrebljava se cvijet kamilica i eterično ulje. Budući da je kamilica veoma tražena širom svijeta, već se prije 40-tak godina počela organizirano kultivirati. Veći su proizvođači cvijeta Argentina i Egipat, a zatim Mađarska, Češka i Slovačka, npr. u Hrvatskoj je 1988. godine, kamilicom bilo zasijano više od 600 ha. Kamilica je jednogodišnja vrsta, koja se može uzgajati u monokulturi, ali ne treba je intenzivno uzgajati duže od dvije godine.

Kamilica se uspješno uzgaja na svim tlima, osim na vrlo rastresitom vapnenačkom tlu. Na teškom, nepropusnom tlu tipa pseudogleja postižu se gotovo po pravilu dobri prinosi visokokvalitetnog cvijeta. Dakle, sjetva kamilice ekonomski je opravdana na tipu tla na kojemu slabo uspijevaju gotovo sve druge kulture.

Glavice kamilice: I klase - čista glavica kamilice
 II klase - s peteljkom do 5 cm
 III klase - s peteljkom dužom od 5 cm

Pažljivim ručnim rukovanjem može se u 24 sata odijeliti 13-15 t mase.

- I klasa cvijeta kamilice se suši,
- II klasa se također uglavnom suši,
- III klasa se sakuplja u kontejnere i odvozi na destilaciju eteričnog ulja.

Sušenje se obavlja u kontinuiranim sušarama, i to odvojeno po klasama. Posebni je PROBLEM cvijet kamilice. Što je veći udio cvijeta u biljnoj masi, sloj na traci je zbijeniji i kroz takav sloj teže prolazi topao zrak. **Sloj mora biti debeo do 5 cm.** No i u tako tankom sloju sve glavice ne dolaze u dodir s toplim zrakom, pa pojedine glavice nakon sušenja sadrže i do 20% vlage.

Tablica 69. Kalkulacija pokrića troškova u proizvodnji kamilice

Pokriće varijabilnih troškova (PVT)	
Prinos kg/ha (osušenih glavica)	800,00
Poticaj kn/ha	1.250,00
Cijena kn/kg	8,20
Ukupni prihod kn/ha	7.810,00
Sjeme 20 kg 22,00 kn/kg	440,00
Mineralna gnojiva kn/ha	0,00
Zaštita bilja kn/ha	0,00
Troškovi sušenja	1.137,50
Ukupni varijabilni troškovi kn/ha	1.577,50
PVT 1, kn/ha	6.232,50
Unajmljena mehanizacija kn/ha	700,00
PVT 2, kn/ha	5.532,50
Troškovi vlastite mehanizacije, kn/ha	500,00
DOHODAK kn/ha	5.032,50

Izvor: Katalog kalkulacija poljoprivredne proizvodnje, HZPSS 2004.

Za izračun ove kalkulacije uzete su donje granice cijena kamilice ostvarenih sa jednog hektara. U zavisnosti od kvalitete osušene kamilice dohodak može biti i znatno veći uz minimalna ulaganja u proizvodnju. Razlog tomu je taj što se proizvodnja mora provoditi po HACCP standardima, koji strogo uvjetuju da u sušenoj kamilici ne smije biti rezidua pesticida, posebno atrazina. Kamilica je biljka jakog habitusa tako da ne zahtjeva bogata tla, nego čak naprotiv uspijeva na siromašnim tlima, te za njen uzgoj nije potrebno upotrebljavati gnojidbu mineralnim gnojivima.

Primjena sredstava za zaštitu: zbog proizvodnje čajeva i eteričnog ulja nije dozvoljena upotreba bilo kakvih pesticida. **Agrotehnika:** Unajmljena mehanizacija: najam kombajna 700,00 kn/ha; sušenje 1.625,00 kn/t. Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 976,32 kn/ha i uključuju sljedeće operacije: oranje, raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2x); tanjuranje; sjetvospremanje; valjanje; sjetva; valjanje; prihrana; transport.

➤ 7.2.10.1.2. Proizvodnja metvice

Paprena metvica je poznata po eteričnom ulju, čiji je osnovni sastojak mentol, a koji ima jako antibaktericidno djelovanje. Paprena metvica se upotrebljava u farmaceutskoj, kozmetičkoj i prehrambenoj industriji. Zbog velike potražnje za suhim listom paprene metvice i eteričnim uljem površine zasađene metvicom sve se više šire. Najveći su svjetski proizvođači: SAD, Brazil, Japan i Bugarska. U nas se intenzivno proizvodila 50-ih i 60-ih godina, ali je zbog niskih cijena uvozne sirovine proizvodnja gotovo prestala. 80-ih godina, zbog problema sa uvozom, ponovo se šire površine pod paprenom metvicom i sada premašuju 1000 ha. Velike plantaže su postojale u Slavoniji (IPK „Osijek“, PIK „Vinkovci“) i Baranji (PIK „Belje“).

Za optimalan prinos metvice i eteričnog ulja potrebna je 80%-tna zasićenost tla vodom. Natapanjem se prinos poveća do 30%, uz obavezna tri otkosa u godini. Biljne su vrste iz porodica usnača fotofilne. Prinos herbe i sadržaj eteričnog ulja izravno ovise o svjetlosti, pa se metvica mora uzgajati na površinama okrenutim prema jugu i bez zasjena.

Metvica je osjetljiva na kakvoću tla. Voli humusom bogate černozemne i močvarne crnice, ali s poboljšanom strukturom i dobrim vodozračnim režimom. Dobri se prinosi postižu i na naplavnim tlima. Na teškom, slabo propusnom i hladnom tlu tipa pseudogleja loše uspijeva i daje slabije prinose. Istraživanja u IPK „Osijek“ posljednjih godina pokazala su da je s obzirom na prinos, stanje herbe kao sirovine i vriježa kao sadnica, metvicu ekonomski opravdano uzgajati na istom mjestu 2 godine, a zatim je preseliti na novo mjesto.

Pri suhom ratarenju metvica se godišnje kosi dva puta, a ako se natapa, može se kositi i četiri puta. Vrijeme tehnološke zrelosti usjeva ovisi o namjeni sirovine. Ako se metvica upotrebljava za proizvodnju suhog lista, treba je kositi kada je masa lista veća od mase stabljike. Metvica namijenjena destilaciji kosi se nešto kasnije. Najbolji omjer između prinosa herbe i eteričnog ulja, prema domaćim istraživanjima, postiže se prije početka cvjetanja. Prinos svježih herbe od dva otkosa godišnje, ako je optimalan raspored padalina, iznosi od 14 - 18 t suhog sjeckanog lista po hektaru. Ako je prosječni udio eteričnog ulja 2,5% s obzirom na suhu tvar, destilacijom se može dobiti **50 kg eteričnog ulja po hektaru**. (Izvor: Poznavanje, uzgoj i prerada ljekovitog bilja - Šilješ/Grozđanić/Grgesina, 1992.)

Podaci za kalkulaciju:

Period investicije: najmanje 40 mjeseci

Troškovi po hektaru

40.000 sadnica/ha	cijena 0,75 kn	ukupno = 30.000,00 kn
Gnojidba		ukupno = 3.000,00 kn
Utrošak radne snage		<u>ukupno = 15.000,00 kn</u>
		Ukupno= 48.000,00 kn

Dohodak se lagano može izračunati ako imamo podatke o prinosu i cijeni koštanja metvice. Ako je površina na kojoj uzgajamo metvicu navodnjavana, u mogućnosti smo ostvariti 4 kosidbe u toku godine. Prinos po jednoj kosidbi je 25.000 kg svježeg proizvoda po hektaru. Cijena (najbolja se postiže za cijeli list) varira od 1,5 - 3,5 €/kg (12-25 kn/kg).

$$25.000 \text{ kg} \times 17 \text{ kn} = 425.000,00 \text{ kuna}$$

Primjena sredstava za zaštitu: zbog proizvodnje čajeva i eteričnog ulja nije dozvoljena upotreba bilo kakvih pesticida. **Agrotehnika:** Unajmljena mehanizacija: najam kombajna 700,00 kn/ha; sušenje 1.625,00 kn/t. Troškovi ostalih mehaniziranih operacija procijenjeni su na 976,32 kn/ha i uključuju sljedeće operacije: oranje, raspodjeljivanje mineralnog gnojiva (2x); tanjuranje; sjetvospremanje; valjanje; sjetva; valjanje; prihrana; transport.

Menta spada u vrlo interesantne vrste ljekovitog bilja za uzgoj jer je vrlo tražena na tržištu i ima siguran plasman i sigurno tržište. Cijena mente varira u zavisnosti od godine, ali u usporedbi sa ostalim npr. ratarskim kulturama ostvaruje značajnije profite.

Vrlo bitna stavka u proizvodnji ljekovitog bilja, leži u činjenici, da bi ljekovito bilje bilo otkupljeno mora biti pripremljeno za kupca, a to znači osušeno, dorađeno i zapakirano u kartonske kutije ili papirnate vreće, te tako transportirano do otkupljivača. Otkup se obavlja na veliko, 10-15-20 tona, jer je i količinom potrebno zadovoljiti zahtjeve kupca za ljekovitim biljem. Obično sav otkup ide za izvoz a samo mali dio se prodaje u Hrvatskoj (čajevi, razne smjese i sl.).

U Republici Hrvatskoj, također postoje tvrtke koje su zainteresirane za otkup ljekovitog bilja, u ovom slučaju paprene metvice. Uvjeti otkupa dosta su slični onim iz Europske Unije iz razloga što i prerađevina od određene vrste ljekovitog bilja mora zadovoljiti kriterije i standarde proizvodnje bez upotrebe kemikalija.

Na kraju valja istaći da je poznato da cijene variraju u zavisnosti od proizvodne godine (dobra ili loša), potražnji na tržištu, te ovisno o konkurenciji posebice onoj u okruženju.

➤ 7.2.10.1.3. Proizvodnja lavande (Budrovke - lavandina)

Kako nema velikih zahtjeva u pogledu kvalitete tla, njezin je uzgoj vrlo ekonomičan, a može poslužiti i kao vrlo dobra paša za pčele. U Europi najveći proizvođači su: Francuska, Italija, Bugarska, Mađarska, Ukrajina i Engleska. U našoj zemlji najviše se lavande proizvodi na Hvaru (60-80 t godišnje).

Lavanda je višegodišnja biljka koja raste u obliku polu-loptastog grma. Životni vijek samonikle i uzgojene lavande je 30 godina. Sve vrste lavande karakterizira jak, prepoznatljiv miris koji potječe od nakupljenog eteričnog ulja. Eterično ulje dobiva se destilacijom cvijeta lavande. Cvijet prave lavande sadrži od 0,5 do 1,5 % eteričnog ulja, a hibridne lavande 3,0 do 4,0 %.

Za lavandu je karakteristično da odlično podnosi sušu, osim u početnoj fazi rasta. Prava lavanda nema velikih zahtjeva u pogledu tla, te uspijeva i na plitkom, siromašnom tlu, pa i na kršu. Hibridna je lavanda nešto zahtjevnija i najbolje prinose daje na dubokim, plodnim tlima s dobrim vodozračnim režimom, ali uspijeva i na tlima na kojima se uzgaja prava lavanda. Ni prava ni hibridna lavanda ne podnose hladni, nepropusni pseudoglej ni pjeskovita tla.

Pri osnivanju plantaže lavande mora se godinu dana prije obaviti što je moguće dublje jesensko oranje. Posljednji predusjev moraju biti leguminoze, koje do rujna nestanu s tla. Odmah nakon žetve predusjeva zemljište se preore na dubinu 18-20 cm, provede se osnovna gnojidba i za sadnju se pripremi rahli površinski sloj debljine do 15 cm, koji se do sadnje mora slegnuti.

Hibridna lavanda „Budrovka“, lavandin, je otporni kultivar, pogodan za uzgoj u kontinentalnim područjima jer podnosi temperature i do - 20 °C. Budrovka uspijeva na laganim tlima pjeskovitim ili šljunčanim a pogodna su joj i glinasto-humusna tla. Ne podnosi kisela i vlažna tla. Ako su tla kisela mogu se popraviti dodavanjem vapna, komposta i pepela. Površina za sadnju lavandina mora biti potpuno izložena suncu. Za sadnju su pogodni brežuljkasti tereni koji odgovaraju vinogradima.

Pri uzgoju lavandina najveći problem predstavljaju korovi. Oni su još veći problem pri ekološkom uzgoju jer se ne smiju koristiti herbicidi koje je u konvencionalnom uzgoju potrebno aplicirati između redova nasada: u svibnju, lipnju te u kolovozu. I pored upotrebe herbicida tlo u nasadu treba i međuredno kultivirati. Strojno kultivacijom dok je nasad mlađi ili pak ručno kopanjem u starijim nasadima.

Što se tiče Budrovke preporučljiva je sadnja u proljeće (konce travnja ili tijekom svibnja) iz razloga što se tada mogu saditi manje presadnice, koje su na tržištu znatno jeftinije. Jesenja sadnja zahtjeva jaču i krupniju presadnicu koja je u mogućnosti podnijeti zimske uvijete.

Prije sadnje lavandina, u jesen je potrebno pripremiti tlo dubljim oranjem i dodavanjem gnojiva (NPK 7:14:21 oko 500 kg/ha). U proljeće tlo treba prihraniti sa oko 200 kg/ha KAN-a, a nakon plitke obrade tla pristupiti sadnji lavande. Idućih godina u jesen se dodaje oko 400 kg/ha NPK, a u proljeće oko 150 kg/ha KAN-a.

Ovo su orijentacijske doze, jer je svakako prije sadnje potrebno izvršiti kemijsku analizu tla i držati se dobivenih preporuka.

Sadnja biljaka se obavlja u redove smjera sjever-jug. Preporučljivi razmaci sadnje su 150-200 cm, a unutar redova 80-130 cm. Tako za jedan hektar nasada treba od 5000-7000 komada presadnica. Da bi se koristili državni poticaji minimalna površina za uzgoj treba biti 0,25 ha. Podizanje jednog hektara nasada Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva potiče iznosom od 14.000,00 kuna, čime se može pokriti veći dio investicije. Uvjet za ostvarivanje poticaja je korištenje deklariranog sjemenskog/sadnog materijala.

Lavandin treba umjereno (oskudno) zalijevati vodom. To znači da nasad treba zalijevati onda kada je suh. U početnoj fazi rasta, nakon sadnje, treba mu više vode, a kasnije manje. Dobro podnosi sušu a suvišak vlage može dovesti do odumiranja korijena i propadanja biljke. Jake kiše mogu smanjiti udio eteričnog ulja u cvjetovima i do 50 %.

U prvoj godini uzgoja potrebno je obratiti pozornost na jačanje busova, kada lavandin treba rezati čim počne stvarati cvijet. Tada se sva snaga biljke usmjeri na busanje, a ne na razvoj cvijeta na slabim busovima. Održavanje nasada obuhvaća orezivanje biljaka svake godine odmah nakon cvjetanja. Lavandinu je potrebno oko 3 godine da dosegne punu visinu. Puna cvatnja nasada se očekuje između druge i pete godine.

Puni urod se očekuje u trećoj godini rasta, a od jednog grma dobiva se 1-1,5 kg cvijeta. Za jednu litru ulja potrebno je oko 50 kg cvijeta. Žetva se obavlja u jutarnjim satima između 8 i 11 sati kada se povuče jutarnja rosa. Ako u vrijeme žetve padne kiša, treba pričekati nekoliko sunčanih dana i tek tada kositi lavandin. Kod nas se još žetva obavlja ručno srpom jer suvremena mehanizacija zahtjeva velika ulaganja. Najpogodnije vrijeme za žetvu je kada je na busovima gornja polovica cvjetova otvorena, što ovisi o meteorološkim uvjetima i području na kojem se biljka nalazi. (Izvor: HZPSS, 2005.)

Iskustva iz prakse

Vrlo bitna stavka u poljoprivrednoj proizvodnji je razmjena iskustava/informacija između proizvođača jer na taj način sama proizvodnja poljoprivrednih kultura dobiva na kvaliteti. Lavanda je ekonomski isplativa jer se godišnje može ostvariti 5-8 puta više prihoda od uloženi troškova. Urod i iskoristivost prema starosti na 900 grmova:

1. GODINA - 40 kg / iskoristivost 0,7 %
2. GODINE - 350 kg / iskoristivost 1,8 %

Lavanda Budrovka (*Lavandula hybrida*) vrlo dobro podnosi kontinentalnu klimu Hrvatske. Sadi se na razmak 1 x 1 m do 1,8 x 1,5 m. Od grma lavande urod se može očekivati u 3 godini rasta, a od jednog grma se dobiva 1-1,5 kg cvijeta. Iskoristivost u proizvodnji lavandinog ulja je oko 2 % - time se da izračunati da je za jednu litru ulja potrebno oko 50 kg cvijeta. Lavanda je najzahtjevnija u prvoj godini uzgoja (razvoja) kada ju treba intenzivno štititi od korova. Dovoljna su 3-4 okapanja godišnje. Treba izbjegavati močvarna tla i položaje koji se nalaze u hladovini, kao i terene na kojima su se koristili herbicidi. Od 15 do 25. 07. obavlja se berba lavande (IREX AROMA otkupila 3500 kg cvijeta od udruge lavanda). Početkom 9 mjeseca nazire se i druga berba koja bi trebala biti krajem 9 ili početkom 10 mjeseca.

Praksa u uzgoju lavande u kontinentalnom području ukazuje da se u nasadima nisu pojavili ni štetnici ni bolesti, u 4 godine koliko je star nasad. Najveći problem svakako su korovi. Stoga treba obratiti pažnju na razmake unutar i između redova kod sadnje lavande. Na primjer, kada je nasad stariji, ne može se obavljati strojno plijevljenje, između redova se moraju aplicirati herbicidi (smanjuje kvalitetu/cijenu) dva puta godišnje, te obavljati ručno plijevljenje. Iz toga slijedi zaključak da je bolje saditi biljke na veće razmake (1,5 m između redova i 1,3 m unutar reda).

Proizvođač Zlatan Kurbegović iz Jastrebarskog preporučuje proljetnu sadnju lavande Budrovke - lavandina, zbog cijene presadnica. Za proljetnu sadnju koriste se manje sadnice, kojima je cijena na tržištu oko 3,00 kn, a sadnice za jesenju sadnju znatno su veće i cijena im je oko 5,00 kn.

U prvoj godini važno je formirati oblik grmova, ne smije se dopustiti da grmovi snagu troše na cvjetanje, što će dovesti do rijetkog grma s izduženim i osjetljivim grančicama. Jačim orezivanjem nastat će gušći grmovi, koji će u kasnijim godinama biti znatno otporniji i kao takvi osigurati će znatnije prinose. Žetva se obavlja ručno, a u drugoj godini na 1000 grmova može se očekivati prinos od 50100 kg cvjetova, što preračunato u ulje iznosi 1-2 kg ulja.

Žetva se obavlja između 15 srpnja i 1 kolovoza. Za 8 radnih sati jedan radnik može ručno srpom pokositi oko 1000 grmova. Bitno je da je vrijeme žetve suho i da se pobrana lavanda očuva u suhom stanju prije destilacije da ne bi izgubila na vrijednosti.

Proizvođač Kurbegović iz Jastrebarskog opazio je da nasad lavande privlači bumbare ali ne i pčele, jer je nekoliko pčelara postavilo košnice na njegov nasad. Pčele su radije skupljale nektar s cvjetova na obližnjoj livadi negoli s cvjetova lavande. Iz ovog slijedi zaključak da bi se u buduću trebalo obratiti više pozornosti na dresuru pčela.

Tvrtka IREX AROMA proizvodi različite dodatke, sredstva za poboljšanje tehnoloških procesa i arome koje se koriste u pekarskoj, mesnoj, duhanskoj, pivarskoj, vinarskoj industriji, te industriji sapuna, kozmetici i farmaciji. Oni su najveći otkupljivači lavandina na području Hrvatske, sklapaju ugovor s proizvođačima pa su na taj način poljoprivrednici zaštićeni jer im je osiguran siguran otkup. Cijena kilograma destiliranog ulja lavande koju oni plaćaju proizvođačima iznosi 30 €. U kotao za destilaciju može stati u jednoj turi oko 230-240 kg lavande. Iz ove mase može se destilacijom dobiti oko 5 kg ulja, što opet ovisi o načinu branja biljaka, jer će veća količina cvjetova dati više ulja.

Za proizvodnju sapuna i kozmetičku industriju važnija je hibridna lavanda Budrovka (od francuske), koja ima veliki postotak linalil acetata u destilatu. Zato je otkupljivači više traže, a i pretpostavlja se da bolje podnosi hladne zime nego francuska lavanda.

Za što kvalitetnije pokretanje uzgoja lavande koji spada u trajne nasade i uspješan start proizvodnje vrlo bitna aktivnost je nabava sadnica. Tijekom zimskog perioda vrši se predbilježba za sadnice. Cijena sadnice je 5 kn, a za 1 ha je potrebno 8.000 sadnica (5.000 po 1 kj.). Po konačnom broju predbilježbi, početkom 4 mjeseca kreće se sa proizvodnjom sadnica kojima treba 40-50 dana da se ukorijene. Razlog ovome su agrotehnički rokovi sadnje lavande koji spadaju krajem 5 mjeseca ili početkom 6 mjeseca. Uz sadnice se dobije deklaracija o sadnom materijalu + račun u svrhu ostvarivanja prava na poticaj. Minimalna poticana proizvodna površina za lavandu je 0,25 ha i prije sadnje je potrebno u suradnji sa Zavodom za tlo iz Osijeka izvršiti analizu tla s ciljem dobivanja preporuka za sadnju.

Po riječima proizvođača koji se već nekoliko godina bave uzgojem lavandina, nema organiziranog tržišta, nego svaki proizvođač u skladu sa svojim proizvodnim mogućnostima pronalazi put na tržište. IREX AROMA iz Zagreba u Jastrebarskom ima otkupno mjesto za svježi cvijet koji oni onda prerađuju u ulje. Poznati su još neki veletrgovci ali sve to nije organizirano te ne može predstavljati sigurnost za proizvođača u plasman svojih proizvoda.

Za kraj ćemo dati neke parametre: za 1 litru ulja je potrebno 50 kg cvijeta. Punu proizvodnju nasad dostiže u 3 godini, tako da je po hektaru moguće proizvesti 100 litara ulja. IREX AROMA za 1 litru ulja plaća 30 €.

7.2.11. PRERADA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA

U tehnološko-ekonomskom i vlasničkom preustrojtstvu poljoprivredno-prehrambenog sustava, prerada poljoprivrednih proizvoda, na razini malog i srednjeg gospodarstva, postaje jedan od ključnih čimbenika koji će, nedvojbeno, značajno utjecati na cjelokupnost razvoja tog sustava.

Realno je očekivati da će manji i fleksibilniji pogoni za preradu vrlo brzo doprinijeti unapređenju primarne poljoprivredne proizvodnje u svim vidovima, te povećati ponudu i snabdjevenost tržišta raznovrsnim asortimanom proizvoda. Odabir modela i uspješnost njegove primjene ovisit će o regionalnim, sirovinskim, tržišnim specifičnostima, ne zanemarujući pri tome i značenje makro-okvira u kojem će takvi pogoni poslovati. (Izvor: Hrvatski farmer, 1992.)

Uz mjere potpore poduzetničkim programima, vrlo važna uloga pripada i ostvarivanju različitih oblika funkcionalnog i interesnog povezivanja zainteresiranih subjekata, uz adekvatno uključivanje znanosti i struke.

Modeli prerade obuhvaćaju sljedeće tehnološke cjeline:

1. Prerada žitarica
 - proizvodnja tjestenina
 - proizvodnja specijalnih vrsta kruha i peciva
 - proizvodi od dizanog tijesta
 - proizvodi od lisnatog tijesta
 - trajni slatki kolači
 - kolači od regionalnog značaja
 - vafel proizvodi

2. Prerada i konzerviranje voća i povrća
 - pakirano lisnato povrće u modificiranoj atmosferi
 - korjenasto i miješano povrće u modificiranoj atmosferi
 - marinirano povrće (u slano-kiselom naljevu)
 - fermentirano povrće (biološki konzervirano)
 - proizvodnja čipsa
 - sortirano i pakirano voće
 - sušeno i konfekcionirano voće
 - proizvodi od voća na bazi pektinskog gela
 - kandirano voće i deserti od voća
 - voćne rakije

3. Prerada mlijeka
 - mljekara za proizvodnju konzumnih proizvoda (15.000 l/dan)
 - punomasno mlijeko (10.000 l/dan)

-
- mljekara za proizvodnju svježeg sira i maslaca
 - mljekara za proizvodnju bijelog sira u kriškama (2.000 l/dan)
 - mljekara kapaciteta 5.000 l mlijeka na dan
 - mljekara kapaciteta 2.000 l mlijeka na dan
 - mljekara kapaciteta 1.000 l mlijeka na dan
4. Prerada mesa
- klaonica goveda i svinja
 - klaonica svinja
 - klaonica peradi
 - konfekcioniranje mesa i prerada u kobasičarske proizvode
 - proizvodnja trajnih kobasica
 - proizvodnja kulena
5. Proizvodnja ulja
- proizvodnja ulja bundevinih koštica

Svaki od navedenih modela prerade predstavlja posebnu temu koju treba sustavno razraditi tim stručnjaka iz traženog područja proizvodnje.

Na današnjem tržištu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, u uvjetima otvorenih granica i slobodnog protoka robe, konkurencija je iznimno velika i oštra i teško je osigurati tržište za svježje poljoprivredne proizvode.

Veću mogućnost za pronalaženje tržišta imaju prepoznatljivi i kvalitetni finalni proizvodi domaćeg podrijetla, koje potrošači kao takve prepoznaju i cijene. Stoga je u preporukama za moguće pravce razvoja poljoprivrede naglasak dat na proizvodnju proizvoda s dodanom vrijednošću tj. prerađevina sa dizajniranom zadružnom markom proizvoda, u skladu sa mogućnostima i dostupnim resursima.

Općina Ivankovo ulaže puno napora u stvaranju pretpostavki za razvoj gospodarstva. Gospodarski razvoj i otvaranje novih radnih mjesta glavni su prioriteti općinskog Poglavarstva.

7.2.12. KONKURENTNOST PROIZVODNJE

Kako smo u uvodu naglasili Hrvatskoj vrlo brzo predstoji novo gospodarsko povezivanje sa zemljama Zapadnog Balkana (Zona slobodne trgovine ZB ili nova CEFTA). U okvirima dosadašnjih pregovora sa zemljama ZB Hrvatska je najosjetljivije poljoprivredne i prehrambene proizvode uspjela zaštititi visokim carinama. Domaća poljoprivredna proizvodnja je nekonkurentna u odnosu na zemlje ZB.

Ako se potpuno liberalizira trgovina sa zemljama Zapadnog Balkana doći će do velikog povećanja uvoza gotovo svih poljoprivrednih proizvoda i u manjoj mjeri prehrambenih proizvoda. Najveća opasnost za domaću proizvodnju prijete od uvoza sljedećih proizvoda:

- pšenice, pšeničnog brašna i stočnog ječma iz Srbije
- gotovo svih vrsta kontinentalnog voća iz Srbije
- lubenica, breskvi i agruma iz Makedonije
- gotovo svih vrsta povrća iz Makedonije
- graška, mahuna i paprika iz Srbije
- jaja iz Srbije i Makedonije
- meda iz Srbije i Makedonije
- vinskog grožđa i vina iz Makedonije

Izvor: Konkurentnost hrvatske poljoprivrede i prehrambene industrije prema zemljama Zapadnog Balkana, D. Kovačić, Zagreb, 2006.

Ne očekuje se značajnije povećanje uvoza iz Bosne i Hercegovine budući je trgovina sa ovom zemljom već potpuno liberalizirana. Albanija nema značajniju poljoprivrednu proizvodnju.

Domaća prehrambena industrija zbog uvoza jeftinije sirovine postat će konkurentnija sa svojim proizvodima u zemljama Zapadnog Balkana i tržištu EU.

U nastavku želimo dati kratku procjenu utjecaja gospodarskog povezivanja (Slobodna trgovinska zona Zapadni Balkan) na domaću preradbenu industriju.

U skupini **voće i preradevine** Hrvatska ostvaruje negativnu bilancu razmjene s zemljama Zapadnog Balkana.

Tablica 70. Robna razmjena voća i preradevina s zemljama Zapadnog Balkana

Proizvod	Voće	Preradevine
Izvoz	8.797 tona	2.500 tona
Uvoz	10.235 tona	4.966 tona
Razlika ukupno:	- 1.438 tona	- 2.466 tona

Izvor: podaci DZS, 2005.

Najvažnije stavke razmjene što se tiče svježeg voća, vezano uz tablicu 70, bile su uvoz stolnog grožđa iz Makedonije i Srbije, breskvi iz BiH, lubenica iz Makedonije, te trešnji iz Srbije. Najvažniji je bio izvoz svježe konzumne jabuke, najviše u BiH, te mediteranskog voća u BiH i Srbiju.

Što se tiče prerađenog voća najvažniji je bio uvoz raznih vrsta džemova iz BiH, doradenih trešnji i višnji iz Makedonije i Srbije, različitih vrsta voćnih sokova i zamrznutog voća iz Srbije i BiH. Što se tiče izvoza, najvažniju stavku su činile različite vrste voćnih sokova i džemova u BiH i Makedoniju.

U skupini **povrće i preradevine** bilježimo najlošiju bilancu razmjene s zemljama Zapadnog Balkana.

Tablica 71. Robna razmjena povrća i prerađevina s zemljama Zapadnog Balkana

Proizvod	Povrće	Prerađevine
Izvoz	2.269 tona	1.359 tona
Uvoz	14.244 tona	3.145 tona
Razlika ukupno:	- 11.975 tona	- 1.786 tona

Izvor: podaci DZS, 2005.

Najvažnije izvozne stavke u skupini povrće su bile svježja paprika, kukuruz šećerac, te kupus u BiH i Srbiju. Najznačajniji je bio uvoz sveže rajčice, paprike i kupusa iz Makedonije, krumpira iz BiH, te graška, graha i mahuna iz Srbije.

Kod skupine prerađeno povrće najvažnije izvozne stavke bile su ajvar, konzervirane masline, kiseli krastavci i kornišoni u BiH i Srbiju, te prerađevine od krumpira najviše u BiH. Najznačajniji je bio uvoz ajvara iz BiH i Makedonije, te kisele paprike i kiselih krastavaca najviše iz BiH.

Zaštita domaće proizvodnje

Hrvatska sa svim zemljama Zapadnog Balkana ima zaključene bilateralne ugovore o slobodnoj trgovini. U okviru tih ugovora djelomično je liberalizirana trgovina poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Samo su za manji broj neosjetljivih proizvoda ukinute sve carinske zapreke. Za većinu osjetljivih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda uzajamno su odobrene carinske koncesije u obliku kvota s preferencijalnim carinama. Međutim kvote su male tako da je domaće tržište dobro zaštićeno. Iznimka je BiH s kojom je uvoz svih proizvoda, pa tako i poljoprivrednih i prehrambenih, potpuno slobodan.

Hrvatska štiti uvoz žita i prerađevina iz Srbije, Crne Gore i Albanije, dok je iz Makedonije uvoz oslobođen plaćanja carina (osim brašna). Makedonija ima veće carinske koncesije za izvoz povrća i prerađevina, voća i prerađevina i vina. Pri tome je potpuno slobodan uvoz onih proizvoda kod kojih makedonska proizvodnja ne konkuriра domaćoj proizvodnji, a za osjetljive proizvode određena je bescarinska kvota do najviše 10 % domaće tržišne potrošnje.

Domaća proizvodnja u odnosu na zemlje Zapadnog Balkana

Na ovom mjestu htjeli bismo analizirati paritete veleprodajnih cijena primarnih poljoprivrednih proizvoda u Hrvatskoj i zemljama Zapadnog Balkana, te mogućnost njihovog uvoza na domaće tržište.

Pariteti cijena pokazuju troškovnu odnosno cjenovnu konkurentnost pojedine proizvodnje u pojedinoj zemlji. U skupini žita domaćoj proizvodnji može konkurirati ponuda iz Srbije i Crne Gore, i to iz razloga što su veleprodajne cijene pšenice značajno niže na tržištu Srbije od onih na domaćem tržištu. S druge strane Srbija proizvodi značajne viškove ovog proizvoda.

Cijene voća u Srbiji i Crnoj Gori su značajno niže od onih u Hrvatskoj. Najmanja je razlika kod cijene jabuka. S obzirom na razvijenu proizvodnju voća u Srbiji i Crnoj Gori, a pod pretpostavkom da se ukinu carine na uvoz voća iz te zemlje, može se očekivati veći uvoz svih vrsta kontinentalnog voća na domaće tržište. Cijena voća u Makedoniji su na razini cijena u Srbiji i Crnoj Gori ili nešto niže.

Cijene većine povrtnih kultura u Srbiji i Crnoj Gori su znatno niže od cijena u Hrvatskoj. S obzirom na proizvodnju i tržišnu ponudu povrća u Srbiji i Crnoj Gori, pod pretpostavkom da se ukinu carine, može se očekivati povećani uvoz graška, mahuna i paprika na domaće tržište.

Cijene povrća u Makedoniji su 20-30 % niže od onih u Srbiji i Crnoj Gori, a proizvodnja i ponuda je veća. Ako se ukinu carine doći će do velikog povećanja uvoza svih vrsta povrća iz Makedonije, stolnog i onog za preradu. To bi moglo ugroziti domaću povrtlarsku proizvodnju.

Tablica 72. Odnosi veleprodajnih cijena u Hrvatskoj i Srbiji i Crnoj Gori

<i>Proizvod</i>	<i>Hrvatska kn/kg</i>	<i>Srbija i Crna Gora kn/kg</i>
pšenica	0,94	0,78
kukuruz	0,68	0,52
ječam	0,91	0,69
jabuka idared	3,67	2,19
jabuka jonagold	4,02	3,07
jabuka zlatni delišes	3,62	3,07
trešnja	13,61	8,02
kruške	8,13	4,39
breskve	7,25	2,63
kajsije	10,85	7,02
šljive	6,00	2,63
rajčica	3,04	1,32
paprika babura	4,06	1,49
krastavci	3,11	1,75
kupus	2,44	1,75
mrkva	4,69	2,19
luk	2,89	1,32
karfiol	6,74	1,75

Izvor: TISUP, STIPS 2005.

Očekivana liberalizacija trgovine sa zemljama Zapadnog Balkana neće se tako jako odraziti na domaću preradbenu industriju, kao što je to u slučaju primarne poljoprivredne proizvodnje. Ako se ukinu carina na uvoz iz zemalja Zapadnog Balkana očekuje se veća ponuda prerađevina od voća iz Srbije i Crne Gore, te prerađevina od povrća iz Makedonije.

Međutim to neće značajnije utjecati na konkurentnost hrvatske prehrambene industrije na domaćem tržištu. Razlog tome je što će prerađivači dio troškova kompenzirati nabavkom jeftinije sirove u zemljama Zapadnog Balkana, te većim ulaganjem u marketing. Prednost domaćih prerađivača je i snaga domaćih brandova.

Domaća prehrambena industrija, otvaranjem tržišta, postat će konkurentnija na tržištima zemalja Zapadnog Balkana. Isto tako, zbog niže cijene sirovine domaći brandovi prerađenog voća i povrća postat će konkurentniji na EU tržištu. (Izvor: Konkurentnost hrvatske poljoprivrede i prehrambene industrije prema zemljama Zapadnog Balkana, D. Kovačić, Zagreb, 2006.)

Stabilnost poslovanja poljoprivredno-prehrambenog sustava, kao bitno načelo ekonomske politike, manifestira se u prvom redu kontinuiranim osiguranjem dovoljne količine sirovina, održavanjem optimalnih zaliha sirovina i gotovih proizvoda, te plasmanom gotovih proizvoda. Problem osiguranja dovoljne količine sirovina, u skladu sa planom prerade hrane u prehrambenoj industriji, proizlazi u prvom redu iz nestabilnosti poljoprivredne proizvodnje i njezine potražnje.

Da bi bio konkurentan u Europskoj Uniji poljoprivredni proizvođač mora dobro poznavati tehnologiju, biologiju, kemiju te raspolagati veterinarskim znanjima. Od njega se očekuje da bude poduzetnik koji može podastrijeti poslovni plan i dokazati konkurentsku sposobnost.

Problem hrvatske poljoprivrede ogleda se i u tome kako stvoriti održivo poljoprivredno gospodarstvo. Sve smo više svjesni da globalizacija nema milosti prema seoskim prostorima, pri čemu značajnu ulogu u poljodjelstvu igraju i globalni trendovi. Tranzicijske zemlje različito doskaču tom trendu, pomno birajući opciju, ako pak ne reagiraju, prijete opasnost da seoski prostori ubuduće budu marginalizirani do krajnjih granica.

Nema dvojbe da su bogata europska iskustva u razvitku svojih ruralnih područja korisna za stvaranje nacionalnog programa poticanja ruralnog razvitka. Osnovna poruka, koja se može iščitati iz tih iskustava je: **naučiti pojedince poduzetništvu, a ne im dati gotova rješenja, budući da su ljudi uspješniji ako nešto rade od početka, jer su upoznati sa čitavom tehnologijom projekta.** (Izvor: Hrvatski farmer - Program razvoja obiteljskih gospodarstava, 1992.)

Ovome možemo pridodati **zaključak** sa Prve nacionalne konferencije o ruralnom razvoju pod nazivom „Ruralni razvoj Hrvatske - mogućnosti i izazovi“, a koji glasi: **seoski turizam, tradicijski proizvodi, razvitak brandova i ekološka poljoprivreda moguće su poluge snažnijeg gospodarskog razvoja nacionalnog ruralnog prostora, a u provedbi tih projekcija nužna je agresivnija aktivnost općina, gradova i županija.**

Nema sumnje da su navedene stavke iz zaključka samo neke od šansi za oživljavanje ruralnog prostora Hrvatske. Mogućnosti financiranja zasigurno su presudan čimbenik, pred kojima sve predodžbe o spašavanju i oživljavanju ruralnog krajolika u današnjem globalizacijom izmijenjenom svijetu, padaju u vodu.

Nacionalni program ruralnog razvoja temeljni je postav za kvalitetno apliciranje i korištenje sredstava iz predpristupnih fondova Europske Unije. Bez povećanja konkurentnosti obiteljskih gospodarstava i njihove ekonomske opravdanosti nezamislivo je ruralno oživljavanje.

7.2.13. ZAKLJUČNO

Poljoprivredna proizvodnja čini okosnicu gospodarskog razvoja općine Ivankovo, a nositelji te proizvodnje su obiteljska poljoprivredna gospodarstva i poljoprivredna poduzeća (zadruga). Težište poljoprivredne proizvodnje u općini Ivankovo stavlja se na ratarstvo, stočarstvo i podizanje višegodišnjih nasada, te u skladu s tim, zadruge treba formirati kao zaokružene cjeline gdje će se finalizirati proizvodnja. Realizacija prve i druge faze projekta navodnjavanja, također će, još više povećati intenzitet poljoprivredne proizvodnje, a pošto će zadruge sa područja općine Ivankovo biti korisnici sustava navodnjavanja, uvođenjem finalizacije proizvodnje još više će se povećati konkurentnost poljoprivredne proizvodnje, te tako stvoriti preduvjeti za otvaranje novih radnih mjesta.

Razvitak gospodarstva Općine Ivankovo u značajnijem je dijelu orijentiran na poljoprivrednu proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda. U skladu sa definiranim razvojem i planiranim zasnivanjem trajnih nasada - voćnjaka, te jačanja stočarske proizvodnje, potrebno je predvidjeti i izgradnju slijedećih kapaciteta:

- a. Hladnjača za voće i povrće
- b. Sušara za voće, povrće i žitarice
- c. Proizvodnja slavonskih mesnih delicija
- d. Pogon za preradu voća i povrća, kao i svih drugih kapaciteta za preradu, doradu i pakiranje poljoprivrednih proizvoda

Pored pokretanja i razvoja ovih preradbenih kapaciteta, značajan potencijal krije se u pokretanju ekološke (organske) poljoprivrede i paralelno s tim pokretanje uzgoja ljekovitog bilja. Određen broj proizvođača sa područja općine Ivankovo planira pokrenuti ovakav vid proizvodnje na svom gospodarstvu, a isto tako određen broj proizvođača je iskazao interes za stavljanje dijela svoje proizvodnje pod certifikaciju, a isto tako i za uzgoj ljekovitog bilja.

Potražnja za ekološkim proizvodima na svjetskom, ali i na domaćem tržištu, vidi se po sve većem broju uvoznika takvih proizvoda (samo tijekom 2006. godine bilježimo 26 novo registriranih tvrtki), Hrvatska upravo u takvoj vrsti poljoprivrede treba vidjeti svoju šansu na europskom tržištu.

Potvrdu za ovu tvrdnju potkrijepili bi izjavom gosp. Čobankovića - Ministra u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva (MPŠVG), citiram: *smatram kako se izniman hrvatski potencijal nalazi u proizvodnji ekološke hrane. Ekološki proizvodi moraju biti dio izvozne politike i s njima se možemo natjecati u Europi, ali to ne znači da ih moramo izvoziti u velikim količinama.*

Obzirom da su zadruge na području općine Ivankovo (P.Z. Agro-Ivankovo, P.Z. Osatina), kao bitni čimbenici gospodarskog razvoja i nositelji poljoprivredne proizvodnje, prepoznali svjetske trendove u stvaranju dodane vrijednosti proizvoda, stvoreni su preduvjeti za dugoročno efikasnije iskorištavanje poljoprivrednih resursa, uvođenjem novih tehnologija i podizanjem razine finalizacije proizvoda.

Ovakvom organizacijskom strukturom tj. zaokruživanjem proizvodnog ciklusa - horizontalno i vertikalno stvara se potencijal koji ponudom može zadovoljiti sve zahtjevnije tržište, tako da se ujednačenom kvalitetom proizvoda, količinama i kontinuitetom opskrbe mogu biti konkurentni na tržištu.

S obzirom na opći cilj pridruživanja Hrvatske EU, da bi se planiralo budući gospodarski i poljoprivredni razvitak potrebno je poznavati okvir u kojem EU uređuje gospodarske odnose. Posebno je to važno za poljoprivredu, jer je to djelatnost za koju u EU postoji jedinstvena, odnosno zajednička politika (ZPP - zajednička poljoprivredna politika).

Od svojih početaka 60-ih godina prošlog stoljeća, glavni cilj zajedničke poljoprivredne politike - ZPP bilo je povećanje poljoprivredne proizvodnosti, što je obilato financirano proračunom. ZPP je dugo godina bila imuna na promjene. Prva bitna promjena javlja se 1992. godine MacSharry-ovom reformom, a dogodila se pod utjecajem viškova poljoprivrednih proizvoda i visokog proračunskog troška.

Druga značajna reforma ZPP, nastavlja se Agendom 2000 koja je ustanovila daljnje smanjenje unutrašnjih cijena za osnovne proizvode, kako bi ih se približilo svjetskim cijenama. To je kombinirano sa sustavom izravnih plaćanja koja bi poljoprivrednicima nadoknadila gubitke izazvane smanjenjem cijena. Nove mjere označavaju dva trenda i to:

1. nastavak odvajanja potpora od proizvodnje
2. preusmjeravanje izravnih plaćanja prema zaštiti okoliša i seoskom razvitku

Agenda 2000 je svakako os oko koje će se okretati budući razvitak europske poljoprivrede. Radi se o modelu koji ne samo da uređuje organizaciju Zajedničkog tržišta već treba omogućiti da europska poljoprivreda postane integrirani ekonomski sektor na otvorenom tržištu, a da istodobno ispunjava načelo buduće održivosti i sukladnosti sa sastavnicama kao što je to prostor, okoliš i društvo. (Izvor: Nacionalni program za poljoprivredu i seoska područja, 2003.)

Udio poljoprivrede u ukupnom gospodarstvu razvijenih zapadnih zemalja opada, te iako je doprinos poljoprivrede u ukupnom bruto domaćem proizvodu tako i zaposlenosti u razvijenim zemljama svega nekoliko postotaka, potpora poljoprivredi još uvijek je znatna. EU provodi značajne reforme poljoprivredne politike, te povećava zastupljenost izravnih plaćanja poljoprivrednicima.

Za očekivati je da budući scenario za Europski model poljoprivrede sadrži dva bitna aspekta i to povećanje konkurentnosti i višeznačnost (izvorno multi-funkcionalnost) poljoprivrede. Prema stavu Europskog povjerenstva ZPP se treba usmjeriti na domaće tržište i seoski prostor. Nužno je zaštititi okoliš i očuvati seoski krajobraz kao i pospješiti društveno-gospodarski razvitak seoskih područja. U budućim promjenama, ZPP će se više okrenuti okolišu tj. seoskim javnim dobrima, a ne više vezati potporu uz poljoprivrednu površinu i grla stoke. U tom smislu idu i prijedlozi da se sadašnja ZPP preimenuje u Zajedničku poljoprivrednu i seosku politiku za Europu (CARPE - Common Agricultural and Rural Policy for Europe). (Izvor: Nacionalni program za poljoprivredu i seoska područja, 2003.)

ZAKLJUČAK - poljoprivreda:

Strateške odrednice razvoja poljoprivredne proizvodnje Općine Ivankovo, trebaju se ogledati u:

- * Korištenju komparativnih prednosti područja (prirodni resursi, prometni pravci)*
- * Poticanju udruživanja proizvođača*
- * Poticanju razvitka poduzetništva u poljoprivredi*
- * Razvoju managementa*
- * Uvođenju novih tehnologija proizvodnje (eko-proizvodnja)*
- * Proizvodnji dodane vrijednosti*
- * Standardizaciju proizvodnje (ujednačena kvaliteta)*
- * Pokretanju manjih proizvodnih pogona*
- * Jačanju potpore institucija*

7.3. RAZVOJ TURIZMA

Turizam je skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva njihova gospodarska djelatnost⁴².

Turistička kretanja se dijele na vrste i specifične oblike turizma.

Dok su **vrste turizma** definirane određenim kriterijem npr. prema trajanju boravka turista (*boravišni, vikend i izletnički turizam*), **specifični oblici turizma** obilježeni su **specifičnim turističkim motivom** koji posjetitelje privlači u točno određene destinacije, npr. lov - lovni turizam. Specifični oblici turizma orijentirani su na **manje** (definirane) **segmente turističke potražnje**, a nastali su kao suprotnost masovnom turizmu.

Što je turizam za Hrvatsku?⁴³

- Izvozni proizvod s kojim konkuriramo najboljima u Europi i svijetu
- Hrvatska je hit destinacija na najznačajnijim emitivnim tržištima
- Radno intenzivna djelatnost koja zapošljava velik broj ljudi
- Pokretač razvoja velikog broja drugih gospodarskih grana i djelatnosti
- Djelatnost koja na globalnoj razini bilježi stalan rast
- Jedna od “najčišćih” djelatnosti koja štiti i oplemenjuje prirodne i kulturne resurse
- Potencijal za koji postoji veliki poduzetnički interes i znanje
- Približava Hrvatsku Europskoj uniji
- Uspješan razvoj turizma znači ukupan napredak države

Gdje je u cjelovitosti ove slike Općina Ivankovo sa svojim turističkim potencijalima i realnim mogućnostima turističkog razvoja? U nastavku daju se prijedlozi usklađeni sa općim trendovima, provedenim analizama i prijedlozima na županijskoj razini, koje svakako treba sagledati i uvažavati u razmatranju komponenti gospodarskog razvoja mikroregije Općine Ivankovo i užeg okruženja.

⁴² Hunziker i Krapf, 1942

⁴³ iz programa MMTPR – program: „Poticaj za uspjeh“

7.3.1. TRŽIŠNA POZICIJA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE⁴⁴

7.3.1.1. STRATEŠKE PREDNOSTI, NEDOSTACI, MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE KAO TURISTIČKE DESTINACIJE

SWOT⁴⁵ analiza omogućava jezgrovit uvid u strateške prednosti i strateške nedostatke Vukovarsko-srijemske županije kao turističke destinacije. Pregled trenutnih internih snaga i nedostataka te eksternih prilika i prijetnji razvoju turizma na području Županije izveden je na osnovi:

- boravka na terenu odnosno višestruko održavanih radionica, anketiranja i razgovora s ključnim interesnim grupama relevantnim za budući razvoj turizma u Županiji;
- uvida u dominantne tržišne trendove i kretanja u domeni turističke potražnje, kako na međunarodnoj razini, tako i na području kontinentalne Hrvatske;
- baze podataka i ekspertize Instituta za turizam, Zagreb.

U cilju što objektivnijeg sagledavanja potencijalno relevantnih činitelja i/ili ograničenja budućeg turističkog razvitka Županije, SWOT analiza je provedena na dezagregiran način tj. u odnosu na nekoliko karakterističnih, međusobno uvjetovanih, područja utjecaja. Riječ je o sljedećim tematskim cjelinama:

- Resursna osnova i atrakcije,
- Infrastruktura (opća, prometna i turistička),
- Razvijenost turističkog sektora,
- Ljudski potencijali,
- Odnosi i umrežavanje s drugim gospodarskih i/ili javnim subjektima te
- Organizacija i upravljanje turističkim razvojem.

Rezultati provedene SWOT analize prikazani su detaljnije u sljedećim tabličnim prikazima:

⁴⁴ **Razvojno-marketingški plan turizma Vukovarsko-srijemske županije** (Mr. Neda Telišman-Košuta, Dr. Sanda Webe, Snježana Boranić, Dr. Edo Kušen, Mr. Zvezdana Hendija, Dr. Zoran Klarić, Dr. Siniša Horak, Snježana Boranić, Dr. Ante Radnić, vanjski suradnik: Rujana Bušić)

⁴⁵ SWOT je Engleska kratica za 'strengths', 'weaknesses', 'opportunities' i 'threats'.

Tablica 73. SWOT analiza turizma Vukovarsko-srijemske županije

Snage	Nedostaci
RESURSI I ATRAKCIJE	
Očuvan okoliš Bogatstvo slabo iskorištenog prostora Ljepota i slikovitost krajolika Prirodne posebnosti: Dunav i ostale rijeke, Spačva, virovi Arheološke posebnosti: Vučedol Vrijedna spomenička baština: Povijesne jezgre Iloka i Vukovara Nematerijalna kulturna baština: tradicionalne vrijednosti kao 'stil života'	Neadekvatna valorizacija prirodnih resursa u turističke svrhe Neadekvatna valorizacija kulturnih resursa u turističke svrhe Nedovoljna zaštita i održavanje resursne osnove Nedostatak novostvorenih turističkih atrakcija Nedostatak cjelovitog lanca vrijednosti
INFRASTRUKTURA (OPĆA, PROMETNA, TURISTIČKA)	
Dugoročno povoljan geoprometni položaj Blizina autoceste Zagreb - Beograd (jak tranzitni pravac) Brojni započeti projekti obnove/razvoja Obnovljen dio kapitalnih objekata kulturne baštine	Zapuštenost lokalnih prometnica i nedostupnost nekih lokaliteta (npr. seljačka gospodarstva, stanovi) Nedovršenost riječne turističke infrastrukture Nedostatak sustava za upravljanje otpadom Neuređenost/zapuštenost mjesta Područja pod minama Neadekvatno rješavanje problema komaraca Nedostatak opće i turističke signalizacije Nedostatak sustava turističke interpretacije Nedostatak uslužnih sadržaja na turistički atraktivnim lokacijama
RAZVIJENOST TURISTIČKOG SEKTORA	
Prepoznatljivost i atraktivnost slavenske eno-gastronomije Atributi lokalnog stanovništva: gostoljubivost, hedonizam, otvorenost Ponuda 'etno' manifestacija Dobra vrijednost za novac	Nedostatak receptivnih turističkih agencija Nedostatak kvalitetne i atraktivne ugostiteljske ponude Nedostatak smještajnih kapaciteta međunarodne kvalitete Nedostatak profesionalno oblikovanih turističkih proizvoda spremnih za komercijalizaciju Nedostatak 'jakih' igrača u lokalnoj/regionalnoj turističkoj industriji Nepostojanje institucionalne podrške razvoju turizma
LJUDSKI POTENCIJALI	
Pozitivan odnos stanovništva prema turizmu Gostoljubivost i ljubaznost lokalnog stanovništva	Nedovoljno razumijevanje turizma i suvremenih trendova u turizmu Staromodan obrazovni sustav za područje turizma i ugostiteljstva Nedostatak kvalificiranih osoba s menadžerskim znanjima u turizmu Nedostatak kadrova u 'novim' turističkim zanimanjima (animacija, zabava, manifestacije, događanja i sl.) Nedovoljna mobilnost radne snage
ODNOSI I UMREŽAVANJE S DRUGIM GOSPODARSKIM I/ILI JAVNIM SUBJEKTIMA	
Laka dostupnost zdrave i visoko kvalitetne hrane Aktivna kulturno-umjetnička društva (zborovi, ples, folklor)	Nedovoljna povezanost ugostiteljstva s lokalnim proizvođačima zdrave hrane Slaba uključenosť kulturnog identiteta u turističku ponudu Nerazvijena trgovačka ponuda namijenjena turistima Nedostatak poslovnog povezivanja SME poduzetnika Nedostatak javno-privatnih partnerstva Nemogućnost uspostave cjelovitog lanca vrijednosti
ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE TURISTIČKIM RAZVOJEM	
Izražen politički interes prema turizmu Postojanje bazičnog institucionalnog okvira za regulaciju i upravljanje turističkim razvojem Institucionalna financijska potpora razvojnim projektima Postojanje sustava poticanja malog i srednjeg poduzetništva Agilnost sustava turističkih zajednica Uključenost međunarodnih razvojnih agencija u planiranje turizma	Ne alocirana odgovornost za razvoj turizma na županijskoj i lokalnim razinama Nedostatak dobro artikulirane vizije razvoja turizma u Županiji Nedostatak lokalnih vizija, koncepata i programa razvoja turizma Nedostatak javno-privatnih partnerstva (razina Županije i destinacija) Slab interes i nepripremljenost privatnog kapitala za 'greenfield' ulaganjima Nerazvijeno financijsko tržište za tzv. 'start-up' projekte

Nastavak Tablice. SWOT analiza turizma Vukovarsko-srijemske županije

Prilike	Prijetnje
RESURSI I ATRAKCIJE	
Segmentacija tržišta, rast posebnih interesa i 'niche' marketing Izrazito pozitivne percepcije istočne Slavonije kao turističkog odredišta na domaćem tržištu Usitnjavanje godišnjih odmora Porast jednodnevne i vikend potražnje Rastuća kupovna moć domaćeg tržišta Rastući interes domaćeg tržišta za vinskim i gastro turizmom (urbani mladi profesionalci)	Devastacija prirodne resursne osnove Aktivnosti konkurentskih destinacija i slabljenje inicijalne pozicije Izostanak privatnih ulaganja u turistički sektor Županije Nedovoljno razumijevanje turizma od strane upravnih tijela
INFRASTRUKTURA (OPĆA, PROMETNA, TURISTIČKA)	
Pojačan interes države za razvoj kapitalne infrastrukture Raspoloživost EU fondova namijenjenih razvoju kapitalne infrastrukture Raspoloživost međunarodnih fondova za uređenje mjesta Interes stranog privatnog kapitala za ulaganje u projekte kapitalne infrastrukture	Nedostatak domaćih/lokalnih izvora za financiranje infrastrukturnih projekata regionalnog/lokalnog značenja Aktivnosti konkurentskih destinacija i slabljenje inicijalne pozicije
RAZVIJENOST TURISTIČKOG SEKTORA	
Povoljna dugoročna kretanja u sferi turističke potražnje Potencijal pružanja 'dobre vrijednosti za novac' Strateško opredjeljenje Županije za razvoj turizma Korištenje EU pristupnih i strukturnih fondova u realizaciji turističkih projekata Korištenje poticajnih fondova RH u realizaciji turističkih projekata Regionalno turističko povezivanje s Osječko-baranjskom županijom, Mađarskom i Vojvodinom	Načelna podrška turizmu od strane županijske/lokalne vlasti Trajni izostanak interesa privatnog kapitala za ulaganjima u turistički sektor Prenamjena turističkog prostora u industrijski i/ili poljoprivredni Aktivnosti konkurentskih destinacija i slabljenje inicijalne pozicije
LJUDSKI POTENCIJALI	
Dostupnost EU fondova usmjerenih na podizanje kvalitete ljudskog potencijala u Hrvatskoj Projekti međunarodne zajednice na osposobljavanju ljudskog potencijala (tzv. "capacity building" projekti) Primjena EU zakonske regulative u domeni rada i zapošljavanja Internet dostup obrazovnim programima u sferi turizma Interes za investiranje u turizam	Nedostatak poduzetnih osoba mlađe životne dobi Iseļjavanje mladih ljudi Nerealna očekivanja privatnih poduzetnika o profitabilnosti turističke aktivnosti Aktivnosti konkurentskih destinacija i slabljenje inicijalne pozicije
ODNOSI I UMREŽAVANJE S DRUGIM GOSPODARSKIM I/ILI JAVNIM SUBJEKTIMA	
Pojačan interes seoskih domaćinstava za privređivanje u turizmu Velik broj (još nepotpuno) artikuliranih inicijativa za upotpunjavanje turističke ponude	Ne razumijevanje uloge 'turističke destinacije' od strane županijske/lokalne vlasti Aktivnosti konkurentskih destinacija i slabljenje inicijalne pozicije
ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE TURISTIČKIM RAZVOJEM	
Lako dostupni modeli upravljanja turizmom Lako dostupni modeli i iskustva u organizaciji, planiranju i vođenju projekata turističkog razvoja Poticaji države razvoju kontinentalnog turizma Interes i podrška međunarodne zajednice projektima i programima turističkog razvitka	Relativno niska razina osjećaja prema javnom dobru i javnim interesima (konflikt javnog i privatnog interesa) Otežan dogovor o razvojnim prioritetima (parcijalni lokalni interesi) Nedovoljno razumijevanje uloge i zadaća turističkih zajednica od strane županijske/lokalne vlasti Nedostatak institucionalne podrške poduzetnicima u turizmu Nedovoljno/neadekvatno materijalizirane aktivnosti države u razvoju kontinentalnog turizma

Polazeći od identificiranih internih snaga i nedostataka, a vodeći, istodobno, računa i o eksternim prilikama i prijetnjama s kojima je razvoj turističke djelatnosti povezan, moguće je izlučiti one strateške konkurentske prednosti na kojima bi Vukovarsko-srijemska županija trebala dugoročno izgrađivati svoju turističku budućnost te sagledati strateške nedostatke čije je utjecaje potrebno eliminirati ili minimizirati. Poznato je, naime, da se u suvremenim uvjetima tržišno pozicioniranje nekog područja (destinacije) u turizmu više ne bazira samo na kvaliteti turističke ponude u užem

smislu. Današnje ozbiljne turističke politike, koje su vođene na principima ekonomije doživljaja, sve su više usmjerene na izgradnju, njegovanje i isticanje vlastitih dugoročnih strateških potencijala iza kojih stoje ponude i proizvodi koje je vrlo teško kopirati, te koji, uslijed toga, predstavljaju strateške resurse za održivi uspjeh u budućnosti. U tom smislu, dakle, strateške prednosti Vukovarsko-srijemske županije na kojima valja bazirati razvoj turističkog sektora, odnosno nedostaci čiji utjecaj valja minimizirati, definiraju se kako slijedi:

STRATEŠKE PREDNOSTI	STRATEŠKI NEDOSTACI
<ul style="list-style-type: none"> - Bogatstvo ekološki očuvanog prostora - Ljepota, slikovitost i privlačnost ravničarskog krajolika - Blizina Dunava, međunarodno sve interesantnijeg turističkog plovnog i odmorišnog koridora - Tržišni potencijal lokalne gastronomije i enologije - Diverzificirana struktura turistički iskoristivih prirodnih, kulturnih i tradicijskih resursa - Gostoljubivost lokalnog stanovništva - Potencijal 'dobre vrijednosti za novac' - Zainteresiranost države i Županije za ubrzavanjem gospodarskog razvoja - Prisustvo međunarodne zajednice na projektima (turističkog) razvoja, osposobljavanja ljudskog potencijala 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljno razumijevanje suvremenog turizma od strane nositelja turističke politike i turističke aktivnosti u Županiji - Izostanak vodstva turističkim razvojem - Nedostatak suvremeno obrazovanog kadra za rad i upravljanje turizmom i ugostiteljstvom - Nedostatak potencijalnih poduzetnika u funkciji pokretača projekata u sferi turizma i ugostiteljstva - Postojeća turistička ponuda nije prilagođena svjetskim standardima kvalitete - Dalek put do uspostavljanja cjelovitog lanca vrijednosti - Nedovoljna integriranost Županije u turističke tokove Hrvatske - Slab interes potražnje za stacionarnim boravkom - Zapuštenost infrastrukture

Kad je riječ o strateškim prednostima, posebno valja ukazati na:

- izuzetan potencijal raspoloživog i očuvanog prostora kao i, turistički još uvijek potpuno neiskorišten, potencijal Dunava kako u 'proizvodnom' tako i promotivnom smislu. Naime, Dunav je atraktivan kao plovni put, bilo da je riječ o rastu međunarodne potražnje za tzv. riječnim 'cruisingom' ili ponudi 'čarter' flote riječnih plovila namijenjenih odmoru. Dunav je također važan i u kontekstu lociranja odnosno osiguranja lokacijske prepoznatljivosti Vukovarsko-srijemske županije;
- diverzificiranu strukturu turistički iskoristivih resursa, koja uz razvijanje, oplemenjivanje i diferenciranje lokalne ruralne i gastronomsko-enološke tradicije, promociju urođene gostoljubivosti i hedonizma lokalne populacije, odnosno osmišljavanje i realizaciju manjeg broja turističkih 'megaprojekata' kao primarnih/autonomnih generatora potražnje (*pull factors*), može biti ne samo dovoljno jak motiv za induciranje većeg broja turističkih dolazaka, već i sredstvo produljenja turističkog boravka na području Županije;
- zainteresiranost za pokretanje i realizaciju brojnih razvojnih i projekata tzv. podizanja ljudskih potencijala financiranih kako iz sredstava državnog proračuna, iz pretprijetnih fondova EU i od strane međunarodnih donatorskih agencija. S obzirom da turizam predstavlja, vjerojatno, najbolji način ne samo dugoročno održivog gospodarskog razvoja, naglašavanja, zaštite i trajne međunarodne promocije vlastitog civilizacijsko-kulturnog identiteta, odnosno uspostavljanja kvalitetnih temelja međudržavne tolerancije i razumijevanja, nema sumnje da će svi dobro elaborirani i razvojno utemeljeni projekti na području turizma i ugostiteljstva naći adekvatne izvore sredstava.

S druge strane, a u cilju uklanjanja potencijalnih uskih grla budućeg turističkog razvoja Županije, potrebno se osvrnuti osobito na:

- nedostatak pojedinaca spremnih da 'povuku' turistički razvoj, neovisno da li je riječ o javnom ili privatnom sektoru. Naime, ukoliko na razini Županije neće postojati nekoliko 'idejnih kreatora' i 'stratega' turističkog razvoja sposobnih da uspostave institucionalni okvir za djelovanje, odnosno, ukoliko će nedostajati vizija turističkog razvoja, javna i privatna inicijativa, znanje te menadžerski talent koji će biti u stanju prepoznati priliku i realizirati nove razvojne projekte, jedinstveni turistički lanac vrijednosti neće biti uspostavljen, a turistička perspektiva Županije uglavnom će ostati oslonjena na ugostiteljske navike lokalne populacije i postojeću strukturu potražnje;
- činjenicu da iako današnja turistička aktivnost Vukovarsko-srijemske županije nije na zavidnoj razini, Županija ima adute za razvoj konkurentnog turističkog proizvoda: atrakcijski potencijal Dunava, Vučedola, Iloka, Vukovara i Spačve, atraktivan, očuvan i raspoloživ prostor, gostoljubive ljude, dobru hranu i vino, podršku u zemlji i međunarodnom okruženju. Suvremeno, visoko segmentirano turističko tržište sklono je autohtonosti, 'doživljajnoj' ponudi kakvu bi Županija, odnosno Podunavlje, moglo generirati posebno ako integrira svoje resurse u proizvodne/tematske pakete usluga. Preostaje izazov organiziranja, usmjeravanja i poticanja turističkog razvoja, a koji je ponajprije u rukama županijskih upravnih struktura kako bi se postavio okvir za javno i privatno poduzetništvo i partnerstvo.

7.3.1.2. STRATEŠKE SMJERNICE RAZVOJA TURIZMA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

Rezultati SWOT analize upućuju na sljedeće strateške smjernice razvoja turizma na području Županije:

- Zaštita i primjerena valorizacija prostora te resursa prirodne i kulturne baštine na principima održivog razvoja;
- Stvaranje kvalitetnog i nadasve 'doživljajnog' turističkog proizvoda utemeljenog u lokalnoj tradiciji;
- Podizanje stručne osposobljenosti za rad i upravljanje turizmom i ugostiteljstvom;
- Formiranje poluge za financijsku, savjetodavnu i partnersku podršku poduzetnicima u razvoju novih projekata, diverzificiranju i specijalizaciji turističke ponude;
- Poticanje uspostavljanja suradnje svih privatnih i javnih interesnih skupina na izgradnji destinacijskog turističkog proizvoda i unapređenju lanca vrijednosti;
- Izgradnja imidža Županije i regije temeljem isticanja njezinih strateških prednosti i vrijednosti kroz organizirane marketinške akcije.

7.3.2. KONKURENTSKA POZICIJA ŽUPANIJE

Sadašnja konkurentna pozicija Županije prvenstveno zbog utjecaja rata ne može se smatrati pravom tržišnom pozicijom koju zaslužuje. I prema tržišnim pokazateljima⁴⁶ Vukovarsko-srijemska županija pozicionirana je iza Osječko-baranjske. Međutim sagledavajući potencijal ukupnih resursa s kojima raspolaže Vukovarsko-srijemska županija, a koji su izuzetno privlačne snage, može se donijeti zaključak o povoljnoj tržišnoj poziciji. Resursi ove Županije, adekvatno valorizirani, mogu znatno potaknuti razvoj turizma i ovaj prostor pozicionirati ne samo kao uspješnu domaću destinaciju već i kao konkurentno međunarodno turističko odredište.

Kad je riječ o kontinentu Hrvatske, može se zaključiti da je upravo kod Vukovarsko-srijemske županije riječ o najvećem odstupanju između za sada postignutih tržišnih rezultata i objektivne tržišne vrijednosti postojećih resursa i atrakcija Županije. Stoga je i izuzetno važno da se postave objektivni ciljevi kao i da se što preciznije definiraju različiti projekti kojima će se što prije potaknuti i oživotvoriti definirani turistički razvoj Županije u svim dijelovima njezinog prostora.

7.3.3. RAZVOJNA KONCEPCIJA TURIZMA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

7.3.3.1. VIZIJA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

Polazeći od strateških prednosti i smjernica razvoja, vizija turističke destinacije predstavlja funkcionalnu i inspirativnu sliku turizma u određenom duljem vremenskom razdoblju (npr. za deset godina). Vizija je slika budućnosti kakva se želi. U tom kontekstu, vizija predstavlja ne samo osnovno polazište, već i najkritičniju komponentu turističke politike, s obzirom da se postavlja kao vodilja turističkog razvoja i, kasnije, turističkog upravljanja destinacijom.

Vizija mora ponuditi odgovor na pitanja:

- kakva ćemo destinacija biti, odnosno vizija je polazište za turističko pozicioniranje destinacije i odgovore na pitanja:
- kakav imidž želimo graditi,
- kakve goste/turiste želimo privući,
- kakve proizvode možemo ponuditi,
- kakve sadržaje ponude (glavne i sporedne) valja izgraditi/ponuditi (u smislu izgradnje cjelovitog lanca vrijednosti),
- kakve sadržaje podrške valja osigurati (od obrazovanja do infrastrukture)
- kako će se komunicirati novi imidž destinacije.

⁴⁶ **Razvojno-marketingški plan turizma Vukovarsko-srijemske županije** (Mr. Neda Telišman-Košuta, Dr. Sanda Webe, Snježana Boranić, Dr. Edo Kušen, Mr. Zvezdana Hendija, Dr. Zoran Klarić, Dr. Siniša Horak, Snježana Boranić, Dr. Ante Radnić, vanjski suradnik: Rujana Bušić)

Nužno je da u procesu donošenja vizije sudjeluju ključne interesne skupine (*stakeholders*) u destinaciji. Naime, vizija mora također odražavati temeljne vrijednosti i ključne stavove lokalne zajednice. Izuzetno je važno da je slika željene budućnosti ona koju lokalna zajednica razumije i prihvaća, u koju vjeruje, ali koja ju i inspirira i čijoj se je realizaciji, tijekom godina, spremna posvetiti preuzimajući odgovornost za osiguranje potrebnih ljudskih, organizacijskih i financijskih resursa.

Temeljne vrijednosti na kojima počiva vizija Vukovarsko-srijemske županije kao turističke destinacije

Polazeći od značajki turizma na području Vukovarsko-srijemske županije, provedenih istraživanja i, posebice, rezultata tematskih prezentacija i radionica o viziji Županije kao turističke destinacije⁴⁷, temeljne vrijednosti lokalne zajednice na kojima se bazira turistička vizija ovog područja u nastupajućem desetogodišnjem razdoblju moguće je sažeti na sljedeći način:

- ✓ Težnja osiguranju **blagostanja** odnosno višeg standarda i više kvalitete života cjelokupne lokalne zajednice;
- ✓ Težnja razvoju u skladu s premisama **održivosti** odnosno korištenje prirodnih i društvenih resursa Županije na načine koji neće ugroziti njihove temeljne vrijednosti i raspoloživost u budućnosti;
- ✓ Težnja očuvanju **tradicije** odnosno tradicionalnih vrijednosti i izričaja slavonskog i srijemskog identiteta u budućem razvoju;
- ✓ Težnja **integraciji** Vukovarsko-srijemske županije, kao dijela europskog Podunavlja, u daljnje produktivne integracije na razini europskog gospodarskog i kulturološkog kruga;
- ✓ Potreba čuvanja **sjećanja na Domovinski rat** kao zaloga ne ponavljanju u budućnosti.

Vizija Vukovarsko-srijemske županije kao turističke destinacije nužno je, dakle, odraz temeljnih vrijednosti lokalne zajednice: potrebe za osiguranjem blagostanja za cjelokupnu zajednicu, za održivim razvojem i očuvanjem tradicije, integriranosti i miroljubivosti. Ove vrijednosti već oblikuju i oblikovat će buduću turističku aktivnost u Županiji u smislu da će se priklanjati takvim oblicima turizma koji će omogućiti generiranje koristi za široki sloj domaćih ljudi, koji će koristiti prostorne, prirodne i kulturne resurse poštujući principe održivosti te koji će valorizirati tradicijsko i povijesno naslijeđe potičući integracije ovog područja u širi podunavski i europski kontekst.

⁴⁷ Aktivnosti provedene u sklopu projekta Turistički razvoj istočne Slavonije, Institut za turizam i Austrijska razvojna agencija, 2004.-2006.

Vizija Vukovarsko-srijemske županije kao turističke destinacije

Kako želimo da Vukovarsko-srijemska županija izgleda kao turistička destinacija za deset godina?

Ključne komponente turističke vizije Županije moguće je formulirati na sljedeći način:

- **Prepoznatljive atrakcije uređene za prihvata posjetitelja:** Turističku ponudu Vukovarsko-srijemske županije obilježavaju jedinstvene turističke atrakcije uključujući Ilok i iločke vinograde, Vučedol, Vukovar, doživljaj Dunava i spačvanske šume.
Pitoreskni i uređeni srednjovjekovni vinski gradić Ilok, rekonstruirani život Vučedola na istoimenom arheološkom lokalitetu, memorijalni Vukovar i stoljetne hrastove šume Spačve sa stazama, vidikovcima i interpretacijskim sadržajima spremne za prihvata posjetitelja jedinstvene su turističke atrakcije, svaka za sebe ili zajedno motiv dolaska u Županiju odnosno obavezni dio posjete Podunavlju i Slavoniji.
- **Očuvan i uređen prostor:** Vukovarsko-srijemska županija je turistička destinacija očuvanog okoliša i uređenog ruralnog i urbanog prostora.
Županija je prepoznata po svojim idiličnim krajolicima, posebno 'smirujućoj ravnici'. Gradići i sela s ponosom su obnovljeni i uređivani, posebno u odnosu na njihovu arhitektonsku skladnost, nove fasade, uredna dvorišta, vrtove i zelenilo te komunalnu opremu (npr. pločnici, rasvjeta). Ovo je mjesto za doživjeti lijepa ušorena slavonska sela.
- **Tradicija kao ključni element doživljajnog turističkog proizvoda:** Vukovarsko-srijemska županija destinacija je koja se ponosi svojim tradicionalnim načinom života privlačeći goste autentičnim doživljajem Slavonije i Srijema.
Tradicija, katkada suvremeno interpretirana, način je života na ovim prostorima: stanovi i salaši, gostoljubivost i ugošćivanje, gastronomija, proizvodnja vina i rakija, običaji, folklorne manifestacije mogu se vidjeti i doživjeti u odredištima diljem Županije, a doživljaj autohtonog je ono što tržište najviše cijeni.
- **Uspostavljen cjelovit lanac vrijednosti:** Vukovarsko-srijemska županija na svom cjelovitom prostoru tržištu nudi više konkurentnih turističkih proizvoda tijekom cijele godine kako iz domene klasičnog odmora, tako i proizvode ruralnog, kulturnog i zdravstvenog turizma te određene posebne proizvode namijenjene manjim tržišnim nišama.
Valorizirajući svoje resurse i suvremene tržišne trendove, na prostoru cijele Županije razvija se i uspješno nudi raznolika paleta raznolikih turističkih proizvoda. Vodeći su proizvodi: klasični odmor u novom turističkom naselju na Dunavu, seoski turizam i turizam vina na seljačkim turističkim gospodarstvima, kulturni turizam koji povezuje niz kulturnih atrakcija diljem Županije i šire u tematske itinerere te zdravstveni turizam u novom centru koji koristi termalne izvore u Babinoj Gredi. Županija također nudi proizvode lova i ribolova, biciklizam, krstarenje Dunavom te proizvode poslovnog turizma. Proizvodi su prilagođeni potrebama ciljnih tržišnih segmenata.
- **Izgrađen tržišni identitet:** Vukovarsko-srijemska županija prepoznatljiva je i privlačna autentična, slavonska i podunavska turistička destinacija.

Županija uspješno gradi imidž kvalitetne, sadržajne i autentične podunavske turističke destinacije. U oblikovanju određenih turističkih proizvoda (npr. tematske ture), u promociji i prodaji udružuje se s drugim slavonskim županijama odnosno podunavskim regijama.

Turističko pozicioniranje Vukovarsko-srijemske županije

Polazeći od postavljene vizije Vukovarsko-srijemske županije kao turističke destinacije, pozicioniranje se bavi imidžom, tržišnim segmentima i proizvodnim portfeljem destinacije, a iz čega će proizaći saznanja o sadržajima ponude i podrške kroz čiju će se realizaciju ostvarivati i zacrtana turistička vizija.

Pozicioniranje destinacije od presudnog je značaja kako bi destinacija izgradila prepoznatljivost na tržištu i diferencirala se od konkurencije u najvećoj mogućoj mjeri. U tom procesu rad na (turističkom) imidžu, polazeći od pažljivog odabira atributa u skladu s identificiranim snagama odnosno strateškim prednostima Županije do njegovog komuniciranja tržištu, početni je korak.

Imidž Županije i turističkih područja

Pitanja na koja ovdje valja odgovoriti su po čemu Vukovarsko-srijemska županija odnosno njezina pojedina turistička područja žele (mogu) biti prepoznatljivi i kako žele da ih drugi vide?

U koncipiranju odgovora na upravo postavljena pitanja valja imati na umu da kupci, svakodnevno 'bombardirani' stotinama poruka, nisu u stanju percipirati niti pamtiti duge poruke koje bi ocrtavale sve raznolikosti neke destinacije. Stoga je imidž bitno graditi na temelju svega nekoliko ključnih riječi ili atributa koji na najbolji način pozicioniraju Županiju, pri čemu 'najbolji način' podrazumijeva odabir onih atributa koji istinski odražavaju identitet destinacije i koji su kupcima relevantni. Nadalje, imidž Županije i imidž svake od njezinih pojedinih turističkih zona moraju biti usklađeni. Naime, da bi poruka uopće imala šansu prodrijeti do kupca svi moraju 'govoriti u jedan glas' gradeći jedinstvenu sliku na tržištu.

Valja ovdje posebno naglasiti da upravo iz razloga što je toliko teško pridobiti pažnju kupca, a još teže osigurati prepoznatljivost destinacija, udruživanje širih, sličnih regija u zajedničke akcije izgradnje imidža mogu biti produktivne i izuzetno su važne. Upravo je u tom smislu putno raditi i na etabliranju imidža 'Podunavlja' ponajprije zajedno s Osječko-baranjskom županijom.

Tablica 74. Atributi imidža Županije i turističkih područja

Centralni identitet Vukovarsko-srijemske županije	
<ul style="list-style-type: none"> * Podunavlje * Ravnica * Tradicija * Gostoljubivost 	
Područje Iloka	Priča o vinu
Područje Vukovar -Vučedol	Priča o kontinuitetu
Područje Vinkovaca	Priča o suvremenoj interpretaciji tradicije
Područje Županje	Priča o slavonskom selu

Proizvodni portfelj i ciljna tržišta Vukovarsko-srijemske županije

Što Vukovarsko-srijemska županija može ponuditi suvremenom turističkom tržištu? Kojim se tržištima odnosno ciljnim skupinama potrošača obraća?

Valorizacija resursa Županije omogućava stvaranje palete turističkih proizvoda namijenjene različitim tržišnim segmentima. Proizvodi su disperzirani diljem Županije, što otvara mogućnosti uključivanja u turizam šire lokalne zajednice, pri čemu se kao žarišne točke turističke aktivnosti postavljaju: Ilok, Vukovar-Vučedol, Vinkovci, Babina Greda i Otok (Otočki virovi). Tipovi proizvoda omogućavaju izletničku (jednodnevnu) ponudu, ali i bitan iskorak u bogatu ponudu stacionarnog turizma.

Tablica 75. Proizvodni portfelj i glavne ciljne skupine

GLAVNI TURISTIČKI PROIZVODI	GLAVNE LOKACIJE	GLAVNI CILJNI SEGMENTI	FAKTORI USPJEHA
Seoski turizam	Cijela Županija, posebno šire područje Županje	-Obitelji s malom djecom -Stariji parovi 50+	-Autentičnost doživljaja -Sadržajnost boravka: upoznavanje lokalne kulture, učenje o životu na selu -Komfor i čistoća smještaja -Personalizirana usluga
		Obilježja: -Više obrazovanje -Viša platežna moć	
Vinski turizam	Potez Ilok-Vukovar	-'Vinofili' -'Znalci' -'Generalisti'	-Autentičnost doživljaja -Sadržajnost boravka: upoznavanje lokalne kulture, učenje o vinu i vinogradarstvu -Komfor i čistoća smještaja -Personalizirana usluga
		Obilježja: -Visoko-obrazovani -Viša platežna moć	
Rekreacija	-Resort 'Dunav', okolica Vučedola -Eko-park 'Virovi', okolica Otoka	-Obitelji -Poslovni gosti -Posebni interesi	-Bogatstvo sadržaja u kompleksu i okolici -Uređenost -Gostoljubivost osoblja

Nastava Tablice: Proizvodni portfelj i glavne ciljne skupine

GLAVNI TURISTIČKI PROIZVODI	GLAVNE LOKACIJE	GLAVNI CILJNI SEGMENTI	FAKTORI USPJEHA
Zdravstveni turizam/ Wellness	Termalni izvori, okolica Babine Greda	-Parovi srednje i starije dobi (40+) -Žene	-Ljekovitost termalne vode -Suvremena oprema -Stručnost osoblja -Čistoća -Personalizirana usluga -Prateći sadržaji u destinaciji
		Obilježja: -Viša platežna moć	
Kulturni turizam	Ilok, Vučedol, Vukovar	-Parovi srednje i starije dobi (40+) -Žene	-Uređenost i opremljenost atrakcija -Stručnost osoblja -Tematiziranje -Tematski itinereri -Prateći sadržaji u destinaciji
		Obilježja: -Viša platežna moć -Iskusni putnici	
Tematske rute: - Gastro tura - Dunav tura - Kulturna tura - Biciklistička tura	Cijela Županija	Ovisno o ruti: -Parovi srednje dobi -Biciklisti	
Posebni proizvodi: - Lov i ribolov - Nautički turizam - Poslovni turizam - Školski programi	Cijela Županija (ovisno o proizvodu)	Ovisno o proizvodu	

Bitno je naglasiti kontinuirano nastojanje da se proizvodi formiraju na način da nude integrirani doživljajni sklop sadržaja i usluga.

7.3.3.2. PROSTORNI ASPEKTI TURISTIČKOG RAZVOJA

Hrvatsko podunavlje i njegov značaj za ukupnost prostora VSŽ

Za ukupnu prostornu organizaciju razvoja Županije, a turizma osobito, važno je optimalno razvojno vrednovanje Hrvatskog podunavlja kao iznimno vrijedne prostorne cjeline. To valja posebno naglasiti jer se zbog mnogih nesretnih povijesnih iskustava, a osobito od početka Domovinskog rata, Dunav pretežito doživljava samo kao granica, kao istočni završetak države, koja *razdvaja* ove prostore, a ne kao medij, koji svojom dugom linijom *spaja* mnoge predjele Europe, od njenog sjeverozapada do jugoistoka.

Ravnicama i dolinama, koje prate Dunav i njegove pritoke, razvila se europska magistralna infrastruktura i sustav velikih gradova. Na području Hrvatskog podunavlja, postoji jedinstveni plovni sustav, koji uz Dunav, čine *rijeke Sava i Drava, te planirani višenamjenski kanal Dunav-Sava*. Vukovarsko-srijemska i Osječko-baranjska županija predstavljaju dio Hrvatske koji bi u budućnosti trebao uživati najviše blagodati od podunavske orijentacije ove zemlje.

Koncepcija turističke prostorne organizacije Županije

U skladu s osnovnim turističkim značajkama i vizijom Vukovarsko-srijemske županije kao turističke destinacije, izrađena je koncepcija dugoročne turističke prostorne organizacije.

Već zadanu "armaturu" prostora Županije određuju velika prometna infrastruktura, sustav gradova, drugi gravitacijski turistički lokaliteti i turističke prostorne cjeline.

Velika prometna infrastruktura

Za turističku prostornu organizaciju osobito su važni neki objekti velike prometne infrastrukture:

plovni putevi

- *Dunav*
- *Sava*
- *planirani višenamjenski kanal Dunav-Sava*

željezničke pruge

- europski željeznički koridor istok-zapad
- željezničko čvorište Vinkovci
- ostale željezničke pruge ili njihovi zaostali koridori

cestovna mreža

- europska autocesta, E70
- planirana brza cesta iz BiH - Županja - Vinkovci s odvojcima za Vukovar i Osijek
- ostale glavne ceste

Sustav gradova

Iz cjelokupnog sustava naselja Županije, za razvoj turizma se izdvajaju: Vukovar, Vinkovci, Ilok, Županja

Drugi gravitacijski turistički lokaliteti

Kao osobito vrijedni lokaliteti prirodne i kulturne baštine s gravitacijskim utjecajem izdvajaju se:

Otok - središte ruralnog turizma

Babina Greda - središte ruralnog i zdravstvenog turizma

Vučedol - svjetski poznato arheološko nalazište

Turističke prostorne cjeline

- A. Dunavski turistički pojas
- B. Spačvanska šuma
- C. Spačvanski ruralni prostor
- D. Širi dunavski ruralni prostor
- E. Ostali ruralni prostor
- F. Infrastrukturni pojasevi

Naglasci

Velika prometna infrastruktura na području Županije, s jedne strane, turistima pruža znatne prometne pogodnosti, a s druge strane predstavlja "čvrst" element u prostoru koji **infrastrukturnim pojasevima** ograničava širenje pojedinih turističkih cjelina. **Dio ove infrastrukture ima atrakcijske značajke (Dunav, Sava, pristaništa, željezničko čvorište Vinkovci, "Orient express", servisne zone uz autocestu - Spačva). Gradovi Vukovar, Vinkovci, Ilok i Županja privlače svojim atributima za razvoj različitih oblika gradskog turizma**, ali se međusobno razlikuju po svojim dodatnim atrakcijama i funkcijama, pa ih u tom smislu treba detaljnije turistički vrednovati.

Dunavski turistički pojas valja promatrati kao turističku prostornu cjelinu, s vrlo živim turističkim interakcijama, koja sadrži površinu rijeke, obalnu crtu različitih značajki (zaštitne, rekreacijske, pristanišne, gradske), obalnu zonu te širi gradski i vinogradarski prostor u koji su utisnuta područja dva grada i više drugih naselja.

Spačvanska šuma visokovrijedan prostor slojevite prirodne baštine, presječen je na četiri dijela s dva objekta velike prometne infrastrukture, **uz koje se nisu razvili infrastrukturni pojasevi s dodatnim sadržajima**. Tek će cjelovita valorizacija prostora Spačvanske šume moći dati konačni odgovor za njegovo optimalno korištenje.

Spačvanski ruralni prostor, zbog zanimljivog i raznovrsnog kulturnog pejzaža, zbog značajnih vodenih površina i blizine Spačvanske šume, predstavlja njenu tampon zonu i s njom čini privlačnu turističku cjelinu. **Taj će prostor trebati turistički valorizirati u funkciji turističke atraktivne tampon zone Spačvanske šume**.

Širi dunavski ruralni prostor predstavlja zaleđe *Dunavskom turističkom pojasu* i s njim čini jedinstvenu cjelinu.

Ostali ruralni prostor posjeduje niz atraktivnih oaza izrazite prirodne ili kulturne atraktivnosti pa ga se u razvoju ruralnog turizma ne smije zanemariti.

Selo Otok je izdvojeno kao središte ruralnog turizma, samo po tome što je prije Domovinskog rata pružalo usluge na turističkim seljačkim gospodarstvima i što je smješteno u privlačni ruralni prostor. Za očekivati je da će se u tom smislu razvijati i neka druga sela koja nemaju takove tradicije, a koja je trenutno nemoguće identificirati.

Selo Babina Greda raspolaže sa znatnim potencijalima za razvoj turizma na seljačkim gospodarstvima, za razvoj kompleksnog ruralnog turizma i za razvoj zdravstvenog turizma (izvor ljekovite vode).

Lokalitet Vučedol je izdvojen zbog njegove najviše kulturno povijesne vrijednosti (svjetska važnost) iako će se u turističkoj ponudi organizirati i javljati kao dio kompleksnog i bogatog turističkog proizvoda grada Vukovara.

Postojeća lokacija servisne zone Spačva uz autocestu Zagreb-Lipovac, treba se širiti i razvijati kao iznimno pogodna lokacija za izradu kompleksne servisne zone uz budući puni profil autoceste, iz kojeg se, također, može poći na obilazak Spačvanske šume. Uz ovu servisnu zonu, po principima

nemiješanja prometa, valjalo bi istražiti mogućnosti uređenja i "glavne turističke porte" u Spačavansku šumu i za ostale posjetitelje.

Ova koncepcija turističke prostorne organizacije, trebala bi u daljnjim razvojnim i marketinškim promišljanjima poslužiti kao osnovica, kako na županijskoj, tako i na lokalnoj razini.

7.3.4. PRIJEDLOG PRIORITETNIH RAZVOJNIH PROJEKATA VSŽ⁴⁸

Ostvarenje iznesene razvojno-marketinške strategije turizma pretpostavlja realizaciju cijelog niza projekata, od prostornih do organizacijskih i upravljačkih, u ingerenciji različitih subjekata koji bi trebali pridonijeti kvalitativnom pomaku Vukovarsko-srijemske županije kao turističke destinacije. Kako je riječ o razvojnom planu koji je po svojoj prirodi dugoročniji, u nastavku se opisuju **razvojni mega projekti**, a zatim **prioritetni projekti** čije je ostvarenje u funkciji što cjelovitije operacionalizacije marketinške strategije.

Tablica 76. Prioritetni razvojni projekti

VRSTA PROJEKTA	NAZIV PROJEKTA
Mega projekti	<ul style="list-style-type: none"> • Arheološki tematski park - Vučedol • Memorijalni centar - Vukovar • <u>Turistička valorizacija rijeke Dunav</u> • Vinkovci - turističko središte županije • Revitalizacija urbane jezgre Vukovara • Spačva - Spačvanska šume i spačvanski ruralni prostor
Prioritetni projekti	
Razvoj proizvoda	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Rukotvorstvo kao izvor suvenira</u> • Razvoj lova i ribolova u Vukovarsko-srijemskoj županiji • Vinske turističke ceste Vukovarsko-srijemske županije • Razvoj tranzitnog turizma • <u>Razvoj turizma na seljačkim gospodarstvima</u> • Etno park kod Županje • <u>Gastronomska ponuda Vukovarsko-srijemske županije</u> • Aspekti prostornog i arhitektonskog uređenja županije
Informacije i promocija	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Obilježavanje prilaza područjima gradova i Grad</u> • <u>Turistička signalizacija</u> • Obilježavanje i interpretacija znamenitosti • Karte i planovi • Info-punktovi i njihova oprema
Edukacija i poticanje razvoja	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Uspostavljanje sustava poticajnih mjera za razvoj turizma</u> • Poticanje «prihvatne» funkcije turističkih agencija • <u>Program edukacija za djelatnike turističkih zajednica i druge turističke djelatnike</u>

⁴⁸ **Razvojno-marketinški plan turizma Vukovarsko-srijemske županije** (Mr. Neda Telišman-Košuta, Dr. Sanda Webe, Snježana Boranić, Dr. Edo Kušen, Mr. Zvezdana Hendija, Dr. Zoran Klarić, Dr. Siniša Horak, Snježana Boranić, Dr. Ante Radnić, vanjski suradnik: Rujana Bušić)

7.3.5. OPERACIONALIZACIJA RAZVOJNO - MARKETINŠKE STRATEGIJE TURIZMA VSŽ

Polazeći od identificiranih strateških prednosti i nedostataka turističkog sektora Vukovarsko-srijemske županije te postavljene vizije i pozicioniranja Županije kao turističke destinacije, ovaj akcijski plan namijenjen je poboljšanju različitih aktivnosti koje su na bilo koji način povezane s turističkim sektorom (ili mogu potencijalno biti povezani s turizmom). Njegov je, dakle, cilj stvaranje odgovarajućih pretpostavki za povećanje konkurentske sposobnosti turističkog sektora Županije i pojedinih njenih dijelova, odnosno za ubrzan razvoj turističkih aktivnosti i proizvoda na ovom području.

Kako bi se poboljšali uvjeti u kojima se, generalno gledano, odvija razvoj turizma na području Županije, ovaj akcijski plan predlaže implementaciju nekoliko različitih programa aktivnosti u funkciji poboljšanja, odnosno eliminiranja (u što je moguće većoj mjeri) različitih negativnih aspekata i slabosti koje loše utječu na konkurentnost regije i učinkovitost kompanija i organizacija, kako privatnih, tako i javnih, koje su uključene u razvoj turističkog sektora.

U tom kontekstu, glavna svrha ovog akcijskog plana je stvaranje prepoznatljivog, tematski i sustavom iskustava diverzificiranog turističkog područja sa uslugama primjerene razine kvalitete gdje će se lokalno stanovništvo osjećati ugodno, a turisti dobrodošli. U tom smislu, nadalje, svaki pojedinačni program i/ili područje aktivnosti sačinjen je s ciljem jačanja i poboljšavanja postojeće situacije, odnosno u cilju stvaranja potrebnih uvjeta koji će maksimalno pridonijeti željenoj kvaliteti i kvantiteti turističkog razvoja na području Županije.

Programi, odnosno područja aktivnosti, razmatrani su u okviru pet različitih tematskih cjelina i odnose se na: a) destinaciju, b) razvoj proizvoda, c) ljudske resurse, d) institucionalnu podršku, odnosno e) promociju i marketing.

Slika 38. Područja provedbenih aktivnosti

Polazeći od razloga za pokretanje aktivnosti u sklopu pojedinog područja djelovanja, za sve programe/područja akcijskog plana utvrđeni su sljedeći elementi:

- **Aktivnosti:** opis značajki pojedinih predloženih aktivnosti/akcija u okviru pojedinog područja djelovanja;
- **Nosilac akcije:** definiranje odgovorne institucije za implementaciju pojedinih aktivnosti;
- **Prioritet:** definiranje prioriteta poduzimanja pojedinih akcija; prioritet poduzimanja pojedine akcije rangiran je u tri grupe, i to:
 - **Nužne akcije:** aktivnosti koje treba obvezno poduzeti u cilju intenziviranja turističke aktivnosti na području Županije (**nužne akcije**),
 - **Potrebne akcije:** aktivnosti koje je potrebno poduzeti da bi se ostvarila vizija razvoja Županije odnosno pojedinih regija/klastera (**potrebne akcije**)
 - **Preporučljive akcije:** aktivnosti koje bitno pridonose razvoju turizma i postavljene vizije, ali čija provedba ipak u većoj mjeri ovisi o raspoloživim resursima (**preporučljive akcije**)
- **Predvidivi trošak:** predvidivi troškovi poduzimanja pojedinih aktivnosti podijeljeni su u četiri skupine prema sljedećoj okvirnoj skali:
 - Vrlo visoki trošak (više od 1,0 milijuna Eura)
 - Visoki trošak (između 500.000 i milijun Eura)
 - Srednji trošak (između 100.000 i 200.000 Eura)
 - Niski trošak (manje od 100.000 Eura)
- **Vrijeme implementacije:** definiranje vremena odvijanja pojedinih akcija u kontekstu osiguranja koordinacije između provedbe pojedinih aktivnosti i postizanja očekivane sinergije uslijed provedbe različitih područja aktivnosti

Operacionalizacija vizije i strategije turističkog razvoja Vukovarsko-srijemske županije kroz predloženi akcijski plan nameće pitanja tko je zadužen za izvedbu strateškog plana, odnosno kako osigurati provođenje, usmjeravanje i kontrolu cijelog procesa. Implementacija akcijskog plana je, naime, kompleksan proces, ne samo stoga što zahtijeva angažman niza raspoloživih resursa Županije već i stoga što nužno podrazumijeva stalno usklađivanje postavljenih strateških odrednica i brojnih, svakodnevnih, operativnih odluka.

Zbog niza razloga koji mogu utjecati na uspješno provođenje akcijskog plana, nedvojbeno je da će na razini Županije biti potrebno inaugurirati tijelo (u Akcijskom planu predlaže se međuinstitucionalno tijelo pod nazivom *Vijeće za turizam*) koje će, između ostalog, biti nadležno i za pokretanje, usklađivanje i praćenje provedbe predviđenih aktivnosti. Pri tom je, nadalje, od izuzetno velike važnosti osigurati informaciju i komunikaciju između svih odgovornih sudionika (kao uostalom i komunikaciju prema ukupnom stanovništvu Županije), te adekvatnu kadrovsku podršku.

U nastavku se detaljnije razrađuje deset kapitalnih projekata razvoja turizma u Vukovarsko-srijemskoj županiji izvedenih iz prethodnog Akcijskog plana.

Riječ je o projektima iz različitih 'Područja provedbenih aktivnosti' svakim od kojih se nastoje ostvariti esencijalni pomaci u određenoj domeni:

PODRUČJE PROVEDBENIH AKTIVNOSTI	PROJEKT
Institucionalna podrška	1. Destinacijsko upravljanje kvalitetom 2. Turistički razvojni informacijski centar
Turistifikacija destinacije	3. Turistički centri za posjetitelje i info punktovi 4. Turistička interpretacija
Razvoj proizvoda	5. Revitalizacija šokačkih stanova i uređenje seljačkih gospodarstava u funkciji turizma 6. Eko-park 'Virovi' 7. Spa resort Babina Greda 8. Turistički odmorišni resort Dunav 9. Unapređenje lovnog turizma
Promocija i marketing/ Ljudski resursi	10. Interni marketing

Nadovezujući se na već pokrenute aktivnosti razvoja turizma u Županiji, **uključujući niz projekata na aktiviranju vinskog turizma na području Iloka kao i izuzetno značajan projekt kulturne revitalizacije Vukovara-Vučedola-Iloka**, te također se nadovezujući na značajne promotivne iskorake Županije, ovi projekti imaju potencijal u potpunosti repozicionirati Vukovarsko-srijemsku županiju kao turističku destinaciju. Pri tome se ovdje radi kako o potpuno novoj, bitno značajnijoj

ulozi turizma u kontekstu dosadašnje županijske gospodarske orijentacije, tako i o potencijalu za stvaranje sasvim nove, bitno atraktivnije i kvalitetnije pozicije Županije na turističkom tržištu.

Projekti 'Destinacijsko upravljanje kvalitetom' i 'Turistički razvojni informacijski centar' imaju za cilj osigurati institucionalnu podršku razvoju turizma koja se pokazala kao kritični faktor pokretanja kvalitetnog razvojnog zamaha u turizmu na području Županije. Projekti iz domene turistifikacije destinacije jednostavnim zahvatima nastoje bitno unaprijediti atraktivnost i kvalitetu boravka posjetitelja u Županiji. Najveći je broj projekata usmjeren na stvaranje motiva dolaska i boravka u Županiji odnosno na stvaranje turističkog proizvoda. Valorizirajući postojeće resurse Županije, ovi proizvodi nude tržištu diverzificiranu strukturu glavnih motiva dolaska koja uključuje seljački turizam, eko iskustvo, zdravstveni odmor, doživljaj Dunava i dolazak motiviran lovom, a što zajedno s turizmom vina na vukovarsko-iločkom području omogućuje obraćanje cijelom nizu ciljnih tržišta u zemlji, ali i u inozemstvu. Povrh toga, turistička je aktivnost disperzirana diljem Županije. Konačno, projekt 'Interni marketing', usmjeren na podizanje svijesti, razumijevanja i podrške turizmu u lokalnoj zajednici, nastoji osigurati spremnost zajednice u realizaciji prilika koje turizam pruža!

7.3.6. SMJERNICE ZA PROMOCIJU TURISTIČKE PONUDE OPĆINE IVANKOVO

U cilju stvaranja prepoznatljivog i pozitivnog turističkog «imagea» Općine Ivankovo morat će se poduzeti aktivnosti koje će biti usklađene sa vizualnim identitetom o kojem se govori u posebnom poglavlju.

U tom smislu Općina Ivankovo u suradnji sa nekom Županijskom turističkom zajednicom i/ili marketinškom agencijom ili tvrtkom koja se bavi takvim poslom nužno treba izraditi informativne i promocijske materijale i poduzeti dodatne promocijske akcije. Turistička promocija, kao osnovno sredstvo novog turističkog pozicioniranja, zahtijevat će sustavan pristup u smislu izrade detaljnih promocijskih planova.

Ovdje valja imati na umu da se ove aktivnosti trebaju koordinirati i sa aktivnostima na razini VSŽ, kao i u sklopu šire regije kao i u sklopu nekih tematskih, odnosno, proizvodno usmjerenih promocija.

brošure turističkih proizvoda Općine Ivankovo - ovdje se u prvom redu misli na kratke brošure manjeg formata koje tematski obrađuju pojedine proizvodne grupe (kao npr. Ljepota nasljeđa). Treba napomenuti da bi svakako morali biti logičan nastavak i nadopuna svih ostalih promocijskih materijala.

brošure pojedinih destinacija / lokaliteta na području Općine Ivankovo - njihova izrada je u nadležnosti turističkih zajednica gradova, ali treba imati na umu zajednički interes da se kvalitativno i koncepcijski ovi materijali usklade i da evidentno budu dio cjeline. To se postiže kroz primjenu «zaštitne marke», odabir istog «lay-outa», kroz neke određene elemente naslovne stranice i sl. Upravo takvim međusobnim povezivanjem sredstva promocije njeni efekti se umnogostručuju pa se ovo nikako ne smije zanemariti.

turistički plakati - ovdje se misli na izradu nekoliko plakata s ključnim motivima koji bi prenosili ambijent destinacije (Općine Ivankovo) kroz elemente kulturne baštine i prirodne ljepote (npr., detalj s narodne nošnje, manifestacija, običaj i sl.). Izrada plakata ne spada u prioritetne aktivnosti.

Informacijski materijali

turistička karta i turistički itinereri šireg područja Općine Ivankovo - ovdje se misli na izradu turističke karte Općine Ivankovo koja bi na pregledan i jasan način predstavljala razmještaj turističkih atrakcija u prostoru, prilaze i udaljenosti između njih.

turistički itinereri - riječ je o lecima s prijedlozima različitih itinerera (prema proizvodima), kružnih i tematskih ruta. Letak bi se mogao izraditi na jednostavan način (štampan npr. na standardnoj uredskoj opremi) i prema potrebama se mijenjati, a sadržavao bi sve potrebne informacije kao što su npr. udaljenosti, dužina trajanja obilaska, preporuka ugostiteljske ponude, važniji telefonski brojevi i sl. Ovakvi leci su vrlo važni za **tranzitne goste** kao način da ih se zainteresira i zadrži neko kraće vrijeme. Oni bi se trebali nalaziti na recepcijama hotela na vidljivom mjestu (zajedno sa turističkim kartama). Isto tako, bilo bi korisno osigurati plastične mape (stalci) u kojima bi stajali na recepcijama hotela ili pak na nekim vidljivim mjestima u motelima i ugostiteljskim objektima.

kalendar događanja - zbog posebne važnosti manifestacija za razvoj turizma ove županije potrebno je predvidjeti izdavanje «Kalendara priredbi» na razini Općine Ivankovo s kratkim opisom svake priredbe. Kalendar bi mogao biti sastavljen terminski, a unutar toga tematski i geografski. Riječ je o jednostavnom, ali važnom promocijskom materijalu.

turistički vodič - ovaj vid promocije, odnosno, izrada vodiča koji bi prikazao turističke proizvode «prostornom logikom» ili abecednim redom dobrodošao je jer se na taj način Županija predstavlja u cijelosti. Pri izradi se mogu koristiti crteži i ilustracije koje bi na zanimljiv način predočile posjetiteljima o kakvim se atrakcijama radi.

Turistički glasnik / bilten turističke zajednice - misli se na jednostavnu i kratku publikaciju namijenjenu informiranju lokalnog stanovništva o aktivnostima koje se provode u području turizma i inicijativama. Osim toga, turistički glasnik služio bi i kao sredstvo educiranja stanovništva o potencijalima i važnosti razvoja turizma u županiji. Mogao bi izlaziti prema potrebi.

Program suvenira

program suvenira - bogato kulturno nasljeđe Općine Ivankovo pruža ogromne mogućnosti pri osmišljavanju i izradi raznovrsnih zanimljivih suvenira. Potrebno je istaknuti da je Općina Ivankovo nema svoju turističku zajednicu u osmišljavanju i programima izrade suvenira koji su namijenjeni prodaji. Osim ovih suvenira za potrebe promocije (posebno kod manifestacija) bilo bi dobro poraditi i na tzv. «nekomercijalnim» suvenirima za potrebe Općine Ivankovo i ostalih lokalnih institucija koji se daju na poklon (npr. olovke, naljepnice, bedževi).

KORAK 3: PROMOCIJSKE AKTIVNOSTI

Oglašavanje u medijima

tisak - zbog visokih troškova kupovanja oglasnog prostora potrebno je pažljivo odvagati potrebu za ovom vrstom promocije i kada ju koristiti. Treba voditi pažnju o mogućnostima oglašavanje u specijaliziranim časopisima namijenjenim posebnim interesnim grupama (npr. časopisi o umjetnosti, kulturi, lovu i ribolovu).

televizija i radio - zbog visokih troškova oglašavanja u ovim medijima televizija bi u prvom razdoblju uključivala samo lokalne TV postaje i to oglašavanje posebnih događanja putem telopa. Isto tako i oglašavanje na radiju bi u prvom razdoblju valjalo provoditi kroz kratke radio najave (npr. manifestacije) i gostovanje u emisijama.

internet - postojeće Internet stranice TZ potrebno je u što kraćem roku ažurirati i završiti. Isto tako, nužno je voditi brigu o redovitom ažuriranju stranice s informacijama o aktualnim i novim turističkim proizvodima, manifestacijama i svim drugim događanjima na području Općine Ivankovo.

Unapređenje prodaje

«workshop-i» - jedan od načina unapređenja prodaje je da se na terenu trebala bi organizirati «workshop-i» gdje bi turističkim posrednicima prezentirala svoju turističku ponudu turistička zajednica Općine Ivankovo. Možda bi bilo dobro ovu aktivnost uskladiti i realizirati u suradnji sa svim turističkim zajednicama. Takvi «workshopi» okupljali bi domicile turističke agencije, a kasnije bi uključivali i partnere iz ostalih ciljnih tržišta.

sudjelovanje na sajmovima - uz pažljiv odabir sajmova turistička zajednica Općine Ivankovo nastupa i treba nastupati na sajmovima koji su u skladu s ciljnim zemljopisnim tržištima i turističkim proizvodima Općine Ivankovo. Posebno su zanimljivi sajmovi specijalizirani za kulturni turizam i vezani uz pojedine proizvode (npr. Vinovita). Posredno i putem Hrvatske turističke zajednice (osigurati distribuciju materijala!) moguće je informaciju o svom turističkom proizvodu „doturiti“ na dalja ciljna tržišta.

Odnosi s javnošću

putovanja za novinare i turističke posrednike - ovaj vid promocijske aktivnosti bi trebao biti jedan od prioriteta u razdoblju pred nama. Zbog stvaranja pozitivnog «imidža» i da se kroz reportažne prikaze što više promovira područje Općine Ivankovo bilo bi dobro organizirati putovanja za novinare. Pri tom je važan odabir novinara, odnosno, publikacija koje se na ovaj način pozivaju na suradnju, a posebnu pažnju zaslužuje specijalizirani tisak. Obilaska valja podržati pripremljenim press materijalima koji prikazuju nove proizvode i osobitosti kraja.

komunikacija - misli se na izravnu komunikaciju s medijima i novinarima, a koja služi za informiranje o «novitetima» turističke ponude, plasiranje članaka u tisak, izradi priloga o turizmu i sl. Za ovu aktivnost potrebno je izraditi mail-ing listu svih novinara koji prate turizam i gospodarstvo koju redovito treba ažurirati.

Direktna prodaja

Ovaj vid promocije podrazumijeva izravnu komunikaciju sa turističkim posrednicima (agencijama), «velikim kupcima» poput velikih poduzeća, škola, udruženja i sl. i eventualnim drugim ciljnim grupama te individualnim gostima. Da bi se «direktna prodaja» mogla provoditi potrebno je formirati mail-ing listu, tj. uspostaviti «adresar» ciljnih agencija, škola, udruženja, poduzeća prema kojem bi se direktno poštom slali materijali. Ovdje je važno napomenuti da je adresar zahtijeva neprekidno nadopunjavanje i ažuriranje u smislu točnosti podataka (adresa, brojeva telefona i sl.).

Naravno, da bi se turistička promocija uspješno provodila potrebno je za svaku sljedeću godinu izraditi Plan promocije koji bi uključivao sve planirane akcije za sve medije kao i plan publiciranja materijala.

Uz to, posebno je važno izraditi i terminski plan provedbe aktivnosti kao i njihov okvirni budžet. Osim toga, na temelju ovog plana za svaki se mjesec može razraditi mjesečni plan koji bi sadržavao razradu promocije tekućih aktivnosti.

7.3.7 PREPORUKE MOGUĆIH STRATEŠKIH PRAVACA RAZVOJA TURIZMA ZA PODRUČJE OPĆINE IVANKOVO

Premda je izuzetno teško precizno definirati koje su to djelatnosti u turizmu područja Općine Ivankovo koje će u budućnosti biti nositelj ove gospodarske aktivnosti Općine, bilo bi dobro programe budućeg razvoja turističkih proizvoda, projekata i aktivnosti „naslanjati“ na potencijale područja koji su navedeni ranije, a rezultat su realiziranih analiza i studija.

U nastavku daju se opće napomene značajne za budući razvoj turizma na području Općine Ivankovo.

VIZIJA RAZVOJA TURISTIČKIH PROIZVODA OPĆINE IVANKOVO (I GRAVITIRAJUĆEG PODRUČJA):

- 1. Koristiti potencijale svih raspoloživih vidova kontinentalnog turizma, a pravilnim razvojem turističkih proizvoda i sadržaja svoj zemljopisni položaj Općina Ivankovo mora maksimalno eksploatirati. Ujedno ovo predstavlja i mogući potencijal za širi razvoj MSP.*
- 2. Iskoristiti potencijale plodnog i uređenog ruralnog, prije svega poljoprivrednog prostora, bogatog prirodnim, etnografskim i kulturnim nasljeđem.*
- 3. Nasloniti turističke djelatnosti na razvoj turizma na seljačkim se gospodarstvima posebno poduprta ekološkom proizvodnjom hrane i ruralno njegovanim okruženjem.*
- 4. Osmisliti širi ruralni prostor okolice kao jedinstveni rekreacijski prostor, posebno u okviru priče šireg dunavskog područja ali uređen i obilježen za hodaње, trčanje, vožnju bicikla, jahanje i sl.*
- 5. Osmisliti turistički razvoj Općine (kako je rečeno!) i uklopiti ga u osebujan turistički proizvod VSŽ koji posjeduje značajke "sitnog veza", a sastoji se od velikog broja manjih turističkih proizvoda kao što su: tranzitni turizam, kulturni turizam, rekreacijski turizam, turizam na seljačkim gospodarstvima, memorijalni turizam, eko-turizam, lovni turizam, ribolovni turizam, edukacijski turizam, gastronomski i etnogastronomski turizam.*

Potencijali i mogućnosti razvoja turizma Općine Ivankovo

U nastavku daju se potencijali razvoja turizma na kojima će se moći zasnivati budući programi razvoja i konkretni projekti

1. Ruralni turizam

Ruralni prostor Općine Ivankovo je **osnovna komparativna prednost područja** i pruža široke mogućnosti u razvoju turizma.

Kao što je već ranije rečeno stanovništvo je osnovni resurs Općine Ivankovo i **neophodno je uložiti značajne napore u edukaciju domicilnog stanovništvo u turističko - ugostiteljskom, ali poduzetničkom smislu**, kao i potaknuti pojedina domaćinstva za uređenje građevina sa okućnicama za prihvata turista, kako izletničkih, tako i stacionarnih.

2. Sportski turizam

Općina Ivankovo bi trebala istražiti mogućnost da po manje opterećenim cestama, te slobodno po prirodi i poljskim (šumskim) putevima osmisli staze po kojima je moguće šetati, trčati ili se voziti biciklima, što daje vrlo široke mogućnosti ponude sportskog turizma u ovom području: **trčanje (jogging), šetnja, biciklizam, jahanje...**

3. Kulturni / vjerski turizam

Bogata kulturna i vjerska tradicija kraja pruža mogućnost razvoja kulturnog, vjerskog, a u sklopu njega i hodočasničkog turizma.

4. Tranzitni turizam i manifestacije

Kao što je već napomenuto prometni položaj Općine Ivankovo daje osnovu za privlačenje velikog broja ljudi u tranzitu, koji će onda dijelom biti i potrošači u okviru gore navedene turističke ponude.

Također i postojeća manifestacija „Sve se čaje okupiše“ (kulturni odgađaj koji veliča značaj čaja u tradicionalnim svatovima), protkana šalama, pjesmom i plesom, postala je već tradicionalna (ove godine 8. puta!) i dobra je osnova i može biti pokretač niza srodnih ili komplementarnih manifestacija sa ciljem da privuku (i zadrže) tranzitne i ostale turiste na području Općine Ivankovo.

Turističke destinacije i sadržaji koji mogu / trebaju biti predmet konkretnih projekata⁴⁹:

1. Biciklistička staza / šetnica / jogging staza

Bilo bi dobro definirati projekt i predvidjeti mrežu uređenih staza na teritoriji općine vežući se na glavne smjerove. Osim za turističko-rekreativne svrhe, staze će služiti i mještanima. Princip izgradnje bi trebao biti takav da prati postojeće ceste ili poljske puteve, ali da se odvoji od kolovozne trake dovoljno širokim pojasom zelenila. Staze bi u konačnici trebale biti dvosmjerne, a u naseljima će jednosmjerne - širine 100 cm. Dužina staza nije definirana, a s vremenom one se mogu produžavati.

2. Konjičke staze

Slično kao i kod biciklističkih staza.

4. Športski centar Ivankovo

U centru Ivankova gradi se suvremena sportska dvorana sa cijelim nizom sportskih i ostalih sadržaja. Uz postojeća igrališta i dvorane u mjestima Općine Ivankovo ovo može postati značajan turistički potencijal (pripreme timova, održavanje turnira u dvoranskim sportovima, itd.

Osim dvorane uređuje se i okoliš, pristupi sa parkiralištem. Na taj način formirati će se suvremeni sportski centar za mještane i goste.

5. Seoska gospodarstva

Na području općine Ivankovo ima velikih potencijala za razvoj turizma na seoskim gospodarstvima. Kao primjer uspješnog primjera potrebno je navesti **ANTIN STAN**, na kojem se nude i domaće Vrhunske rakije "Antina viljamovka", "Kajina šljivovica" i "Kruškova rakija", za koje se može reći da su u potpunosti doraden proizvod, a ističu se originalnom pristupom ambalaži i pakiranju, pa se uklapaju u sve svjetske trendove. Kvalitetu proizvoda potvrđuje 8 zlatnih i 2 srebrne medalje za kvalitetu na mnogim sajmovima u zemlji i inozemstvu.

Uz ovo potrebno je razmisliti o uređenju nekih kuća kao tradicionalnih šokačkih spomen kuća, s etnografskom zbirkom i galerijom, malim muzejom i sl., ali zbog funkcioniranja potrebno je tu kuću

⁴⁹ Izvor: <http://www.fond-vukovar.hr/razvoj-agro-gastro-i-inih-turizama/opcina-ivankovo/>

Literatura i izvori:

(*) **Razvojno-marketinški plan turizma Vukovarsko-srijemske županije i Akcijski plan razvoja turizma VSŽ** (Mr. Neda Telišman-Košuta, Dr. Sanda Webe, Snježana Boranić, Dr. Edo Kušen, Mr. Zvezdana Hendija, Dr. Zoran Klarić, Dr. Siniša Horak, Snježana Boranić, Dr. Ante Radnić, VANJSKI SURADNIK: Rujana Bušić)

(**) **Wikipedia** (Internet)

- Program: „Poticaj za uspjeh“ MMTPR
- Cetinski, V., Katica, D., 1998: Turizam i održivi razvitak hrvatskog ruralnog područja, Zbornik radova - Turizam i održivi razvitak hrvatskog ruralnog prostora, Turistička zajednica grada Varaždina, 1-9.
- Crkvenčić, I., Malić A., 1988: Agrarna geografija, Školska knjiga, Zagreb.
- HGK, 1999: Turizam na seljačkim gospodarstvima, Zagreb, 2000: Registrirana turistička seljačka obiteljska
- Ruralni turizam - jedan od čimbenika obnove sela i cjelovitog razvitka ruralnog prostora, Hrvatski farmer d.d., Zagreb, 40-47.
- Puljić, A., 1996: Problemi ruralnih područja u Hrvatskoj i potreba njihove brže obnove i razvitka, Sociologija sela 34 (3/4), Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

uključiti (izvesti) u seosko turističko gospodarstvo. Uređenjem pojedinih okućnica u tradicijskom stilu ili obnovom pogodnih (preventivno zaštićenih) kuća u mjestima općine, moguće je osigurati smještajne kapacitete za stacionarne turiste, a u okviru “domaće kuhinje” pružiti ugostiteljske sadržaje za izletničke turiste (npr. kušaonica kulena, kolača, rakija, vina i drugih autohtonih proizvoda)..

6. Lovište i ribolovište

Na području općine Ivankovo postoje mogućnost za razvoj Lovnog turizma. To više što lov postaje vid aktivnog odmora. Osim klasičnog lova, mogući su promatranje životinja i krajolika, izleti i sl. Zato je potrebno prostore lovišta i ribolovišta opremiti adekvatnim objektima, manjim lovačkim domom, čekama, osmatračnicama, prostorima za izlet (otvoreno ognjište - roštilj, nadstrešnica za izlet i sl.) te urediti prostor za prihvat vozila i konja. Osim izlova divljači moguće je urediti prostor za uzgoj divljači. Ovo sve skupa treba urediti na komercijalnoj osnovi.

Na području Općine nalaze se dijelovi četiri državna lovišta i dva zajednička lovišta. Državna lovišta formirana na području općine Ivankovo su:

- Državno vlastito otvoreno lovište br. XVI/15 «Durgutovica»
- Državno vlastito otvoreno lovište br. XVI/6 «Grabarje»
- Državno vlastito otvoreno lovište br. XVI/10 «Nadiševci»
- Državno vlastito otvoreno lovište br. XVI/9 «Merolino»

7.3.8. PRIJEDLOZI MOGUĆIH PROJEKATA

U nastavku daju se prijedlozi projekata koje bi bilo POŽELJNO operacionalizirati (naravno uz potrebne dopune i ažuriranja), a navedeni su u okviru Marketinškog prijedloga razvoja turizma VSŽ)

✓ RUKOTVORSTVO KAO IZVOR SUVENIRA

Cilj i sadržaj:

Korištenje bogate etnografske baštine, za autentičnu proizvodnju ili proizvodnju replika uporabnih predmeta te za proizvodnju minijatura kao prepoznatljivih suvenira ove županije.

Bogatstvo tradicijske proizvodnje narodnog rukotvorstva i starih obrta Vukovarsko-srijemske županije, koja još uvijek živi, omogućava izradu autentičnih uporabnih proizvoda, koji, kao suveniri na svjetskom turističkom tržištu sve više dobivaju na vrijednosti. Za manji broj takvih predmeta čija je proizvodnja izumrla, i za čiju se izvornu proizvodnju više ne mogu osigurati uvjeti, moguće je organizirati proizvodnju replika kao suvenira. Osim toga, na globalnom turističkom tržištu značajnu ulogu zauzimaju i minijature radova narodnog rukotvorstva.

Svjetska stručna literatura, koja se bavi ulogom narodnih rukotvorina u turizmu, najavljuje vrlo značajnu ulogu autentičnih uporabnih proizvoda narodnog rukotvorstva kao suvenira, međutim, upozorava da je organizacija takve proizvodnje (izbor i tehnologija) vrlo osjetljiva zadaća, koju mogu obaviti samo vrlo kvalitetni etnografski i srodni stručnjaci koji imaju dodatni gospodarski afinitet. Zbog toga je ovaj projekt osjetljiv i treba mu posvetiti posebnu pozornost, kako ne bi krenuo profinerskim putem, putem kiča ili druge vulgarizacije.

Nositelji realizacije:

- Poglavarstvo Vukovarsko-srijemske županije
- Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije
- Muzeji s etnografskim zbirkama na području Županije
- HGK ŽK Vukovar
- HOK ŽK Vukovarsko-srijemske županije
- LEDA - RRA VSŽ
- Općina Ivankovo
- Odgovarajuće seljačke udruge s područja Županije.

Rok realizacije:

- Izrada plana: kratkoročni
- Realizacija: srednjoročni

✓ RAZVOJ TURIZMA NA SELJAČKIM GOSPODARSTVIMA

Cilj i sadržaj: Valorizacija turističkih potencijala za razvoj turizma na seljačkim gospodarstvima Županije

U prostranom i raznolikom ruralnom prostoru Županije postoje objektivni uvjeti za razvoj turističkih seljačkih gospodarstava. U okviru razvoja pojedinih ruralnih cjelina valja identificirati seljačka gospodarstva podobna za turističko uređenje, animirati ih i predložiti mjere za realizaciju. Prethodno valja valorizirati atraktivne prostore u kojima se traže podobna seljačka gospodarstva te predložiti organizaciju njihove turističke ponude, u kojoj su usluge na turističkim seljačkim gospodarstvima jedan od bitnih elemenata takve ponude.

Prethodna analiza turističke podobnosti nekog kraja, ranije utvrđenih ruralnih cjelina, zapravo predstavlja podprojekt unutar ovog projekta pa je neophodno posebno ispitati mogućnosti razvoja integralnog ruralnog turizma i predložiti sadržaj i organizaciju slijedećih cjelina: dunavski turistički pojas, dunavski ruralni prostor, spačvanski ruralni prostor i ostali ruralni prostor Županije.

Posebnu pozornost valja posvetiti poticajnim mjerama za razvoj turističkih seljačkih gospodarstava (primarna poduzetnička edukacija, turističko-ugostiteljska edukacija, pomoć županijske administracije, pomoć u promociji, legislativna pomoć, osiguranje povoljnih kredita, porezne olakšice i sl.).

Nositelji aktivnosti:

- Poglavarstvo Županije
- TZ Vukovarsko-srijemske županije
- Gospodarska komora Županije
- Lokalna samouprava (Općina Ivankovo)
- LEDA - RRA VSŽ
- Poljoprivredna savjetodavna služba
- Privatni poduzetnici.

Rok realizacije:

- Izrada plana: kratkoročni
- Realizacija: trajni

✓ **GASTRONOMSKA PONUDA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE**

Cilj i sadržaj: Kontinuirano unapređivanje gastronomske tradicije Županije kao jednog od ključnih elemenata njezina identiteta i ključnog atributa njezina tržišnog pozicioniranja. Kvaliteta i tradicija domaće kuhinje jedan je od važnih elemenata tržišnog pozicioniranja Vukovarsko-srijemske županije. Unapređenju gastronomske tradicije Županije danas najviše pridonose različite manifestacije (npr. izložbe voćnih rakija, likera i vina) koje uvijek uključuju i neki od gastronomskih aspekata, bilo da je riječ o kulturnoj, kulturno-zabavnoj ili manifestacijski rekreacijskog karaktera. Slavonski kulen i iločki traminac postali su već svojevrsnim zaštitnim znakom ovoga područja, međutim, u cilju postizanja veće prepoznatljivosti Županije tu ponudu valja dodatno uobličiti, proširiti i unaprijediti kako bi se stvorio suvremeni turistički proizvod koji podrazumijeva kombiniranje različitih usluga u jedinstven doživljaj.

Osim uvođenja novih restorana s prepoznatljivom kuhinjom (vezano uz budući očekivani rast potražnje) i standardizacije kvalitete usluga, to znači i osmišljavanje izletničkih itinerera koji u cjelovit sklop povezuju gastronomsku tradiciju s navikama i običajima. Tu su različite manifestacije koje promoviraju domaću kuhinju, natjecanja vezana uz lovne i riblje te druge domaće specijalitete, izložbe vina i sl. Nezaobilazni dio projekta konačno je i uspostavljanje prodajnih kanala te definiranje odgovarajuće promocije županijskog gastronomskog turističkog proizvoda.

Nositelji realizacije:

- Poglavarstvo Županije
- Lokalna samouprava (Općina Ivankovo)

-
- Gospodarska komora
 - TZ Vukovarsko-srijemske županije
 - TZ Općine Ivankovo
 - Ugostitelji, proizvođači prehrambenih proizvoda i drugi privatni poduzetnici.

Rok realizacije:

- Srednjoročni.

U okviru dijela koji se odnosi na INFORMACIJE I PROMOCIJU Općina Ivankovo se također treba aktivno uključiti u programe na županijskoj razini, a ukoliko ta inicijativa ne ide dovoljno brzo realizirati ove projekte na svom području samostalno. Ovime se uz relativno malo ulaganja mogu polučiti značajni gospodarsko-turistički efekti (Primjer Grad Ilok!). U nastavku daju se prijedlozi ovih projekata.

✓ **OBILJEŽAVANJE PRILAZA PODRUČJIMA GRADOVA I OPĆINA**

Cilj i sadržaj: Unapređenje turističke opremljenosti u Županiji, ukazivanje na njen turistički značaj i isticanje identiteta Županije (Općine Ivankovo).

U Vukovarsko-srijemskoj županiji već su učinjeni značajni koraci u smjeru turističkog opremanja kroz obilježavanje prilaza Županiji na glavnim pristupnim pravcima, što bi trebalo proširiti sličnim akcijama na razini gradova i turistički najzanimljivijih općina. Stoga bi, slično prilazima Županiji, uz postojeće prometne table trebalo postaviti i posebne turističke table na svim cestovnim prilazima pojedinim turističkim destinacijama, što se u prvom redu odnosi na četiri grada Vinkovci, Vukovar, Županju i Ilok, ali i sve ostale koji žele privući potencijalne posjetitelje svoje destinacije.

Ukoliko i pojedine općine pokažu inicijativu postavljanja informativnih tabli na prilazima svojim upravnim područjima, Turistička zajednica Županije to treba podržati, posebice u slučaju općina s jakim turističko-izletničkim potencijalom te općina na koje se odnose granični prijelazi sa susjednim državama SR Jugoslavijom i Bosnom i Hercegovinom kao što su Bošnjaci, Babina Greda, Nuštar, Otok, Ivankovo, te Gunja i Tovarnik.

Pri tom valja voditi računa da ove table funkcioniraju kao dio konzistentnog sustava obilježavanja te da sadržavaju neka identitetska obilježja Županije i pojedinih naselja i područja - npr. povijesni grb, povijesnu vedutu mjesta i sl.

Nositelji realizacije:

- Turistička zajednica Županije i regije Slavonije i Baranje
- Poglavarstvo Općine Ivankovo

Rok realizacije:

- Kratkoročni.

✓ **TURISTIČKA SIGNALIZACIJA ("SMEĐI PUTOKAZI")**

Cilj i sadržaj: Unapređenje turističke opremljenosti i sustava informiranja u Županiji te olakšavanje pristupa glavnim turističkim atrakcijama i poboljšanje njihove promocije.

Postavljanje "smeđih" putokaza jedan je od ključnih oblika turistifikacije prostora, gdje se u dogovoru s nadležnim službama "Hrvatskih cesta" realizira postavljanje međunarodno prihvaćenih "smeđih putokaza" uz posebno atraktivne lokalitete opremljene za turističke posjete.

Ukoliko bi se uložila određena sredstva u turističko opremanje i interpretaciju, s vremenom bi se mogle stvoriti osnove za označavanje smeđim. Ipak, valja naglasiti da je još uvijek važno vođenje računa o kvalitetnom usmjeravanju običnim putokazima do svih potencijalno zanimljivih lokaliteta, koje se treba vršiti konzekventno od svih glavnih prometnica, posebice prema lokalitetima podalje od glavnih cesta te do središta pojedinih gradova.

Po uzoru na većinu europskih zemalja, uz prometni znak za glavne crkve bilo bi preporučljivo navesti i vrijeme održavanja svetih misa.

Nositelji realizacije:

- "Hrvatske ceste"
- Turistička zajednica Županije i regije Slavonije i Baranje
- Poglavarstvo Općine Ivankovo

Rok realizacije:

- Kratkoročni do srednjoročni.

✓ **OBILJEŽAVANJE I INTERPRETACIJA ZNAMENITOSTI**

Cilj i sadržaj: Potpunija valorizacija kulturne i prirodne baštine te povećanje njene turističke atraktivnosti.

Izuzetno bogata prirodna i kulturna baština Vukovarsko-srijemske županije nije adekvatno valorizirana. Stoga se kao najbrži i najjednostavniji zahvat koji bi to stanje mogao popraviti predlaže uređenje raznih interpretativnih sadržaja, među kojima posebnu važnost imaju interpretacijski paneli/ploče s osnovnim informacijama o glavnim objektima. Kao najpogodnije lokacije za ovakav tip označavanja ističu se arheološko nalazište Vučedol i planirani memorijalni

centar Vukovar, dvorci Eltz u Vukovaru, Odescalchi u Iloku, gradske zidine i vinski podrum u Iloku te crkva Sv. Ilije ("Meraja") u Vinkovcima.

Interpretacijski sadržaji mogli bi se kasnije postaviti i u sklopu informativnog centra Spačvanskih šuma u Bošnjačkim virovima, kod zaštićenih objekata prirode dvanaest hrastova u Drenovcima i hrast lužnjak u Županji, kod dvorca u Nuštru, mlinova u Otoku i crkve Sv. Lovre mučenika u Lipovcu, a valja razmisliti i o postavljanju manjih jednostavnih tabli s osnovnim podacima i uz druge važnije sakralne objekte. Panoi trebaju imati više slika i manje teksta pisanog na jednostavan i zanimljiv način s prijevodom barem najosnovnijih podataka na engleski i eventualno njemački jezik, te atraktivan vizualni izgled. Stoga bi na njihovoj izradi uz stručnjake za povijest i kulturu trebalo angažirati i turističke stručnjake, te vrhunskog dizajnera.

Nositelji realizacije:

- Turistička zajednica Županije i regije Slavonije i Baranje
- Poglavarstvo Općine Ivankovo

Rok realizacije:

- Kratkoročni za glavne, a srednjoročni za ostale objekte.

✓ **KARTE I PLANOVI**

Cilj i sadržaj: Olakšavanje posjećivanja glavnih turističkih atrakcija te povećanje njihove turističke atraktivnosti.

Preporuča izrada turističke karte Vukovarsko-srijemske županije u krupnijem mjerilu (barem 1:100.000), zajedno s jednostavnim planovima središnjih dijelova četiriju gradova na poledini u mjerilu 1:10.000.

Alternativna varijanta je izrada triju posebnih karata/planova koji bi sadržavali na jednoj strani istu kartu Županije kao i u prethodnom slučaju, a na drugoj četiri različita plana cjelokupnih urbanih područja Vinkovaca, Vukovara s Ilokom te Županje s dodatnim detaljnijim planom gradskih jezgri u mjerilu 1:4.000 ili krupnijem.

S obzirom na još uvijek snažan utjecaj gradova na okolna područja, na kombiniranim kartama valja razmisliti o mogućnosti dodavanja karata/planova još nekih zanimljivih područja ili naselja - npr. plana Nuštra uz plan Vinkovaca, posebne karte područja Spačvanskih šuma, uz plan Općine Ivankovo, uz kombinaciju planova Vukovara i Iloka za podunavski dio Županije.

Sve navedene karte i planovi trebaju u što većoj mjeri istaći glavne prirodne i kulturno-povijesne znamenitosti, a eventualno i neke druge sadržaje koje mnogi postojeći kvalitetni planovi u

Hrvatskoj nemaju (pješačka zona, smjerovi jednosmjernih ulica, biciklističke staze itd.). Planove Vinkovaca, Vukovara, Županje i Iloka trebalo bi postaviti na ključne lokacije u tim naseljima (središte, informacijski biro, autobusna i željeznička stanica), s time da planovi koji bi se postavljali na javnim mjestima ne moraju biti precizni, već se može koristiti plan reduciranih sadržaja s jednostavnim bojama - time bi se istodobno snizili troškovi postavljanja planova na javnim mjestima, dok bi se planovi u publikacijama bolje prodavali.

Nositelji realizacije:

- Turistička zajednica Županije i regije Slavonije i Baranje
- Poglavarstva i turističke zajednice gradova Vinkovaca, Vukovara, Županje, Otoka i Iloka.
- Poglavarstvo Općine Ivankovo

Rok realizacije:

- Kratkoročni.

✓ INFO-PUNKTOVI I NJIHOVA OPREMA

Cilj i sadržaj: Učiniti lako dostupnim što veći fond kvalitetnih informacija o županiji.

Na području Županije valja ustrojiti mrežu informacijskih središta i adekvatno ih opremiti kako s vizualnog aspekta (prepoznatljiv i atraktivan izgled), tako i s tehničkog aspekta (baze podataka, međusobna informatička komunikacija, osposobljenost za ponudu i sugeriranje raznovrsnih obilazaka i izleta).

Kao glavne lokacije nameću se četiri grada Vinkovci, Vukovar, Županja i Ilok, koji su ujedno i glavna turistička središta i polazne točke obilaska okolnih područja. Osobito kvalitetno trebao bi biti opremljen info punkt u glavnom gradu Županije Vukovaru zbog njegove posebne turističke važnosti i buduće funkcije važnog dunavskog pristaništa.

Pružanje osnovnih informacijskih usluga valja osigurati i uz glavne granične prijelaze prema SR Jugoslaviji i Bosni i Hercegovini, posebice kod Bajakova, Iloka (most na Dunavu), Gunje i Županje, uz željezničku stanicu u Vinkovcima kao najvećem željezničkom čvorištu Hrvatske te kod motela «Rastovica» u Županji kao glavne cestovne tranzitne točke.

Kod ostalih turistički važnijih naselja pružanje osnovnih informacijskih funkcija može se osigurati i u okviru pojedinih ugostiteljskih objekata ili upravnih službi pojedinih općina. To se ponajprije odnosi na Nuštar, Babinu Gredu i Otok, iako valja stimulirati otvaranje priručnih info-punktova i drugdje (npr. u Bošnjačkim Virovima, Gunji, Šarengradu, Ivankovoma itd.)

Nositelji realizacije:

- Turistička zajednica Županije i regije Slavonije i Baranje
- Poglavarstva i turističke zajednice pojedinih gradova i općina
- Poglavarstvo Općine Ivankovo

Rok realizacije:

- Kratkoročni.

Kao što je ranije napomenuto (SWOT analiza), kao jedna od slabosti navedeno je neadekvatno i manjkavo obrazovanje ljudi koji promišljaju turistički razvoj i neposredno rade u turizmu. U cilju razvoja turizma neophodno je značajnu pažnju posvetiti dodatnoj edukaciji i treningu svih relevantnih osoba u cilju kvalitetnog budućeg razvoja i provođenja predviđenih programa.

✓ **PROGRAM EDUKACIJE ZA DJELATNIKE TURISTIČKIH ZAJEDNICA I DRUGE TURISTIČKE DJELATNIKE**

Cilj i sadržaj: Povećanje razine specijalističkih znanja u turizmu, osobito onih vezanih uz upravljanje turizmom u turističkoj destinaciji.

U SWOT analizi kao nedostaci turizma konstatirani su - nedostatak turističkih kadrova i nedovoljna znanja, a kao jedno od ograničenja budućeg razvoja navodi se nedostatak tradicije u turizmu. Imajući u vidu izuzetnu važnost oblikovanja odgovarajućih turističkih proizvoda destinacije koji uključuje koordinaciju različitih subjekata (koji opet utječu na kvalitetu tog proizvoda), ovim projektom bi se osmislio set različitih specijalističkih seminara, namijenjen djelatnicima turističkih zajednica, kao i djelatnicima turističkog sektora te svih onih djelatnika koji utječu na kvalitetu proizvoda Vukovarsko-srijemske županije. Unutar ovoga projekta bilo bi dobro provesti i program obrazovno-promocijskih akcija kako bi se stanovništvo upoznalo s ulogom i važnošću turizma u Županiji, postojećim turističkim resursima i atrakcijama. Osim na stanovništvo (uključujući školsku populaciju) akcija bi bila usmjerena i na dio uslužnog sektora kao što su npr. bankovni djelatnici, poštanski službenici, trgovci, policija i sl., a program bi se trebao ostvariti i aktivnim sudjelovanjem različitih lokalnih medija.

Nositelji realizacije:

- TZ Vukovarsko-srijemske županije i cijeli sustav zajednica u Županiji
- Osnovne i srednje škole u Županiji
- Turističko gospodarstvo
- Lokalni mediji.

Rok realizacije:

- Kratkoročni. Program bi trebalo ponavljati periodično.

8. IMAGE I VIZULANI IDENTITET OPĆINE IVANKOVO

IMAGE - lat. - **imago** - slika, lik, posljednja faza u preobrazbi kukca, kompletan doživljaj stavova, mišljenja, uvjerenja, predrasuda i vlastitih ranijih iskustava o nečemu.

O svakom čovjeku, predmetu, pojavi, imenu, boji ili zvuku, odnosno cjelokupnom našem okruženju, pa i o nama samima, u našoj svijesti postoji određena slika - lik kao gotov oblik procesa preobrazbe.

8.1. UVODNO - ZNAČAJ IMAGE-A U DEFINIRANJU VIZUALNOG IDENTITETA OPĆINE

Složenost društveno-ekonomskih odnosa, proizvodnih i poslovnih ciljeva nalaže uspostavljanje sustava, koji će istovremeno osigurati prikupljanje podataka o pojedinim tržišno-ekonomskim pojavama, kao i odašiljanje informacija o rezultatima vlastitog rada ili institucije u cjelini. Obavještavanje šire društvene i uže tržišno poslovne javnosti o postojanju i naporima - uspjesima predstavlja jedan od bitnih uvjeta uspješnog razvoja poslovanja/aktivnosti institucije.

Sadržaj, način i sredstva obavještavanja okruženja moraju biti prilagođeni kako specifičnim osobinama onoga koji obavještava, tako i konkretnim obilježjima pojedinih slojeva javnosti (ciljnim skupinama), kojima su informacije namijenjene.

Određivanje sadržaja prikazivanja u odnosu na **cilj** predstavlja politiku kreiranja lika - imagea. Drugim riječima, image institucije je sistematiziran, zaokružen i cjeloviti način prikazivanja institucije u različitim strukturama njezine javnosti.

Smatramo da nije potrebno napominjati značaj povoljnog imagea JLS u svojoj široj javnosti, jer o tome image-u, jasno uz konkretne poslovne rezultate u prethodnom razdoblju, neposredno ovisi naklonost ili nenaklonost građana/birača - a kroz i neposredna ocjena uspješnosti određene politike i o(p)stanak na vodećim pozicijama u sljedećem mandatu.

Sustavno djelovanje na razvoj pozitivne slike institucije u javnosti uvjetuje stalnu provjeru. **Važno je istaknuti da nepovjerenje okruženja može biti izazvano stvarnim propustima, odn. propustima u kreiranju politike, ali i nedostacima u informiranju.** U oba slučaja neophodno je da se uspješno djeluje.

U uvjetima sve jače konkurencije i među jedinicama lokalne samouprave, upravo elementi image-a mogu presudno utjecati na odluku o recimo investiranju u jedan od gradova u regiji, u odnosu na neki drugi. Ovo je posebno značajno kad su:

- konkurenti izjednačeni u osnovnim karakteristikama (cijena, uvjeti rada, odnosi prema potencijalnom investitoru (biračima!), itd.
- ne postoji posebna mogućnost promocije vezano za pojedinačne usluge i/ili programe
- ne postoji mogućnost brze provjere kvalitete ponude od strane korisnika usluge

Znači neprestano tržišno komuniciranje je jedan od osnovnih čimbenika koji nameću potrebu sustavnog i organiziranog djelovanja na stvaranje povoljne reputacije institucije i usluga koju ta institucija nudi (u proizvodnim tvrtkama: brand & firm image). Krajnji korisnik će najčešće kupovati / koristiti usluge institucije o kojoj ima najpovoljniju predodžbu pod utjecajem promotivnog komuniciranja.

Znači neophodno je raditi na programu kreiranja image-a što predstavlja svojevrsnu osnovu svih komunikacijsko - promotivnih aktivnosti. Ova djelatnost predstavlja strategiju marketinga, jer upravo marketing je činilac koji određuje osnovne ciljeve i sadržaje kreiranja i usmjerenog djelovanja imagea.

Sad dolazimo do pojma vizualnih konstanti kao jednog od značajnih elemenata image-a Općine Ivankovo kao institucije, ali primjenjivo i na područje u regionalnom smislu, koje će se i vizualnim identitetom izdvojiti iz prosječnosti ostalih gradova/regija i na taj način kvalitetnije komunicirati sa užim, a što je posebno važno širim (međunarodnim) okruženjem.

8.2. KREIRANJE VIZUALNIH KONSTANTI TRŽIŠNE KOMUNIKACIJE

U osnovu provođenje koncepcije uspješnog marketinga regije/općine je i kreiranje dojmljivih vizualnih konstanti. Ukoliko govorimo o proizvodnim organizacijama to su u pravilu:

- image proizvoda (generički image)
- image marke (brand image)
- image firme (firm image)

U načelu, proces kreiranja imagea može se podijeliti u tri osnovne faze, koje čine suštinu cjelokupne djelatnosti pri realizaciji lika:

1. Pripremna faza (istraživačko-analitička faza)
2. Kreativna faza (dizajnerski pristup - kreiranje vizualnih konstanti)
3. Istraživačko-verifikacijska faza (provjera uspješnosti rješenja i efikasnosti komunikacije).

U okviru prve (analitičko-pripreme) faze procesa kreiranja image-a postavljaju se dva osnovna pitanja:

- Što smo danas u očima javnosti? (Kakav je naš stvarni image).
- Što želimo, odnosno što bismo mogli biti sutra? (Kakav je naš poželjni image).

Odgovorima na ova pitanja došli smo do elemenata budućeg image-a kojima ćemo težiti i po kojima ćemo (bi trebali) postati prepoznatljivi u užem i širem okruženju.

8.3. KREIRANJE ODREDNICA VIZUALNOG IDENTITETA

Po završetku marketinško-istraživačkih aktivnosti kao značajan element poželjnog image-a kreiramo vizualni identitet kao prepoznatljivost općine/ kraja / regije.

Po definiciji vizualni identitet predstavlja cjelovito grafičko sistemsko rješenje u okviru kojega su sva pojedinačna rješenja prilagođena svim ostalim dijelovima sistema, te primjerena za različite upotrebe.

Pristup drugoj fazi rada je preobražavanje suhoparnih rezultata istraživanja - skrivenih podataka marketinga u **bogatstvo sadržaja simbola**. Znači druga faza predstavlja spoj marketinga (poslovne strategije i promotivnog komuniciranja) i dizajna, odn. grafičkog oblikovanja.

S I M B O L

Pierre Emmanuel:

".... sve što fiksira psihičku energiju ili je pokreće isključivo u njezinu korist govori mi o biću"

Simbol je veza što spaja očitovane sadržaje sa latentnom misli.

Elementi simbola u najširem smislu su:

- boje
- oblici
- govor (pismo, riječ, intonacija, glazba)
- rezonance (brzina izmjena, intenzitet i ponavljanje)

Boje

Značajka simbolizma boje je univerzalnost jezika (sa manjim oscilacijama u pojedinim kulturama). Njihovim suprotstavljanjem i kombiniranjem izazivamo efekte namjernih slika (približavanje - udaljavanje) i njihovo djelovanje na psihu čovjeka (smirenje - uzbuđenje). Međutim, u stvarnom životu boje ne postoje bez oblika (crta-linija).

Linija

Linija - kao apstrakcija pripada čovjeku, kao simbol predstavlja oznaku kretanja.

Geometrijski likovi

Krug, stožac, piramida, križ, kugla, spirala, trokut.

Ispunjeni su značenjem u svim kulturama i njihovo djelovanje uvijek je jače od upotrebe slova - pisma ili brojki (naročito brojki zbog velikih kulturoloških razlika).

Ime

Oznaka imena je sadržajna i zvučnorna.

Ime je mnogo više od znaka raspoznavanja - dodjeli imena mora se stoga posvećivati velika pažnja i oprez. Svako ime sastoji se od:

- značenja ili sadržaja
- vokaliteta (izgovaranjem podaruje mu se opstanak)
- poznavanjem i prepoznavanjem osigurava mu se utjecaj.

“Moć imena je moć predodžbe.”

Pismo - lettering

Lettering - vrsta pisma u grafičkom smislu, koji se upotrebljava u pismenim komunikacijama, sa specifičnim načinima isticanja slova i dijelova teksta.

Moda

Moda - veza između statusa i posjedovanja određenog predmeta, kao signala pripadnosti određenoj društvenoj grupi, kategoriji, kasti, subkulturi.

8.4. ODREDNICE VIZUALNOG IDENTITETA OPĆINE IVANKOVO

Iako je pohvalno da je na ovom području Općina Ivankovo bila izuzetno aktivna i kvalitetno definirala dosta odrednica vizualnog identiteta. Dobro bi bilo kao verifikaciju prepoznatljivosti i uspješnosti odrednica vizualnog identiteta Općine Ivankovo, kao institucije i područja Općine kao sub-regije angažirati specijalistički tim / agenciju koja bi istražila postojeći image Općine Ivankovo, te utvrdila povoljne i slabe strane postojećeg image-a. Nakon toga, zajedno sa radnim timom Općine definirali bi

se elementi poželjnog image-a i krenulo u program kreiranja poželjnog image-a i ukoliko se ukaže kao potreba novog **vizualnog identiteta**.

Dio ovog procesa je i grafičko oblikovanje (dizajniranje) koje se sastoji od:

- Zaštitnog znaka Općine Ivankovo (grb može biti, ali i ne mora zaštitni znak)
- Vizualnih konstanti
- Logotipa
- Karakteristične boje (boja)
- Oblika pisma (letteringa)
- Elemenata vizualne komunikacije
- Proizvoda koji su nositelji elemenata vizualne komunikacije.

Kao jedna od aktivnosti koje se provode prilikom kreiranja odrednica vizualnog identiteta jest donošenje pravilnika o vizualnom identitetu u kojem se propisuje i definira način korištenja elemenata vizualnog identiteta. Također, poželjno je i zakonski zaštititi ove odrednice (zaštita autorskog djela - intelektualnog vlasništva!), kako ne bi došlo do nekontroliranog korištenja, a time njihove zlouporabe i narušavanja ugleda (dobrog image-a) Općine Ivankovo.

8.5. ZNAČAJ KORIŠTENJA ODREDNICA VIZUALNOG IDENTITETA OPĆINE IVANKOVO

Prednosti zaokruženog sustava vizualnog identiteta Općine Ivankovo jest u njegovoj uporabi i s vremenom prepoznatljivosti proizvoda i usluga kraja u užem i širem okruženju i njihove identifikacije sa pozitivnim image-om područja.

Ove odrednice trebale bi se koristiti na proizvodima, pogotovu autohtonim i karakterističnim za ovaj kraj, uslugama, ali i u radijskim i TV emisijama, filmovima, promotivnim porukama, suvenirima, turističkoj promociji, manifestacijama i u općenito svim prilikama kada se na bilo koji način komunicira sa okruženjem.

Na ovaj način upornošću, kontinuitetom i sustavnim aktivnostima postići će se prepoznatljivost kraja, ali i značajno utjecati na pozitivan image.

9. ZAŠTITA OKOLIŠA U RAZVOJNOM PROGRAMU

9.1. POLAZIŠTA

Pitanje zaštite okoliša jedno je od najvažnijih područja koje danas prožima sve sfere života građana i gospodarskih subjekata. Pojam zaštite okoliša obuhvaća izdvojene sadržaje, sredstva i mehanizme ophođenja s okolinom s ciljem njezina održanja u naslijeđenom (prvotnom) ili neznatno promijenjenom stanju. Cilj zaštite okoliša je održavanje okoline u takvu stanju koje ne ugrožava čovjekov opstanak na nekom prostoru i u vremenu.

Opće stanje okoliša u Hrvatskoj je razmjerno dobro, posebno u usporedbi sa stanjem u industrijskim zemljama EU, a razlog tome uglavnom je niska razina štetnog utjecaja teške industrije (zbog njene propasti 1990.-ih), a zemlja ima koristi od brojnih prirodnih prednosti i jakih strana, poput: jedinstvenog i razmjerno dobro očuvanog prirodnog okoliša, visoke razine biološke raznolikosti, velikih zaliha pitke vode itd.

Prirodni okoliš ključno je dobro u gospodarskom i društvenom kapitalu Hrvatske te pokretač gospodarskog razvoja s obzirom na njegovu središnju ulogu u turističkoj ponudi Hrvatske. S druge pak strane, stupanj zaštite okoliša niži je u usporedbi s drugim razvijenim zemljama, prvenstveno zbog nedostatnih investicija pa stoga postoje značajne potrebe za investicijama u svim sektorima zaštite okoliša prvenstveno u „troškovno teškim“ pod-sektorima otpada, vode i zraka. Investicije se uglavnom odnose na postizanje odgovarajuće razine pružanja usluga u zaštiti okoliša i postizanje standarda zaštite okoliša, no također i na ostvarenje ravnoteže između velike potrebe za gospodarskim razvojem i zaštitom okoliša, drugim riječima za održivim razvojem koji je u središtu Lisabonske i Gotheburške agende EU.

9.2. SUDIONICI U ZAŠTITI OKOLIŠA

Hrvatski sabor, Vlada Republike Hrvatske te predstavnička tijela i izvršna tijela jedinica lokalne samouprave i područne (regionalne) samouprave osiguravaju učinkovitost zaštite okoliša u državi.

Središnje tijelo državne uprave nadležno za politiku zaštitu okoliša temeljenu na principima održivoga razvoja jest **Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva**. Osim Ministarstva, i druga središnja tijela državne uprave obavljaju upravne i druge poslove u vezi sa zaštitom pojedinih sastavnica okoliša kao i specijalizirane novoosnovane institucije poput **Agencije za zaštitu okoliša i Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost**.

Pojedini segmenti okoliša su u nadležnosti Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu prirode, te Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, Uprave za vodno gospodarstvo i drugih ministarstava. Za upravljanje vodama osnovane su Hrvatske vode, a za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima Hrvatske šume d.o.o. Nadzor nad nekim temama značajnim za problematiku okoliša ima i Državni inspektorat.

Za obavljanje poslova državne uprave na području jedinice područne (regionalne) samouprave ustrojeni su uredi državne uprave. Na lokalnoj razini općina, grad i županija uređuju, organiziraju, financiraju i unapređuju poslove zaštite okoliša koji su od regionalnoga ili lokalnoga značenja. Na Županijskoj razini za poslove zaštite okoliša primarno je nadležan **Zavod za prostorno uređenje** (Odsjek za zaštitu okoliša). Pojedine aktivnosti i projekti provode se i pod okriljem dugih upravnih odjela (za gospodarstvo, obnovu i razvoj; za poljoprivredu i šumarstvo; za školstvo, kulturu i šport; te za međunarodnu suradnju i kapitalna ulaganja).

Na području Vukovarsko-srijsmske županije djeluje **Ured državne uprave** u Vukovaru s tri ispostave (Vinkovci, Županja i Ilok), u kojemu je za poslove iz djelokruga zaštite okoliša odgovorna **Služba za prostorno uređenje, zaštitu okoliša, graditeljstvo i imovinsko-pravne poslove**. Za provedbu nadzora poslova iz područja zaštite okoliša na terenu nadležni su: Područna jedinica inspekcije zaštite okoliša u Vukovaru, Inspektor zaštite prirode (u Đakovu), Inspekcija u poljoprivredi (u Osijeku za 4 županije), Veterinarski ured Županije (u Vinkovcima s 2 ispostave), Šumarska inspekcija (ispostava Vinkovci), Područni ured za zaštitu i spašavanje Vukovar/Vinkovci - Županijski centar 112, Hrvatske vode (VGO Osijek za sliv Drave i Dunava te VGO Zagreb za sliv Save), Uprava Šuma Vinkovci s više šumarija i drugi.

Jedinice lokalne samouprave u svom djelokrugu obavljaju poslove lokalnog značaja za potrebe građana, a koji se između ostalog odnose na zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, prostorno i urbanističko planiranje, komunalne djelatnosti i drugo. Zaštita okoliša jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave obuhvaća:

- osiguravanje uvjeta za provođenje programa zaštite okoliša,
- pripremu i provođenje sanacije kada je to njezina obveza, osiguravanje trajnoga praćenja stanja okoliša (monitoring),
- osiguranje uvjeta za vođenje Katastra onečišćenja okoliša, očevidnika o stanju okoliša i mjerama zaštite okoliša i načinu obavješćivanja javnosti.

Osim institucija vlasti, važnu ulogu imaju i strukovne i/ili poslovne udruge, znanstveno-istraživačke institucije, udruge građana ili nevladine udruge, ali i trgovačka društva, pojedinci, skupine i javnost. Zadnjih godina primjetan je trend rasta broja institucija i organizacija, kako državnih tako i nevladinih, kao posljedice povećanja opće svijesti građana o potrebi očuvanja okoliša.

Za osiguranje održivog razvoja važno je aktivno sudjelovanje pojedinaca, javnosti i svih važnih skupina, te njihova spremnost za preuzimanje dijela odgovornosti u procesu donošenja odluka i primjeni istih. Za njihovo aktivno sudjelovanje u zaštiti okoliša, neophodan je nesmetan pristup relevantnim informacijama o okolišu. Nevladine udruge u Županiji suočene su s nedostatnim sredstvima i neodgovarajućim radnim prostorima. Najveći problem koordinacije zaštite okoliša u VSŽ predstavlja raspršenost nadležnih službi (neke su smještene izvan županije), te mali broj osoblja koji se bavi problematikom zaštite okoliša na nivou VSŽ.

9.3. PROGRAMSKI DOKUMENTI

Nakon donošenja prvih propisa u prvoj polovici 1990-ih godina, ostvaren je znatan pomak u institucionalnom i zakonodavnom smislu. Od 1997. godine donesen je niz novih zakona, uredbi i pravilnika koji se odnose na zaštitu pojedinih područja okoliša ili na sektore koji svojim aktivnostima utječu na kakvoću sastavnica okoliša. Mnogi od njih su proteklih godina doradivani, revidirani ili ponovno izrađeni te je većina već sada usuglašena s odgovarajućim propisima EU.

Republika Hrvatska je 2002. godine dobila glavni strateški dokument u zaštiti okoliša - **Nacionalnu strategiju zaštite okoliša**, i provedbeni dokument **Nacionalni plan djelovanja za okoliš**. Unatoč postignutom, pojedina važna područja još nisu uređena propisima.

Novi **Zakon o zaštiti okoliša** donesen je u listopadu 2007. godine te je njime utvrđeno: načela zaštite okoliša i održivog razvitka, zaštita sastavnica okoliša i zaštita okoliša od utjecaja opterećenja, subjekti zaštite okoliša, dokumenti održivog razvitka i zaštite okoliša, instrumenti zaštite okoliša, praćenje stanja u okolišu, informacijski sustav, osiguranje pristupa informacijama o okolišu, sudjelovanje javnosti u pitanjima okoliša, osiguranje prava na pristup pravosuđu, odgovornost za štetu, financiranje i instrumenti opće politike zaštite okoliša, upravni i inspekcijski nadzor.

Prema Zakonu o zaštiti okoliša dokumenti održivog razvitka i zaštite okoliša su:

- Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske,
- Plan zaštite okoliša Republike Hrvatske,
- Program zaštite okoliša,
- Izvješće o stanju okoliša.

Pod dokumentima održivog razvitka i zaštite okoliša u širem smislu podrazumijevaju se i strategije, planovi, programi i izvješća koji se donose odnosno koji su doneseni prema posebnim propisima u pojedinim sektorima za pojedine sastavnice okoliša i opterećenja. Lokalna i regionalna samouprava donose planove, programe i mjere za zaštitu okoliša, gospodarenje otpadom te provode aktivnosti i

projekte vezane za očuvanje kvalitete okoliša na njihovom području. U infrastrukturnim projektima, čiji su nositelji, odgovorni su za integriranje svih potrebnih aspekata zaštite okoliša.

Prostorni plan uređenja Općine Ivankovo i Program zaštite okoliša Vukovarsko-srijemske županije predstavljaju temeljne planske dokumente kojima se provodi politika zaštite okoliša Općine Drenovci.

Program zaštite okoliša VSŽ izrađen je sukladno Nacionalnoj strategiji zaštite okoliša i Planu djelovanja u zaštiti okoliša, NEAP, Lokalnoj Agendi 21 (i Priručniku za gospodarenje okolišem za potrebe lokalnih uprava u zemljama srednje i istočne Europe), te APELL procesom definiranim u sklopu Programa UN za okoliš - Industrija i okoliš (UNEP IE/PAC). Obveza donošenja županijskog Programa zaštite okoliša, sadržaj i hijerarhijski odnos programskih dokumenata različitih razina u RH propisani su Zakonom o zaštiti okoliša.

U Programu zaštite okoliša VSŽ postavljaju se jasni ciljevi i ističu prioritetni problemi zaštite okoliša na regionalnoj razini, te se predlažu učinkovita i ostvariva rješenja po pojedinim sastavnicama okoliša. Osnovni izvor podataka za izradu Programa zaštite okoliša VSŽ je **Izvješće o stanju okoliša Vukovarsko-srijemske županije iz 2006. godine, Prostorni plan Vukovarsko-srijemske županije prijedlog Plana gospodarenja otpadom Vukovarsko-srijemske županije** i drugi dokumenti, te podaci i prijedlozi dobiveni u izravnim kontaktima s gradovima, općinama, županijom, Županijskom zavodom za prostorno uređenje, komunalnim tvrtkama te drugim sudionicima zaštite okoliša u Županiji.

Stanje okoliša u Vukovarsko-srijemskoj županiji detaljno je opisano u Izvješću o stanju okoliša Vukovarsko-srijemske županije, a u Programu zaštite okoliša VSŽ navode se samo identificirani problemi u okolišu za svaku od sastavnica okoliša, te se utvrđuje:

- stanje onečišćenja okoliša po sastavnim dijelovima i prostornim cjelinama,
- mjere za predviđanje, sprečavanje i ograničavanje onečišćavanja okoliša,
- subjekti koji su dužni provoditi mjere i ovlaštenja u svezi s provođenjem mjera zaštite okoliša,
- smjernice i mjere za očuvanje i unapređenje zaštite okoliša,
- način provođenje interventnih mjera u izvanrednim slučajevima onečišćavanja okoliša,
- rokovi za poduzimanje pojedinih mjera,
- izvori financiranja za provođenje pojedinih mjera i procjena visine potrebnih sredstava.

Program zaštite okoliša Vukovarsko-srijemske županije donosi se za četverogodišnje razdoblje, od 2007. do 2010. godine, nakon kojeg je potrebno izraditi izvješće o njegovoj provedbi.

9.4. CILJEVI I MJERE ZAŠTITE OKOLIŠA OPĆINE IVANKOVO

U cilju zaštite, unapređenja okoliša Prostornim planom uređenja Općine Ivankovo utvrđene su sljedeće mjere:

Mjere zaštite prostora, odnosno krajobraznih i prirodnih vrijednosti i kulturno-povijesnih cjelina koje podrazumijevaju sljedeće:

- Očuvanje i zaštitu prirodnoga i kultiviranoga krajolika kao temeljne vrijednosti prostora,
- Poticanje i promicanje održavanja i obnove zapuštenih poljodjelskih zemljišta, zadržavajući njihov tradicijski i prirodni ustroj,
- Oživljavanje osamljenih gospodarstava etnološke, arhitektonske i ambijentalne vrijednosti,
- Očuvanje i obnovu tradicijskoga graditeljstva (osobito starih kuća), ali i svih drugih povijesnih građevina spomeničkih svojstava, kao nositelja prepoznatljivosti prostora,
- Očuvanje povijesne slike, volumena (gabarita) i obrisa naselja, naslijeđenih vrijednosti krajolika i slikovitih pogleda (vizura),
- Očuvanje i njegovanje izvornih i tradicijskih sadržaja, poljodjelskih kultura i tradicijskoga načina obrade zemlje,

1. Postupanje s otpadom

Općina je koncesijom ustupila pravo prikupljanja i odvoza komunalnog otpada koncesionaru koji otpad odlaže na odlagalište koje nije na području Općine, te Prostornim planom uređenja Općine Ivankovo nije utvrđena lokacija odlagališta komunalnog otpada. Općini ostaje obveza saniranja postojećih divljih odlagališta, kao i redovna kontrola i sanacija mogućih budućih odlagališta.

Odgovarajućim mjerama treba poticati i organizirati sakupljanje i odvoz otpada biljnoga podrijetla, koji će se prerađivati za kompost. Potrebno je poticati građane da u svojim vrtovima uređuju malena kompostišta za potrebe domaćinstva. Pražnjenje septičkih jama na vrijedno poljodjelsko, šumsko i vodonosno područje je zabranjeno.

2. Mjere sprečavanja nepovoljnog utjecaja na okoliš

Mjere zaštite tla, voda, zraka, šuma, klime, zdravlja ljudi, biljnog i životinjskoga svijeta pretpostavljaju propisanu kontrolu ispravnosti i stalan nadzor nad ispravnosti uređaja, te primjenu mjera zaštite od buke, požara i zaštite krajolika.

Jedan od značajnijih izvora financiranja projekta iz područja zaštite okoliša svakako je nadolazeći predpristupni instrument IPA koji će Republika Hrvatska koristiti u za sufinanciranje Operativnog programa za okoliš u okviru IPA Komponente III - Regionalni razvoj koji obuhvaća trogodišnje razdoblje od 2007. - 2009. i nastavlja se na prethodne investicije i inicijative za jačanje administrativnih kapaciteta koje su financirane ranijim programima EU poput CARDS, ISPA i Phare.

Operativni program za okoliš se oslanja na postojeće EU i nacionalne politike i strategije; krovni politički dokument u procesu priprema za pristupanje EU je Pristupno partnerstvo koje određuje kratkoročne i srednjoročne prioritete, provedba kojih se ocjenjuje u godišnjim Izvješćima EK o napretku. Hrvatska ima dobro razvijenu hijerarhiju strategija zaštite okoliša pod Strateškim okvirom za razvoj 2006. - 2013., i to posebno Nacionalnu strategiju zaštite okoliša (NSZO), Nacionalnu ISPA strategiju, razne srodne sektorske strategije (energetika, promet, planiranje itd.) i strategije za podsektore okoliša, uključujući Strategiju gospodarenja otpadom i Strategiju gospodarenja vodama.

Strateški cilj Operativnog programa za okoliš je:

„Zaštititi i unaprijediti prirodni i životni okoliš u Hrvatskoj te potencijal okoliša kao ključni element za budući razvoj istovremeno jačajući održivost energetske sustava posebno povećanjem energetske učinkovitosti i promicanjem obnovljivih energetske rješenja.”

Budući da su resursi Operativnog programa za okoliš ograničeni, te slijedeći nacionalne i strateške dokumente EU i s njima povezane analize, isti je priređen kako bi pripremio hrvatske institucije za pristup EU i to slijedeći načelo koncentracije, ima utjecaj na sljedeće prioritete:

- Razviti infrastrukturu za gospodarenje otpadom za uspostavu cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj
- Zaštititi vodne resurse Hrvatske kroz unaprijeđene sustave vodoopskrbe i cjelovitog gospodarenja otpadnim vodama.
- Tehnička pomoć za jačanje administrativne sposobnosti za provedbu pomoći pružene u okviru Operativnog programa za okoliš je dodatni prioritet.

10. PROVEDBA PUR-A

Implementacija svake strategije, pa tako i Programa ukupnog razvitka, vodi se akcijskim planovima.

Ključna pitanja značajna za implementaciju i uspješnost zacrtane strategije koja treba uzeti u obzir su:

- ✓ *Tko preuzima odgovornost* za svaki program ili projekt?
- ✓ Definiranje ciljeva u smislu *rezultata, vremenskog roka i financiranja*?
- ✓ Koji se *koraci moraju poduzeti* za ostvarivanje ovih ciljeva?
- ✓ Koje će biti *izvještajne strukture* (uključujući i zainteresirane stranke)?
- ✓ Koji su *sustavi i procesi izvedbenog nadzora i ocjene* (monitoriranje)?
- ✓ Što se mora dogoditi kako bi oni bili na odgovarajući način *pozicionirani i korišteni*?
- ✓ Koji su *zahtjevi proračuna i ljudskih resursa* za održivu provedbu programa i projekata?

Većina opsežnih strategija se provodi kroz javno / privatna partnerstva koja su poticana ili vođena od strane lokalnih tijela vlasti. Privatni sektor je često voljan upravljati inicijativama ciljanim ka poboljšanju vitalnosti i mogućnosti gradskih centara ili biti uključen u inicijative poslovnog razvoja.

Udruge iz zajednice će vjerojatno željeti vodstvo u poboljšanju zdravstvene ili stambene situacije ciljane skupine pojedinaca sa poteškoćama.

Implementacija strategije nije nikada tako jasna kao sam razvoj strategije.

Ona obično traje dulje od očekivanog i uključuje konstantne promjene u okruženju.

Unutar svakog projekta i programa koji se implementira, strateška misao treba biti prisutna na svakom koraku tog puta. Na ovaj način neće se izgubiti fokus koji će uvijek ostati na najboljem načinu za napredovanje projekta u često naglo promijenjivom okruženju.

Imajući gore rečeno na umu još jednom preporuča se poglavarstvu Općine Ivankovo da formira razvojno partnerstvo, koje bi uz adekvatno vođenje i stalnu suradnju bilo aktivno uključeno u provedbu PUR-a i time preuzelo aktivnu ulogu, ali i dio odgovornosti za lokalni razvoj.

Revizija PUR-a

Revizija ekonomske razvojne strategije obično se obavlja na godišnjoj osnovi, obično u skladu ciklusom financijskog planiranja lokalnih tijela vlasti. I lokalna uprava i Razvojno partnerstvo trebali bi biti uključeni u proces revizije.

Pitanja u okviru revizije uključuju:

- ✓ Da li je SWOT analiza još uvijek valjana ili je došlo do promjene okolnosti?
- ✓ Postoji li sada više informacija koje mijenjaju pogled na tematiku?
- ✓ Mora li doći do promjena u viziji, ciljevima ili smjernicama što bi reflektiralo promjenu u okolnostima?
- ✓ Ostvaruju li projekti ono što je od njih očekivano? Ako ne, što bi se trebalo učiniti?
- ✓ Da li su zadovoljeni indikatori provedbe? Ako ne, zašto?
- ✓ Koje se promjene moraju napraviti?
- ✓ Trebaju li se promijeniti indikatori?
- ✓ Treba li postojati više djelovanja u projektima?
- ✓ Moraju li se promijeniti projekti?

Nije lako provoditi strategiju razvoja JLS-a. Iako je ovaj pristup relativno novi, već su uočeni primjeri loše prakse koje je potrebno apostrofirati kao mogući podsjetnik potencijalnih budućih grešaka.

Većina grešaka može biti pripisana malom broju uzroka:

- ✓ **Politika isključivosti** (neuključivanje ključnih interesnih skupina, neodgovarajuće prostorno planiranje i tako dalje);
- ✓ **Nedostatak strateškog razmišljanja** - što rezultira neodgovarajućim ili neprimjenjivim strategijama);
- ✓ **Nedostatno istraživanje, nadzor i ocjena** - što rezultira neodgovarajućim strategijama i inicijativama;
- ✓ **Trčanje za fondovima i izvorima financiranja po svaku cijenu;**
- ✓ **Slijepo slijeđenje drugih** (i trendova) bez kriterija (samo)kritičnosti.

**PUR kao strategija mora se kontinuirano mijenjati
kako bi odgovorio na konkurentski okoliš i promjene u njemu!**

LITERATURA

- **METODOLOGIJA IZRADE PROJEKATA UKUPNOG RAZVOJA**, Sinergija d.o.o., Zagreb, 2005. godine
- **STATISTIČKI LJETOPIS REPUBLIKE HRVATSKE**, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2002. godine
- **55 PREPORUKA ZA POVEĆANJE KONKURENTNOSTI HRVATSKE**, Nacionalno vijeće za konkurentnost, siječanj 2004. godine
- **STRATEGIJA RAGIONALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE - prijedlog, SAŽETAK**, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, Zagreb, rujna 2005. godine
- **STRATEŠKI OKVIR ZA RAZVOJ 2006.-2013.**, Republika Hrvatska Središnji ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije
- **STRATEGIJA RAZVOJA HRVATSKOG TURIZMA DO 2010. GODINE**, Republika Hrvatska Ministarstvo turizma, 18. rujna 2003.
- **HRVATSKA U 21. STOLJEĆU - POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO**, 2002.
- **PANONIJA - RAZVOJNE MOGUĆNOSTI**, Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo, 2001. godine
- **ZAJEDNIČKI MEMORANDUM O SOCIJALNOM UKLJUČIVANJU REPUBLIKE HRVATSKE**, Europska komisija i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, ožujak 2007. godine
- **REGIONALNI OPERATIVNI PROGRAM VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE**
- **INFORMACIJA O STANJU GOSPODARSTVA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE**, Upravni odjel za gospodarstvo, obnovu i razvoj Vukovarsko-srijemske županije, Vukovar, rujna 2005. godine
- Aleš Vahčić: **RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MALOG GOSPODARSTVA**, "PODUZETNIŠTVO ZA 21. STOLJEĆE», priručnik za učitelje/trenere poduzetništva
- Vladimir Žanić: **RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I MALOG GOSPODARSTVA U HRVATSKOJ**, "PODUZETNIŠTVO ZA 21. STOLJEĆE", priručnik za učitelje/trenere poduzetništva
- Istraživanje za potrebe projekta BIC - POSLOVNO-INOVAČKI CENTAR VUKOVAR, (William Davidson Institute, USA, BICRO, Croatia, HGK ŽK Vukovar)
- **RAZVOJNO-MARKETINŠKI PLAN TURIZMA VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE** (Mr. Neda Telišman-Košuta, Dr. Sanda Webe, Snježana Boranić, Dr. Edo Kušen, Mr. Zvezdana Hendija, Dr. Zoran Klarić, Dr. Siniša Horak, Snježana Boranić, Dr. Ante Radnić, VANJSKI SURADNIK: Rujana Bušić)
- Cetinski, V., Katica, D., 1998: **TURIZAM I ODRŽIVI RAZVITAK HRVATSKOG RURALNOG PODRUČJA**, Zbornik radova, Turistička zajednica grada Varaždina
- Crkvenčić, I., Malić A., 1988: **AGRARNA GEOGRAFIJA**, Školska knjiga, Zagreb.
- **RURALNI TURIZAM - JEDAN OD ČIMBENIKA OBNOVE SELA I CJELOVITOG RAZVITKA RURALNOG PROSTORA**, Hrvatski farmer d.d., Zagreb, 40-47.

- Puljić, A., 1996: **PROBLEMI RURALNIH PODRUČJA U HRVATSKOJ I POTREBA NJIHOVE BRŽE OBNOVE I RAZVITKA**, Sociologija sela 34 (3/4), Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- **STRATEGIJA PROSTORNOG UREĐENJA REPUBLIKE HRVATSKE**, 4. Prostorno-razvojna i planska usmjerenja 4.5. Zaštita okoliša, prirodnih i kulturnopovijesnih vrijednosti prostora (Zaštita okoliša, Zaštita prirode, Zaštita graditeljske baštine, Krajoлик)
- **VODIČ KROZ HRVATSKU LOKALNU I REGIONALNU UPRAVU**, Hrvatski institut za lokalnu samoupravu, 2005. godine
- **VODIČ ZA IZRADU STRATEŠKIH RAZVOJNIH PROGRAMA NA LOKALNOJ RAZINI**, Ekonomski institut i GTZ, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitaka, Zagreb, Frankfurt am Main, veljača 2004. godine
- **VODIČ ZA UČINKOVITO UPRAVLJANJE PROCESOM KAPITALNIH ULAGANJA: Učinkovito financiranje kapitalnih ulaganja u jedinicama lokalne samouprave**, The Urban Institute, Zagreb, 2006. godine
- **IMPLIKACIJE PRIDRUŽIVANJA EUROPSKOJ UNIJI ZA LOKALNU SAMOUPRAVU U REPUBLICI HRVATSKOJ: REGIONALNA POLITIKA I OKOLIŠ**, The Urban Institute, Zagreb, 2005.
- Program: „POTICAJ ZA USPJEH“ MMTPR
- HGK, 1999: **TURIZAM NA SELJAČKIM GOSPODARSTVIMA**, Zagreb, 2000: Registrirana turistička seljačka obiteljska
- **Agenda 21** Konferencija UN o okolišu i razvoju (UNCED, Rio de Janeiro, 1992.)
- **Habitat Agenda** Druga konferencija Ujedinjenih naroda o ljudskim naseljima (Habitat II., Istanbul, 1996.)
- **KATALOG KALKULACIJA POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE**, Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu, travanj 2004. godine, Zagreb
- **MJESEČNI STATISTIČKI BILTEN**, Hrvatski zavod za zapošljavanje Područna služba Vukovar
- **PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINE IVANKOVO**
- **STATUT OPĆINE IVANKOVO**
- **IDEJNO PROSTORNO RJEŠENJE KONTINENTALNOG TURIZMA**, Skica d.o.o
- **SWOT I KRITIČNI FAKTORI RAZVOJA TURIZMA VINA NA PODRUČJU ILOKA**, GTZ, radna verzija, Turizam vina: Kutjevo-Baranja-Erdut-Ilok
- **REGIONALNI OPERATIVNI PROGRAM VUKOVARSKO-SRIJEMSKE ŽUPANIJE 2004.-2010.**, Vukovarsko-srijemska županija
- **INFORMACIJA O STANJU GOSPODARSTVA VUKOVARSKO-SRIJEMSKE ŽUPANIJE**, Vukovarsko-srijemska županija Upravni odjel za gospodarstvo, obnovu i razvoj, 2006. godina
- **AGROKOLOŠKA OSNOVA POLJOPRIVREDE VUKOVARSKO-SRIJEMSKE ŽUPANIJE U GIS TEHNOLOGIJI**, 2001.
- **PROJEKT ORGANIZACIJE SUSTAVA ZA RURALNI RAZVOJ (prijedlog)**, mr. sc. Željko Mataga, mr.sc. Milan Župančić, Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu
- **USTAV REPUBLIKE HRVATSKE**, pročišćeni tekst, Narodne novine broj 28/2001.

INTERNET :

- www.nn.hr - Narodne novine
- www.vlada.hr - Vlada Republike Hrvatske
- www.odraz.hr - Održivi razvoj zajednice
- www.zoe-centar.hr - Centar za održivi razvoj ruralnih krajeva
- www.fond-vukovar.hr - Fond za obnovu i razvoj grada Vukovara
- www.dadalos.org - International UNESCO Education Server for Civic, Peace and Human Rights Education
- www.hrpsor.hr - Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj
- www.hamag.hr - Hrvatska banka za obnovu i razvitak
- www.unesco.de - German Commission for UNESCO
- www.frz.hr - Fond za razvoj i zapošljavanje
- www.viamicelin.de - navigacijski sistem
- <http://www.tisup.mps.hr/hr/default.asp> - Tržišni informacijski sustav u poljoprivredi
- <http://www.opcina-ivankovo.com/> - službene stranice Općine Ivankovo